

လူကိုအန္တရာယ်ပေးနိုင်သော

ကြွက်တုပ်ကွေးရောဂါ

ဒေါက်တာခင်မောင်လွင် (ဗဟိုကျန်းမာပညာ)

BURMESE CLASSIC

NA (Neruinidase)

HA (Hemagglutinin)

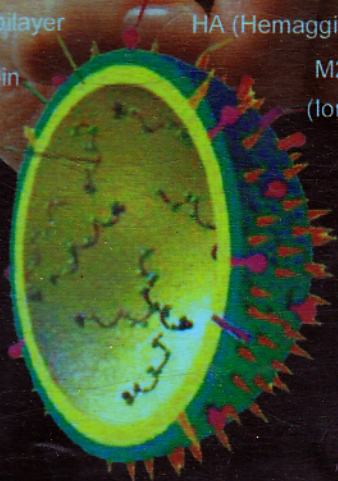
M2

(Ion channel)

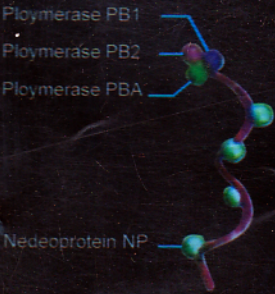
Lipid bilayer

Matri Protein

RNA segment

Detail of RNA Segment
Showing RNP structure
(transcriptase complex)

ပုံနှိပ်မှတ်တမ်း

စာမူခွင့်ပြုချက်အမှတ်	-	၄၀၀၁၉၄၀၆၀၂
မျက်နှာဖုံးခွင့်ပြုချက်အမှတ်	-	၄၀၀၁၅၄၀၆၀၂
စီစဉ်မှု	-	KANGAROOS GROUP
ကွန်ပျူတာ	-	KANGAROOS GROUP
ဖလင်တာဝန်ခံ	-	ဦးမျိုးညွန့်နှင့်အဖွဲ့
မျက်နှာဖုံးဖလင်	-	EMPIRE
ပုံနှိပ်ခြင်း	-	ပထမအကြိမ်
ထုတ်ဝေခြင်း	-	၂၀၀၆ ခုနှစ်၊ မတ်လ
အုပ်စု	-	(၁၀၀၀) အုပ်
တန်ဖိုး	-	၁၀၀၀ ကျပ်
ဖြန့်ချိရေး	-	KANGAROOS GROUP အမှတ် (၁၁) လမ်း (၉၀)၊ မင်္ဂလာတောင်ညွန့်မြို့နယ်၊
စာအုပ်ချုပ်	-	ကိုတင့်လွင်နှင့်အဖွဲ့
ထုတ်ဝေသူ	-	ဦးကျော်ဆန်း (ရဲအောင်စာပေ)
ပုံနှိပ်သူ	-	ဦးကျော်ဌေးမင်း အောင်သိန်းသန်းပုံနှိပ်တိုက် အမှတ် (၄၄)၊ သိမ်ဖြူလမ်း၊ ရန်ကုန်မြို့။

မာတိကာ

စာရေးသူ၏အမှာစာ

အခန်း (၁)

ကြက်တုပ်ကွေးရောဂါ၏နောက်ခံသမိုင်း ၁

အခန်း (၂)

ကြက်တုပ်ကွေးဆိုတာဘာလဲ ၅

(က) ဗိုင်းရပ်(စ်)ပိုးတစ်မျိုးကြောင့်ဖြစ်တဲ့ကူးစက်ရောဂါ ၅

(ခ) ကြက်တွေမှာကြက်တုပ်ကွေးဖြစ်လာလျှင်ဘယ်လိုတွေ့ရမလဲ ၆

အခန်း (၃)

ကြက်တုပ်ကွေးဖြစ်စေတဲ့ရောဂါပိုးများ ၉

အခန်း (၄)

ကြက်တုပ်ကွေး ဘယ်လိုကူးစက်ယူပွားသလဲ ၁၃

(က) ဆောင်းခိုရေပျော်ငှက်ရိုင်းများ ၁၃

(ခ) မွေးမြူထားတဲ့ ကြက်၊ ဘဲ၊ ငှက်များ ၁၄

(ဂ) လူတို့ရဲ့အပြုအမူများ ၁၅

(ဃ) ကြက်ငှက်ထွက်ပစ္စည်းကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးများ ၁၇

(င) ဝက်နဲ့တိုက်ကြက် ၁၇

(စ) ကူးစက်ခံငှက်ရိုင်းများ ၁၈

(ဆ) ဒဏ်ခံငှက်များ ၁၈

(ဇ) ကျားနဲ့ကြောင် ၁၉

အခန်း (၅)

ကြက်ငှက်တုပ်ကွေးပြန့်ပွားရာဒေသများနှင့် ပယောဂများ ၂၀

(က) အာရှနဲ့ ဥရောပ ၂၀

(ခ) တိရစ္ဆာန်ရဲ့နှင့် အိမ်များ ၂၀

(ဂ) ငှက်ရိုင်းဈေးကွက် ၂၀

(ဃ) ကြက်ငှက်ထွက်ပစ္စည်းများ ၂၃

(င) ကြက်၊ ဘဲမွေးမြူရေးလုပ်ငန်းခွင်များ ၂၄

(စ) လူတို့ရဲ့ပယောဂများ ၂၅

အခန်း (၆)

ကြက်တုပ်ကွေးကနေ လူတုပ်ကွေးဘယ်လိုဖြစ်လာသလဲ? ၂၇

(က) မစင်အညစ်အကြေးမှ ပါးစပ်ထဲသို့ ၂၇

(ဂ) လူမှာဖြစ်တဲ့ ကြက်တုပ်ကွေးရောဂါလက္ခဏာများ ၂၈

- (ဂ) ကုလို့ရသလား ၂၉
- (ဃ) ကာကွယ်ဆေးထိုးလို့ရသလား ၃၀

အခန်း (၇)

- လူလူချင်းကူးတဲ့တုပ်ကွေးကပ်ရောဂါဖြစ်နိုင်သလား ၃၂
- (က) တုပ်ကွေးနှစ်မျိုးရဲ့သဘာဝ ၃၂
- (ခ) ပိုးတွေပေါင်းသွားရင်ဘာဖြစ်မလဲ ၃၂
- (ဂ) လူနဲ့ဝက် ၃၃

အခန်း (၈)

- ကြက်တုပ်ကွေးရောဂါကိုဘယ်လိုထိန်းချုပ်မလဲ? ၃၄
- (က) ထိန်းချုပ်နည်း (၂) နည်း ၃၄
- (ခ) မွေးမြူရေးစနစ်မှာ ကာကွယ်ခြင်း ၃၄
- (ဂ) လူနှင့် တိရစ္ဆာန်ရောနှောမနေခြင်း ၃၇
- (ဃ) စည်းကမ်းများ ၃၉
- (င) ရောဂါပိုးကာကွယ်မည့်ပစ္စည်းများ ၄၀
- (စ) ကန့်သတ်ခြင်း ၄၂
- (ဆ) ပတ်ဝန်းကျင်သန့်ရှင်းရေး ၄၃
- (ဇ) ဘယ်လိုထုတ်ရောင်းမလဲ ၄၅
- (ဈ) တစ်ကိုယ်ရေသန့်ရှင်းရေး ၄၆
- (ည) အစာနှင့်ရေ ၄၈
- (ဋ) ယင်ကောင် ၄၉
- (ဌ) ကြက်ငှက်တွေကိုရှင်းလင်းခြင်း ၅၀

အခန်း (၉)

- ကြက်တုပ်ကွေးကနေ လူတုပ်ကွေးဖြစ်မလာအောင်ကာကွယ်ခြင်း ၅၅
- (က) ရှေ့တန်းစစ်မျက်နှာ ၅၅
- (ခ) လူနဲ့ဝက်ကာကွယ်ရေး ၅၈
- (ဂ) ကြိုးပေါက်နိုင်သောတာ ၆၀
- (ဃ) ဆိုင်ထဲ၊ အိမ်ထဲ ထိုးဖောက်လာမယ့်ရန်သူပိုး ၆၂
- (င) ကြက်ခိုင် ၆၄
- (စ) ကြက်ဆိုင်မှာ ၆၆
- (ဆ) အိမ်မှာ ၆၉

အခန်း (၁၀)

- ကြက်တုပ်ကွေးပညာပေးအတွေ့အကြုံများ ၇၂

- (က) ကောလဟာလဖြေရှင်းခြင်း ၇၂
- (ခ) ကြောင်လား၊ ယင်ကောင်လား ၇၃
- (ဂ) ကလေးများအတွက် ပေးရမယ့်ပညာ ၇၄
- (ဃ) ခြံထဲမှာ ကြက်သေ့တွေရှင် ဘာလုပ်မလဲ ၇၅

အခန်း (၁၁)

- တုပ်ကွေးဖျားနာလူနာမှာ ဖြစ်လာရင်ဘာလုပ်မလဲ? ၇၆
- (က) လူနာစည်းကမ်း ၇၆
- (ခ) နာခေါင်းစည်းနဲ့လူနာ ၇၇
- (ဂ) လက်သန်း အားလုံးသန့် ၇၈
- (ဃ) လူနာပြုစုသူစည်းကမ်း ၇၉
- (င) တုပ်ကွေးသတိ ၈၁
- (စ) တုပ်ကွေးကုဆေး ၈၁

အခန်း (၁၂)

- ချက်ချင်းသိ၊ ချက်ချင်းပြင်၊ ကျန်းမာရေးအမြင် ၈၃
- (က) ကျန်းမာရေးနှင့်ညီအောင် ချက်ချင်းပြောင်းလဲပြုမူပါ ၈၃
- (ခ) လူထုအားနှင့်ဆောင်ရွက်ပါ ၈၃
- (ဂ) နေရာတိုင်းမှာ ကာကွယ်ပါ ၈၄
- (ဃ) စီးပွားမပျက် ကြက်တုပ်ကွေးကာကွယ်ပါ ၈၆
- (င) ပညာဉာဏ်ဖြင့်တုန့်ပြန်ပါ ၈၇
- (စ) ကြိုတင်သိ၊ ကြိုတင်ကာကွယ်ပါ ၈၈
- (ဆ) မဟာမိတ်များများစုထားပါ ၈၉
- (ဇ) ဗျူဟာနှစ်ခုနဲ့ တပြိုင်နက်ထိမ်းချုပ်ပါ ၉၀

အခန်း (၁၃)

- ကမ္ဘာ့တုပ်ကွေးကပ်ရောဂါ မဖြစ်စေရပါ ၉၂
- (က) ငှက်၊ ငှက်ချင်းကူးစက်မှုကာကွယ်မယ် ၉၂
- (ခ) ငှက်မှ လူသို့ကူးစက်မှုကာကွယ်မယ် ၉၂
- (ဂ) ကပ်ကာလ (၃) မျိုး ၉၄
- (ဃ) အဆင့် (၆) ဆင့် ၉၅
- (င) လုပ်ငန်း (၅) ရပ် ၉၆
- (စ) ကပ်ဦးကာလ လူထုဆက်သွယ်ရေး ၉၇

အခန်း (၁၄)

- သတင်းဆက်သွယ်ပြန်ကြားခြင်း ၁၀၀

(က) အချက် (၅) ချက်	၁၀၀
(ခ) (၂) နှစ်တာပညာပေးအတွေ့အကြုံများ	၁၀၁
(ဂ) ကျန်းမာရေးအဆင့်မြှင့်တင်ခြင်း	၁၀၂
အခန်း (၁၅)	
ကြိုတင်ပြင်ဆင်မှုများ	၁၀၄
(က) ကြိုတင်စုဆောင်းထားခြင်း	၁၀၄
(ခ) ဓာတ်ခွဲခန်းအဆင့်မြှင့်ခြင်း	၁၀၄
(ဂ) ရောဂါအတည်ပြုခြင်း	၁၀၅
(ဃ) ဆေးရုံများအသင့်အနေအထား	၁၀၅
(င) လက်ဦးမူယူကာပညာပေးခြင်း	၁၀၆
(စ) တိရစ္ဆာန်များကိုမေတ္တာထားပါ။ မချစ်ပါနှင့်	၁၀၇
(ဆ) ပတ်ဝန်းကျင်သန့်ရှင်းမှု	၁၀၈
အခန်း (၁၆)	
ကမ္ဘာ့နိုင်ငံအနှံ့အပြားမှသတင်းများ	၁၁၀
(က) အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံ	၁၁၀
(ခ) တူရကီနိုင်ငံ	၁၁၀
(ဂ) ပီကင်းမြို့အစည်းအဝေး	၁၁၀
(ဃ) ကုလသမဂ္ဂအထွေထွေအတွင်းရေးမှူးချုပ် ကိုဖိအာနန်ထံမှသတင်း	
(င) ကမ္ဘာ့ကျန်းမာရေးအဖွဲ့ဌာနချုပ်သတင်း	၁၁၁
(စ) ကမ္ဘာ့ကျန်းမာရေးအဖွဲ့ဌာနချုပ်မှအကြံပြုချက်	၁၁၁
(ဆ) ထိုင်းနိုင်ငံကူးစက်ရောဂါထိန်းချုပ်ရေးဗျူရိုမှသတင်း	၁၁၂
(ဇ) အရှေ့တောင်အာရှဒေသကမ္ဘာ့ကျန်းမာရေးပညာရှင်မှတ်ချက်	၁၁၃
(ဈ) တရုတ်နိုင်ငံမှကြွက်တုပ်ကွေးသတင်း	၁၁၄
အခန်း (၁၇)	
နိဂုံး (သို့မဟုတ်) ကြက်တုပ်ကွေးရောဂါ၏အနာဂတ်	၁၁၅
ကျမ်းကိုးစာရင်း	

စာရေးသူ၏အမှာစာ

ကျွန်တော်ဘဝမှာ အချိန်လူပြီးအလုပ်လုပ်ခဲ့ရတာ ရာစုနှစ်တစ်ဝက်နီးပါးရှိသွားပါပြီ။
ခြေကုန်လက်ပမ်းမကျခင် အမောဖြေချင်ပေမယ့် “ကြက်တုပ်ကွေး” ဆိုတဲ့နှင်တံကြောင့်
မာရညွှန်ဆက်ပြေးနေရပြန်ပါပြီ။

“ပျံသာပျံပါရွှေဟင်္သာရယ်” ဆိုတာ သီချင်းဖွဲ့သူ၊ သီဆိုသူအတွက် အရသာရှိလှ
ပေမယ့် ကျွန်တော်တို့အတွက်တော့ ဒုက္ခဖြစ်လာပြီ။ ဟင်္သာတွေပျံသမျှ ကြက်တုပ်ကွေး
ပြဿနာနဲ့ ဆက်နွယ်နေပါပြီကော။

ဟင်္သာလို ရေပျော်ငှက်ရိုင်းတွေမှာ ကြက်တုပ်ကွေးရောဂါပိုးတွေ တွယ်ကပ်ပြီး
သူတို့ပျံလေသမျှ ပိုးပျံတာတွေနေရပါတယ်။ ဟင်္သာကနေ ဘဲတွေဆီပျံ၊ ဘဲတွေမသေတော့
ကြက်တွေဆီပျံ၊ ဘဲနာကြက်နာကျရာကနေ လူတွေဆီပျံ။ အာရုံနဲ့ဥရောပတစ်လွှားမှာ
သတိထားစရာဖြစ်လာပါပြီ။ လူနဲ့လူချင်းကူးစက်မှုမရှိလိုသာ တော်တော့တယ်။ ပိုးကအစွမ်း
ထက်လာရင် လူလူချင်းကူးလာရင် ခြောက်ခြားစရာမဖြစ်အောင် အခုထဲက ကာကွယ်နေရ
ပါတယ်။

ကြက်တုပ်ကွေးလိုသာ နာမည်တပ်ရတာ။ တကယ်တော့ ဆောင်းခိုငှက်တွေ
ရေပျော်ငှက်ရိုင်းတွေသာမက၊ ဘဲ၊ ငန်း၊ ကြက်၊ ကျား၊ ကျားသစ်၊ ကြောင်၊ ကြက်တူရွှေ၊
လင်းယုန်၊ ခို စတဲ့သတ္တဝါတွေမှာပါ ဖြစ်နေတာမို့ နာမည်ပြောင်းဖို့ကြိုးစားနေသူတွေ ရှိပါတယ်။
ကျွန်တော့်အနေနဲ့ လူတွေကို ရောဂါကူးစက်စေတဲ့ အနီးဆုံးငှက်၊ အများဆုံးငှက်ဟာ ကြက်ဖြစ်
တာကြောင့် “ကြက်တုပ်ကွေး” ဆိုတဲ့ နာမည်ကို အလွယ်မှတ်မိအောင် သုံးရပါတယ်။

ဒီရောဂါဖြစ်ပွားပုံ၊ ပျံနှံ့ပုံဟာ သဘာဝအတိုင်းဖြစ်ပြီး ပယောဂကြောင့်မဟုတ်ပါဘူး။
ပြဿနာရဲ့သော့ချက်က ငှက်မဟုတ်ဘူး။ ကြက်မဟုတ်ဘူး။ လူသားတွေရဲ့ အဝိဇ္ဇာတရား၊
မသိနားမလည်မှုဖြစ်နေပါတယ်။ အများဆုံးဒုက္ခရောက်တာ သေကြေတာ ကလေးတွေဖြစ်
နေတယ်။ တိရစ္ဆာန်တွေမှာ ရောဂါရှိနိုင်တယ်။ ကူးစက်နိုင်တယ်ဆိုတာ မသိသူတွေစလိုက်တဲ့
ကူးစက်ပျံနှံ့မှုဟာ သိသူတွေပါ မကာကွယ်နိုင်မဖြစ်ရလေအောင် အပြန်ဆုံးအချိန်မီထိန်းချုပ်ဖို့
အသိပညာလိုနေပါတယ်။

ကြက်ငှက်တွေနဲ့ဋေးရောယှက်တင်နေရင် သူတို့ဆီက ရောဂါရနိုင်တယ်။ ချစ်လိုပဲ
မွေးထားမွေးထား၊ စီးပွားဖြစ်ချင်လိုပဲ မွေးထားမွေးထား၊ တိရစ္ဆာန်တွေဟာ လူတွေနဲ့သီးခြား
ရှိသင့်တယ်။ တိရစ္ဆာန်တွေကို လူ့အလိုကျမဖြစ်စေပဲ သဘာဝနဲ့အနီးစပ်ဆုံးဖြစ်အောင်
ထားပေးဖို့လိုပါတယ်။ အပြန်အလှန်အားဖြင့် တိရစ္ဆာန်တွေကျန်းမာအောင် လူတွေကဂုဏ်ကိုဖို့
တာဝန်ရှိနေပါတယ်။ အသားပေါ်တဲ့နေရာ၊ ရောင်းချတဲ့နေရာမှာ လိုက်နာရမဲ့စဉ်းကမ်းတွေ
သိလဲသိမှ၊ လိုက်လဲလိုက်နာမှ အခွန်ရှည်တဲ့စီးပွားဖြစ်ပါမယ်။

“ကြက်တုပ်ကွေး” ပြဿနာထင်ရှားလာသည်နဲ့မျှ ကမ္ဘာကြီးမှာသဘာဝကျတဲ့

အတွေးအမြင်တွေနဲ့ ချဉ်းစားပုံအရေဟာ ထင်ရှားလာပါတယ်။ အသိပညာမြင့်မားတဲ့မိသားစုတွေ၊ ရုပ်သူရွာသားတွေ၊ နိုင်ငံသားတွေ၊ ကမ္ဘာသူကမ္ဘာသားတွေရဲ့လက်ထဲမှာ ကျန်းမာရေးကို ဖန်တီးနိုင်တဲ့စွမ်းအားတွေ ရှိနေပါတယ်။ ကမ္ဘာကြီးရဲ့ကံကြမ္မာနဲ့အနာဂတ်ဟာလဲ သူတို့လက်ထဲမှာပဲ ရှိနေပါတယ်။ ကြက်တုပ်ကွေးအရေးကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းဖို့တာဝန်ဟာ ပညာရှင်တစ်စုရဲ့ လက်ထဲကနေ မိသားစုတိုင်းရဲ့လက်ထဲကို လွှဲပြောင်းထည့်နေရပါပြီ။ အင်းဒိုင်း၊ မြစ်ချောင်း၊ ပင်လယ်စပ်မှာနေကြတဲ့ မိသားစုတွေကအစ မြို့ထဲမှာ၊ ရွာထဲမှာ၊ ကြက်၊ ဘဲ၊ ဝက်တွေနဲ့ အတူတူနေနေကြတဲ့မိသားစုတွေအဆုံး “ကြက်တုပ်ကွေး” အကြောင်းသိမှ၊ ကာကွယ်ကြမှု ကမ္ဘာ့တုပ်ကွေးကပ်အန္တရာယ်ကလွတ်ကြပါလိမ့်မယ်။

စာရေးသူအနေနဲ့ (၂)နှစ်ကျော် မျက်ခြေမပြတ်လေ့လာထားတဲ့ အကြောင်းခြင်းရာတွေကို “ကြက်တုပ်ကွေး” ဆိုတဲ့အမည်နဲ့ စုစည်းပေးထားပါတယ်။ ဒီစာအုပ်ဟာ ပညာရှင်တွေဖတ်ဖို့မဟုတ်ဘဲ ကျေးလက်ဒေသအောက်ခြေလူထုတွေဖတ်ဖို့ပဲဖြစ်ပါတယ်။ ကျန်းမာရေးကိုဖန်တီးနိုင်စွမ်းရှိတဲ့ နိုင်ငံသားတိုင်းအတွက် ရည်ရွယ်ရေးသားပါတယ်။ လူတိုင်းလိုက်လုပ်လို့ ဖြစ်နိုင်သေးတဲ့ ကြက်တုပ်ကွေးကာကွယ်ရေးကို အဓိကထားတင်ပြပါတယ်။ အစအဆုံးပဲဖတ်ဖတ်၊ ကြားဖြတ်ပြီးတော့ပဲဖတ်ဖတ်၊ ဖတ်လိုက်တဲ့နေရာကရတဲ့အသိပညာကို အလုပ်ဖြစ်အောင် ပြောင်းပေးကြပါလို့ အနူးအညွတ်ပန်ကြားအပ်ပါတယ်။

ဒေါက်တာခင်မောင်လွင်
(၂၄.၁.၀၆)

ဆောင်းခိုငှက်များ

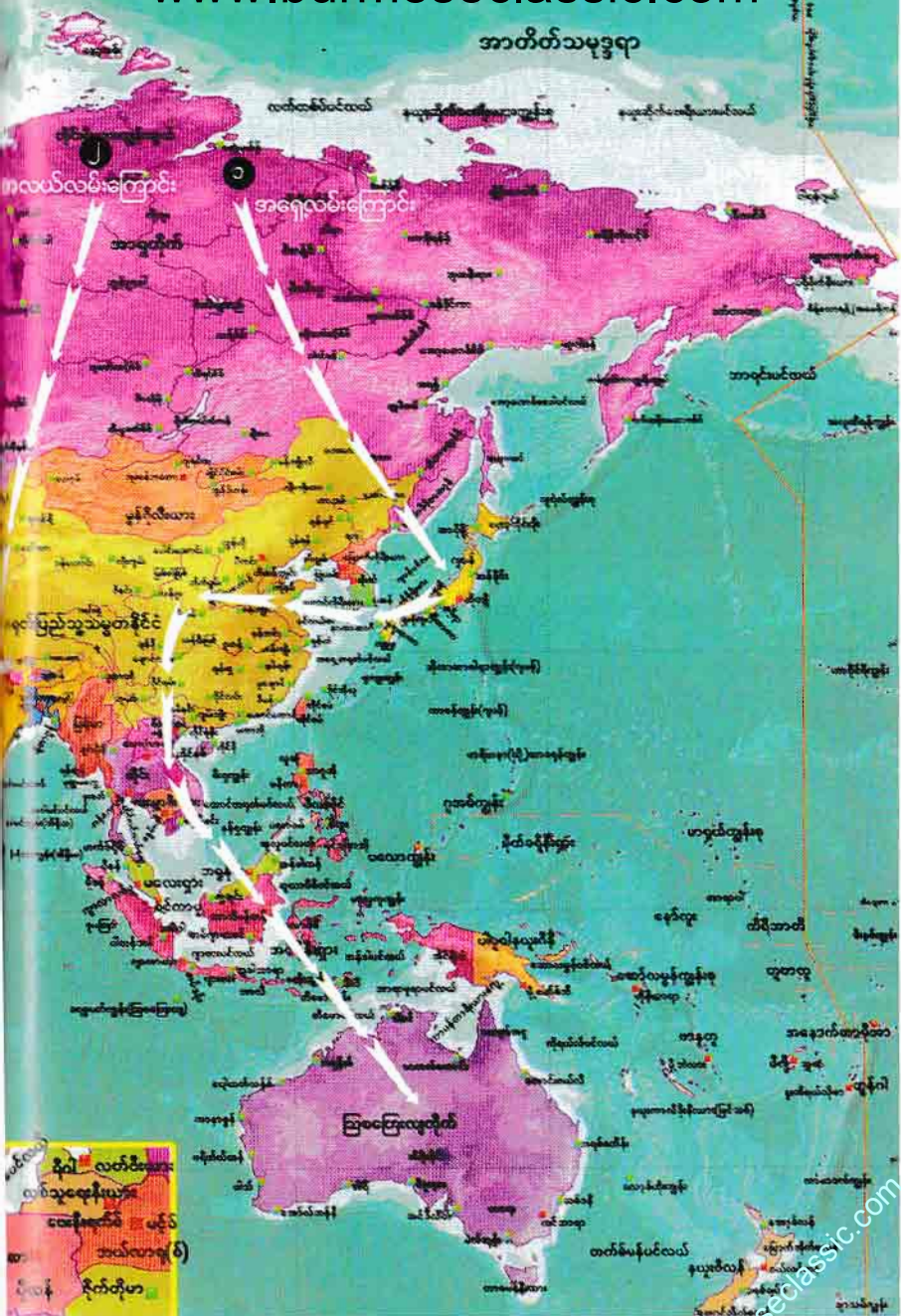

ပုသိမ်

တောင်အတ္တလန်တိတ်သမုဒ္ဒရာ

အာတိတ်သမုဒ္ဒရာ

ဆောင်းခိုရေပျော်ငှက်များ ပျံနှံ့ပုံ

ရုရှားနိုင်ငံ၊ ဆိုက်ဗေးရီးယားဒေသ ဆောင်းရာသီရေခဲသည်အခါ ဆောင်းခိုငှက်ရိုင်းများသည် လမ်းကြောင်း(၃)သွယ်ဖြင့် ဆောင်းခိုကြသည်။ ၎င်းတို့မှာ -

- (က) အရှေ့လမ်းကြောင်းမှ ပျံသန်းလာသောငှက်များသည် ဂျပန်၊ တောင်ကိုးရီးယား၊ ဇာရတ်မှတစ်ဆင့် အရှုတောင်အာရှနိုင်ငံများသို့ရောက်ရှိပြီး ဩစတြေးလျနိုင်ငံအထိသွားရောက်ကြသည်။
- (ခ) အလယ်လမ်းကြောင်းပျံငှက်များသည် အိန္ဒိယတိုက်ငယ်နှင့် အာဖရိကတောင်စွန်းအထိ ရောက်ရှိကြသည်။
- (ဂ) အနောက်လမ်းကြောင်းပျံငှက်များသည် ဥရောပတိုက်များမှတစ်ဆင့် အာဖရိကတိုက်သို့ပျံသန်း၍ ဆောင်းခိုကြသည်။

ဆောင်းခိုအပြီး ဆိုက်ဗေးရီးယားသို့ ပြန်ရောက်သောအခါတွင် ငှက်ရိုင်းများအတွင်း ကြက်တုပ်ကွေးရောဂါပိုး ဖလှယ်ပျံနှံ့သွားကာ ယခုအခါဥရောပတိုက်နှင့် အာဖရိကတိုက်များတွင် ကြက်တုပ်ကွေးရောဂါ ပြန့်နှံ့လျက်ရှိသည်။

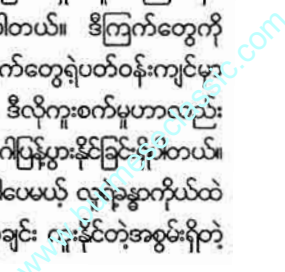
ကြက်တုပ်ကွေးရောဂါရ၍ သေဆုံးနေသော ငှက်ရိုင်းများ

အခန်း (၁)

ကြက်တုပ်ကွေးရောဂါ၏နောက်ခံသမိုင်း

ကြက်တုပ်ကွေးရောဂါလို့နားလည်ရန် အလွယ်တကူခေါ်ပေမယ့် ဒီရောဂါဟာ ကြက်တွေမှာတင်ဖြစ်တဲ့ရောဂါမဟုတ်ပါဘူး။ ကြက်တွေမှာတင်ဖြစ်ပြီး ကြက်တွေသေကြေပျက်စီးတာနဲ့ ပြီးသွားမယ်ဆိုရင်လည်း ဒီရောဂါဟာကမ္ဘာပေါ်မှာ တော်တော်ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်ချောက်ချားစရာ ဖြစ်လာဖို့မရှိပါဘူး။ အခုကြက်တုပ်ကွေးက ကြက်တွေမှာတင်ဖြစ်တာမဟုတ်ပဲ လူမှာပါဖြစ်လာတဲ့အတွက်ကြောင့် လူတွင်ဖြစ်ပွားနိုင်သော ကြက်တုပ်ကွေးရောဂါလို့ အပြည့်အစုံဘာသာပြန်ထားတာ ဖြစ်ပါတယ်။ လူတွေမှာဖြစ်လာရတဲ့အကြောင်းကလည်း ကြက်တွေကနေပြီး ကူးစက်လိုတာဖြစ်လာတာ။ ဒီထက်ပိုပြီး ကျယ်ပြန့်လာတာကတော့ ကြက်တွေကလူတွေကို ကူးစက်ရုံတင်မကဘဲ ကျား၊ ကြောင်၊ ကျားသစ်စတဲ့ သတ္တဝါတွေပါ ကြက်တုပ်ကွေးရောဂါကူးစက်ပြီး သေဆုံးမှုတွေကို တွေ့နေရလို့ဖြစ်ပါတယ်။ ဒီကြက်တုပ်ကွေးရောဂါဟာ ကြက်တွေမှာဘယ်လိုဖြစ်လာသလဲဆိုတာကို ပြန်ကြည့်တော့တော့ငှက်တွေ၊ ငှက်ရိုင်းတွေကနေ ကူးစက်မှုဖြစ်လာတာကို တွေ့ရတာဖြစ်ပါတယ်။ တောငှက်ဆိုတဲ့နေရာမှာလည်း ငှက်ရိုင်းတွေထဲက ရေပျော်ငှက်တွေ အဓိက ဒီရောဂါကိုသယ်ဆောင်ပြီး ကြက်တွေကို ကူးစက်တာဖြစ်ပါတယ်။ ဒီလိုကူးစက်ပုံနဲ့အတွက်ကြောင့် ရေပျော်ငှက်တွေကနေပြီး ကြက်တွေကိုကူးသလို အခြားငှက်တွေကိုလည်းကူးပြီး လင်းယုန်ကအစ ရောဂါကူးစက်ပြီး သေဆုံးတာကိုတွေ့ရပါတယ်။

အခုနောက်ဆုံးတွေ့တာကတော့ ကြက်တူရွေးသေဆုံးတာကို အင်္ဂလန်နိုင်ငံ၊ လန်ဒန်မြို့မှာ တွေ့ရှိရတာဖြစ်ပါတယ်။ တိရစ္ဆာန်တွေမှာ ကြက်တုပ်ကွေးကူးစက်ပြန့်ပွားမှုဟာ အခုမှဖြစ်လာတဲ့အသစ်အဆန်း ရောဂါတစ်ခုမဟုတ်ပါဘူး။ သမိုင်းကြောင်းအရ ပြန်ကြည့်တဲ့အခါမှာ လွန်ခဲ့တဲ့နှစ်ပေါင်း (၃၀၀) ကတည်းက ကြက်တုပ်ကွေးရောဂါရှိခဲ့တယ်ဆိုတဲ့ အထောက်အထားတွေတွေ့ရပါတယ်။ (၁၉၁၇) ခုနှစ်မှာတော့ ဥရောပမှာ ဒီကြက်တုပ်ကွေးကနေ လူတွေကိုတဆင့်ကူးပြီး လူပေါင်းမြောက်မြားစွာ သေကျေခဲ့ရပါတယ်။ ရိုးရိုးကြက်တုပ်ကွေးရောဂါဟာ လူကိုကူးစက်တဲ့နေရာမှာ လွယ်လွယ်ကူကူကူးစက်ခြင်းမရှိပါဘူး။ ကြက်မှာဖြစ်ပွားတဲ့တုပ်ကွေးတွေ လူကိုခက်ခက်ခဲခဲ ကူးစက်ရတာဖြစ်ပါတယ်။ ဒီကြက်တွေကို ကိုင်မိသူ၊ ဒီကြက်တွေနဲ့ ဆက်စပ်တဲ့သူ၊ ရောဂါဖြစ်နေတဲ့ ကြက်တွေရဲ့ပတ်ဝန်းကျင်မှာ လူတွေ နေမိ၊ ထိုင်မိ၊ ထိကိုင်မိရာကနေ ကူးစက်တာဖြစ်ပါတယ်။ ဒီလိုကူးစက်မှုဟာလည်း လွယ်လွယ်ကူကူ ကူးစက်တာမဟုတ်လို့ လူအနည်းငယ်မှာဘဲ ရောဂါပြန့်ပွားနိုင်ခြင်းရှိပါတယ်။ ကြက်တုပ်ကွေးတွေဟာ ဗိုင်းရပ်(စ်)ပိုးကြောင့် ဖြစ်တာဖြစ်ပါတယ်။ ဒါပေမယ့် လူ့ခန္ဓာကိုယ်ထဲမှာ ကြက်တုပ်ကွေးဗိုင်းရပ်(စ်)ပိုးဟာ ပုံစံပြောင်းသွားပြီး လူကနေလူချင်း ကူးနိုင်တဲ့အစွမ်းရှိတဲ့

ဗိုင်းရပ်(စ်)တစ်မျိုး ပေါ်ပေါက်လာပြီဆိုရင်တော့ အချိန်တိုအတွင်းမှာ လူပေါင်းများစွာကို ရောဂါကူးစက် ဖျံ့နှံ့နိုင်ပါတယ်။ ဒီလိုရောဂါ ကူးစက်ပျံ့နှံ့ခဲ့တဲ့အတွက်ကြောင့်လည်းပဲ (၁၉၁၈) ခုနှစ်က စပိန်နိုင်ငံမှာဖြစ်ခဲ့တဲ့ ကြက်တုပ်ကွေးဟာ လူပေါင်းသန်း(၂၀)ကနေပြီး သန်း(၄၀)ထိ သေဆုံးစေခဲ့ပေမယ့် ပထမကမ္ဘာစစ်အကြောင်းသာ သမိုင်းမှတ်တမ်းတွေထင်ရှားပြီး ကြက်တုပ်ကွေးရောဂါကြောင့် သေကြေပျက်စီးမှုက သိပ်ပြီးထင်ထင်ရှားရှားမရှိခဲ့ပါဘူး။

အဲဒီခေတ်ကာလက ကူးသန်းဆက်သွယ်မှုတွေ၊ ခရီးသွားလာမှုတွေ သိပ်မများတဲ့ အတွက်ကြောင့် လူသန်း(၂၀)ကနေ (၄၀)ထိသာ သေဆုံးခဲ့တာဖြစ်ပါတယ်။ ကပ်ရောဂါ တွေရဲ့သဘာဝက စတင်ကူးစက်တဲ့အချိန်မှာ လူတွေမှာကိုယ်ခံအားမရှိတဲ့အတွက်ကြောင့် အလျင်အမြန်ကူးစက်ပြီး အများအပြားသေကြေစေပါတယ်။ ဒါကနေပြီး တဆင့်တဆင့် ဆင့်ပွားကူးလာတဲ့အခါမှာ ဒီဗိုင်းရပ်(စ်)စတဲ့ပိုးတွေရဲ့ ကူးစက်နှုန်းအားကျဆင်းလာတယ်။ လူတွေကလည်း ကိုယ်ခံအားကောင်းလာတဲ့အတွက်ကြောင့် ကပ်ရောဂါဟာတဖြည်းဖြည်းနဲ့ အကန့်အသတ်ဖြစ်သွားပါတယ်။ တဖြည်းဖြည်းအရှိန် လျော့ကျသွားပြီး လူတွေမှာ ကိုယ်ခံအား များလာလေလေ ကပ်ရောဂါဟာ လျော့နည်းပပျောက်သွားလေဖြစ်ပါတယ်။ ဒါပေမယ့် ပျမ်းမျှ အားဖြင့် ပညာရှင်များရဲ့တွက်ချက်မှုအရ ကပ်ရောဂါ အထူးသဖြင့် တုပ်ကွေးကပ်ရောဂါဟာ (၂၅)နှစ်ကနေပြီးတော့ (၃၂)နှစ်ကြားထဲမှာ တစ်ကြိမ် ပြန်ပြီးပေါ်လေ့ရှိတယ်လို့ ခန့်မှန်းကြပါတယ်။ ကြက်တုပ်ကွေးရောဂါဟာ ပြောင်းလဲပြီး လူတုပ်ကွေးဖြစ်လာတဲ့အခါမှာ အကြီး အကျယ်သေဆုံးခဲ့တဲ့ မှတ်တမ်းတင်အဖြစ်အပျက်ကတော့ (၁၉၅၇)ခုနှစ်ကပဲဖြစ်ပါတယ်။ အဲဒီအချိန်မှာတော့ ဥရောပမှာမဟုတ်ပဲ အာရှနိုင်ငံမှာဖြစ်ပါတယ်။ အာရှနိုင်ငံမှာဖြစ်ခဲ့တဲ့ အာရှတုပ်ကွေးက ဥရောပထိကူးစက်ပြီးတဲ့နောက် လူပေါင်း(၄)သန်းခန့် သေဆုံးခဲ့ပါတယ်။ နောက်ထပ်ဖြစ်ပွားလာတဲ့ ကပ်ရောဂါကတော့ (၁၉၆၈)မှာ ဟောင်ကောင်ကစ ကြက်တုပ်ကွေး ရောဂါဖြစ်ပွားပြီး လူ(၄)သန်းခန့်သေဆုံးခဲ့တဲ့ ကပ်ရောဂါပဲဖြစ်ပါတယ်။ ကြက်တုပ်ကွေးရောဂါ ဆိုတဲ့နေရာမှာလည်း ရောဂါပိုးဟာ တစ်ကြိမ်နဲ့တစ်ကြိမ်ဗိုင်းရပ်(စ်) ချင်းတူပေမယ့် ဗိုင်းရပ်(စ်)ရဲ့ အနေအထား၊ တည်ဆောက်ပုံခြင်း တစ်ကြိမ်နဲ့တစ်ကြိမ် မတူခဲ့ပါဘူး။ (၁၉၆၈) ခုနှစ်မှာဖြစ်တဲ့ ဟောင်ကောင်ကြက်တုပ်ကွေးဟာ ကမ္ဘာ့နိုင်ငံအနှံ့အပြားကို ကူးစက်စေခဲ့ပါတယ်။ ဒီလို ကမ္ဘာ့နိုင်ငံအနှံ့အပြားကို ကူးစက်တဲ့နေရာမှာ ကြက်တွေသာမကတော့ဘဲနဲ့ အခြားသတ္တဝါ တွေကိုပါ တုပ်ကွေးကူးစက်ပြီး အဲဒီသတ္တဝါတွေကနေတဆင့် လူကိုကူးစက်တာဖြစ်ပါတယ်။ ဝက်ကနေတဆင့်ကူးစက်ခြင်းကို (၁၉၆၇) ခုနှစ်မှာ နယူးဂျာစီနယ်မှာ တွေ့ခဲ့ပါတယ်။ ဒီနေရာမှာ လူနဲ့ဝက်နဲ့ဟာ ကြက်တုပ်ကွေးဗိုင်းရပ်(စ်)ပိုးကို လက်ခံတဲ့နေရာမှာ တူညီနေတာကို တွေ့ရပါတယ်။ လူမှာလည်း လူတုပ်ကွေးရှိပါတယ်။ ကြက်တုပ်ကွေးကူးစက်ဝင်ရောက်တဲ့ ခန္ဓာကိုယ်ထဲကို လူထဲကို (သို့မဟုတ်) ဝက်ထဲကို လူတုပ်ကွေးဗိုင်းရပ်(စ်)ပိုးက ရောက်ခဲ့ ဝင်ခဲ့လို့ရှိရင် ကြက်တုပ်ကွေး ဗိုင်းရပ်(စ်)ပိုးနဲ့ လူတုပ်ကွေးဗိုင်းရပ်(စ်)ပိုး ပေါင်းသွားပြီးတော့ လူလူချင်းကူးစက်ပျံ့နှံ့နိုင်တဲ့ ဗိုင်းရပ်(စ်)ပိုးအသစ်ကို ဖြစ်ပေါ်စေတဲ့အလျှောက် ကပ်ရောဂါအဖြစ်နဲ့

လူသန်းပေါင်းများစွာကို သေကြေစေခဲ့တာဖြစ်ပါတယ်။ ဒီလိုအဖြစ်အပျက်တွေကြောင့် ကူးစက်ပြန့်ပွားလာတာကိုတွေ့ရသလို တချို့ကြက်တုပ်ကွေးက လူအနည်းငယ်ကိုပဲကူးပြီး လူကနေလူလူချင်း ပြန့်မကူးတဲ့အတွက်ကြောင့် ကြီးမားတဲ့ကပ်ရောဂါမဖြစ်ပဲ လူအနည်းငယ် သေကျေပျက်စီးပြီး ရပ်တန့်သွားတဲ့ အနေအထားမျိုးလည်းရှိပါတယ်။

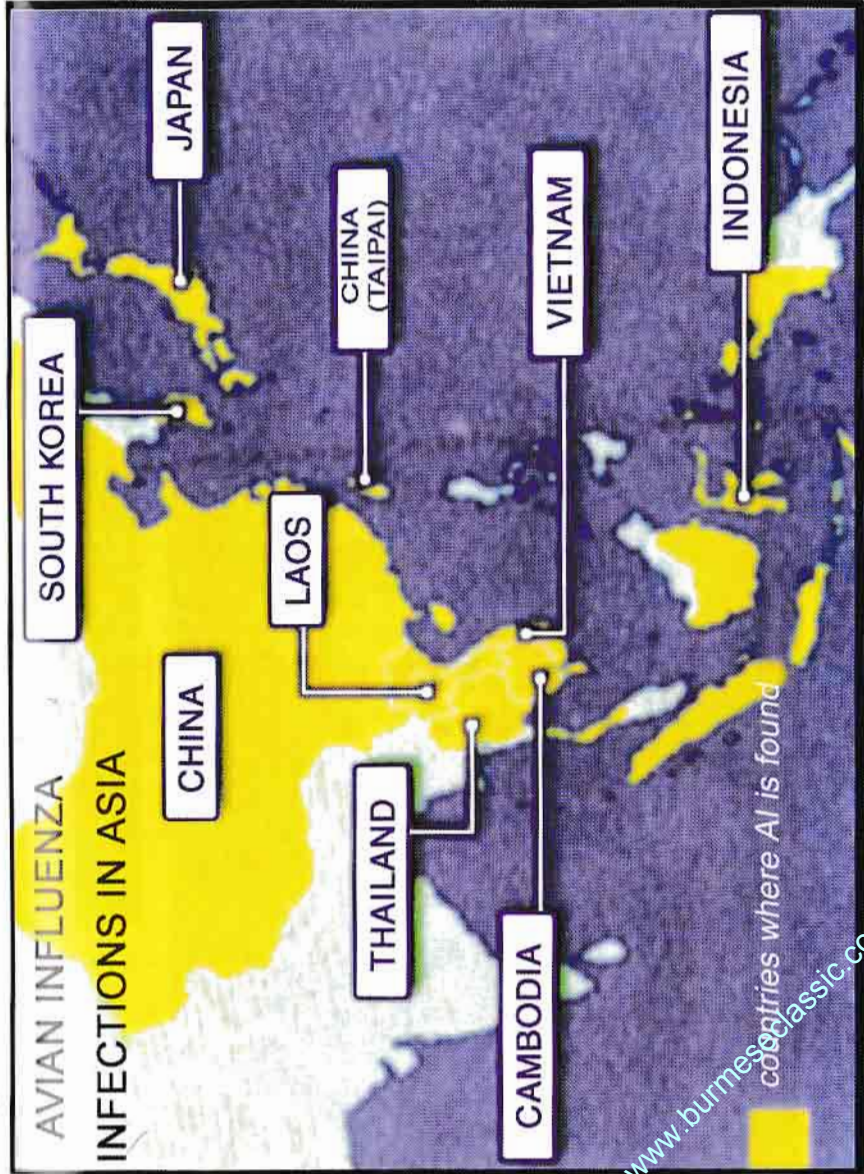
(၁၉၉၇)ခုနှစ်က ဟောင်ကောင်နိုင်ငံမှာ ကြက်တုပ်ကွေးရောဂါ ထပ်ဖြစ်ခဲ့ပါတယ်။ ကြက်တွေ၊ ဘဲတွေ သန်းနဲ့ချီပြီးတော့သေဆုံးခဲ့ရပါတယ်။ ဒါပေမယ့် လူ(၆)ဦးသာသေဆုံး တယ်လို့ မှတ်တမ်းထဲမှာတွေ့ရှိရပါတယ်။ ဒါကြောင့် အဲဒီတုန်းက လူကနေလူကိုဆက်ပြီး ကူးစက်တဲ့တုပ်ကွေးရောဂါ မဆိုက်ရောက်ခဲ့ဘူးလို့ဆိုနိုင်ပါတယ်။ ကပ်သဏ္ဍန်နဲ့ တုပ်ကွေး ရောဂါဖြစ်ဖို့အချိန်ကတော့ ကျရှုံ့မကဘူး။ လွန်နေတဲ့အတွက်ကြောင့် ပညာရှင်တွေအနေနဲ့ လည်း ဖိုးရိမ်ကြပါတယ်။ ဒီနောက်ပိုင်းမှာ နယ်သာလန်နိုင်ငံမှာဖြစ်တဲ့ ကြက်တုပ်ကွေးရောဂါက တော့ မျက်စိနာရုံလောက်နဲ့ပြီးသွားပါတယ်။ လူတွေမှာ တဆင့်တဆင့်ကူးတဲ့နေရာမှာ မျက်စိနာ ရောဂါလောက်ဖြစ်ပြီး သေဆုံးမှုအနေနဲ့ကတော့ တစ်ဦးသာလျှင်သေဆုံးခဲ့ပါတယ်။ တိမွေးကု ကျွမ်းကျင်တဲ့ပါရဂူတစ်ယောက်ပဲ ကူးစက်ခံသေဆုံးခဲ့ရပါတယ်။

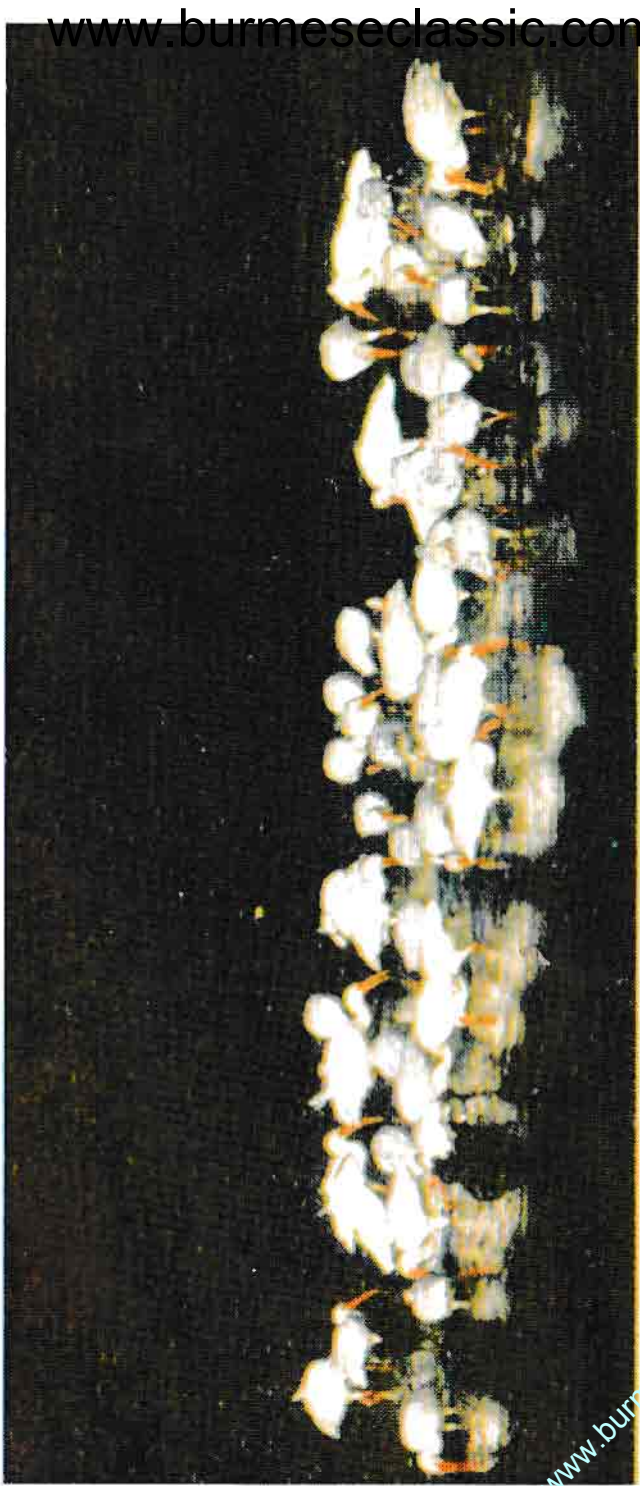
အခုနောက်ဆုံးဖြစ်ပွားတဲ့ ကြက်တုပ်ကွေးရောဂါအကြောင်းကို ဆက်လက်တင်ပြ လိုပါတယ်။ ဒီတစ်ခေါက် ကြက်တုပ်ကွေးရောဂါဖြစ်တာကတော့ (၂၀၀၃)ခုနှစ် လောက်မှာ စပါတယ်။ (၂၀၀၃)ခုနှစ် ပထမပိုင်းကာလတွေမှာတော့ လူသေကြေမှုမရှိပါဘူး။ ကြက်တွေ၊ ဘဲတွေမှာသာ ရောဂါပြန့်ပွားသေဆုံးမှုရှိခဲ့ပါတယ်။ အဲဒီအချိန်မှာ ဗီယက်နမ်နိုင်ငံမှာ စောစောပိုင်း ကပဲ ငှက်တွေသောင်းနဲ့ချီပြီး ကြက်တုပ်ကွေးရောဂါကြောင့် သေဆုံးခဲ့ရပါတယ်။ ဂျပန်နိုင်ငံမှာ လည်း ရာမဂျီအီအနောက်ပိုင်းမြို့က ကြက်တွေမှာကပ်ရောဂါဖြစ်ပြီး ကြက်ကောင်ရေ (၆၀၀၀) ကျော်သေဆုံးခဲ့ရပါတယ်။ တောင်ကိုရီးယားနိုင်ငံမှာတော့ ကြက်တွေ၊ ဘဲတွေ သန်းနဲ့ချီပြီး သေဆုံးခဲ့ပါတယ်။ ဗီယက်နမ်၊ ဂျပန်၊ တောင်ကိုရီးယား ဒါ့အပြင် တရုတ်(တိုင်ပေ)မှာလည်း ကြက်တုပ်ကွေးရောဂါ ကြက်၊ ငှက်တွေမှာဖြစ်ခဲ့ပါတယ်။ အဲဒီလိုကူးစက်ပြန့်ပွားနေတဲ့ အနေအထားက နေပြီး လူမှာရောဂါဖြစ်ပွားသေဆုံးမှုဆိုတာ ဗီယက်နမ်နိုင်ငံနဲ့ ထိုင်းနိုင်ငံတွေမှာ စတင်တွေ့ရှိခဲ့ပြီး (၁၂)ဦးသေဆုံးခဲ့တယ်လို့ ဖော်ပြထားပါတယ်။ အဲဒီရောဂါဖြစ်ပွားသူတွေထဲက (၃)ယောက် ပထမဦးဆုံး ကြက်တုပ်ကွေးဗိုင်းရပ်(စ်)ပိုးကို စမ်းသပ်အတည်ပြုပေးနိုင်ခဲ့ပါတယ်။ ဒါဟာ ကြက်တုပ်ကွေးကနေ လူကိုကူးစက်ပြီးသေဆုံးမှုဖြစ်စဉ်၊ လူကိုကူးစက်သေဆုံးရာမှာလဲ ကြက်တုပ်ကွေးဗိုင်းရပ်(စ်)ကြောင့် သေတယ်ဆိုတာကို အခိုင်အမာသက်သေပြနိုင်တဲ့ ဖြစ်စဉ် ဖြစ်ပါတယ်။ ဒါကို (၂၀၀၄) ခု၊ ဇန်နဝါရီလမှာကတည်းက စတင်တွေ့ရှိခဲ့ပြီးဖြစ်ပါတယ်။ အဲဒီကနေပြီးတော့ နိုင်ငံများစွာကို ကူးစက်ပျံ့နှံ့သွားခဲ့ပါတယ်။ လူကိုကူးစက်ပြီး သေဆုံးမှုတွေ ဖြစ်စဉ်တွေကိုတော့ ဗီယက်နမ်နိုင်ငံနဲ့ ထိုင်းနိုင်ငံအပြင် ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံနဲ့ ဒင်းဒိုနီးရှား နိုင်ငံတွေမှာ ထပ်မံဖြစ်ပွားကူးစက်သေဆုံးမှုကို တွေ့ရှိဓာတ်ခွဲအတည်ပြုနိုင်ခဲ့တာဖြစ်ပါတယ်။ (၂၀၀၅)ခုနှစ် နောက်ပိုင်းမှာတော့ တရုတ်နိုင်ငံမှာ ဒီရောဂါကြောင့်လူတွေ သေဆုံးမှုရှိလာ

ပါတယ်။ (၂၀၀၆)နှစ်ဦးပိုင်းမှာတော့ အာရှနိုင်ငံတွေအပြင် တူရကီနိုင်ငံမှာပါ လူကိုကူးစက် သေဆုံးမှုတွေ ဖြစ်လာပါတယ်။ ဒီကမ္ဘာ့ဖြစ်စဉ်တွေကို ကြည့်မယ်ဆိုရင် (၁၉၁၈) ခုက ကူးစက်ခဲ့တဲ့ ကြက်ငှက်တုပ်ကွေးရောဂါ၊ အဲဒီနောက်ပိုင်းမှာထပ်မံပြီး ကူးစက်ပျံ့နှံ့ခဲ့တဲ့ အာရှ တုပ်ကွေးရောဂါ၊ ဟောင်ကောင်ကြက်တုပ်ကွေးရောဂါတွေမှာ ကြက်ငှက်တွေကနေလူကို ကူးစက်စေရုံမျှမကဘဲ လူကနေလူချင်းကူးစက်မှုကြောင့် သန်းနဲ့ချီပြီးသေဆုံးမှု ရှိခဲ့ဖူးတယ် ဆိုတဲ့ အထောက်အထားတွေကို တွေ့ရတာဖြစ်ပါတယ်။

အခုနောက်ဆုံးဖြစ်စဉ်မှာ (၁၉၉၇)ခုနှစ်က ဟောင်ကောင်မှာ ဖြစ်တဲ့ဖြစ်စဉ်ရော နောက်ပိုင်းမှာနယ်သာလန်နိုင်ငံမှာ ဖြစ်တဲ့ဖြစ်စဉ်ရော (၂၀၀၃)၊ (၂၀၀၄)၊ (၂၀၀၅)ခုနှစ်တွေမှာ ဗီယက်နမ်၊ ထိုင်း၊ အင်ဒိုနီးရှား၊ ကမ္ဘောဒီးယားနဲ့ တရုတ်နိုင်ငံတွေမှာ ဖြစ်တဲ့ဖြစ်စဉ်တွေမှာရော ကြက်ငှက်တွေကနေလူကို ကူးပြီးတော့ရောဂါရသေဆုံးမှုဖြစ်စဉ်ကို တွေ့ရတာမှန်ပါတယ်။ ကူးစက်မှုပမာဏကလည်း (၁၀၀) ကျော်မျှသာ ရှိပါသေးတယ်။ သေဆုံးမှုပမာဏကလည်း (၁၀၀) မကျော်သေးပါဘူး။ ဒါကြောင့် လူလူချင်းကူးစက်တဲ့ တုပ်ကွေးကပ်ရောဂါ ကျရောက်မှု မရှိသေးဘူးဆိုတာ သိသာပါတယ်။ ဒါပေမယ့် လူလူချင်း ကူးစက်နိုင်ခြေရှိတယ်လို့ ပညာရှင် တွေကခန့်မှန်းထားကြပါတယ်။ အခု (၂၁)ရာစုဟာ (Globalization)လိုခေါ်တဲ့ ကမ္ဘာ့ပြုမှု ကြောင့် လူလူချင်းဆက်သွယ်မှုမှာ အလွန်မြန်ဆန်ပါတယ်။ တစ်ကမ္ဘာလုံးရဲ့ ဆက်သွယ်မှု လမ်းကြောင်းတွေဟာ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ဖွင့်နေတာဖြစ်တဲ့အတွက်ကြောင့် ရောဂါဖြစ်ပွားမယ် ဆိုရင် အရင်တုန်းကထက် အဆပေါင်းများစွာ ပြန့်ဆန့်ပျံ့နှံ့ကူးစက်သေဆုံးမယ်လို့ ပညာရှင်တွေ က တွက်ချက်နေကြပါတယ်။ တုပ်ကွေးကပ်ရောဂါမကျရောက်တာ နှစ်ပေါင်းကြာနေခြင်း သော်လည်းကောင်း၊ ယခုလောလောဆယ်မှာ ကြက်ငှက်တုပ်ကွေးများသည် လူကိုကူးစက် ဖြစ်ပေါ်နေခြင်းများသည်လည်းကောင်း၊ ကမ္ဘာ့တုပ်ကွေးရောဂါ ဖြစ်ပေါ်နိုင်ခြေရှိတဲ့အနေအထား ညွှန်ပြနေတဲ့အတွက် လျှင်မြန်စွာကာကွယ်ဖို့ တစ်ကမ္ဘာလုံးက သွက်လက်ထက်မြက်စွာ ဆောင်ရွက်နေပါတယ်။

ကြက်တုပ်ကွေးရောဂါ
 ဖြစ်ပွားခဲ့သော အာရှနိုင်ငံများ
 (ဗီယက်နမ်၊ ထိုင်း၊ တရုတ်၊
 အီရတ်၊ ကမ္ဘောဒီးယားနှင့်
 အင်ဒိုနီးရှား၊ နိုင်ဂျီးရီးယား
 (အာဖရိက) နှင့် ဘူလဂေးရီးယား
 (ဥရောပ) နိုင်ငံများတွင်
 ကြက်တုပ်ကွေးရောဂါ
 ဖြစ်ပွားပြီးအသေအပျောက်
 ရှိနေသည်။)

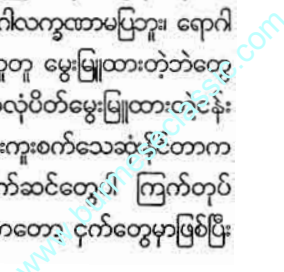
မြန်မာနိုင်ငံနှင့် အရှေ့တောင်အာရှနိုင်ငံများတွင် တစ်ထောက်နှားနေသည့် ဆောင်းခိုရေပျော်ငှက်ရိုင်းများ

အခန်း (၂)

ကြက်တုပ်ကွေးဆိုတာဘာလဲ

(က) ဗိုင်းရပ်(စ်)ပိုးတစ်မျိုးကြောင့် ဖြစ်တဲ့ကူးစက်ရောဂါ

ကြက်တုပ်ကွေးဆိုတာ ဘာလဲဆိုတဲ့မေးခွန်းကို လူတွေအနေနဲ့ သိလိုကြမှာပါ။ အလွယ်ကူဆုံးပြောရရင်တော့ ကြက်ငှက်တွေမှာ ဗိုင်းရပ်(စ်)ပိုးတစ်မျိုးကြောင့် တုပ်ကွေးကဲ့သို့ ဖျားနာသေဆုံးခြင်းကို ဖြစ်စေတဲ့ရောဂါဘဲ ဖြစ်ပါတယ်။ ငှက်တွေမှာတော့ သဘာဝအားဖြင့်ကို ဒီရောဂါပိုးတွယ်ကပ်နေတာ တွေ့ရပါတယ်။ အထူးသဖြင့် ငှက်ရိုင်းတွေမှာ သူတို့ရဲ့အူတွေထဲမှာ ကြက်တုပ်ကွေးဗိုင်းရပ်(စ်)ပိုး တွယ်ကပ်ပြီးနေနေပေမဲ့ ရောဂါမဖြစ်ဘဲနဲ့ ပျံသန်းသွားလာ နိုင်နေတာတွေ့ရပါတယ်။ အထူးသဖြင့် ဆောင်းဦးတုတ်ရေပျော်ငှက်တွေဟာ ဒီရောဂါသယ်ဆောင် သော်လည်း ရောဂါမဖြစ်ဘဲနဲ့ (တုပ်ကွေးမဖြစ်ဘဲနဲ့) ကျန်းကျန်းမာမာနဲ့ ပျံသန်းသွားနေတဲ့ အတွက်ကြောင့် သူတို့ပျံသန်းရာလမ်းကြောင်းတစ်လျှောက်မှာ ရောဂါပိုးကိုဖြန့်ထားသကဲ့သို့ ရှိပါတယ်။ အဲဒီရောဂါပိုးဟာ ခံနိုင်ရည်မရှိတဲ့ ကိုယ်ခံအားမရှိတဲ့ တခြားငှက်တွေကို ကူးစက် စေပါတယ်။ အဲဒီလိုကူးစက်စေပြီးဆိုလို့ရင်တော့ ကူးစက်ခံရတဲ့ငှက်တွေမှာ တုပ်ကွေးဖျားနာ ဖြစ်ပြီး သေဆုံးရပါတယ်။ ကူးစက်ပုံကူးစက်နည်းအနေနဲ့ကတော့ ဒီငှက်တွေရဲ့ အူထဲမှာရှိနေတဲ့ ဗိုင်းရပ်(စ်)ပိုးတွေဟာ ငှက်ချေးကနေတစ်ဆင့် ဒါမှမဟုတ်ရင် ငှက်ရဲ့အညစ်အကြေးတွေကနေ တစ်ဆင့် ရေထဲကိုကျတယ်။ ဒီရောဂါသက်သုံးမိတဲ့ငှက်တွေ ဒီရေထဲမှာ ကူးစက်သွားလာမိတဲ့ ငှက်တွေကို ရောဂါကူးစက်သွားနိုင်မှာဖြစ်ပါတယ်။ ရောဂါကူးစက်ခံရတဲ့ ငှက်တွေထဲမှာ ငှက်ရိုင်းအချင်းချင်းလည်းကူးပါတယ်။ ရေပျော်ငှက်တွေဟာ တောဘဲ၊ ကြီးကြား၊ စစ္စလီ၊ ရေကြက်၊ ဟင်္သာ၊ ငှက်ကြီးဝန်ပို စတဲ့အဝေးပျံတဲ့ ငှက်ကြီးတွေပါပါတယ်။ ဒီလိုငှက်တွေမှာ ရောဂါပိုးသယ်လာပြီးတော့ ရောဂါလက္ခဏာမပြဘူး။ ဒီငှက်တွေက အလွယ်တကူထပ်ပြီးတော့ ရောဂါဖြန့်ပေးလိုက်နိုင်မဲ့ သတ္တဝါတွေကတော့ မွေးမြူထားတဲ့ဘဲတွေဘဲဖြစ်ပါတယ်။ မွေးမြူ ထားတဲ့ဘဲတွေထဲမှာ သဘာဝရေကန်တွေ၊ ချောင်းတွေ၊ မြောင်းတွေမှာ ကျက်စားနေတဲ့ ဘဲတွေဟာ ကိုယ်ခံအားအတော်ကောင်းပါတယ်။ ဒီဘဲတွေထဲကို ကြက်တုပ်ကွေးဗိုင်းရပ်(စ်) ငှက်ရိုင်းကနေတစ်ဆင့် ကူးလာသည့်တိုင်အောင် ဒီဘဲတွေဟာ ရောဂါလက္ခဏာမပြဘူး။ ရောဂါ မဖြစ်ဘူး။ မသေဘူးဆိုတာတွေ ကြာရပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ ဘဲချင်းအတူတူ မွေးမြူထားတဲ့ဘဲတွေ အရပ်ခေါ် ပီကင်းဘဲလိုဟာမျိုး လွတ်ကျောင်းခြင်းမရှိတဲ့ဘဲနဲ့ အလုပ်ထဲမွေးမြူထားတဲ့ဘဲနဲ့ တွေ့မှာလည်း သေကြေနိုင်ပါတယ်။ အများဆုံးမွေးမြူပြီး အမြန်ဆုံးကူးစက်သေဆုံးနိုင်တာက တော့ ကြက်တွေဖြစ်ပါတယ်။ ဒါ့အပြင် တူရကီနိုင်ငံမှာ ကြက်ဆင်တွေပါ ကြက်တုပ် ကွေးရောဂါကူးစက်ပြီး သေဆုံးမှုတွေကို တွေ့ရပါတယ်။ အဓိကကတော့ ငှက်တွေမှာဖြစ်ပြီး

ကြက်ကိုကူးတဲ့အခါမှာ ကြက်တွေဟာ အုပ်လိုက်ကြက်နာကျပြီး သေဆုံးတဲ့အတွက်ကြောင့် အလွယ်တကူကြက်တုပ်ကွေးလို့ ပြောခြင်းဖြစ်ပါတယ်။ အချို့ကတော့ ကြက်ငှက်တုပ်ကွေးလို့ ငှက်တွေလည်းဖြစ်တတ်တဲ့အတွက်ကြောင့် လွတ်မသွားအောင် ကြက်ငှက်တုပ်ကွေးလို့ ဘာသာပြန်တဲ့လူတွေလည်းရှိပါတယ်။ သို့သော် အများစုကတော့ ကြက်တွေပဲဖြစ်ပါတယ်။

ကြက်တုပ်ကွေးဖြစ်စေတဲ့ ဗိုင်းရပ်(စ်)ပိုးတစ်မျိုးထဲမှာတင် မျိုးစိတ်ကွဲတွေ အများကြီး ရှိပါသေးတယ်။ ပိုးတစ်မျိုးကသေစေနိုင်ပေမယ့် တခြားမျိုးကွဲတစ်မျိုးက ရောဂါဖြစ်ရုံဖြစ်ပြီး မသေဘဲနေနိုင်ပါတယ်။ ပိုးတစ်မျိုးကတော့ ရောဂါလက္ခဏာမပြဘဲ နေနိုင်ပါတယ်။ ငှက်ရိုင်း တွေထဲမှာ နိုကပ်ပေါက်ပွားနေတဲ့ပိုးတွေဟာ သူတို့ခိုင်နေတဲ့ငှက်ကိုမသေစေဘူးဆိုရင် ရောဂါ ယုံတာပိုများလာပါတယ်။ အဲဒီငှက်ပျံသန်းရာလမ်းကြောင်းတစ်လျှောက်မှာ ရောဂါဖြန့်တော့တာ ပါပဲ။

ငှက်ရိုင်းတွေထဲမှာလည်း ရေပျော်ငှက်တွေက ရောဂါပိုးဒဏ်ကို ခံနိုင်ရည်ရှိကြပါတယ်။ ဒါတောင် သူတို့ခိုင်ရည်ရှိတဲ့ ပိုးမျိုးမဟုတ်ဘဲ ပိုးအသစ်နဲ့ဆိုရင် သေကြရပါတယ်။ မနှစ်က ဥရောပမှာ စင်ရော်တွေအုပ်လိုက် သေတာတွေရှိပါတယ်။ စင်ရော်ဟာ ရေပျော်ငှက်တစ်မျိုး ဖြစ်ပြီး ရောဂါဒဏ်ခံနိုင်စွမ်းရှိလျက် သေဆုံးရတဲ့ဖြစ်စဉ်မှာ ဗိုင်းရပ်(စ်)ပိုးမျိုးကွဲကြောင့်ဆိုတာ တွေ့ရပါတယ်။

များသောအားဖြင့် ကြက်နာကျရင် ကြက်လည်လိမ်နာ (New Castle Disease) ကြောင့်ပဲဖြစ်ပါတယ်။ ဒီရောဂါမှာလည်း ဗိုင်းရပ်(စ်)ပိုးတစ်မျိုးကြောင့်ဖြစ်ပေမယ့် သူ့ကို ကာကွယ်ဆေးနဲ့ ကာကွယ်လို့ရပါတယ်။ ကြက်တွေကို ကာကွယ်ဆေးမျက်စဉ်းခပ်ပြီး ကာကွယ်ပေးလို့ရပါတယ်။ ကာကွယ်ဆေးခပ်ထားလျက်နဲ့ ကြက်ခြံမှာ ကြက်နာကျတယ်ဆို ရင် ကြက်တုပ်ကွေးဖြစ်နိုင်မလား စဉ်းစားရပါမယ်။

အကယ်၍ လည်လိမ်ကာကွယ်ဆေး မပေးထားဘူးဆိုရင်တော့ ကြက်နာကျတဲ့အခါ မှာ ရှုပ်ထွေးမှုဖြစ်သွားပါမယ်။ ကြက်တွေမှာဖြစ်တတ်တဲ့ ကြက်အမျိုးဖြူရောဂါဟာလည်း ကူးစက်တတ်တဲ့ ရောဂါတစ်မျိုးဖြစ်ပါတယ်။ ကြက်အများကို သေစေနိုင်ပါတယ်။ အဓိက ကျတဲ့အချက်က ကြက်လည်လိမ်နာနဲ့ ကြက်ချေးဖြူရောဂါဟာ လူ့ကိုမကူးစက်နိုင်ဘူး။ ကြက်တုပ်ကွေးကသာ လူ့ကိုကူးစက်သေဆုံးစေနိုင်တယ် ဆိုတဲ့အချက်ပါပဲ။

(ခ) ကြက်တွေမှာကြက်တုပ်ကွေးဖြစ်လာရင် ဘယ်လိုတွေ့ရမလဲ

ကြက်တွေမှာ ကြက်တုပ်ကွေးရောဂါ ကူးစက်ခံရပြီဆိုရင် အဓိကသိသာတာကတော့ ကြက်ခြံထဲမှာ ကြက်သံတိတ်သွားတာပါပဲ။ ကြက်တွေအများကြီး တပြိုင်နက်တည်း နေမကောင်းဘူးဆိုရင် သဘာဝအားဖြင့် အော်သံတွေဆူညံနေတဲ့ကြက်ခြံဟာ ကြက် အော်သံတွေတိတ်သွားပါတယ်။ ကြက်အော်သံတွေတိတ်ပြီဆိုလို့ရှိရင် ဒီကြက်တွေကို

သွားကြည့်လိုက်တဲ့အခါ ကြက်ဇိတ်ဟာ လှုပ်ရှားမှုသိပ်မရှိတော့ဘဲ ငြိမ်ကုပ်သွားကြတာကို တွေ့ရပါလိမ့်မယ်။ သူတို့ရဲ့အစားစားနှုန်းဟာ ခါတိုင်းကျွေးသလောက် မစားနိုင်တော့ဘဲ ကျလာတာတွေ့ရပါတယ်။ ရေသောက်များတာကို တွေ့နိုင်ပါတယ်။ ရေသောက်နှုန်းများပြီးတော့ ဝမ်းတွေသွားတာကိုလည်း တွေ့ရပါတယ်။ အဲဒီအချိန်ဆိုလို့ရှိရင် ဥစားကြက်တွေမွေးထားတာ ဆိုခဲ့လိုရှိရင် ခြံတွေမှာ ဥဥနှုန်းကျသွားတာကို တွေ့နိုင်ပါတယ်။ ကြက်တွေကုပ်လာတယ်၊ အသံမထွက်တော့ဘူး။ ဥနှုန်းတွေလည်းကျသွားပြီး အစားစားနှုန်းကျပြီးတော့ ရေသောက်တာ တွေများလာတယ်။ ဝမ်းသွားတာတွေ များလာပြီးတဲ့နောက်မှာဆိုလို့ရှိရင် မျက်ရည်ကျတာ၊ နှာရည်ကျတာ၊ အသက်ရှူခက်တာတွေကိုတွေ့ရပါတယ်။ အဲဒီလို အသက်ရှူခက်ခဲတဲ့အတွက် ကြောင့် ခေါင်းနဲ့မျက်နှာဖောယောင်လာပြီးတော့ အမောက်တွေပါးပျဉ်းတွေမှာလည်း ပြာနမ်းလာ တာကိုတွေ့ရပါတယ်။ အဲဒီအချိန်မှာ ခြေထောက်တွေ ခြေဆစ်တွေမှာ သွေးယိုစီးမှုကြောင့် အနီအစက်အပြောက်ကလေးတွေကို တွေ့နိုင်ပါတယ်။ အသက်ရှူခက်ခဲတဲ့အနေအထား ရောက်နေပြီဆိုရင်တော့ မကြာခင်မှာပါပဲ တပြိုင်နက်မြောက်များစွာ သေဆုံးမှုတွေဖြစ်ပေါ်လာ ပါတယ်။ အထူးသဖြင့်ကတော့ ရောဂါကူးစက်တဲ့နှုန်းပြင်းထန်ပြီး ကြက်ခြံတစ်ခုလုံး ပြောင် သွားအောင် သေသွားနိုင်ပါတယ်။ အဲဒီလိုကြက်တွေရဲ့ ကူးစက်ခံစားရတဲ့ တုပ်ကွေးရောဂါ ကို သတိထားမိမယ်ဆိုရင် ကြက်တုပ်ကွေးရောဂါကို ကာကွယ်နိုင်မယ့်အနေအထားမှာ ရှိပါတယ်။

ကြက်တုပ်ကွေးရောဂါ ကြက်တွေမှာဖြစ်သလို လူတွေမှာလည်းဘဲ ဖြစ်နိုင်ပါတယ်။ လူတွေမှာဖြစ်လာပြီဆိုလို့ရှိရင် အဓိကတော့ ကြက်နာကျတဲ့ခြံ ကြက်တွေအသေများ တဲ့နေရာမှာ နေထိုင်ဖူးတဲ့သူတွေမှာ ဆက်စပ်ပြီးတော့ရှိနေတာတွေ တွေ့ရမှာဖြစ်ပါတယ်။ အဲဒါကတော့ အခြားတုပ်ကွေးနဲ့ အများကြီးဆင်တူပါတယ်။ ပထမကတော့ လူမှာဖျားလာပါ တယ်။ အပြင်းအထန်ဖျားမယ်၊ ချောင်းဆိုးမယ်၊ ချောင်းဆိုးရာကနေပြီးတော့ အသက်ရှူမဝဘဲ ဖြစ်မယ်။ နောက်တော့အသက်ရှူခက်လာမယ်၊ ပြင်းထန်စွာဖျားပြီးတော့ အဆုတ်ယောင်တဲ့ လက္ခဏာ နှမိန်းယားဖြစ်ပြီးတော့ သေဆုံးကြပါတယ်။ လူမှာဒီလက္ခဏာတွေအပြင် ဝမ်းလျှော တာကိုလည်းတွေ့ရတယ်လို့ ကြက်တုပ်ကွေးကုသနေတဲ့ ဆရာဝန်အချို့ကပြောကြားပါတယ်။

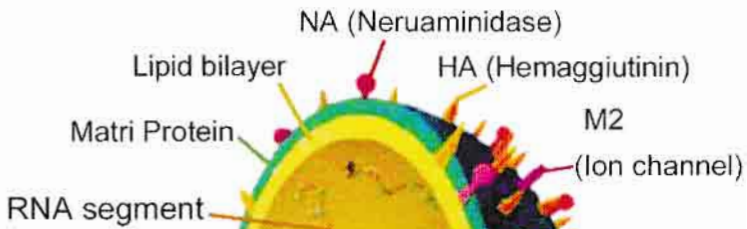
ကြက်ငှက်ဆိုတာ လည်ပင်းရှည်တဲ့သတ္တဝါတွေဖြစ်လို့ လည်ချောင်းထဲမှာ ခွဲဆိုပြီး ဆိုရင် ချောင်းဆိုးပြီး ခွဲထုတ်လို့မရနိုင်ပါဘူး။ ခွဲတွေဆိုတာများလာတာနဲ့ လည်လိမ်သွားတော့ တာပါပဲ။ ကြက်တွေလည်လိမ်ပြီး ရောဂါရနေတာတွေရင် ကြက်လည်လိမ်ရောဂါနဲ့များပြီး ပေါ့ဆသွားမှာစိုးရပါတယ်။

အရှေ့တောင်အာရှမှာ တိုက်ကြက်မွေးတာ၊ ကြက်တိုက်တာ ယဉ်ကျေးမှုလေ့ထုံး စံလိုဖြစ်နေပါတယ်။ တိုက်ကြက်တွေကို ပွဲသွင်းပြီးခွပ်ခိုင်းတဲ့အခါမှာ ခြေတုန့် ရေကုန် ရေခမ်းခွပ်ကြရပါတယ်။ ခွဲဆိုလာရင် အမောမလုံတော့ဘဲ ရှုံးနိုင်တာမို့ တိုက်ကြက်ရင်ဟာ သူကြက်ရဲ့လည်ချောင်းထဲကခွဲကို စုတ်ထုတ်လေ့ရှိပါတယ်။ ကြက်ပါးစပ်ထဲကတဆင့်

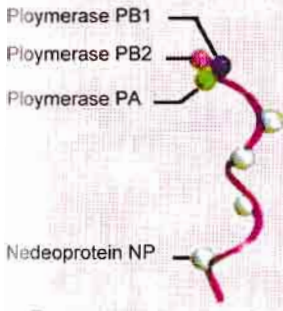
နာခေါင်း၊ နှုတ်သီးထဲကတဆင့် လူရဲ့ပါးစပ်ထဲကိုရောက်သွားအောင် ခွဲတွေ့ကိုစုတ်ထုတ်ရပါတယ်။ ကြက်တုပ်ကွေးရောဂါဖြစ်စ တိုက်ကြက်ကို ဒီလိုလုပ်မိရင်တော့ ကြက်တုပ်ကွေးကူးပြီး သေမှာပါပဲ။ ပညာရှင်တွေက ဒီလေ့ကိုပြင်သင့်တယ်လို့ထောက်ပြကြပေမယ့် လူတွေမှာ ပြင်ဖို့ခက်နေကြပါတယ်။ ဒီလိုအပြုအမူကြောင့် ထိုင်းနိုင်ငံမှာ ကြက်တုပ်ကွေးနဲ့ လူတစ်ဦး သေခဲ့ရတဲ့အထောက်အထားရှိပါတယ်။

များသောအားဖြင့် ကြက်တုပ်ကွေးကြောင့် ကြက်နာကျတဲ့အခါမှာ ရောဂါအဆင့် ဆင့်တွေ့ကို ထင်ရှားမတွေ့ရ၊ သတိမထားမိဘဲ တစ်ကောင်စ၊ နှစ်ကောင်စသေရာက ရုတ်တရက် တစ်ခြံလုံးပြောင်အောင် သေကုန်ကြတာများပါတယ်။ (၄၈) နာရီအတွင်း တစ်ခြံလုံးပြောင် အောင်သေသွားနိုင်ပါတယ်။ ကြက်ခြံတွေမှာ ဒါမျိုးဖြစ်တာ သိသာထင်ရှားလို့ သတိထားမိ စစ်ဆေးမိရင် ကာကွယ်နိုင်ပါတယ်။ အိမ်မွေးကြက်တွေနဲ့ ကြက်ခြံငယ်တွေမှာတော့ သတိ မထားမိဘဲရှိတတ်ပါတယ်။ ခြံရှင်တွေအနေနဲ့နမော့လို့ ချက်စားလိုက်ကြတာရှိသလို ကြက်နာစဉ်၊ မသေခင်မြန်မြန်သတ်ပြီး ရောင်းချလိုက်ကြတာလည်းရှိပါတယ်။ ဗီယက်နမ်၊ ထိုင်း၊ တူရကီနိုင်ငံတို့မှာကူးစက်ပုံဟာ ဒီနည်းနဲ့ဖြစ်တာများပါတယ်။ ထိုင်းနိုင်ငံမှ ကျားတွေ ကြက်သားစိမ်းစားပြီးသေသွားတာ၊ ရောဂါပြန့်ပွားဖြစ်အောင် အကောင်တစ်ရာကျော် သတ်ပစ် လိုက်ရတာဟာလည်း ရောဂါပိုးပါတဲ့ကြက်သားတွေကို အစိမ်းရောင်းချလိုက်ရာမှ ဖြစ်ရတဲ့ ပြဿနာဖြစ်ပါတယ်။

ခိုတို့၊ ကျီးတို့ တစ်ကောင်စ၊ နှစ်ကောင်စ သေတာမျိုးကျတော့ ခန့်မှန်းရခက်ပါတယ်။ ဒါမျိုးတွေလာရင် ပေါ့ဆနေလို့မရသလို အစိုးရိမ်ကြီးစရာလည်းမလိုပါဘူး။ သက်ဆိုင်ရာ ကျန်းမာရေး (သို့မဟုတ်) မွေးမြူရေးနဲ့ ကုသရေးဌာနတွေကို အကြောင်းကြားရင်ကောင်း ပါတယ်။

Detail of RNA Segment
Showing RNP structure
(transcriptase complex)

ကြက်တုပ်ကွေးပိုင်းရပ်(စ်) H_5N_1 ပုံ

ကြက်တုပ်ကွေးဗိုင်းရပ်(စ်) မျိုးသစ်ထွက်ပေါ်ပုံ

၁ ကြက်ချေး၊ ဘဲငှက်ချေးများမှ ဗိုင်းရပ်(စ်) ပိုးများသည် ရေထဲမှတစ်ဆင့် အခြားတိရစ္ဆာန်များထံပျံ့နှံ့သည်။

(A) ဗိုင်းရပ်(စ်) မျိုးကွဲပေါင်း (၂၅၆)မျိုးအထိ ထွက်ပေါ်နိုင်သည်။
အမျိုးအစား ဗိုင်းရပ်(စ်)ပိုးသစ်

ကြက်တုပ်ကွေးဗိုင်းရပ်(စ်)နှင့် တိရစ္ဆာန်များမှ ဗိုင်းရပ်(စ်)များပေါင်း၍ မျိုးကွဲများ ပေါ်လာမည်။

၂ ဗိုင်းရပ်(စ်) ပိုးသစ်အတွက် လူတွင် ကိုယ်ခံအားမရှိပါ။

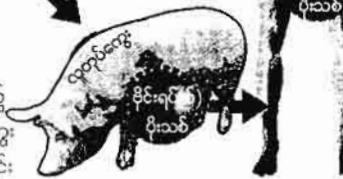
J

ကြက်တုပ်ကွေး

လူတုပ်ကွေး ဗိုင်းရပ်(စ်) ပိုးသစ်

P

ကြက်တုပ်ကွေး ဗိုင်းရပ်(စ်) ဝက်ထံဝင်လျှင် ဝက်သည် လူတုပ်ကွေးဗိုင်းရပ်(စ်)ပါ လက်ခံနိုင်သဖြင့် ဝက်ကိုယ်ထဲ၌ ကြက်တုပ်ကွေးနှင့် လူတုပ်ကွေး ဗိုင်းရပ်(စ်)များပေါင်းကာ လူလူချင်း ကူးစက်ကပ်ရောဂါပိုးသစ်ပေါ်ထွက်လာနိုင်သည်။

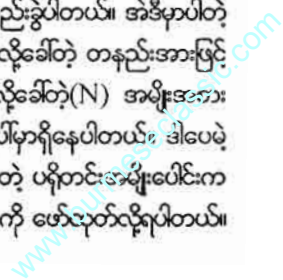
လူတုပ်ကွေးနှင့် ကြက်တုပ်ကွေး ဗိုင်းရပ်(စ်)နှစ်မျိုး လူကိုယ်ထဲတွင် ပေါင်းကာ လူလူချင်းကူးစက် နိုင်သော ကူးစက်ကပ်ရောဂါ ပိုးသစ်ထွက်လာနိုင်သည်။

အခန်း (၃)

ကြက်တုပ်ကွေးဖြစ်စေတဲ့ရောဂါပိုးများ

ကြက်တုပ်ကွေးဖြစ်စေတဲ့ရောဂါပိုး အခိုင်အလုံတွေရှိထားပြီးဖြစ်ပါတယ်။ တနည်းအားဖြင့် ရောဂါဖြစ်ပွားရတဲ့အကြောင်းရင်းဟာ ဗိုင်းရပ်(စ်)ပိုးကြောင့်ဖြစ်တယ်ဆိုတာကို သိပေမယ့် အနာသိသော်လည်း ဆေးမရှိဘူးဆိုတဲ့ အနေအထားမှာရှိပါတယ်။ ဒီဗိုင်းရပ်(စ်)ပိုးကိုကာကွယ်ဖို့ ဆေးတွေထုတ်လုပ်ကြသော်လည်း ဒီဗိုင်းရပ်(စ်)ရဲ့သဘာဝဟာ အပြောင်းအလဲများပြီး ပရိယာယ်ကြွယ်တဲ့အတွက်ကြောင့် ကာကွယ်ဆေးကိုအလွယ်တကူ ထုတ်လို့မရဘဲရှိပါတယ်။ စပိန်နိုင်ငံမှာ (၁၉၁၀)ခုနှစ်တုန်းကဖြစ်တဲ့ ကြက်တုပ်ကွေးရောဂါဗိုင်းရပ်(စ်)က (၁၉၅၅)ဖြစ်တဲ့ အာရှတုပ်ကွေးဗိုင်းရပ်(စ်)နဲ့မတူပါဘူး။ (၁၉၆၀)မှာစဖြစ်တဲ့ ဟောင်ကောင်တုပ်ကွေးနဲ့လည်း မတူပါဘူး။ ဒါပေမဲ့အခုနောက်ပိုင်းမှာ ဖြစ်ပွားလာတဲ့တုပ်ကွေးတွေကတော့ (၁၉၆၀) ခုနှစ်ကတည်းက တွေ့ခဲ့တဲ့ ကြက်တုပ်ကွေးဗိုင်းရပ်(စ်)ပိုးမျိုး ဖြစ်တယ်ဆိုတာကို တွေ့ရပါတယ်။ လူထုတွေအနေနဲ့တော့ “ကြက်တုပ်ကွေးဟာ ဗိုင်းရပ်(စ်)ပိုးကြောင့်ဖြစ်တယ်။ ဒီဗိုင်းရပ်(စ်)ပိုးဟာ ကူးစက်တတ်တယ်။ ကူးစက်တဲ့နေရာမှာလည်းဘဲ ငှက်ရိုင်းတွေကနေပြီးတော့ မွေးမြူထားတဲ့ကြက်ငှက်ဘဲတွေကိုကူးစက်တယ်။ အဲဒီလိုကူးစက်ရာကနေ လူတွေ၊ ဝက်တွေ အခြားတိရစ္ဆာန်တွေကိုကူးစက်နိုင်တယ်။ ကူးစက်လို့ရှိရင် သေဆုံးနိုင်တယ်။ အဲဒီလူတွေထဲမှာ ဒီဗိုင်းရပ်(စ်)က ပုံစံပြောင်းပြီး လူလူချင်းကူးစက်နိုင်တဲ့ဗိုင်းရပ်(စ်)တွေကို ကူးပြောင်းပြီးတဲ့အခါမှာ လူတွေအများကြီးကိုကူးစက်ပြီး သန်းပေါင်းများစွာသေစေနိုင်တယ်” ဆိုတာလောက်သိရင် အတော်လေးပြည့်စုံပါပြီ။ သို့သော်လည်း ပိုမို၍ထင်ထင်ရှားရှားသိလိုတဲ့ ပုဂ္ဂိုလ်များအတွက်ကိုတော့ မတူတဲ့ဗိုင်းရပ်(စ်)ပိုးတွေအကြောင်းကို အနည်းငယ်ရှင်းပြလိုပါတယ်။

တုပ်ကွေးဖြစ်စေတဲ့ ဗိုင်းရပ်(စ်)ကို (A) အမျိုးအစား ဗိုင်းရပ်(စ်)လို သတ်မှတ်ကြပါတယ်။ ဒီ (A)အမျိုးအစားဗိုင်းရပ်(စ်)တွေဟာ (Orthomyxovirus) အော်သိုမစ်ဆို ဗိုင်းရပ်(စ်)အနွယ်စုကနေ ဆင်းသက်လာတာဖြစ်ပါတယ်။ ဒီ(A)ဗိုင်းရပ်(စ်)တွေမှာပါနေတဲ့ ပရိုတင်းဆိုတဲ့အသားဓာတ်တွေ သူတို့ရဲ့မျက်နှာပြင်ပေါ်မှာရှိနေတဲ့ ပရိုတင်းဓာတ်တွေ တစ်ခုနဲ့ တစ်ခု မတူကွဲပြားတဲ့ပေါ်မှုတည်ပြီး ဗိုင်းရပ်(စ်)အမျိုးအစားတွေကိုလည်းခွဲပါတယ်။ အဲဒီမှာပါတဲ့ ပရိုတင်းနစ်ပျိုးကတော့ (Hemagglutinin) ဟင်အဂလူတင်နင်လို့ခေါ်တဲ့ တနည်းအားဖြင့် (H) ဆိုတဲ့ပရိုတင်းအမျိုးနဲ့ (Neuraminidase) နယူရန်မနီဒေစ်လို့ခေါ်တဲ့(N) အမျိုးအစား ပရိုတင်းပဲဖြစ်ပါတယ်။ ဒီပရိုတင်း(၂)ခုဟာ ဗိုင်းရပ်(စ်)ရဲ့ ကိုယ်ပေါ်မှာရှိနေပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ (H) ဆိုတဲ့ပရိုတင်းအမျိုးပေါင်း (၁၅)မျိုးတောင်ရှိပါတယ်။ (N) ဆိုတဲ့ ပရိုတင်းအမျိုးပေါင်းကတော့ (၉)မျိုးရှိပါတယ်။ ဒီ(၂)ခုတွဲပြီးတော့မှ ဗိုင်းရပ်(စ်)ရဲ့အမျိုးအစားကို ဖော်လှယ်လို့ရပါတယ်။

အခုနောက်ဆုံးဖြစ်နေတဲ့ ကြက်တုပ်ကွေးမှာ တွဲထားတဲ့အတွဲကတော့ (H) ပရိုတင်းက (H₅) လို့ခေါ်တဲ့ပရိုတင်း အမျိုးအစားဖြစ်ပါတယ်။ (N) ပရိုတင်းကတော့ (N₁) ဆိုတဲ့ ပရိုတင်းအမျိုးအစားဖြစ်တဲ့အတွက်ကြောင့် ဒီဗိုင်းရပ်(စ်)ကို (H₅N₁) လို့ ခေါ်ခြင်းဖြစ်ပါတယ်။ တခါနဲ့တစ်ခါမတူဘူးဆိုတဲ့ အဓိကအကြောင်းကတော့ (၁၉၁၈) ခုနှစ်တုန်းက စပိန်မှာဖြစ်ခဲ့တဲ့ ကြက်တုပ်ကွေးဟာ (H₁N₁) ဖြစ်ပါတယ်။ (၁၉၅၇) ခုနှစ်မှာဖြစ်တဲ့ အာရှတုပ်ကွေးကတော့ (H₂N₁) ပဲဖြစ်ပါတယ်။

ဒီလို တစ်ချိန်နဲ့တစ်ချိန်မတူဘဲနဲ့ ဖြစ်ပေါ်နေတဲ့ကပ်ရောဂါအသွင်ဆောင်တဲ့ အပြောင်းအလဲတွေကို သတိထားမိဖို့လိုပါတယ်။ တကယ်ကြတော့ (H) နဲ့ (N)နဲ့ ပရိုတင်းနှစ်မျိုးဟာ အမျိုးမျိုးတွဲပြီးနေတတ်ပါတယ်။ တချို့ဗိုင်းရပ်စ်တွေကျတော့ ရောဂါဖြစ်ပြီးသေစေနိုင်ပါတယ်။ ဒါကြောင့်မို့လို့ တချိန်နဲ့တချိန်မတူဘဲနဲ့ ဗိုင်းရပ်စ်တွေဟာပြောင်းလဲနေတယ်ဆိုတာ သတိထားကြဖို့လိုပါတယ်။ အဲဒီအပြောင်းအလဲထဲမှာ ကြက်ငှက်တွေရဲ့ခန္ဓာကိုယ်ထဲမှာ ရှိနေတဲ့ဗိုင်းရပ်စ်မျိုး အပြင်ကိုထွက်လာပြီး လူတို့၊ ဝက်တို့ကို ကူးစက်နိုင်ပါတယ်။ ဒီလိုလူနဲ့ဝက်ကို ကူးစက်တဲ့အခါမှာ လူနဲ့ဝက်ရဲ့ခန္ဓာကိုယ်ထဲမှာ ဗိုင်းရပ်စ်ကအပြောင်းအလဲ အတွဲအသစ် ဖြစ်ပေါ်လာခဲ့ရင် ဗိုင်းရပ်စ်အမျိုးသစ်တစ်ခုကို ရရှိမှာဖြစ်ပါတယ်။ တစ်ကယ်ကျတော့ (H) နဲ့ (N) နဲ့ဟာ၊ (H) (၁၅)မျိုးနဲ့ (N) (၉) မျိုးဟာ တွဲချင်သလိုတွဲနိုင်တာကို အဲဒီလို တွဲခြင်းအားဖြင့် ဗိုင်းရပ်စ်မျိုးပေါင်း (၂၅၆)မျိုးထိရနိုင်ပါတယ်။ အဲဒီအထဲထဲမှာ လူကို အန္တရာယ်ပေးဖျားနာစေတဲ့ (H₅N₁) ကိုတော့ တွေ့နေရပြီးဖြစ်ပါတယ်။ ဒါပေမယ့်ဒီ (H₅N₁) ဟာ ကြက်ကနေလူကိုကူးဖို့ သိပ်မလွယ်ပါဘူး။ ကူးတဲ့လူတိုင်းလည်းမသေပါဘူး။ (၂၀၀၆) ခုနှစ်ဦးပိုင်းမှာ (H₅N₂)ပိုးကို ဂျပန်နိုင်ငံမှာ တွေ့ရပါတယ်။ ဒီပိုးဟာ (H₅N₁) လောက် မဆိုးဝါးတဲ့ကြက်တုပ်ကွေးအပျော့စားဖြစ်ပြီး ဂျပန်ကြက်ခြံလုပ်သား(၇၇)ဦးထံ ကူးစက်ခဲ့ တယ်လို့သိရပါတယ်။ ကြက်ခြံလုပ်သားအများအပြား ကူးစက်ခံရတယ်ဆိုတဲ့ ပထမဦးဆုံး သတင်းလည်းဖြစ်ပါတယ်။ ပညာရှင်တွေအနေနဲ့ စိုးရိမ်တာကတော့ လူကိုကူးစက်စေနိုင်တဲ့ (H₅N₁) ဗိုင်းရပ်စ်နဲ့ အပြင်မှာရှိနေတဲ့ ရိုးရိုးလူတုပ်ကွေးဗိုင်းရပ်စ်တို့ ပေါင်းစပ်လိုက်ပြီးတဲ့အခါမှာ လူ့ခန္ဓာကိုယ်ထဲမှာ လူလူချင်းကူးစက်နိုင်တဲ့ ဗိုင်းရပ်စ်ပိုးအသစ် ဖြစ်ပေါ်မှာစိုးခြင်းပဲဖြစ်ပါတယ်။ တကယ်တော့ ဗိုင်းရပ်စ်တွေဟာ အလွန်သေးငယ်တဲ့ ပစ္စည်းတွေပဲဖြစ်ပါတယ်။လူတို့ဟာ ဆဲလ်လို့ခေါ်တဲ့ ကလပ်စည်းအဆင့်တောင်မရောက်ဘဲ ဒီထက်အဆင့်နိမ့်တဲ့ သတ္တဝါတွေပဲ ဖြစ်ပါတယ်။ ယနေ့ထက်ထိ ဗိုင်းရပ်စ်ပိုးတွေကြောင့်ရောဂါဖြစ်ရင် ပျောက်ကင်းအောင် ကုသဖို့ခက်နေတုန်းပါပဲ။ ဒီအထဲထဲမှာ ကျောက်ကြီးရောဂါဆိုလည်း ဗိုင်းရပ်စ်ပိုးကြောင့် ဖြစ်ပါတယ်။ ကျောက်ကြီးရောဂါကို ကမ္ဘာပေါ်မှာနိုင်ငံအောင် ကာကွယ်နိုင်ပြီးဖြစ်ပါတယ်။ ပိုလီယိုရောဂါလည်း ဗိုင်းရပ်စ်ပိုးကြောင့်ဖြစ်ပါတယ်။ ပိုလီယိုရောဂါကိုလည်း ကာကွယ်ဆေးနဲ့ တစ်ကမ္ဘာလုံးမှာ အခုဆိုလို့ရှိရင် ဦးချိုးထားနိုင်ပြီဖြစ်ပါတယ်။ မကြာခင်မှာဘဲ ပိုလီယိုကာကွယ် ဆေးနဲ့ တစ်ကမ္ဘာလုံးမှာ ပိုလီယိုရောဂါဖြစ်ပွားမှုကို နှိမ်နင်းနိုင်မှာပဲဖြစ်ပါတယ်။ (HIV)

ဆိုတဲ့ ခုခံအားကျဆင်းတဲ့ရောဂါ ဖြစ်စေတဲ့ပိုးဟာလည်း ဗိုင်းရပ်စ်ပိုးဘဲဖြစ်ပါတယ်။ (HIV)ကို အခုထက်ထိ ကာကွယ်နိုင်တဲ့ဆေးဖို့ မပေါ်သေးပါဘူး။ ဒီနောက်ပိုင်းမှာ အိန္ဒိယာဆိုတဲ့ဗိုင်းရပ်စ်ပိုးဟာလည်းဘဲ လူတွေကိုရောဂါကူးစက်ပျံ့နှံ့ပြီး အလျင်အမြန်သေစေပါတယ်။ ဒါပေမယ့် အနည်းအကျဉ်းသာဖြစ်နေတဲ့ အနေအထားမှာဖြစ်ပါတယ်။ မကြာခင်ကပေါ်ခဲ့တဲ့ ဆားစ် (SARS)ရောဂါဟာ ဗိုင်းရပ်စ်ပိုးကြောင့်ဖြစ်ပါတယ်။ ကူးစက်မြန်ပြင်းထန် အဆုတ်ယောင်ရောဂါလို့ ဘာသာပြန်ထားပါတယ်။ အဲဒီဆားစ်ရောဂါကတော့ ကိုရိုနာဗိုင်းရပ်စ်အမျိုးအစား ဖြစ်ပါတယ်။ ယခုနောက်ပိုင်းမှာ တွေ့ရှိလာတာကတော့ ဆားစ်ရောဂါဟာလည်းဘဲ တိရစ္ဆာန်ကနေတဆင့် လူကိုကူးစက်နိုင်တယ်လို့ သုတေသီများကတွေ့ရှိထားပါတယ်။ ပထမပိုင်းတွေ့ထားတာကတော့ ကြောင်ကတို့တွေကနေပြီး ကူးစက်တာတွေ့ထားပေမယ့် နောက်ပိုင်းမှာတော့ တရုတ်ပြည်ဟောင်ကောင်ဘက်မှာရှိတဲ့လင်းနို့တွေက ကူးစက်တာတွေ့ရပါတယ်။ ကြက်တုပ်ကွေးရောဂါကတော့ (H₅N₁) ဆိုတဲ့ဗိုင်းရပ်စ်ပိုးတွေဟာ ငှက်ရိုင်းတွေကနေတဆင့် ကြက်တွေကိုကူးစက် ကြက်နာကျပြီး အဲဒီကြက်တွေကတဆင့်လူကို ကူးစက်ပျံ့နှံ့ပြီးတော့ ကြက်တုပ်ကွေးရောဂါဖြစ်စေခြင်းဘဲ ဖြစ်တယ်ဆိုတာတွေ့ရပါတယ်။ သူ့ကိုလောလောဆယ်မှာ ကာကွယ်ဆေးမရှိသေးပါဘူး။ ကုသလို့လည်းမရသေးပါဘူး။ အထူးသဖြင့် ဒီဗိုင်းရပ်စ်ပိုးကို လူခန္ဓာကိုယ်မှာ အထူးအဆန်းဖြစ်နေတဲ့အတွက်ကြောင့် သူ့ကိုခုခံကာကွယ်နိုင်တဲ့အင်အား မရှိပါဘူး။ ဖြစ်လာရင် အသေအပျောက်များတာကို တွေ့ရပါတယ်။

ကြက်တုပ်ကွေးလက္ခဏာတွေပြပြီး သေတဲ့ကြက်၊ ဘဲ၊ ငှက် တိရစ္ဆာန်တွေနဲ့ လူတွေရဲ့ ခန္ဓာကိုယ်ထဲကပိုးတွေကို ထုတ်ယူစစ်ဆေးနိုင်ဖို့ အရေးကြီးပါတယ်။ ဒါမှလည်း ဗိုင်းရပ်စ်(စ်)ပိုး အသစ်ပေါ်လာမလာ စောစောသိနိုင်၊ ဟန့်တားနိုင်မှာဖြစ်ပါတယ်။ ဒါပေမယ့် ရောဂါဖြစ်သူ၊ သေသူတွေရဲ့ခန္ဓာထဲက ရောဂါပိုးထုတ်ယူရာမှာ၊ သယ်ယူပို့ဆောင်ရာမှာ၊ ဓာတ်ခွဲစမ်းသပ်ရာမှာ ရောဂါမပြန့်အောင် အထူးပဲသတိထားရပါတယ်။ တာဝန်ရှိတဲ့ ကျန်းမာရေးဝန်ထမ်းတွေ၊ မွေးမြူရေးနဲ့ ကုသရေးဝန်ထမ်းတွေကိုလည်း လေ့ကျင့်ပေးထားရမကတည်း။ မိမိကိုယ်ကို ကာကွယ်ဖို့ ဝတ်စုံတွေကိုပေးထားကြရပါတယ်။ ဒါပေမယ့် သတိရှိဖို့တော့လိုပါတယ်။

ရောဂါဟာ ဘယ်နေရာမှာဖြစ်မလဲဆိုတာ မသေချာပါဘူး။ ဗိုင်းရပ်စ်(စ်)ပိုးတွေဟာ ငှက်ရိုင်းတွေမှာပါပြီး ပျံ့မယ်ဆိုရင် ကျေးလက်တောရွာတွေနဲ့ နီးစပ်ပါမယ်။ တူရကီမှာ ဒီအတွေ့အကြုံတွေ့ရပါတယ်။ ရေအိုင်ကြီးရဲ့စာရိတ်ဖက်နယ်စပ်ဖြစ်တဲ့ အီရတ်နိုင်ငံမှာပါ (H₅N₁) တွေ့နေရတယ်လို့ဆိုပါတယ်။ အင်ဒိုနီးရှားနဲ့ ထိုင်းနိုင်ငံများမှာတော့ မြို့ပြပြဿနာဖြစ်နေပါတယ်။ ငှက်ရိုင်းတွေထက် မွေးမြူထားတဲ့ကြက်ငှက်တွေကြောင့် ဂျာကာတာမြို့တော်နဲ့ ဘန်ကောက်မြို့တော်မှာကို ပြဿနာရှိနေပါတယ်။

ဒီနေရာမှာ မြို့ပေါ်မှာဖြစ်နေတာကို ဓာတ်ခွဲရလွယ်ပေမယ့် တောရွာမှာဖြစ်ရင် ဓာတ်ခွဲစစ်ဆေးရခက်ပါတယ်။ အလျင်အမြန်စစ်ပေးနိုင်တဲ့ ဓာတ်ခွဲပစ္စည်း (Kits) တွေရှိပေမယ့် မတီကျဘူး။ တချို့ နိုင်ငံတွေမှာလည်း ဓာတ်ခွဲခန်းတွေကအဆင့်မြင့်ဖို့လိုနေပါတယ်။ ဒါကြောင့်

ကြက်တုပ်ကွေးဝိုးစစ်ရာမှာ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံနဲ့ တစ်နိုင်ငံ၊ တစ်ကမ္ဘာလုံး ပူးပေါင်းဆောင်ရွက် နေကြရပါတယ်။

၁၁၈
၁၁၉
၁၂၀
၁၂၁
၁၂၂
၁၂၃
၁၂၄
၁၂၅
၁၂၆
၁၂၇
၁၂၈
၁၂၉
၁၃၀
၁၃၁
၁၃၂
၁၃၃
၁၃၄
၁၃၅
၁၃၆
၁၃၇
၁၃၈
၁၃၉
၁၄၀
၁၄၁
၁၄၂
၁၄၃
၁၄၄
၁၄၅
၁၄၆
၁၄၇
၁၄၈
၁၄၉
၁၅၀
၁၅၁
၁၅၂
၁၅၃
၁၅၄
၁၅၅
၁၅၆
၁၅၇
၁၅၈
၁၅၉
၁၆၀
၁၆၁
၁၆၂
၁၆၃
၁၆၄
၁၆၅
၁၆၆
၁၆၇
၁၆၈
၁၆၉
၁၇၀
၁၇၁
၁၇၂
၁၇၃
၁၇၄
၁၇၅
၁၇၆
၁၇၇
၁၇၈
၁၇၉
၁၈၀
၁၈၁
၁၈၂
၁၈၃
၁၈၄
၁၈၅
၁၈၆
၁၈၇
၁၈၈
၁၈၉
၁၉၀
၁၉၁
၁၉၂
၁၉၃
၁၉၄
၁၉၅
၁၉၆
၁၉၇
၁၉၈
၁၉၉
၂၀၀

အခန်း (၄)

ကြက်တုပ်ကွေး ဘယ်လိုကူးစက်ပြန့်ပွားသလဲ?

အခုဆက်လက်ပြီး ကြက်တုပ်ကွေးဘယ်လိုကူးစက်ပြန့်ပွားသလဲဆိုတာ ဆက်လက်ရှင်းလင်းတင်ပြလိုပါတယ်။ ကြက်တုပ်ကွေးရောဂါဟာ ငှက်တွေမှာစပြီးဖြစ်ခဲ့ပါတယ်။

(က) ဆောင်းခိုရေပျော်ငှက်များ

ငှက်တွေထဲမှာ ဆောင်းခိုတဲ့ရေပျော်ငှက်တွေဟာ အဓိကကျပါတယ်။ ဆောင်းခိုတဲ့ငှက်တွေဟာ အအေးပိုင်းဒေသတွေမှာ ပူနွေးတဲ့အချိန်နေပြီး အေးလွန်းတဲ့ဆောင်းရာသီတွေမှာ နေရာရွှေ့ပြောင်းပေါက်ဖွားပြီးတဲ့အခါမှာ မူရင်းဒေသအအေးပိုင်းဒေသကို ပြန်သွားလေ့ရှိပါတယ်။ ဥပမာအားဖြင့်ဆိုရင် ရုရှနိုင်ငံရဲ့ ဆိုက်ဗေးရီးယားလို အအေးပိုင်းဒေသတွေမှာ ငှက်တွေဟာ ဆောင်းတွင်းကျလာပြီဆိုလို့ရှိရင် တောင်ပိုင်းကိုပျံလာပါတယ်။ တဆင့်တဆင့်ပျံလာတာ အာရှတိုက်ကနေ ကမ္ဘာကြီးရဲ့တောင်ဘက်အခြမ်းဖြစ်တဲ့ ဩစတြေးလျနိုင်ငံကိုပျံပါတယ်။ ပြီးရင်ဩစတြေးလျနိုင်ငံက ပြန်လာတဲ့အခါ အာရှတိုက်မှာတစ်ထောက်နားပြီးတော့မှ ဆိုက်ဗေးရီးယားကို ပျံပါတယ်။ အအေးပိုင်းဒေသ မြောက်ပိုင်းဒေသမှာနေတဲ့ငှက်၊ ငှက်ရိုင်းတွေဟာ လမ်းကြောင်း(၃)ကြောင်းနဲ့ ပျံသန်းပါတယ်။ အရှေ့လမ်းကြောင်းကတော့ ဆိုက်ဗေးရီးယားကနေအာရှတိုက်၊ ပစိဖိတ်ဒေသနဲ့ဩစတြေးလျထိကိုပျံပါတယ်။ အလယ်ပိုင်းလမ်းကြောင်းကတော့ အအေးပိုင်းဒေသရုရှကနေပြီးတော့ တောင်ပိုင်းကိုပျံလာတယ်။ အိန္ဒိယနိုင်ငံ အိန္ဒိယတိုက်နဲ့ အာဖရိကတိုက်တောင်ပိုင်းထောင့်စွန်း တောင်အာဖရိကတိုက်ကို ပျံပါတယ်။ အနောက်လမ်းကြောင်းအအေးပိုင်းဒေသကနေ ဥရောပဒေသကိုဖြတ်ပြီး တောင်ပိုင်းကိုပျံတာတွေရှိပါတယ်။ အမေရိကတိုက်ဘက်မှာလည်း အဲဒီလိုပဲပျံသန်းမှုတွေ တွေ့ရပါတယ်။ အဲဒီလိုပျံသန်းလာတဲ့အခါမှာ တစ်ထောက်နားတဲ့နေရာဖြစ်တဲ့ ရေကန်ကြီးတွေ၊ မြစ်ချောင်း၊ အင်းအိုင်ကြီးတွေမှာ ဆောင်းခိုငှက်တွေဟာ အုပ်လိုက်ကျလာတာကို ပုံမှန်တွေ့လာရမှာဖြစ်ပါတယ်။ မြန်မာနိုင်ငံမှာလည်း အင်းတော်ကြီးကအစ မိုးယွန်းကြီးအင်းအထိ ဆင်းလာတာကို တွေ့နိုင်ရပါတယ်။ ရခိုင်ပြည်နယ်ဘက်ကိုလည်း ဆင်းလာတယ်။ အင်းလေးဒေသဘက်ကိုလည်း ဆင်းလာတယ်။ တစ်ထောက်နားခြင်းသာဖြစ်ပါတယ်။ ဒီလိုတစ်ထောက်နားတဲ့အချိန်မှာ သူတို့ဟာ အဝေးကြီးကပျံလာနိုင်စွမ်းရှိတယ်။ သို့သော်လည်း သူတို့ဟာ (H₂N₂) ရဲ့တဲပိုင်းရပ်စ်ကို သယ်ဆောင်လာခဲ့ပါတယ်။ (Carrier) လို့ခေါ်ပါတယ်။ သူတို့မှာရောဂါပိုးဖြစ်ပါတော့။ သို့သော် သူတို့ကစွန့်ထုတ်လိုက်တဲ့ အညစ်အကြေးတွေထဲမှာ ဒီဗိုင်းရပ်စ်တွေပါပါတယ်။ ဘာဖြစ်လို့လည်းဆိုတော့ (H₂N₂) ဗိုင်းရပ်စ်က သူတို့ရဲ့အူတွေထဲမှာ နေနိုင်ပေါက်ဖွားနိုင်လို့

ဖြစ်ပါတယ်။ အူထဲကနေပြီးတော့ မစင်အညစ်အကြေးတွေ စွန့်ထုတ်လိုက်တဲ့အခါမှာ အညစ်အကြေးထဲမှာ ရောဂါပိုးတွေပါရှိနေမှာဖြစ်ပါတယ်။

(ခ) မွေးမြူထားတဲ့ကြက်၊ ဘဲ၊ ငှက်များ

အဲဒီလိုပြန်နဲ့တဲ့အနေအထားပေါ်မှာ မွေးမြူထားတဲ့သတ္တဝါတွေဖြစ်တဲ့ အထူးသဖြင့် ဘဲတွေက ချောင်းတွေ၊ မြောင်းတွေမှာကူးရင်းနဲ့ ဒီတော့ဘဲငှက်ရိုင်းတွေနဲ့ နီးစပ်မှုရှိတဲ့အတွက် ကူးစက်နိုင်တယ်။ ကြက်တွေလည်းဒီလိုပါဘဲ။ သူတို့ကတော့ ရေထဲကိုဆင်းကူးတာ မဟုတ်ပါဘူး။ ဒီရေတွေကိုသောက်လို့ဖြစ်စေ၊ ဘဲတွေအနီးကိုရောက်လာလို့ဖြစ်စေ၊ အညစ်အကြေးတွေဟာ ကုန်းပေါ်မှာစွန့်ပစ်မှုကြောင့်ဖြစ်စေ ကူးစက်သွားနိုင်ပါတယ်။ ကူးစက်ခံရတဲ့ ရောဂါရှိတဲ့ ကြက်ငှက်တွေဟာ သူတို့ရဲ့ခန္ဓာကိုယ်မှာ အပြောင်းအလဲတွေဖြစ်လာပါတယ်။ မသေခင်မှာ သူတို့ရဲ့ရဲတဲတွေတွေ လည်ချောင်းနဲ့ နှာခေါင်းနဲ့ နှုတ်သီးကထွက်လာတဲ့အရည်တွေ သွားတဲ့ဝမ်းတွေမှာ ဗိုင်းရပ်စ်ပိုးတွေထုတ်ပြန်ထားတဲ့ အနေအထားတွေရှိပါတယ်။ တချို့သတ္တဝါတွေ တချို့ကြက်တွေကျတော့ သူတို့သွားတဲ့လာတဲ့နေရာပတ်ဝန်းကျင်မှာ ရောဂါဖြစ်နေတယ်ဆိုရင် ကူးနိုင်ပါတယ်။ ဥပမာအားဖြင့်ဆိုရင် ကားလမ်းမပေါ်က ဖြတ်သွားတဲ့ ကြက်တင်ကားပေါ်မှာ ရောဂါပါတဲ့ကြက်ရှိမယ်။ ဒီကြက်ကလည်း အညစ်အကြေးတွေက လမ်းမမှာကျန်ခဲ့မယ်ဆိုရင် ဒီလမ်းပေါ်မှာကျတဲ့အညစ်အကြေးတွေနဲ့ ထိတွေ့မှုရှိနေတဲ့ လူတွေက ကြက်ခြံထဲမှာ ကြက်ဥကောက်ဖို့ဖြစ်ဖြစ်၊ ကြက်စာကျွေးဖို့ဖြစ်ဖြစ်၊ သွားရင်းနဲ့ သူတို့ကနေတဆင့်သယ်ပြီး ကူးတာလဲဖြစ်နိုင်ပါတယ်။ ဒါကြောင့်မို့လို့ ကြက်တုပ်ကျွေးဆိုတဲ့ နေရာမှာ ကြက်ကနေကူးစက်ပြီး ရောဂါပျံ့နှံ့နိုင်သလို ဒီဗိုင်းရပ်စ်ပိုးကို ရောဂါမဖြစ်ဘဲနဲ့ ဖိနပ်တို့၊ ခြေဖဝါးတို့ အဝတ်အစားတွေကိုပေးကျဲလာတဲ့လူကလည်းဘဲ ကြက်ခြံထဲကို ဝင်ရောက် သွားရင် ကြက်ခြံထဲမှာရှိတဲ့ ကြက်တစ်အုပ်လုံးကို ရောဂါဖြစ်ကူးစက်သေစေနိုင်တယ်ဆိုတာ သိထားဖို့လိုပါတယ်။ နောက်တစ်ခုက ကြက်တွေကိုတိုက်တဲ့နေရာလည်း ဒီဗိုင်းရပ်စ်(စ်)ပိုးတွေ ပါနေမှာပါ။ လူမှာ ရိုးရိုးဝမ်းလျှော့ဝမ်းပျက်တွေ ဗိုင်းရပ်စ်ပိုးကြောင့်ဖြစ်နိုင်ပါတယ်။ ကြက်ငှက်တွေမှာလည်း ဒီငှက်ရိုင်းတွေသယ်လာတဲ့ ဗိုင်းရပ်စ်ပိုးတွေဟာ သူတို့ရဲ့ဝမ်းကနေတဆင့် ရေထဲမှာ ကျရောက်ပျံ့နှံ့နေမယ်။ အဲဒီကျရောက်ပျံ့နှံ့တဲ့ရေထဲမှာ ကူးခတ်မိတဲ့အခါ ရောဂါပိုးဟာ ဝင်ရောက်သွားနိုင်ပါတယ်။ ဘဲလိုငှက်မျိုးကျတော့ ရေထဲမှာသွားရောက်ကူးခတ်ရင်းနဲ့ ရောဂါပိုးကို သယ်ဆောင်ပေးမဲ့ သူကရောဂါမရပါဘူး။ ဒါပေမယ့် အဲဒီဘဲဟာကုန်းပေါ်တက်လာရင် ကြက်ခြံတွေထဲမှာ လျှောက်သွားနေမယ်ဆိုရင် ဒီဘဲကနေတဆင့်ရောဂါရနိုင်ပါတယ်။ အရောင်း နိုင်တွေမှာ ကြက်တွေ၊ ဘဲတွေရောနေတာလည်း ရောဂါပြန့်ဖို့ ဖိတ်ခေါ်နေတဲ့လိုရှိပါတယ်။

(ဂ) လူတို့ရဲ့အပြုအမူများ

ငှက်ရိုင်းတွေက ရောဂါကူးတယ်ဆိုတဲ့ တွေးခေါ်ယူဆချက်ကို တချို့တွေကတစ်မျိုးစဉ်းစားပါတယ်။ ဒီတွေးခေါ်ယူဆချက်ဟာ ငှက်ရိုင်းတွေကို အဓိကတရားခံအဖြစ် သတ်မှတ်သလိုဖြစ်တဲ့အတွက် တကယ်ကျတော့ လူတွေအကျင့်ဟာ ကြက်တုပ်ကွေးရောဂါပျံ့နှံ့တဲ့နေရာမှာ အရေးကြီးတာပါလို့ ထောက်ပြတဲ့သူတွေလည်းရှိပါတယ်။ အဲဒီသူကတော့ အနောက်ပစိဖိတ်ဒေသ၊ ကမ္ဘာ့ကျန်းမာရေးဒေသဆိုင်ရာညွှန်ကြားရေးမှူး မစ္စတာဂျိလ်ယုအိုမီဖြစ်ပါတယ်။ သူ့ရဲ့ထုတ်ပြန်ချက်တွေကို ကြည့်လိုက်မယ်ဆိုရင် လူတွေရဲ့အပြုအမူဟာ ကြက်တုပ်ကွေးရောဂါပျံ့နှံ့ရာမှာ အရေးပါတဲ့အခန်းကဏ္ဍက ပါဝင်နေတယ်။ ဒါကိုပြုပြင်ဖို့လိုတယ်လို့ မစ္စတာအိုမီက ပြောပါတယ်။ (၁၉၉၇) ခုနှစ်က ဖြစ်ခဲ့တဲ့ဟောင်ကောင်မှာ ကြက်တုပ်ကွေးဖြစ်ခဲ့တာဆိုရင် လူခြောက်ယောက် သေခဲ့ပါတယ်။ ဒီထက်တော့ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်မပျံ့နှံ့ခဲ့ပါဘူး။ ဟောင်ကောင်ဟာမြို့ပြဖြစ်ပါတယ်။ မြို့ပြမှာ ကြက်တွေ၊ ဘဲတွေရောင်းတဲ့ဆိုင်တွေမှာ လူတွေ ပူးပူးကပ်ကပ်ကြပ်ကြပ်သိပ်သိပ် နေကြရတဲ့အနေအထားတွေရှိပါတယ်။ ကြက်ခြင်း၊ ဘဲခြင်းတွေနဲ့ လူတွေနဲ့နီးကပ်မှုကြောင့်သာမက ဆိုင်တင်ရောင်းချတဲ့အထဲထဲမှာ ငှက်ရိုင်းတွေလည်းပါတယ်။ ဒါတွေပါလာတဲ့အခါမှာ ဒီလိုငှက်အရိုင်းနဲ့ မွေးမြူထားတဲ့ငှက်တွေဟာ လူတွေနဲ့ အမြဲတမ်းနေ့စဉ်ထိတွေ့နေတယ်။ အရှင်တွေနဲ့လည်းထိတွေ့နေတယ်။ သတ်ပြီးတဲ့အခါမှာလည်း ကိုင်တွယ်ရတယ်။ ဒီလိုထိတွေ့နေရင်းကနေပြီးတော့ ကြက်တုပ်ကွေး (H_2N_1) ဝိုင်းရပ်(စ်)ပိုးဟာလူထဲကိုဝင်ပြီး ရောဂါဖြစ်သေကြေစေတယ်လို့ တွေ့ရှိခဲ့ကြပါတယ်။ အဲဒါကြောင့် ကြက်ငှက်တွေကို မွေးမြူတဲ့နေရာမှာရော၊ ရောင်းချတဲ့နေရာမှာရော အလွန်တိကျစွာလိုက်နာရမယ်စည်းကမ်းတွေကို ထုတ်ပြန်ကျင့်သုံးခဲ့ကြတာတွေရှိပါတယ်။ အခုနောက်ဆုံးဖြစ်တဲ့ဖြစ်ရပ်တွေမှာကြည့်လိုက်မယ်ဆိုရင် နယ်သာလန်နိုင်ငံမှာတော့ ကူးစက်ခံရတဲ့တိမွေးကုပါရဂူဟာ ဓာတ်ခွဲခန်းကနေ ကူးတာဖြစ်ပါတယ်။ ဓာတ်ခွဲခန်းမှာလေ့လာဖို့ထားတဲ့ (H_2N_1) ဝိုင်းရပ်စ်ကနေပြီးတော့ လူကိုကူးစက်ပြီး သေတာဖြစ်ပါတယ်။ ဗီယက်နမ်နိုင်ငံနဲ့ ထိုင်းနိုင်ငံမှာဖြစ်ပွားကူးစက်မှု သတင်းအနေနဲ့ထုတ်ပြန်လို့ (၂၀၀၄) ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလမှာ ဗီယက်နမ်နိုင်ငံရဲ့သတင်းကို ရရှိခဲ့ပါတယ်။ ဒါပေမယ့် အဲဒီအချိန်မှာ ကြက်တုပ်ကွေးဖြစ်လို့ သေတယ်ဆိုတဲ့အနေအထားကိုသိရှိခဲ့ပြီး ဘာကြောင့်၊ ဘယ်လိုကူးစက်သလဲဆိုတာကို မသိရှိခဲ့ကြပါဘူး။ သတင်းတွေလည်း နောက်ကျမှရခဲ့ပါတယ်။ နောက်ပိုင်းရလာတဲ့သတင်းတွေမှာ ကြည့်လိုက်တဲ့အခါကျတော့ လူရဲ့အပြုအမူဟာ အများကြီးအရေးကြီးတယ်ဆိုတာ တွေ့ရပါတယ်။ (၂၀၀၄) ခုနှစ်နှစ်ဆန်းမှာ ကြက်တုပ်ကွေးဖြစ်လို့ လူသေတယ်ဆိုတဲ့ဖြစ်ရပ်ကို သတင်းရရှိတဲ့အခါမှာ လူတော်တော်များများဟာ ထိတ်လန့်တုန်လှုပ်ပြီး ကြင်သားကို မစားရဲအောင်ဖြစ်သွားခဲ့ပါတယ်။ တကယ်ကျတော့ ကြက်သားစားလို့ကူးစက်မဟုတ်ဘဲနဲ့ ကြက်အရှင်တွေကိုင်တွယ်ရာက၊ ရောဂါရှိနေတဲ့ကြက်တွေကိုကိုင်ရာက ရောဂါဖြစ်ပြီး

သေသွားတဲ့ကြက်တွေကို ကိုင်တွယ်ရာကနေ ကူးစက်တယ်ဆိုတာကို နောက်ပိုင်းကျမှ သိရှိရတာဖြစ်ပါတယ်။

ပထမပိုင်းတော့ ဒီကြက်တွေအများဆုံးရှိနေတဲ့နေရာမှာ ရောဂါကိုထိန်းချုပ်ရင် ဖြစ်မလားဆိုပြီးတော့ ကြက်တွေမွေးမြူထားတဲ့ ကြက်ခြံကြီးတွေမှာရှိတဲ့ ကြက်တွေ အကုန်လုံးကို သတ်ခဲ့ကြပါတယ်။ ဒါပေမဲ့လည်း ကြက်တုပ်ကွေးက ဆက်လက်ဖြစ်ပွား နေပါတယ်။ ကြက်ခြံကြီးတွေမှာ စည်ကမ်းတကျ ထိန်းသိမ်းထားခဲ့သည့်တိုင်အောင်လည်း ကြက်တုပ်ကွေးဟာ ကျိုကြားကျိုကြားဖြစ်နေပြီးတော့ တစ်နေရာကနေ ဆင့်ပွားပြန့်နှံ့တဲ့ ရောဂါပုံစံမျိုး ရောဂါကူးစက်တာမဟုတ်ပဲနဲ့ ပျောက်ကြားပျောက်ကြား ကူးစက်တာမျိုး ကို ထိုင်နိုင်ငံမှာရော ဗီယက်နမ်နိုင်ငံမှာပါ တွေ့ရှိရပါတယ်။ ပြည်နယ်ပေါင်းများစွာမှာ ဟိုတစ်ကွက်ဒီတစ်ကွက် ဖြစ်တာတွေတွေ့ရပါတယ်။ နောက်ပြီးတော့ဖြစ်တဲ့လူတွေထဲမှာ ကြည့်လိုက်လို့ရှိရင် ကြက်ခြံလုပ်သားတွေ ဖြစ်ပွားသေဆုံးခြင်းမတွေ့ရပါဘူး။ ကျောင်းသား လူငယ်ကလေးတွေ အဖြစ်များတာတွေ့ရပါတယ်။ ဒီကလေးတွေ ကျောင်းသားအရွယ် ကလေးလေးတွေဟာ ကြက်ခြံနဲ့ဆက်စပ်မှုရှိကြပါတယ်။ ဖြစ်ပွားတဲ့ကြက်ခြံတွေကို ကြည့်လိုက်တဲ့အခါမှာလည်း အိမ်နောက်ဖေးမှာ ခြံခတ်ပြီးမွေးတာတို့၊ အိမ်ပိုင်းထဲမှာ ပဲမွေးထားတဲ့ ကြက်တွေကနေတဆင့် ကူးစက်တာတွေ့ရပါတယ်။ Backyard Farming လို့ခေါ်တဲ့ခြံထဲမှာပဲ အဆင်ပြေသလို မိသားစုတစ်နိုင်မွေးမြူရေးခြံတွေကနေပြီး ကူးစက်တာတွေကိုတွေ့ရပါတယ်။ ကူးစက်တဲ့အခါမှာလည်း ကလေးတွေကိုကူးစက်တဲ့ အခါမှာ သေဆုံးတဲ့အထိရှိနေတာကို တွေ့ရပါတယ်။ အများစုသေဆုံးတာ ကလေးတွေပဲ ဖြစ်ပါတယ်။ လူကြီးတွေလည်းကူးစက်ပြီး သေဆုံးမှုတွေရှိပါတယ်။ ဒီဖြစ်စဉ်တွေထဲမှာ ကြက်တုပ်ကွေးရောဂါရတဲ့လူနာကိုပြုစုရင်းနဲ့ နောက်တစ်ယောက်ကို ကူးတာလား။ တစ်အိမ်ထဲမှာပဲ ကြက်တွေငှက်တွေ အတူတူကိုင်မိလိုကူးတာလားဆိုတာ ခွဲခြားလို့မရတဲ့ အဖြစ်အပျက်မျိုးတွေ ဗီယက်နမ်နိုင်ငံမှာ ဖြစ်ပျက်ခဲ့ပါတယ်။ ဆိုလိုတာက မိသားစုထဲမှာပဲ ကြက်တုပ်ကွေးဖြစ်ပြီး တပြိုင်တည်းသေကြတဲ့ ပြဿနာတွေရှိလာပါတယ်။ အဲဒီလိုရှိလာ တော့ ကြက်တုပ်ကွေးသည် ကြက်ကနေလူကိုကူးရင်းက လူမှလူသို့ ကူးဖို့စွမ်းအားတွေ ပြောင်းလဲသွားပြီလားဆိုတာကို စိုးရိမ်စိတ်နဲ့ သံသယတွေဖြစ်ပေါ်လာပါတယ်။ အဲဒီလိုနဲ့ လူရဲခန္ဓာကိုယ်ထဲမှာရှိနေတဲ့ ဗိုင်ရပ်(စ်)ပိုးတွေကိုစစ်ဆေးတဲ့အခါမှာ ဗိုင်ရပ်(စ်)ပိုးက အသစ်မဟုတ်ဘဲနှင့် (H₃N₁) ဆိုတာကိုလည်းတွေ့ရပါတယ်။အခုထက်ထိ လူကနေ လူကိုကူးစက်နိုင်တဲ့ ဗိုင်ရပ်(စ်)ပိုးအသစ်မျိုး မတွေ့သေးပါဘူး။ သို့သော် ပြုစုကုသရင်းနဲ့ ကူးစက်နိုင်သလားဆိုတဲ့အချက်ကိုလည်း သတိထားဖို့လိုအပ်ပါတယ်။ ကမ္ဘောဇီးယားနိုင်ငံ မှာ ဖြစ်ခဲ့တဲ့အဖြစ်အပျက်ကတော့ ဒီနိုင်ငံကနေ နယ်စပ်မှာဖြစ်ပြီးတော့၊ ဗီယက်နမ်နိုင်ငံမှာ ဆေးရုံတက်ရင်းနဲ့ ကြက်တုပ်ကွေးဖြစ်ပြီးသေသွားပါတယ်။ ဒါကြောင့် နိုင်ငံဖြတ်ကျော် ကူးစက်မှုမှာ လူတွေလည်းပါနေတယ်ဆိုတာ သိဖို့၊ ကာကွယ်ဖို့လိုပါတယ်။

(ဃ) ကြက်ငှက်ထွက်ပစ္စည်းများကို သန့်ရှင်းရေးပြုရန်

နယ်စပ်တွေမှာ အပြန်အလှန်ကူးစက်တဲ့အပိုင်းတွေမှာ လူကိုယ်၌က ဟိုဘက် ဒီဘက်ကူးသွားရင်းနဲ့ ရောဂါပိုးရလာပြီးတော့ ဖြစ်ပွားသေဆုံးခြင်းဖြစ်နိုင်သလို ကြက်နဲ့ ကြက်ထွက်ပစ္စည်းတွေဖြစ်တဲ့ကြက်ဥ၊ ကြက်သား၊ ကြက်အရင်၊ ကြက်အကောင်ပေါက် ကူးသန်းရောင်းဝယ်သယ်ဆောင်ရာကနေလည်း ရောဂါရနိုင်တယ်ဆိုတဲ့အချက်ကို သတိထားမိကြပါတယ်။ ဒါကြောင့် မြန်မာနိုင်ငံမှာတော့ (၂၀၀၄)ခုနှစ်ဆန်းကတည်းက ကြက်တုပ်ကွေးသတင်းကြားရကတည်းက မွေးမြူရေးနဲ့ကုသရေးဦးစီးဌာနက နယ်စပ်မှကြက်တင်သွင်းမှုကို ပိတ်ပင်ခဲ့ပါတယ်။ တောက်လျှောက်လည်း စောင့်ကြပ်ကြည့်ရှုထားဆီးခဲ့ပါတယ်။ ဒီလိုပိတ်ပင်တဲ့ကြားထဲက မသိလို့သော်လည်းကောင်း၊ သိရက်နဲ့သော်လည်းကောင်း ခိုးသွင်းလာတဲ့ကြက်ဥကြက်မျိုးတွေကိုလည်း တားဆီးဖျက်ဆီးပစ်တဲ့ဖြစ်စဉ်လေးတွေ လည်းရှိခဲ့ပါတယ်။ အခု ကြက်တုပ်ကွေးဖြစ်တဲ့နိုင်ငံတွေများလာတော့ မွေးမြူရေးမှာ ဒေသခံမျိုးရင်းတွေကိုပဲ အားကိုးလာရပါတယ်။ ကြက်သားအစိမ်းရောင်းဝယ်မှုလည်း ရပ်တန့်သွားတဲ့အတွက် ချက်ပြီးသား၊ ရောဂါပိုးသန့်ပြီးသား မွေးမြူရေးထွက်ကုန်များကို ရောင်းချတဲ့အစီအစဉ် ပြောင်းနေကြရပါတယ်။

(င) ဝက်နဲ့တိုက်ကြက်

အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံမှာတော့ ကြက်တုပ်ကွေးဟာ ကြက်တင်မကဘူး။ ဝက်တွေပါ ကူးစက်ခဲ့လို့ ကူးစက်ခဲ့ရတဲ့ ဝက်အကောင်(၂၀၀)ကို သတ်ခဲ့ရတယ်လို့ သတင်းတွေမှာ ဖော်ပြခဲ့ပါတယ်။ သို့သော်လည်း ဝက်ကနေလူကို ပြန်ကူးတဲ့ဖြစ်စဉ်တော့ မရှိခဲ့ပါဘူး။ အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံမှာ လူသေပျောက်ရတဲ့ဖြစ်စဉ်ထဲမှာ ကြက်ငှက်တွေနဲ့ လူတွေနဲ့အနေနီးတဲ့ ကိစ္စတွေပါပါတယ်။ ထိုင်းနိုင်ငံမှာဆိုလို့ရှိရင် တိုက်ကြက်ကို ကြက်တုပ်ကွေးရောဂါ ကူးတယ်။ တိုက်ကြက်ကနေလူကိုကူးပြီး လူသေတဲ့ဖြစ်စဉ်လည်းရှိပါတယ်။ အဲဒီမှာ တိုက်ကြက်ကို လူတွေရဲ့သဘာဝအရ ပွတ်သီးပွတ်သတ်ထားတယ်၊ ချစ်တယ်။ ဒီတိုက်ကြက်ကို နမ်းမိရာကနေပြီးတော့ ကူးတယ်လို့လည်း အဆိုရှိပါတယ်။ အဓိကတော့ ကြက်ငှက်တွေကို ပွေဖက်ကိုင်တွယ်ခြင်းအားဖြင့် သူရောဂါရမှန်းမသိခင်မှာပဲ ကိုယ့်ကို ကူးစက်နိုင်ပြီး သေဆုံးနိုင်တယ်ဆိုတဲ့အနေအထားကို သတိထားကြဖို့ပဲဖြစ်ပါတယ်။ တိုက်ကြက်ကိုလေ့ကျင့်ရာမှာ ရေကန်ထဲကိုပစ်ချပြီးရေကူးခိုင်းတာ ကျွန်တော်ကိုယ်တိုင် မြင်ဖူးပါတယ်။ ရေကန်စပ်အထိ ရေကူးပြန်လာတဲ့ကြက်ကို အကြိမ်ကြိမ်ကန်ထဲပစ်ချပြီး ကူးစေတာတွေရတယ်။ ကြက်ရဲ့ ကြွက်သားတွေသန်မာပြီး ခွပ်အားလောင်းစေနိုင်ပေမယ့် အဲဒီရေကန်ထဲမှာ ဘဲတွေ၊ ရေပျော်ငှက်ရိုင်းတွေကူးခဲ့ရင် (H₂N₁) ကြက်တုပ်ကွေး

တူးခံရခြင်းတယ်ဆိုတဲ့ ဗဟုသုတ လူတွေမှာမရှိသေးပါဘူး။

(စ) ကူးစက်ခံငှက်ရိုင်းများ

များမကြာခင်က တရုတ်နိုင်ငံရဲ့အနောက်မြောက်ပိုင်းမှာရှိတဲ့ ကျင်ဟိုက်ဆိုတဲ့ ရေအိုင်ကြီးမှာ ငှက်ရိုင်းအကောင်ရေ (၆၀၀၀) သေတာကိုတွေ့ရပါတယ်။ ပထမ စဉ်းစားတာကတော့ ငှက်ရိုင်းတွေဟာ ရောဂါပိုးသယ်ဆောင်လာမှန်းမသိပါဘူး။ သူတို့က နေပြီးတော့ မွေးမြူထားတဲ့ကြက်ဘဲတွေကိုသာကူးစက်ပြီးတော့ သေဆုံးနိုင်တယ်လို့ပဲ ထင်တယ်။ သို့သော်လည်း ငှက်ရိုင်းတွေထဲမှာပဲ ရောဂါဒဏ်ကိုမခံနိုင်ဘဲ သေတဲ့ငှက်တွေ ရှိပါတယ်။ အဲဒီမှာစစ်ဆေးကြည့်တဲ့အခါမှာလည်း (H₅N₁) ဖြစ်တယ်ဆိုတာတွေ့ရပါတယ်။ ကိုးရီးယားနိုင်ငံ၊ ဟောင်ကောင်စတဲ့နေရာမှာလည်း (H₅N₁) ရှိပြီး သေဆုံးတဲ့ငှက်တွေကို တွေ့ပါတယ်။ အဲဒီငှက်တွေထဲမှာ လင်းယုန်ငှက်လည်းပါတယ်။ ထိုင်းနိုင်ငံမှာ ငှက်တွေကို ရောဂါပိုးစစ်ဆေးတဲ့အခါ ငှက်ရိုင်းတချို့မှာ (H₅N₁) ပိုးတွေသယ်ဆောင်နေတာကိုတွေ့ရပါတယ်။ အဲဒီအထဲထဲမှာ ရေပျော်ငှက်တွေတင်မကဘဲနဲ့ ခိုလိုငှက်မျိုး ငှက်အမျိုးအစားပေါင်း (၈)မျိုးမှာ (H₅N₁) တုပ်ကွေးပိုးသယ်ဆောင်ထားတာကို တွေ့ရပါတယ်။ ဒါကထိုင်းနိုင်ငံမှာ လေ့လာတဲ့လေ့လာချက်အရပါပဲ။ သို့သော် ရေပျော်ငှက်မဟုတ်ဘဲ ငှက်တွေဟာရောဂါ ကူးစက်ခံရပြီး သေတာပဲများပါတယ်။ ဥပမာအားဖြင့် ခိုလိုမျိုးကို ရောဂါကူးစက်ခံရရင် သူတို့က ကျန်းကျန်းမာမာနဲ့ ပျံသန်းသွားနိုင်ရန်မလွယ်ဘဲနဲ့ မြန်စွာသေဆုံးသွားမှာ ဖြစ်ပါတယ်။

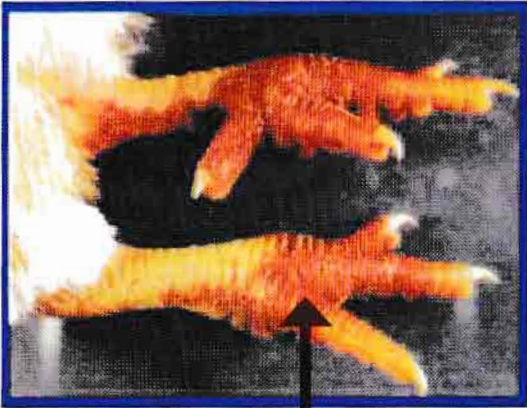
(ဆ) ဒဏ်ခံငှက်များ

မြန်မာနိုင်ငံမှာလည်း ခိုတွေ့သေတဲ့ ဖြစ်စဉ်ရှိပါတယ်။ ခိုတွေ့အများကြီး တပြိုင်တည်း သေတာကို တွေ့ရတဲ့အခါစစ်ဆေးကြည့်တော့ ခိုစာထဲမှာ အဆိပ်ထည့်ပြီးသတ်လိုက်တာ ဖြစ်နေတယ်။ ကျီးကန်းတွေ အစုလိုက်သေတဲ့အခါမှာ အဆိပ်ထည့်ပြီး သတ်လိုက်တဲ့ဟာမျိုး ဖြစ်စဉ်တစ်ခုလည်းရှိပါတယ်။ အစုလိုက်သေလို့ ကြည့်လိုက်တဲ့အခါမှာ ပေါင်းသတ်ဆေး တစ်မျိုးပြီးကြောင့် ကျီးကန်းတွေသေသွားတယ်ဆိုတာကို တွေ့ရပါတယ်။ ဒီသေတဲ့ငှက်တွေ တိုင်းကို ကြက်တုပ်ကွေးပိုးရှိမလားဆိုတာကို စမ်းသပ်ကြည့်ပေမဲ့ ဒီနေ့ထက်ထိ မရှိသေးပါ ဘူး။ ဒါကြောင့်မို့လည်း မြန်မာနိုင်ငံမှာ ယနေ့ထက်ထိ ကြက်တုပ်ကွေးရောဂါပျံ့နှံ့မှုမရှိသေးဘူးလို့ ကျွန်တော်တို့အနေနဲ့အတိအလင်း ကြေညာနိုင်ခြင်းပဲဖြစ်ပါတယ်။ ကြက်တွေတပြိုင်တည်း အများကြီးသေတာဟာ သာမန်လူတွေပြောကြတာ ကြက်နာကျတယ်လို့ ပြောကြပါတယ်။ အဲဒီကြက်နာကျတဲ့အခါမှာလည်း ကြက်တုပ်ကွေးဟုတ်မဟုတ်ဆိုတာ စမ်းသေကြတဲ့အဖွဲ့တွေ လည်း စစ်ဆေးကြပါတယ်။ အဲလိုစစ်ဆေးတဲ့အခါမှာ ဘာတွေ့ရသလဲဆိုရင် ကြက်တွေဟာ

ကြက်တုပ်ကွေးရောဂါ ဖြစ်ပွားနေသောကြက်ပုံ

အမောက်များ၊ ပါးပျဉ်းများ၊ ပြာနင်းလာပုံ

ခြေထောက်များ ရောင်ရမ်း၍သွေးယိုနေသော လက္ခဏာများတွေ့ရှိရပုံ

ဘဲသည်ကြက်တုပ်ကွေးရောဂါပိုးရှိသော်လည်း ရောဂါမဖြစ်ဘဲ ကြွင်းများထံ
ဖြန့်နိုင်သဖြင့် ဘဲနှင့်ကြက်များ အတူရောမထားရန်လိုအပ်သည်။

သာမန်အားဖြင့် ကြက်နာကျတဲ့ရောဂါ လည်လိမ်ရောဂါကိုတွေ့ရပါတယ်။ ကြက်လည်လိမ်တာကတော့ (New Castle Disease) လို့ခေါ်ပါတယ်။ တခြားပိုးတစ်မျိုးကြောင့်ဖြစ်ပါတယ် (ဒီပိုးကိုကာကွယ်နိုင်ပါတယ်)။ ဒီပိုးကိုကာကွယ်နိုင်ရုံသာမက မကာကွယ်မီ၍သော်လည်းကောင်း၊ ကာကွယ်ဆေးရဲ့အာနိသင် မရှိလို့သော်လည်းကောင်း၊ ကြက်တွေဟာကြက်လည်လိမ်နာကျပြီး သေတာကို တွေ့ရပါတယ်။ အဲဒီလို ကြက်နာကျတဲ့ခြံတွေကိုလည်းသွားရောက်ပြီး သေသေချာချာစစ်ဆေးပြီးတော့မှသာ ဒါဟာကြက်လည်လိမ်ရောဂါကြောင့်သေတာဖြစ်ပြီး ကြက်တုပ်ကွေးကြောင့်မဟုတ်ဘူးဆိုတာကို ပြောနိုင်ခဲ့ပါတယ်။ တစ်နိုင်ငံလုံးမှာ အလွန်ကျယ်ပြန့်တဲ့ အတိုင်းအတာတွေမှာ ငှက်ရိုင်းတွေနဲ့တစ်ဆင့် ကူးစက်လာတဲ့ ကြက်တုပ်ကွေးရောဂါကိုလည်း အမြဲသတိရှိ ကာကွယ်နိုင်ဖို့လိုပါတယ်။ ကြက်ရောဂါကာကွယ်ဆေးတွေ စစ်မှန်ဖို့ ရက်မလွန်ဖို့ ထိရောက်ဖို့လည်း ကြီးကြပ်စစ်ဆေးနေဖို့လိုပါတယ်။ အချစ်လွန်ပြီး ကြက်၊ ငှက်တွေ အိမ်ထဲထည့်မွေးတာမကောင်းသလို အကြောက်လွန်ပြီး ငှက်တွေကိုသတ်မပစ်ဖို့လည်း လိုပါတယ်။

(င) ကျားနဲ့ကြောင်

ထိုင်းနိုင်ငံမှာဆိုလိုရုံရင် ကြက်တုပ်ကွေးကို သတိထားပြီးကာကွယ်နေတဲ့ကြားက ကျား(၉)ကောင် ကြက်တုပ်ကွေးရောဂါကူးစက်ခဲ့ပြီး သေသွားခဲ့ပါတယ်။ ဘာဖြစ်လို့လဲဆိုတော့ ဒီကျားတွေကို ကြက်သားအစိမ်းကျွေးမိလို့ပဲဖြစ်ပါတယ်။ ကျားတွေတင်မကဘူး။ ရောဂါဖြစ်နေတဲ့ ကြက်ကိုစားမိတဲ့ ကြောင်၊ ကျားသစ်တွေလည်းသေပါတယ်။ ဆိုလိုတာက ဒီတုပ်ကွေးသည် တခြားသတ္တဝါတွေကို ကူးစက်တဲ့နေရာမှာ ကျက်အောင်ချက်တာ မဟုတ်ခဲ့ရင်တော့ မည်သူ့ကိုမဆို ကူးစက်နိုင်တယ်။ စိမ်းတဲ့အခြေအနေမှာ အသားစိမ်း၊ ငါးစိမ်း၊ အသားတွေမှာ ရောဂါပိုးက တွယ်ကပ်ရှိနေနိုင်တယ်။ ရောဂါဖြစ်နေတဲ့ကြက်ငှက်တွေရဲ့ အညစ်အကြေးတင်မကဘဲနဲ့ အသားဟာလည်းအန္တရာယ်ရှိသလို ဥမှာလည်းပဲ ကြက်ဥတွေနဲ့ ငှက်ဥတွေမှာ ရောဂါပိုးရှိနိုင်တယ်ဆိုတာ သိထားဖို့လိုပါတယ်။ အခြားသတ္တဝါတွေ အများအပြား တပြိုင်ထဲ သေကြေမှုတွေဖြစ်ခဲ့ရင်လည်း ကူးစက်ရောဂါဖြစ်မလား သတိထားရပါမယ်။ စိတ်ဝင်စားစရာ ကောင်းတာက တုပ်ကွေးဗိုင်းရပ်(စ်)ပိုးတွေဟာ ဖျံလိုရေသတ္တဝါအသေးလေးတွေကအစ စတင်လေ့ရှိသလို ရောမငါးကြီးတွေအထိ ကူးစက်သေဆုံးစေနိုင်တယ်ဆိုတဲ့အချက်ပါပဲ။

အခန်း (၅)

ကြက်ငှက်တုပ်ကွေး ပြန့်ပွားရာဒေသများနဲ့ပယောဂများ

(က) အာရှနဲ့ ဥရောပ

ကြက်တုပ်ကွေးဟာ အရှေ့တောင်အာရှတိုက်မှာ (၂)နှစ်လောက် ခြေတပ်ယူထားပါပြီ။ ပြောက်ကျားပြောက်ကျားဖြစ်လာတဲ့အတွက်ကြောင့်မို့လို့ ရေရှည်ပြဿနာဖြစ်နိုင်တဲ့နေရာလို့ သတ်မှတ်ပါတယ်။ အဲဒီအချိန်မှာ တစ်ကမ္ဘာလုံးက အရှေ့တောင်အာရှကို အာရုံစိုက်ကြည့်ပြီးတော့ ကမ္ဘာတုပ်ကွေးရောဂါကြီးဖြစ်လာရင် ကာကွယ်ဖို့ဆိုပြီး ဆေးတွေကို စုနေကြပါတယ်။

ငှက်ရိုင်းတွေ ကြက်တုပ်ကွေးပြဿနာကတော့ ဒီအရှေ့တောင်အာရှမှာပဲ ရှိနေတယ်လို့ ထင်ထားရာကရတ်တရက် ရှုရှုနိုင်တစ်နိုင်ဖြစ်တဲ့ တာဂျစ်ကစ်စတန်မှာ ကြက်တုပ်ကွေးရောဂါပိုးရှိတဲ့ ငှက်တွေသေဆုံးမှုကို တွေ့ရှိလာပါတယ်။ တာဂျစ်ကစ်စတန်မှာ သေသလို ရှမ်းနီးယားမှာ သေဆုံးမှုတွေထပ်တွေ့ပါတယ်။ ရှမ်းနီးယားကတော့ ထပ်ပြီးတော့ တူရကီမှာကျတော့ ကြက်ဆင်တွေ ကြက်တုပ်ကွေးရောဂါ (H_5N_1)နဲ့သေတာကို တွေ့ပါတယ်။ နော်ဝေးနိုင်ငံမှာလည်း စင်ရော်အုပ်စုလိုက်တွေပေမယ့် သူတို့စမ်းသပ်စစ်ဆေးတဲ့ အခါမှာ (H_5N_1) ပိုးမဟုတ်ဘူးဆိုတာ တွေ့ရပါတယ်။ ဒီနေရာမှာ ဘာကိုပြသလဲဆိုတဲ့အခါကြတော့ ငှက်ရိုင်းတွေအနေနဲ့ တုပ်ကွေးရောဂါပိုးနဲ့သေတဲ့နေရာမှာ အခုလူတွေကို ကူးစက်ပြီး သေနိုင်တဲ့ (H_5N_1) ကြောင့်မဟုတ်ဘဲ (H_5N_1) နဲ့မတူတဲ့ (H) နဲ့ (N) ပေါင်းစပ်မှုက ဖြစ်ပေါ်လာတဲ့ အခြားမိုင်းရပ်စ်တွေကြောင့်လည်း သေနိုင်တယ်ဆိုတာကိုလည်း သတိထားဖို့ လိုပါတယ်။ ဒါကြောင့် ငှက်ရိုင်းတွေအများကြီး သေတယ်ဆိုတဲ့နေရာမှာ သေသေချာချာစစ်ပြီး တော့မှ သတင်းထုတ်ပြန်ဖို့ကြိုးစားကြပါတယ်။

ဥရောပနိုင်ငံမှာ ဒီလိုအဖြစ်အပျက်တွေ တွေ့တဲ့အတွက် သူတို့တွေအနေနဲ့ အတော်လေးချောက်ခြားပါတယ်။ ဆောင်းခိုငှက်တွေ ရေပျော်ငှက်ရိုင်းတွေဟာ အာရှတိုက်တစ်ခွင်မှာဆောင်းခိုပြီး ဆိုက်ဘေးရီးယားကိုပြန်လာရာမှာ အနောက်ဘက်လမ်းကြောင်းဖြစ်တဲ့ ဥရောပလမ်းကြောင်းက ငှက်တွေနဲ့ရောနှောမိပြီး ဒီရောဂါ ပျံ့နှံ့မှုတွေ တွေ့လာတာဖြစ်ပါတယ်။ လောလောဆယ်မှာတော့ ကြက်ခြံတွေမှာကူးစက်ပြီး ကြက်တွေ အုပ်လိုက်သေဆုံးမှုမရှိဖို့ကို တူရကီမှာ ကြက်ဆင်တွေကူးစက်ပြီး မွေးထားတဲ့ ကြက်ဆင်တွေမှာသာ သေဆုံးမှုတွေတွေ့ရပါတယ်။ အခုနောက်ဆုံးရရှိတဲ့သတင်းမှာတော့ အင်္ဂလန်နိုင်ငံမှာကိုပဲ ကြက်တုပ်ကွေးမိုင်းရပ်စ်ပိုးကို စမ်းသပ်တွေ့ရှိတာ ထုတ်ပြန်ကြေငြာ ခဲ့ပါတယ်။ သူနိုင်ငံရဲ့ မူရင်းကြက်တုပ်ကွေးမဟုတ်ပဲ နိုင်ငံခြားကတင်သွင်းလာတဲ့ ကြက်တူရွှေမှာ (H_5N_1)ပိုးကိုတွေ့ရပါတယ်။ ပိုးတွေ့တဲ့ကြက်တူရွှေက တောင်အမေရိကနိုင်ငံ ဆူရေနမ်နိုင်ငံ က တင်သွင်းလာတဲ့ ငှက်တွေထဲကပဲ ဖြစ်ပါတယ်။ သူတို့နိုင်ငံကို ငှက်ရိုင်းတွေ၊ တိရစ္ဆာန်တွေ

တင်သွင်းလာမှုတိုင်းမှာ သူတို့ဟာခေတ္တထိန်းချုပ်ထားတဲ့နေရာတစ်ခုမှာ တရုတ်(တိုင်ပေ) နိုင်ငံက ပါလာတဲ့ငှက်တွေမှာ ရောဂါပိုးပါလာပြီး တောင်အမေရိကတိုက်က ကြက်တူရွေးကို ကူးပြီး အဲဒီကြက်တူရွေးပါသေတယ်လို့ တွက်ချက်ကြပါတယ်။ ဆိုလိုတာကတော့ ငှက်ရိုင်းတွေ ပျံသန်းလာသလို ငှက်တွေတင်သွင်းတဲ့လုပ်ငန်းကနေလည်း ရောဂါပိုးပျံ့နှံ့နိုင်တဲ့ အတွက်ကြောင့် ကုန်သွယ်မှုပိုင်းမှာပါ အလွန်သတိထားဆောင်ရွက်ရမဲ့ အနေအထားရှိနေတယ် ဆိုတာ ဒီအတွေ့အကြုံတွေက ဖော်ပြနေတာဖြစ်ပါတယ်။

(ခ) တိရစ္ဆာန်ရုံနဲ့အိမ်များ

အဲဒီလိုပဲ အရေးကြီးတဲ့အချက်ကတော့ ငှက်ရိုင်းတွေကိုတိရစ္ဆာန်ရုံမှာ မွေးဖွဲ့တင်သွင်း လာကြတဲ့နေရာမှာ သတိထားရမယ်ဆိုတဲ့ သင်ခန်းစာတစ်ခုပါ။ အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံ၊ ဂျာကာတာ မြို့က တိရစ္ဆာန်ရုံထဲမှာပြသထားတဲ့ ငှက်ရိုင်းတချို့က ကြက်တုပ်ကွေးပိုင်းရပ်စ်ရှိနေတယ်လို့ သံသယရှိတဲ့အတွက်ကြောင့် တိရစ္ဆာန်ရုံကို (၂၁) ရက် ဝိတ်ခဲ့ရပါတယ်။ နိုင်ငံအနှံ့အပြားမှာ ငှက်ရိုင်းတွေကို တိရစ္ဆာန်ဖလှယ်တဲ့အစီအစဉ်နဲ့ တိရစ္ဆာန်ရုံမှာပြသတာရှိသလို ကိုယ်ပိုင်ချစ်လို့ မွေးမြူထားတဲ့လူတွေလည်း ရှိပါတယ်။ နိုင်ငံခြားမှာတင်မကဘူး။ ရန်ကုန်မှာလည်း ရှိပါတယ်။ ကျွန်တော်ကိုယ်တိုင်လည်း ကျေးကြိုက်ကလေးတွေကို မွေးခဲ့ဘူးပါတယ်။ တစ်နေ့က သန်လျင်မြို့နယ်က ရွာတစ်ရွာမှာ ဟိမဝန္တာကပျံသန်းလာတဲ့ ဋ္ဌင်းတအုပ်တစ်အုပ် ဆင်းနား ကြတယ်။ အားပြတ်လို့နားတယ်လို့ ယူဆကြတယ်။ တိရစ္ဆာန်ရုံကိုတစ်ကောင်ဖမ်းပြီးပို့လို့ ဝန်ထမ်းတွေကရောဂါပိုးရှိ/မရှိ စစ်ဆေးပေးပြီး သီးခြားလှောင်ထားရတယ်။ အဲဒီအချိန်မှာ ရွာသူရွာသားတွေက မပျံနိုင်တဲ့ငှက်ကြီးတွေနားမှာ အထူးအဆန်းလုပ်ပြီး ဝိုင်းအုံနေကြတဲ့ ဓာတ်ပုံတွေလိုက်ရတယ်။ ဒီငှက်တွေကိုရောဂါကူးမှာကြောက်ပြီး သတ်ပစ်ဖို့မလိုအပ်တာ မှန်ပေမယ့် အနီးကပ်ဝိုင်းအုံကြည့်ရှု ကိုင်တွယ်သမှုပြုလို့မရဘူးဆိုတာ သတိရှိသင့်ပါတယ်။

(ဂ) ငှက်ရိုင်းဈေးကွက်

ကြက်တူရွေးတွေ၊ တခြားငှက်တွေကို ခြင်းတွေ၊ လှောင်အိမ်တွေနဲ့လှောင်ပြီးတော့ လှည့်လည်ရောင်းချနေတဲ့ သူတွေကိုလည်း တွေ့ဘူးပါတယ်။ တလောကတင်ပဲ ချောင်းသာမှာ ကြက်တူရွေးကလေးတွေကို လှောင်အိမ်တွေနဲ့လှောင်ပြီး လှည့်လည်ရောင်းချနေတဲ့လူတွေကို တွေ့ခဲ့ပါတယ်။ ပန်းတောင်းကနာမည်ကြီးဘုရားမှာလည်းပဲ ငှက်ကလေးတွေကို လှောင်ချိုင်နဲ့ ထည့်ပြီးရောင်းချနေတာကို တွေ့ခဲ့ပါတယ်။ စာကလေးတွေ၊ ခိုတွေ၊ ဂျိုးတွေစသဖြင့် ငှက်တွေ ကို ယတြာချေတဲ့၊ လူတွေဝယ်ပြီးလွှတ်တဲ့ အလေ့အထကလည်း မြန်မာနိုင်ငံမှာရှိပါတယ်။ ဒါကြောင့်မို့လို့ ဘုရားဆောင်းတန်းမှာကြည့်လိုက်ရင် ငှက်ရိုင်းတွေကို လှောင်အိမ်နဲ့

ထည့်ထားပြီးတော့ လွှတ်ဖို့အတွက် ရောင်းစားနေကြတာကိုတွေ့နိုင်ပါတယ်။ ဒါကအလှမွေးတဲ့ အပြင် ကျွန်တော်တို့ဆီမှာကတော့ ယုံကြည်ချက်အရ ယတြာချေဖို့ “မင်းအသက်ကို တစ်ခါလွှတ် ငါ့အသက်ဆယ်ခါလွှတ်” ဆိုတဲ့ ယုံကြည်ချက်ဖို့နဲ့ယတြာချေဖို့အတွက် လွှတ်တဲ့ ကိစ္စမျိုးတွေရှိပါတယ်။ လွှတ်တဲ့လူက လွှတ်တဲ့အတွက်ကြောင့် လှောင်တဲ့လူကလည်း လှောင်ထားတာတွေရှိပါတယ်။

နောက်တစ်ချက်ကတော့ ခိုစာကျွေးမယ့်နေရာရှိရင် အဲဒီနေရာကို တစ်မြို့လုံးက ခိုတွေစုလာကြပါတယ်။ ခိုစာရောင်းတဲ့လူကလည်း ရပ်ကွက်ထဲမှာနေပြီးတော့ ခိုတွေကလဲ တိုက်ခေါင်မိုးနဲ့ ဓာတ်ကြိုးတန်းတွေဘေးမှာစောင့်နေပါတယ်။ ခိုစာကျွေးမယ့် လူတစ်ယောက် လာတာနဲ့ ဝုန်းဝုန်းဆိုဆင်းလာကြပြီး အစာကောက်စားပြီးတဲ့အခါမှာ အနားကကားဖြတ်လို့ ဖြစ်ဖြစ်၊ လူဖြတ်လို့ဖြစ်ဖြစ် လန့်ပြီးပျံတက်သွားတဲ့အချိန်မှာ ဖုန်တထောင်းထောင်းထတဲ့ အနေအထားမျိုးတွေ ရှိပါတယ်။ ဒါတွေနဲ့ပတ်သက်ပြီးတော့ ကျန်းမာရေးနှင့်ညီညွတ်မှုမရှိဘူးဆို တာကို ပညာရှင်တွေကထောက်ပြထားပါတယ်။ ဒါတင်လားဆိုတော့မဟုတ်ပါဘူး။ တိရစ္ဆာန်တွေ ကို အထူးသဖြင့် ငှက်တွေကိုစားသောက်ဖို့အတွက် ဖမ်းယူရောင်းချခြင်း၊ အမဲလိုက်ခြင်းဆိုတဲ့ အကြောင်းအရာတွေကလည်းဘဲ ကြက်ငှက်တုပ်ကွေး ပြန့်နှံ့မှုမှာ အရေးပါတဲ့အကြောင်းရာ တစ်ခု ဖြစ်လာပါတယ်။ အခုဆိုလို့ရှိရင် ပါလက်စတိုင်းမှာ တောလိုက်တဲ့ငှက်မုဆိုးတွေ တောလိုက်ခွင့်ပိတ်ထားပါတယ်။ သူတို့ဒေသတွေမှာတော့ ငှက်တွေကို အမဲလိုက်လေ့ရှိပါတယ်။ ဒါတွေကို ပိတ်ပင်ထားတာတွေရှိရပါတယ်။ နိုင်ငံအတော်များများမှာ ငှက်ရိုင်းတွေကို စားသောက်ဆိုင်တွေမှာလှောင်ထားပြီးတော့ ရောင်းချလေ့ရှိပါတယ်။ လတ်လတ်ဆတ်ဆတ် စားချင်တဲ့လူက ကြည့်ပြီးတဲ့အခါမှာ သတ်ဖြတ်ပြီးတော့ ကျွေးမွေးတဲ့အလေ့အထတွေ ရှိပါတယ်။ ဒီလိုငှက်ရိုင်းဈေးကွက်မှာ အရှင်သယ်ဆောင်ရောင်းချခြင်းဟာ ဒီငှက်နဲ့ပါလာတဲ့ ရောဂါရိုးမယ်ဆိုလို့ရှိရင် ဒီရောဂါဟာ အခြားအနီးအနားမှာ အတူတူလှောင်ထားတဲ့ ငှက်တွေကို ကူးစက်ပြီးတဲ့နောက်မှာ အဲဒီလှောင်တဲ့နေရာဟာ လူနေအိမ်ခန်းထဲမှာ လှောင်တာဆိုလို့ရှိရင် ရောဂါပြန့်ပွားတဲ့အနေအထားရှိပါတယ်။ ရောဂါမပြန့်ပွားသေးလို့သာလျှင် အခုလက်ရှိ အနေအထားမှာ ကြက်တုပ်ကွေးမရှိသေးတာဖြစ်သော်လည်းပဲ ကျွန်တော်တို့ဆီမှာ အလေ့အထ ကတော့ အန္တရာယ်မကင်းဘူး။ ကြက်တွေကို ဆိုင်ကနေကြက်ခြင်းနဲ့သယ်လာတယ်။ ခြင်းနဲ့ သယ်လာပြီး စားသောက်ဆိုင်ရဲ့မီးဖိုခန်းထဲကို သွင်းတယ်။ စားသောက်ဆိုင်ရဲ့ မီးဖိုခန်းထဲမှာမှ ရေနွေးဖျော့ပြီးသတ်တယ်။ တချို့နေရာတွေဆိုလို့ရှိရင် ကြက်တွေကို သယ်လာတဲ့အခါမှာ ကြက်ခြေတောက်တွေကို ကြိုးချည်ပြီးတော့ စက်ဘီးဘယ်ဘက်လက်တန်း ညာဘက်လက် တန်းမှာ ကြက်တွေကို ဇောက်ထိုးချိတ်ပြီးတော့ ရပ်ကွက်ထဲမှာ ဖြတ်သန်းသယ်ဆောင်ပြီး ကြက်သားသည်ဆီပို စားသောက်ဆိုင်ကိုပို့ပြီးတော့ ရောင်းချနေတဲ့မြင်ကွင်းကို တွေ့နေရပါ တယ်။ ဒါဟာ ကြက်အရှင်နဲ့ပတ်သက်ပြီးတော့ လှုပ်ရှားကူးသန်းရောင်းဝယ်နေတဲ့ကိစ္စတွေ ဖြစ်ပါတယ်။ အခြားငှက်တွေလည်း ဒီလိုပဲကူးသန်းရောင်းဝယ်မှုတွေ ပြုလုပ်နေကြတာ

မြန်မာနိုင်ငံတွင်ဆို ကြက်တုပ်ကွေးဖြစ်နေသောနိုင်ငံများမှ
ကြက်နှင့်ကြက်ပေါက်များ၊ ကြက်ထွက်ပစ္စည်းများ မသွင်းရန်ကန့်သတ်ထားသည့်

တစ်နိုင်မွေးအိမ်ခြံများတွင် ကြက်တုပ်ကွေးပျံ့နှံ့ အန္တရာယ်ရှိများသည်

တွေ့ရပါတယ်။ ဒါတွေဟာ အခုလိုအချိန်ကာလမှာဆိုရင်တော့ ဘေးအန္တရာယ်များတဲ့အပြုအမူ တွေပဲ ဖြစ်ပါတယ်။ ဒါတွေကိုထိန်းချုပ်ဖို့ သစ်တောဌာနဝန်ထမ်းတွေ၊ စေတနာ့ဝန်ထမ်းအဖွဲ့ အစည်းတွေရဲ့ အကူအညီလိုပါတယ်။

(ဃ) ကြက်ငှက်ထွက်ပစ္စည်းများ

နောက်တခုကတော့ ငှက်သားရောင်းချမှုမဟုတ်သည့်တိုင်အောင် ကြက်ဥ၊ ငှက်ဥများ ကိစ္စပဲဖြစ်ပါတယ်။ တကယ်ကျတော့ ကြက်တုပ်ကွေးဗိုင်းရပ်(စ်)ဟာ ကြက်ဥထဲမှာ ရှင်သန် နေနိုင်ပါတယ်။ ကြက်ဥရဲ့အပြင်မှာလည်းပဲ ကြက်ရဲ့အညစ်အကြေးတွေနဲ့အတူတူ ဝန်းရံ ရှင်သန်နေနိုင်ပါတယ်။ ဒါကြောင့် ကြက်ဥကောက်တဲ့လူအတွက်လည်း ကြက်တုပ်ကွေးရောဂါ ပိုးထိတွေ့နိုင်တဲ့ အနေအထားရှိသလို ကြက်ဥကို သယ်ဆောင်ရောင်းချတဲ့နေရာမှာ ဒီကြက်ဥ ရောက်ရာဒေသတွေမှာ ကြက်ဥမပုပ်သရွေ့ ကြက်တုပ်ကွေးဗိုင်းရပ်(စ်)ပိုး ရှင်နေနိုင်ပါတယ်။ ဒီဗိုင်းရပ်(စ်)ပိုးကြောင့် မလေးရှားနိုင်ငံမှာ ကြက်တုပ်ကွေးဖြစ်တယ်ဆိုတဲ့ သတင်းကြားတာနဲ့ စင်္ကာပူနိုင်ငံက မလေးရှားကကြက်ဥတွေအားလုံးကို တင်သွင်းခွင့်ပိတ်ပင်လိုက်ပါတယ်။ စင်္ကာပူနိုင်ငံရဲ့ ကြက်ဥဈေးကွက်မှာ တော်တော်လေး ကမောက်ကမဖြစ်သွားပါတယ်။ ကြက်ဥ ဈေးတက်ပြီး အချိန်အတော်ကြာမှ ကြက်ဥပိတ်ပင်မှုကို လွှတ်ပြီးတော့မှသာလျှင် ကြက်ဥ စားသုံးမှုအတွက် အထောက်အကူပြန်လည်ရရှိခဲ့တာဖြစ်ပါတယ်။ အခုဆိုရင် ကြက်ငှက် အသားရောင်းချမှုတွေ အတော်ပဲကျယ်ပြန့်ပါတယ်။ ထိုင်းနိုင်ငံမှာ ကြက်သားထုတ်လုပ်ပြီး ကမ္ဘာဈေးကွက်ကိုတင်ပို့နေတာ ဒေါ်လာဘီလီယံပေါင်းများစွာတန်တဲ့ လုပ်ငန်းတစ်ခုဖြစ်ပါ တယ်။ ထိုင်းနိုင်ငံမှာ ကြက်တုပ်ကွေးဖြစ်ပွားတဲ့အခါမှာ ကြက်သားတင်ပို့ရောင်းချခြင်းကို နိုင်ငံတကာက ပိတ်ပင်လိုက်တဲ့အတွက်ကြောင့် ထိုင်းနိုင်ငံအနေနဲ့ တော်တော်ကို နစ်နာသွားခဲ့ရ ပါတယ်။ မြန်မာနိုင်ငံအနေနဲ့တော့ မိမိရဲ့ပြည်တွင်းမှာထွက်ရှိတဲ့ ကြက်သားနဲ့ ကြက်ဥကလေးကို ပဲ ဖူလုံအောင်စားသုံးတဲ့အနေအထားရှိတဲ့အတွက်ကြောင့်သာမက ကြက်တုပ်ကွေးဖြစ်တဲ့နိုင်ငံ က ကြက်သားနဲ့ကြက်ထွက်ပစ္စည်းကြက်ဥတွေကို ကန့်သတ်ပိတ်ပင်ထားတဲ့အတွက်ကြောင့် ပိုလို့ ရောဂါတွေဒီဘက်ကို ကူးစက်ပျံ့နှံ့မှုမရှိဘူးလို့ ယူဆနိုင်ပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ ပြည်တွင်း ကြက်ပေါက်ကလေးတွေကနေတဆင့် ကြက်မွေးမြူရေးလုပ်ငန်းဟာ တကယ်တော့ ပြည်တွင်းအသား၊ ကြက်သားဖူလုံမှုအတွက် ပြည်စုံလုံလောက်မှုမရှိပါဘူး။ အဲဒါကြောင့် ကြက်တုပ်ကွေးဖြစ်ရာဒေသမဟုတ်တဲ့ ပြင်သစ်နိုင်ငံက ကြက်ပေါက်တွေတင်သွင်းတဲ့ အလုပ်ကို လုပ်နေပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ အခုလောလောဆယ်အခြေအနေအရ ကြည့်မယ်ဆိုရင် ဥရောပမှာပါ ကြက်တုပ်ကွေးအန္တရာယ်ရှိလာပြီဆိုတော့ ကျွန်တော်တို့အနေနဲ့ ကြက်ပေါက် တွေကို ပြည်ပကနေတင်သွင်းမှုအခြေအနေတွေဟာ အများကြီးပြောင်းလဲစဉ်းစားဖို့ ဖြစ်လာပါ တယ်။ ဘာဖြစ်လို့လဲဆိုရင် ပြင်သစ်နိုင်ငံမှာကဲ့ပဲ တစ်နိုင်ငံလုံးမှာရှိနေတဲ့ ကြက်ခြံတွေမှာ

ကုန်သွယ်ပိတ်ပင်မှုတွေလုပ်လာတာကြောင့် ဖြစ်ပါတယ်။ ကုန်သွယ်ရေးကဏ္ဍကလူတွေရဲ့ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုဟာ ကြက်တုပ်ကွေးရောဂါကာကွယ်ရေးမှာ အရေးပါပါတယ်။

(c) ကြက်၊ ဘဲ၊ ငှက်မွေးမြူရေးလုပ်ငန်းခွင်များ

ခရီးအေးရှားနိုင်ငံမှာလည်း ကြက်တွေကို ခြံထဲမှာသာလျှောင့်ပြီး မွေးမြူရမယ်ဆိုပြီးတော့ ကြော်ငြာချက်တွေထုတ်ပါတယ်။ ပြင်သစ်နိုင်ငံမှာတော့ ပြည်နယ်(၂၁)ခုလုံးမှာ လွှတ်ကျောင်း တဲ့ ကြက်၊ ဘဲမွေးမြူရေးလုပ်ငန်းတွေကို ပိတ်ပင်ဖို့ ဆုံးဖြတ်လိုက်တယ်လို့ ဖော်ပြထားပါတယ်။ ဒီကြက်၊ ဘဲကနေတဆင့် ရွှေ့ပြောင်းတဲ့ဒီငှက်ရိုင်းတွေနဲ့ ထိတွေ့မှုကြောင့် ကြက်ငှက်တုပ်ကွေး ဖြစ်ပွားမှုဖြစ်လာနိုင်တဲ့အတွက်ကြောင့် ဒီလိုပိတ်ပင်ရတယ်လို့ ပြောပါတယ်။ ကြက်ငှက် တုပ်ကွေးမဖြစ်အောင် ဆောင်ရွက်ရတဲ့နေရာမှာ နိုင်ငံတဝှမ်းမှာ ကြက်ငှက်တင်ပို့ရောင်းချမှု ရှေးကွက်မြင်တင်ဆောင်ရွက်ခြင်းတွေကိုလည်း ပိတ်ပင်ထားတယ်လို့ဆိုပါတယ်။ ကြက်ငှက် လွှတ်ကျောင်းမှပိတ်ပင်တဲ့ ပထမဦးဆုံးနိုင်ငံကတော့ ထိုင်းနိုင်ငံပဲဖြစ်ပါတယ်။ ထိုင်းနိုင်ငံမှာ အထူးသဖြင့် ဘဲတွေလွှတ်ကျောင်းမှုကိုပိတ်ပင်ဖို့ ထိုင်းနိုင်ငံအစိုးရက ဆုံးဖြတ်ခဲ့ပါတယ်။ သာမန်အားဖြင့်ဆိုရင်တော့ မြန်မာနိုင်ငံမှာ ဘဲတွေဟာ လွှတ်ကျောင်းတဲ့စနစ်ပဲဖြစ်ပါတယ်။ အာရှတစ်ခွင်မှာလည်း ဘဲတွေကိုလွှတ်ကျောင်းမွေးမြူတဲ့စနစ် သဘာဝအားဖြင့် မွေးမြူထားတာ ဖြစ်ပါတယ်။ ကြက်မွေးမြူတဲ့လုပ်ငန်းကြီးတွေမှာသာ ခြံတွေနဲ့မွေးမြူလေ့ရှိပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ ကြက်မွေးမြူတဲ့လုပ်ငန်းကြီးဆိုတာ ကြက်ပေါင်းသိန်းနဲ့ချီပြီးတော့ လှောင်ထားမွေးမြူတဲ့ လုပ်ငန်းမျိုးကို ဆိုလိုတာဖြစ်ပါတယ်။ မြန်မာနိုင်ငံမှာ ကြက်ခြံဆိုတာ အများဆုံးရှိမှု (၁၀၀၀၀) ကနေ (၃၀၀၀၀) အတွင်းပဲရှိတဲ့အတွက်ကြောင့် ကြီးမားတဲ့လုပ်ငန်းစုတွေ မဟုတ်သေးပါဘူး။ ကြီးမားတဲ့ ကြက်ခြံတွေမှာတော့ ကြက်ခြံခွဲသန့်ရှင်းရေး၊ ရောဂါကာကွယ်ရေး တနည်းအားဖြင့် (Biosecurity) ကို သူတို့တော်တော်လေး ဂရုစိုက်ရပါတယ်။ (Biosecurity) ရောဂါ ကူးစက်မှု ပုံနှံ့မှုကာကွယ်ရေးအပြင်ကို ကြက်ခြံမွေးမြူသူတွေရဲ့ လိုက်နာရမည့်စည်းကမ်းတွေမှာ (Good Farming Practices) မွေးမြူသူများ၏ ကောင်းသောအမှုအကျင့်စနစ်များဆိုပြီးတော့ သူတို့ဆုမှတ်ပေးကြရပါတယ်။ (Good farming Practices) မရှိရင် မွေးမြူခွင့်ကိုမပြုပါဘူး။ ကျွန်တော်တို့ဆိုမှာတော့ လုပ်ငန်းကလည်းသေးတယ်။ ပြီးတော့ အိမ်မွေးကြက်တွေက လွှတ်ကျောင်းထားကြတာလည်းများတယ်။ (Good Farming Practices) ဆိုတဲ့ပေတီ၊ ချိန်တိုးကြည့်မယ်ဆိုရင်တော့ ကျွန်တော်တို့ရဲ့ ကြက်မွေးမြူရေးတွေဟာ အများကြီးပြုပြင်တော့ တွေ့လိုနေတာကိုတွေ့ရပါတယ်။

(၈) လူတိုရဲ့ပယောဂများ

နောက်တစ်ခုကျတော့ စားသောက်မှုခလေးဖြစ်ပါတယ်။ လူတွေရဲ့စားသောက်မှု ခလေးကြောင့် ကြက်တုပ်ကွေးပျံ့နှံ့မှုအန္တရာယ်ရှိပါတယ်။ ဥပမာအားဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံမှာ ခေတ်စားတဲ့ ကြက်ဥအကာကျက်စားသောက်တဲ့ခလေးဟာ ကြက်တုပ်ကွေးအန္တရာယ် ရှိပါတယ်။ ဘာဖြစ်လို့လဲဆိုတော့ ကြက်တုပ်ကွေးဗိုင်းရပ်(၆)ဟာ ရေခွေးပျောရုံနဲ့မသေနိုင်ပါဘူး။ ရေခွေးကျက်ကျက်ဆူအောင် ပြုတ်နိုင်မှသာလျှင် သေပါတယ်။ အနည်းဆုံး (၆၀) ဒီဂရီ အထက်ရှိအောင် ကျက်အောင်ပြုတ်မှသာလျှင်သေပါတယ်။ ရေခွေးပျောရုံနဲ့မသေပါဘူး။

နောက်တစ်ချက်ကတော့ မကျက်တကျက်စားသောက်တဲ့ခလေးပဲ ဖြစ်ပါတယ်။ မြန်မာနိုင်ငံ မှာတော့ ကြက်သားအစိမ်းစင်းကောကို စားလေ့မရှိပါဘူး။ ဒါပေမယ့် အကင်ဆိုင်တွေမှာ ကြက်ကိုကင်တဲ့နေရာမှာ တခါတလေမှာကင်တဲ့အနေအထားပေါ်မှာမူတည်ပြီးတော့ အတွင်း ထဲမှာမကျက်တာမျိုးတွေလည်း ရှိနိုင်ပါတယ်။ အချို့ကြက်သားတွေဆို ကင်ထားပေမဲ့ အတွင်းထဲမှာ သွေးတွေကရဲနေတုန်း အနေအထားမျိုးတွေလည်းရှိပါတယ်။ အဲဒီလို မကျက် တကျက်ကင်ပြီးစားတဲ့ခလေးဟာလည်း အစားအသောက်ကြောင့် ကြက်တုပ်ကွေးအန္တရာယ် ရှိတဲ့ အနေအထားဖြစ်ပါတယ်။ များသောအားဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံမှာ ကြက်သားကိုဟင်းချက် စားတယ်။ ကြော်စားတယ်။ ဒါမှမဟုတ် ဟင်းသီးဟင်းရွက်နဲ့အစိမ်းကြော်ကြော် စားတဲ့နေရာမှာ ထည့်တယ်။ ဒီလိုမျိုးကျက်အောင်ကြော်ထားတဲ့ကြက်သားတွေမှာတော့ ကြက်တုပ်ကွေး ဗိုင်းရပ်(၆)တွေဟာ အပူဒဏ်ကြောင့်သေသွားပြီဖြစ်တဲ့အတွက်ကြောင့် ကူးစက်ပျံ့နှံ့ခြင်း မရှိနိုင်ပါဘူး။

နောက်တချက်က ကူးစက်ပျံ့နှံ့နိုင်တဲ့အထဲထဲမှာက ကြက်ဘဲတွေ အများကြီး မွေးတဲ့အလျှောက် ဘေးထွက်ပစ္စည်းအနေနဲ့ အမွေးအတောင်ရောင်းချတဲ့နေရာမှာလည်းဘဲ ဒီအမွေးအတောင်တွေကနေပြီးတော့ ရောဂါပိုးတွေကပ်ပြီး ပျံ့နှံ့နိုင်တဲ့အနေအထားတွေရှိပါ တယ်။ ဒါကြောင့်မို့လို့နိုင်ငံတကာမှာ ကုန်သွယ်မှုလုပ်ငန်းတွေမှာ ရောဂါမပျံ့နှံ့အောင် ထိန်းချုပ်တဲ့နေရာမှာ ကြက်သား ကြက်ဥတင်မကဘဲနဲ့ ဒီကြက်ထွက်ပစ္စည်းတွေ အကုန်လုံးကို သတိနဲ့ထိန်းချုပ်ရတဲ့လုပ်ငန်းတွေကို ဆောင်ရွက်ရတဲ့အနေအထားကို လက်ရှိတွေကြုံနေရ တာ ဖြစ်ပါတယ်။

ဘဲတွေမြန်မာနိုင်ငံမှာ တုပ်ကွေးရောဂါနဲ့သေတာ မတွေ့ရသေးပါဘူး။ သို့သော်လည်းပဲ အချို့ဒေသတွေမှာ ဘဲတွေလည်းအုပ်စုလိုက် ဘဲနာကျပြီးသေတာ၊ ဝမ်းသွားပြီးသေစေနိုင်တဲ့ ဘက်တီးရီးယားပိုးတွေကြောင့်ဖြစ်တာကို တွေ့ရပါတယ်။ ဒါမျိုးအတွေ့အကြုံ တရုတ်နိုင်ငံ မှာလည်းရှိပါတယ်။ ဝက်တွေ ဖျားနာပြီးသေကြတဲ့အခါမှာ ဗိုင်းရပ်(၆)ကြောင့် သေတာမဟုတ်ဘဲ ဘက်တီးရီးယားကြောင့်သေတာဖြစ်သော်လည်း ဒီဝက်သားကိုစားမိသူတွေလည်းဘဲ သေသွား တာကိုတွေ့ရပါတယ်။ ဆိုလိုတာကတော့ တိရစ္ဆာန်မွေးမြူရေးလုပ်ငန်းမှာ ဖြစ်ပေါ်လာတဲ့ တိရစ္ဆာန်တွေရဲ့ပြဿနာသည် လူတွေရဲ့ပြဿနာနှင့် ယှက်နွယ်ဆက်စပ်နေတဲ့အတွက်ကြောင့်

လူများ၏အပြုအမူသည် ဘေးကင်းတဲ့အပြုအမူဖြစ်ဖို့ တိရစ္ဆာန်တွေနဲ့ ဇွေးရောယှက်တင်နေတဲ့ အပြုအမူဟောင်းတွေကို ခွန်လွှတ်ဖို့အချိန်ကျပြီဆိုတာကို ကျွန်တော်တို့တွေသိနိုင်မှာဖြစ်တယ်။

အခန်း (၆)

ကြက်တုပ်ကွေးကနေ လူတုပ်ကွေးဘယ်လိုဖြစ်လာသလဲ?

(က) မစင်အညစ်အကြေးမှ ပါးစပ်ထဲသို့

အခုဆက်လက်ပြီး ကြက်တုပ်ကွေးကနေလူတုပ်ကွေး ဘယ်လိုကူးစက်ပျံ့နှံ့သလဲ ဆိုတဲ့အကြောင်းကို တင်ပြလိုပါတယ်။ (၁၉၅၇)ခုနှစ်ကစပြီးတော့ ပျံ့နှံ့လာခဲ့တဲ့ ကြက်တုပ်ကွေး ဗိုင်းရပ်စ် (H_5N_1) အမျိုးအစားရဲကူးစက်ပျံ့နှံ့မှုကတော့ လူတွေကိုသေဆုံးသည်အထိ ဖြစ်လာခဲ့ပါပြီ။ ဒီနေရာမှာ ဘယ်လိုကူးစက်လည်းကူးစက်တဲ့အထဲက အများစုသေကြေတဲ့ ကိစ္စကို ကြည့်လိုက်တဲ့အခါမှာ လူတွေဟာကြက်နာတွေနာပြီးတော့ သေသွားတဲ့ကြက်၊ ဘဲ၊ ကြက်ဆင် ဒါတွေကိုထိတွေ့ရာက အဲဒီထိတွေ့မိတဲ့ ကြက်၊ ကြက်အသား၊ ကြက်ရဲ့ အညစ်အကြေး၊ ကြက်ရဲ့ခွဲ အိတ်တွေအထဲမှာ ယှဉ်ပြီးပါဝင်နေတဲ့ ဗိုင်းရပ်စ်တွေနဲ့ ထိတွေ့ရတဲ့ အနေအထားမျိုး ကြုံတွေ့ရလို့ပဲဖြစ်ပါတယ်။ ကြက်ရဲ့အညစ်အကြေးတွေတင်မကဘူး သွေးထဲမှာလည်းပဲ ဒီဗိုင်းရပ်စ်ပိုးဟာ ရှင်သန်နေမှာဘဲဖြစ်ပါတယ်။ အဓိကကတော့ လူက လက်နဲ့ကိုင်ပြီး ပိုးနဲ့ထိတွေ့ထားတဲ့ဒီလက်က မျက်နှာကိုကိုင်မိတာ၊ မျက်လုံးကိုပွတ်မိတာ နှာခေါင်းကိုနှိုက်တာ အစာကနေတဆင့် ပါးစပ်ထဲကို ပိုးကပ်ပြီးရောက်သွားတာ ဒီလိုအနေ အထားကနေ ဒီဗိုင်းရပ်စ်ပိုးဟာ လူအိမ်ခန္ဓာကိုယ်ထဲကို ဝင်သွားခြင်းဖြစ်ပါတယ်။ အလွယ်တကူ ပြောရရင်တော့ (Fecal Oral Route) လို့ခေါ်ပါတယ်။ မစင်အညစ်အကြေးမှပိုးဟာ အစာဖြင့် ဒါမှမဟုတ်ရင်အခြားနည်းဖြင့် ပါးစပ်ထဲသို့ ဝင်ရောက်ကူးစက်ပျံ့နှံ့ခြင်းပဲဖြစ်ပါတယ်။ တူရုကီနိုင်ငံမှာ ကြက်တုပ်ကွေးကူးစက်ခဲ့ရတဲ့ကလေးရဲ့ဖြစ်စဉ်ဟာ စိတ်ဝင်စားစရာ ဖြစ်ပါတယ်။ ကလေးကကြက်နဲ့ဆော့တာကို အမေကရိုက်တယ်။ ကလေးကငိုပြီး မျက်ရည်သုတ်လိုက်တဲ့အချိန်မှာ သူ့လက်မှာကပ်နေတဲ့ကြက်တုပ်ကွေးပိုးတွေက မျက်စိထဲဝင်ပြီး ရောဂါကူးစက်ခဲ့ရတယ်လို့ သုတေသီတွေကဆိုပါတယ်။

ကြက်တုပ်ကွေးပိုးဟာလူတွေကိုကူးတဲ့နေရာမှာတော့ အစာအနေနဲ့ပျံ့နှံ့ပြီး ကူးစက် ခြင်းမရှိပါဘူး။ အစာအနေနဲ့မဟုတ်သော်လည်းပဲ ဒီကြက်တွေရဲ့အညစ်အကြေးတွေ မစင်တွေ အသွေးအသားတွေမှာပါတဲ့ဗိုင်းရပ်စ်ပိုးဟာ လက်မှတဆင့် ပါးစပ်ထဲသို့ တနည်းနည်းဖြင့်ရောက်၍ ပျံ့နှံ့ခြင်းများပါတယ်။ မျက်စိနှာခေါင်းထဲကိုလည်း လက်ကနေပါလာတဲ့ဗိုင်းရပ်စ်ပိုးကြောင့် သာရောက်ခြင်းဖြစ်ပါတယ်။ လေကနေတဆင့်ပျံ့ပြီးတော့ အဲဒီလေထဲကနေတဆင့် ပိုးဝင်လို့ ရှုမိလို့ ရောဂါကူးစက်ခြင်းမဟုတ်ပါဘူး။ ဒါကြောင့်လည်း လူကိုကူးစက်ပျံ့နှံ့မှု အနည်းငယ် သာရှိခြင်းဖြစ်တယ်။ အကယ်၍သာ လေထဲကနေပျံ့နှံ့မှုမရှိဘဲ လူပေါင်းတော်တော်များများ ဟာ ကြက်တုပ်ကွေးရောဂါကူးစက်ခဲ့ရနိုင်ပါတယ်။ တနည်းအားဖြင့် အမှန်အမှား

(Droplet Infection) နို့ကူးစက်ခြင်းမရှိသေးပါဘူး။ လူတွေရဲ့ လက်ကကူးစက်နေတာ ဖြစ်တဲ့အတွက်ကြောင့် လက်သန့်ရှင်းရေး၊ တကိုယ်ရေသန့်ရှင်းရေးမှာ လက်ကိုဆပ်ပြာနဲ့ စင်အောင်ဆေးဖို့ အထူးပဲအရေးပါတဲ့အပိုင်းကနေ ပါဝင်လာပါတယ်။

မျက်စိ၊ မျက်လုံးပွတ်တာ၊ မျက်နှာကိုကိုင်တာ နှာခေါင်းကိုကိုင်တာ ဒီလိုရုတ်တရက် သတိမရှိပဲနဲ့ကိုင်မိရာကနေလည်းပဲ ကူးစက်နိုင်တာဖြစ်ပါတယ်။ အဲဒါကြောင့် ကူးစက်မှု ကာကွယ်တဲ့နေရာမှာ လက်ကိုအဓိကရရှိက်ဖို့ လိုအပ်တဲ့အကြောင်း ပညာပေးနေကြပါတယ်။ နောက်တစ်ခုကတော့ ခန္ဓာကိုယ်အခြားအစိတ်အပိုင်းများမှာရော အဝတ်အစားများမှာပါ ကြက်အညစ်အကြေးနဲ့ ကြက်တုပ်ကွေးဗိုင်းရပ်ပိုးတွေ ပေကျဲကပ်ငြိနိုင်တာ သတိထားဖို့ပဲ ဖြစ်ပါတယ်။ အထူးသဖြင့်ကတော့ ဖိနပ်တွေဟာ ကြက်တုပ်ကွေးဗိုင်းရပ်စ်ကို တစ်နေရာ ကနေတစ်နေရာ သယ်ဆောင်တဲ့နေရာမှာ တော်တော်ကို အရေးပါတဲ့ကဏ္ဍက ပါဝင်နေတယ် ဆိုတာတွေရှိပါတယ်။ ဖိနပ်မစီးဘဲနဲ့ ခြေထောက်ကြီးပဲခိုင်ရင်လည်း ဒီခြေထောက်မှာ ကပ်ငြိနေတဲ့ အညစ်အကြေးတွေဟာ နေရာတစ်နေရာပြီးတစ်နေရာကို ပျံ့နှံ့နိုင်မှာဖြစ်ပါတယ်။ ဘယ်လိုပဲ ပျံ့နှံ့ပျံ့နှံ့ ဝင်ရောက်တဲ့အကြောင်းကတော့ မျက်လုံးနှာခေါင်း၊ ပါးစပ် အဲဒီအထဲကနေပြီးတော့ ခန္ဓာကိုယ်ထဲကို ဗိုင်းရပ်စ်တွေ ဝင်ရောက်တဲ့နေရာမှာ အမြှေးပါးလေးတွေကနေတဆင့် ဗိုင်းရပ်စ်(၆)ပိုးဟာ ခန္ဓာကိုယ်ထဲကို ရောက်ရှိသွားမှာဖြစ်ပါတယ်။ အူထဲကနေလည်း ပျံ့နှံ့ကူးစက် သလို လည်ချောင်းကနေတဆင့်လည်းပဲ ပျံ့နှံ့ကူးစက်နိုင်ပါတယ်။ မျက်လုံးကနေတဆင့် လည်း ခန္ဓာကိုယ်ထဲကို ရောက်ရှိသွားနိုင်ပါတယ်။

(ခ) လူမှာဖြစ်တဲ့ကြက်တုပ်ကွေးရောဂါလက္ခဏာများ

ကြက်တုပ်ကွေးကူးစက်ခံရတဲ့လူမှာ ပေါ်ပေါက်လာတဲ့လက္ခဏာတွေကတော့ ရိုးရိုး တုပ်ကွေးနဲ့ ဘာမှမခြားပါဘူး။ ပိုးဝင်လာပြီဆိုရင် ကိုယ်လက်ကိုက်ခဲလာမယ်။ လည်ချောင်း၊ နှာမယ်၊ ကြွက်သားတွေနာမယ်။ ချောင်းလေးနည်းနည်းဆိုးလာမယ်။ အဖျားလေး နည်းနည်း တက်လာမယ်။ ဒါတုပ်ကွေးမှာ သာမန်အားဖြင့်ဖြစ်နေကျပါပဲ။ ဒါမှမဟုတ်လည်း မျက်စိတွေ နာမယ်၊ မျက်စိဘယ်လောက်နာသလဲ၊ မျက်စိမှာသွေးခြည်ညှတဲ့အထိ နာတာမျိုးတွေကိုလည်း တချိန်ကတွေ့ခဲ့ရပါတယ်။ ရိုးရိုးတုပ်ကွေးက ဒီအဆင့်ကိုရောက်ပြီး အဖျားတက်လာပြီဆိုရင် ခန္ဓာကိုယ်ထဲမှာအပူချိန် သဘာဝအလျောက် ထိန်းမိတာပဲဖြစ်ပါတယ်။ ဗိုင်းရပ်စ်(၆)ပိုးတွေ မနေနိုင်လောက်အောင် ခန္ဓာကိုယ်အပူချိန်မြင့်တင်ပေးခြင်းအားဖြင့် ခန္ဓာကိုယ်ထဲဝင်ရောဂါဖြစ် သော ဗိုင်းရပ်စ်(၆)များကို မျိုးပွားခြင်းလည်းရပ်တန့်စေတယ်။ သေလည်းသေတယ်။ အဖျားတက်ခြင်းသည် သဘာဝခွဲခွဲကာကွယ်ရေးလမ်းကြောင်းပဲဖြစ်ပါတယ်။ ကိုယ်ခံအားရှိတဲ့ လူဟာ အဖျားတက်ပြီးတာနဲ့ ဒီတက်လာတဲ့ခန္ဓာကိုယ်အပူချိန်ကြောင့် ဝင်လာတဲ့ရန်သူ ဗိုင်းရပ်စ်(၆)ပိုးတွေကို သတ်ပစ်ပြီးဖြစ်သွားလို့ အဖျားပြန်ကျတဲ့အချိန်မှာ ရောဂါပြန်လည်

ကောင်းမွန်သွားနိုင်ပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ ကြက်တုပ်ကွေးဗိုင်ရပ်(စ်) (H_2N_2) ဟာ လူ့ခန္ဓာကိုယ်ထဲမှာ ကိုယ်ခံစွမ်းအားမရှိသေးသောကြောင့် တုပ်ကွေးလက္ခဏာ၊ သာမန်တုပ်ကွေးလက္ခဏာ ပေါ်ပေါက်ပြီးတဲ့နောက်ပိုင်းမှာ၊ အဖျားတက်ပြီးတဲ့အချိန်မှာ ပြန်မကျဘဲနဲ့ အဖျားအရှိန် ပိုပြင်းလာပြီးနောက်မှာ အဆုတ်ရောင်ရာကနေပြီးတော့ အဆုတ်ထဲမှာ နမိုးနီးယားဆိုတဲ့ ရောဂါပိုးတွေခဲပြီး အသက်ရှူကျပ်၊ အသက်ရှူခက်၊ အဖျားတက်သေဆုံးတဲ့အထိ ဖြစ်ပေါ် စေနိုင်ပါတယ်။ ဓာတ်မန်ထဲမှာလည်းရိုက်ကြည့်ရင် ဒီလိုနမိုးနီးယား ပျံ့နှံ့ပြီးရှိနေတယ်ဆို တာ ပေါ်နိုင်ပါတယ်။ ရိုးရိုးတုပ်ကွေးအဖျားကအဖျားပြန်ကျပေမယ့် ကြက်တုပ်ကွေးနဲ့ဖျားတဲ့ လူတွေက အဖျားပြန်မကျဘဲနဲ့ သေတဲ့အထိဖြစ်နိုင်ပါတယ်။ သေသွားတဲ့လူလည်း တော်တော် များတယ်။ ဖြစ်တဲ့လူတွေထဲက ရာနှုန်းတော်တော်များများသေပါတယ်။ အချို့ကျတော့လည်းပဲ ဖျားပြီးတော့ ဆေးရုံရောက်ပြီးတဲ့အခါမှာသက်သာပြီး ဆေးရုံကဆင်းသွားတဲ့လူတွေလည်း ရှိပါတယ်။ ဆေးရုံမှာကုသတဲ့အခါ ဗိုင်ရပ်(စ်)ကိုမနိုင်သေးသည့်တိုင်အောင် တစ်ခြားတွဲဖက်ပြီး ဖြစ်ပေါ်လာတဲ့ရောဂါတွေကို ထိန်းနိုင်တဲ့အတွက်ကြောင့် သေတဲ့အထိမဖြစ်ဘူး။ မသေဘဲနဲ့ ကျန်းမာပြီး ဆေးရုံကဆင်းသွားတဲ့အနေအထားမျိုးကို တွေ့ခြင်းဖြစ်ပါတယ်။ ဗိုင်ရပ်(စ်)ကြောင့် အဆုတ်တွေ ရောင်လာတယ်ဆိုတဲ့အချိန်မှာ အခြားဘက်တီးရီးယားလို ပိုးအမျိုးမျိုးက ဝင်ရောက်ပြီးတော့ နောက်ယှက်နိုင်ပါတယ်။

(ဂ) တုလို့ရသလား?

အခုဆိုလိုရှိရင် ဒီလိုလူနာမျိုးတွေကို (H_2N_2) ကို မနိုင်သည့်တိုင်အောင် ရိုးရိုး တုပ်ကွေးထိန်းနိုင်တဲ့ ဆေးတစ်မျိုးကိုကုထုံးအနေနဲ့ ပေးလာကြတာတွေ့ပါတယ်။ အဲဒါကတော့ တုပ်ကွေးကိုထိန်းတဲ့ (TAMIFLU) ဆိုတဲ့ဆေးတစ်မျိုးပဲဖြစ်ပါတယ်။ ဒီဆေးက ရိုးရိုးတုပ် ကွေးကို ထိန်းချုပ်နိုင်ပါတယ်။ ကြက်တုပ်ကွေးကို ကုသတဲ့ဆေးမဟုတ်ပါဘူး။ ဒါပေမယ့် ဘာဖြစ်လို့ ကြက်တုပ်ကွေးဖြစ်နေတဲ့အချိန်မှာ ရိုးရိုးတုပ်ကွေးဝင်မလာအောင်၊ ရိုးရိုးတုပ်ကွေး ကြွမလာအောင် ထိန်းရသလဲဆိုတော့ ကြက်တုပ်ကွေး ဗိုင်ရပ်(စ်)နဲ့ ရိုးရိုးတုပ်ကွေးဗိုင်ရပ်(စ်)က လူနာကိုယ်ထဲမှာ တစ်ခါတည်းပေါင်းသွားမယ့်အန္တရာယ်ကို ကာကွယ်လိုတဲ့အတွက်ကြောင့်ပဲ ဖြစ်ပါတယ်။

ဒါကြောင့် ကြက်တုပ်ကွေးကို ကာကွယ်တဲ့နေရာမှာ ရိုးရိုးလူမှာ ဖြစ်ပွားတဲ့တုပ်ကွေး ထိန်းနိုင်တဲ့ဆေးတစ်မျိုးကို စနစ်တကျသုံးဖို့ အကြံပြုတဲ့လူတွေရှိပါတယ်။ စနစ်တကျ သုံးတယ်ဆိုတဲ့နေရာမှာက တုပ်ကွေးဖြစ်လာတဲ့လူတွေမှာ ကြက်တုပ်ကွေးကူးနိုင်တဲ့ အခြေ အနေမျိုးရှိနေလို့ရှိရင်သူတို့ကို တာမီဖလူးပေးကြပါတယ်။ နောက်တစ်ခုက ကြက်တုပ်ကွေး ဖြစ်ပွားသေဆုံးတဲ့ ကြက်တွေ၊ ကြက်ခြံတွေကိုထိတွေ့ရင်းလင်းတဲ့လူတွေကို ကြိုတင်ကာကွယ် တဲ့အနေနဲ့ ဆေးပေးကြတာရှိပါတယ်။ ဆိုလိုတာကတော့ သာမန်ပုဂ္ဂိုလ်တွေအနေနဲ့

ကြက်တုပ်ကွေးကြီးတင်ကာကွယ်ပြီး တာမီဖလူးစားထားဖို့ မလိုဘူးဆိုတဲ့အချက်ပဲဖြစ်ပါတယ်။ ကြက်တုပ်ကွေးဖြစ်နေတဲ့ အခြေအနေမျိုးမှာ ကြက်တုပ်ကွေးဖြစ်တဲ့ကြက်ခြံတွေက ကြက်တွေကို ရှင်းဖိုကိုင်တွယ်ရတဲ့သူ ရောဂါဖြစ်နေတဲ့ကြက်တွေကို ရောဂါမပျံ့ပွားအောင် သတ်ဖို့အတွက် ကိုင်တွယ်ရတဲ့သူတွေမှာ ရိုးရိုးတုပ်ကွေးပိုးဝင်မလာအောင် ကာကွယ်ဖို့အတွက် ပေးထားရခြင်းဘဲဖြစ်ပါတယ်။

(ဃ) ကာကွယ်ဆေးထိုးလိုရသလား?

ကြက်တုပ်ကွေးဖြစ်နေတဲ့လူတွေကို ကုသတဲ့ဆေးရုံတွေ၊ ဆရာမတွေ၊ ဆရာဝန်တွေ၊ ဆေးရုံဝန်ထမ်းတွေ ကြက်တုပ်ကွေး ဟုတ်မဟုတ် စစ်ဆေးရတဲ့အခါတိုင်း ဝန်ထမ်းတွေ သူတို့ကိုလည်းဘဲ ရောဂါကူးစက်မှုမရှိအောင် ကြိုတင်ကာကွယ်ထားဖို့လိုပါတယ်။ အခုဆိုလို့ ရိုရင် စင်ကာပူနိုင်ငံက သူနိုင်ငံမှာရှိနေတဲ့ တုပ်ကွေးဖြစ်နိုင်ချေရှိတဲ့ လူတွေအားလုံးကို တုပ်ကွေးကာကွယ်ဆေးတွေထိုးထားဖို့ လမ်းညွှန်ချက်တွေ ချမှတ်ပေးတာတွေရှိပါတယ်။ ဒါက ရိုးရိုး လူတုပ်ကွေးတွေမဖြစ်အောင်ဘဲ ကာကွယ်ထားတဲ့သဘောမျိုးဖြစ်ပါတယ်။ အဲဒီတော့ တုပ်ကွေးကာကွယ်ဆေးမျိုးကို အခုထုတ်လုပ်ပြီးတော့ ပေးနေတာတွေရှိပါတယ်။ ဒါပေမယ့် တုပ်ကွေးကာကွယ်ဆေးဆိုတာက တုပ်ကွေးတိုင်းကို ကာကွယ်နိုင်မှာမဟုတ်ပါဘူး။ အရင်ဖြစ်ပွားဖူးတဲ့ တုပ်ကွေးကို ကာကွယ်နိုင်စွမ်းရှိအောင် ကာကွယ်ဆေးထုတ်လုပ်ပြီး ထိုးခြင်းပဲဖြစ်ပါတယ်။ သို့သော် ဒီလိုကာကွယ်ဆေးမျိုးထိုးထားခြင်းအားဖြင့် သာမန်ဖြစ်ပေါ်လာတဲ့ တုပ်ကွေးတွေကို ကြိုတင်ဟန့်တားထားနိုင်မှာဖြစ်ပါတယ်။ ကြက်တုပ်ကွေးအန္တရာယ်ရှိနေတဲ့ပတ်ဝန်းကျင်မှာ နေထိုင်တဲ့လူအနေနဲ့ သာမန်တုပ်ကွေးကူးစက်မှုမဖြစ်အောင် ကာကွယ်ထားတာဟာလည်း တစ်နည်းအားဖြင့် ကြက်တုပ်ကွေးပျံ့နှံ့မှုကို ထိန်းချုပ်လိုတဲ့ သဘောလို့ယူဆရပါတယ်။ စင်ကာပူနိုင်ငံမှာတော့ အခုဆိုလို့ရိုရင် အသက် (၆၅) နှစ်အထက်လူကြီးတွေ နောက်ပြီးတော့ အဆုတ်တို့၊ အသည်းတို့၊ နှလုံးတို့ နာတာရှည်ရောဂါသည်တွေ ဆီးချိုတို့ ကျောက်ကပ်ရောဂါ ရှိတဲ့သူတွေကို ရိုးရိုးတုပ်ကွေးရောဂါကာကွယ်ဆေးထိုးဖို့ စီစဉ်နေကြပါတယ်။ ဒါ့အပြင် ကိုယ်ဝန်ရင်နေတဲ့မိခင်တွေကလေးတွေ၊ ကလေးတွေဆိုတာကလည်း ခြောက်လသားကနေ (၁၈) နှစ်အထိကို လိုအပ်ရင်လိုအပ်သလို ရိုးရိုးတုပ်ကွေးကာကွယ်ဆေးတွေ ထိုးဖို့အတွက် အစီအစဉ်လုပ်နေကြပါတယ်။ ဒီလိုတုပ်ကွေးကာကွယ်ဆေးကိုထိုးလို့ ရာနှုန်းပြည့် တုပ်ကွေးကာကွယ်နိုင်တယ်လို့ ပြောလို့မရပါဘူး။ အဲဒီကာကွယ်ဆေးထုတ်လုပ်ထားတဲ့ ဗိုင်းဂျင် (၆) အမျိုးအစားမှသာလျှင် ကာကွယ်နိုင်တာဖြစ်ပါတယ်။ လောလောဆယ်တော့ (H₅N₁) ကို ကာကွယ်နိုင်တဲ့ ကာကွယ်ဆေးတွေထွက်သေးပါဘူး။ ကာကွယ်ဆေးထုတ်လုပ်တဲ့သူတွေကတော့ အကယ်၍လူလူချင်းကူးနိုင်တဲ့ကြက်တုပ်ကွေးမျိုးဖြစ်လာခဲ့ရင် စပျစ်ဖြစ်တဲ့အချိန်မှာ နေစပြီး (၃) လကနေ (၆) လအတွင်း ဒီကာကွယ်ဆေးကို ထုတ်လုပ်ပေးနိုင်မယ်ဆိုတဲ့

အနေအထားရှိတယ်လို့ ရေးသားဖော်ပြကြပါတယ်။

အထူးသဖြင့် သြစတြေးလျနိုင်ငံက (၃)လကနေ (၆) လအတွင်းမှာ ကြက် တုပ်ကွေး လူလူချင်းကူးစက်တဲ့ ဝိုင်းရပ်(၆) မျိုးကို ကာကွယ်နိုင်တဲ့ကာကွယ်ဆေး ထုတ်ပေး နိုင်မယ်လို့ဆိုပါတယ်။ အဓိပ္ပာယ်ကတော့ လူလူချင်းကူးတဲ့ ကြက်တုပ်ကွေးပေါ်ပေါက်လာပြီ ဆိုရင် အနည်းဆုံး (၆) လကတော့ ဆေးမရှိဘူး။ ဆေးမရှိတဲ့နဲ့ အစွမ်းကုန်ပုံနှံနေမယ်ဆိုတာ သေချာပါတယ်။ ဒီအတောအတွင်းမှာ ကူးစက်ပုံနှံတဲ့သူအတွက်တော့ ရောဂါဝေဒနာခံစားရပြီး သေနိုင်ပါတယ်။ များများကူးရင် များများသေမှာဖြစ်ပါတယ်။ မြန်မြန်ကူးရင် မြန်မြန်သေမှာ ဖြစ်တဲ့အတွက်ကြောင့် များများနဲ့မြန်မြန်မကူးအောင်ထိန်းချုပ်ဖို့ တစ်ကမ္ဘာလုံးက ကြိုးစားနေ ကြပါတယ်။ (H₅N₁) ကြက်တုပ်ကွေးဟာ လူကိုကူးစက်ပြီးတော့ လူမှာ တုပ်ကွေးရောဂါဖြစ် အဆုတ်ရောင်ရောဂါ နှမိုးနီးယားရောဂါဖြစ်ပြီး သေကြေတာကတစ်ပိုင်းဖြစ်သလို အကယ်၍ အဲဒီလူဟာ ကြက်တုပ်ကွေး (H₅N₁) လည်းကူးမယ်။ လူတုပ်ကွေးရိုးရိုးလည်း သူ့ရဲ့ခန္ဓာကိုယ်ထဲမှာကူးလာခဲ့ရင် ခန္ဓာကိုယ်အတွင်း အဲဒီဝိုင်းရပ်(၆)နှစ်မျိုး ပေါင်းစပ်လိုက်တာနဲ့ ပိုးအသစ်တစ်မျိုးပေါက်ဖွားလာပြီး လူလူချင်းကူးနိုင်တဲ့ တုပ်ကွေးရောဂါဖြစ်လာမှာ စိုးရိမ်ရတယ် လို့ ပညာရှင်တွေကပြောပါတယ်။

အခန်း (၇)

လူလူချင်းကူးတဲ့တုပ်ကွေးကပ်ရောဂါဖြစ်နိုင်သလား?

(က) တုပ်ကွေး (၂)မျိုးရဲ့သာကော

လောလောဆယ်မှာ ကြက်တုပ်ကွေးဗိုင်းရပ်(၆) ကူးပုံကူးနည်းလိုခေါ်တဲ့ ကြက်ရဲ့ မစင်အညစ်အကြေးကနေပြီး လူရဲ့ခန္ဓာကိုယ်၊ ပါးစပ်၊ မျက်လုံး၊ နှာခေါင်းစသည်ဖြင့် အဲဒီလို ထိတွေ့ခြင်းဖြင့် ဝင်ရောက်သွားတဲ့အနေအထားနဲ့ ကူးတာဖြစ်လို့ သိပ်မကျယ်ပြန့်ပါဘူး။ ဒါပေမယ့် ရိုးရိုးတုပ်ကွေးတွေ ကူးပုံကူးနည်းကျတော့ အဲဒီလိုမဟုတ်ပါဘူး။ လူတစ်ယောက်က တုပ်ကွေးရောဂါရှိနေရင် ချောင်းဆိုး၊ နှာချေလိုက်ရုံနဲ့ ဒီချောင်းဆိုး၊ နှာချေတဲ့အထဲက အမှုန်အမွှားလေးတွေမှာ ဗိုင်းရပ်(၆)ပိုးတွေပါပြီး ရှူမိတဲ့လူတွေအကုန်လုံးကို ကူးတာဖြစ်ပါတယ်။ ရုံးခန်းအတွင်းမှာ တစ်ယောက်ကနှာချေလိုက်ရင် တစ်ရုံးလုံးရှူမိတဲ့လူတွေကို ကူးစက်ဖို့ အလားအလာရှိပါတယ်။ အနည်းဆုံး (၆) ပေက၊ (၁၅) ပေအကွာအဝေးအတွင်း မှာရှိတဲ့သူတွေ ရှူရှိုက်မိတဲ့အခါ အမှုန်အမွှားမှာပါလာတဲ့ ဗိုင်းရပ်(၆)ပိုးတွေကနေကူးတာကို (Droplet Infection) လို့ခေါ်ပါတယ်။ တစ်နည်းအားဖြင့် ဒီအမှုန်အမွှားတွေကနေ ရောဂါပျံ့နှံ့တဲ့ အခါကျတော့မြန်ပါတယ်။ လူတွေကနေတဆင့် မြန်မြန်ကူးစက်ပါတယ်။ ဒါကြောင့် လူတုပ်ကွေးဖြစ်ရင် ကူးစက်နှုန်းဟာကြက်တုပ်ကွေးထက်ကို အလွန်မြန်ဆန်တာဖြစ်ပါတယ်။ လူရဲ့ခန္ဓာကိုယ်ထဲမှာ ရိုးရိုးတုပ်ကွေးပိုးက လူကိုမသေနိုင်ဘူး။ ပြန်ကောင်းနိုင်တယ်။ လေထဲက နေကူးနိုင်တယ်ဆိုလို့ရှိရင် ကြက်တုပ်ကွေးပိုးဟာ လူထဲကိုရောက်တဲ့အခါမှာ လူကိုသေစေနိုင်တယ်။ သို့သော် မြန်မြန်ကူးစက်နိုင်တဲ့ အနေအထားမှာမရှိပါဘူး။

(ခ) ပိုးတွေပေါင်းသွားရင် ဘာဖြစ်မလဲ

ပိုးနှစ်ခုပေါင်းလိုက်တဲ့အခါမှာ လူကိုလည်းသေစေနိုင်ပြီး မြန်မြန်ကူးစက်နိုင်တဲ့ စွမ်းအားတွေပေါင်းမိသွားခဲ့လို့ရှိရင် ကြောက်စရာကောင်းတဲ့ ကပ်ရောဂါဖြစ်နိုင်တဲ့ အနေအထားတွေကို ပညာရှင်တွေကမြင်ကြပါတယ်။ လူခန္ဓာကိုယ်ထဲမှာ ဒီလိုဗိုင်းရပ်(၆)တွေ နှစ်မျိုးပေါင်းပြီး တော့အင်အားတိုးပြီး ကိုယ်ခံအားကိုကျော်လွှားနိုင်တဲ့ ဗိုင်းရပ်(၆)ပေါ်တာကို (Reassortment) လို့ခေါ်ပါတယ်။ ဗိုင်းရပ်(၆)က သူ့ရဲ့ပုံစံကိုပြောင်းလဲ၍ ကူးစက်ခြင်းဖြစ်ပါတယ်။ (Antigenic Shift) ဖြစ်သွားပါတယ်။ တစ်ခြားတစ်နည်းနဲ့လည်း အန္တရာယ်ရှိတဲ့ ကူးစက်မှု ဖြစ်နိုင်တယ်လို့ ပညာရှင်တွေကထောက်ပြကြပါတယ်။ အဲဒါကတော့ လူလူချင်း အညစ်အကြေးတွေကအစ ကိုင်တွယ်ရင်းကနေပြီး ကြက်တုပ်ကွေးရောဂါပိုးကို ဆင်းသက်ကူးစက်နိုင်တဲ့ အန္တရာယ်ရှိတယ်။ ဒီလိုနည်းနဲ့ ကူးစက်တယ်လို့ထင်ရတဲ့ ကူးစက်မှုကတော့ ထိုင်းနိုင်ငံနဲ့

ဗီယက်နမ်နိုင်ငံတွေမှာတွေ့ရပါတယ်။ လူနာတွေကိုပြုစုရင်းနဲ့ ဆေးရုံမှာ အိမ်မှာ ရောဂါပိုး ကူးစက်သွားတယ်လို့ယူဆရတဲ့ လူနာနှစ်ဦးကိုတွေ့ရပါတယ်။ ဘာဖြစ်လို့လဲဆိုတော့ ပထမ လူနာကသာ ကြက်တုပ်ကွေးရောဂါဖြစ်နေတဲ့ ကြက်တွေနဲ့ထိတွေ့မှု အကြောင်းပြနိုင်ပြီး ဒုတိယလူနာမှာ ဒီလိုရောဂါဖြစ်တဲ့ကြက်တွေနဲ့ ထိတွေ့မှုလုံးဝမရှိဘဲ ရောဂါကူးစက်ခဲ့ရတဲ့ အနေအထားတွေလို့ပါပဲ။ သို့သော် ဒီလိုကူးစက်မှုမျိုးဟာ (H_2N_1) ပိုးကလူအချင်းချင်းဆင့်ပြီး ကူးစက်တဲ့အတွက်ကြောင့် လက်သန်ရှင်းရေး၊ တစ်ကိုယ်ရေသန့်ရှင်းရေးနဲ့ ဆေးရုံကပြုစုကုသ သူများ ကျန်းမာရေးအထူးဂရုစိုက်ဖို့ ကာကွယ်ဖို့လုပ်ထားမယ်ဆိုရင် ရောဂါဒဏ်ကို ကာကွယ် နိုင်ပါတယ်။ လေထဲကပျံ့နှံ့သွားမယ့် လူလူချင်းကူးစက်နိုင်တဲ့တုပ်ကွေးအဖြစ်လည်း ပြောင်းလဲ သွားစရာမရှိပါဘူး။ သို့သော် အရေးကြီးတဲ့အချက်ကတော့ လူလိုပဲ ကြက်တုပ်ကွေး ကူးစက်ခဲ့ရနိုင်တဲ့ ဝက်တွေ အနီးအနားမှာရှိနေတဲ့ကိစ္စပဲ ဖြစ်ပါတယ်။ ကြက်တွေနဲ့ဝက်တွေနဲ့ နီးစပ်ပြီးအတူတူထားခဲ့ရင် ကြက်တွေမှာရောဂါဖြစ်ရင် ဝက်ကိုကူးနိုင်ပါတယ်။ တစ်ခါဝက်မှာ လူတုပ်ကွေးဗိုင်းရပ်(စ်) ပေါင်းပြီးတဲ့အခါမှာ လူလူချင်းကူးနိုင်စွမ်းရှိတဲ့ ဗိုင်းရပ်(စ်)အသစ် တစ်မျိုးကို ဖန်တီးပြောင်းလဲပေးနိုင်တဲ့အနေအထားရှိလို့ပါပဲ။ ဒါကြောင့် တရုတ်ပြည်က ထုတ်ဝေတဲ့ ပညာပေးစာစောင်တွေမှာ ကြက်၊ ဘဲ၊ ဝက်များကို လူနဲ့အတူတူ နီးနီး ကပ်ကပ် လွတ်လွတ်လပ်လပ်ထားဖို့ကို အထူးအဓိကထားပြီး ပညာပေးနေတာတွေ့ရ ပါတယ်။

(ဂ) လူနဲ့ဝက်

ဒါကြောင့် ကြက်တုပ်ကွေးဟာ ကူးစက်တဲ့နေရာမှာ လူတင်မကဘူး ဝက်ကိုပါ မကူးစက်အောင် ကာကွယ်ထားဖို့ အထူးသတိပြုအပ်တယ်ဆိုတာ သိရှိမယ်ဆိုရင် ဝက်တွေ ကိုလည်း ကြက်တွေဘဲတွေ့လိုပဲ ခြံထဲမှာသတ်သတ် ခြံခတ်ထားဖို့လိုမှာဖြစ်ပါတယ်။ ထိုင်းနိုင်ငံ ကဘဲတွေကို ခြံခတ်ဖို့ကြိုးစားတဲ့အခါမှာ ဘဲမွေးမြူတဲ့သူတွေရဲ့ ကန်ကွက်ချက်တစ်ချို့ကို ရရှိခဲ့ပါတယ်။ ဒါပေမယ့် အများပြည်သူတွေအတွက် ကူးစက်ရောဂါပျံ့နှံ့မှုကို ကာကွယ်ဖို့အတွက် လိုအပ်တဲ့အတွက်ကြောင့် ဒီလိုထိန်းချုပ်ရတာတွေရှိရပါတယ်။ ကြက်တုပ်ကွေးလူကိုကူးလာ ရင် ကြက်တုပ်ကွေးဖြစ်ပြီး သေဆုံးခြင်းအန္တရာယ်ရှိသလို ကူးစက်တဲ့ (H_2N_1)ဗိုင်းရပ်(စ်)က ပုံပြောင်းလဲပြီး အဲဒီလူရဲ့ခန္ဓာကိုယ်ထဲကထွက်လာတဲ့အခါမှာ လူလူချင်းလျှင်မြန်စွာ လေထဲက စာဆင့်ကူးစက်သွားနိုင်တဲ့ တုပ်ကွေးကပ်ရောဂါကြီးတစ်ခုလည်း ဖြစ်လာနိုင်တဲ့အတွက်ကြောင့် အထူးဂရုစိုက်ကာကွယ်ဖို့အတွက် လိုအပ်နေတယ်ဆိုတာ တွေ့ရှိရပါတယ်။

အခန်း (၈)

ကြက်တုပ်ကွေးကို ဘယ်လိုထိန်းချုပ်မလဲ?

(က) ထိန်းချုပ်နည်း(၂)မျိုး

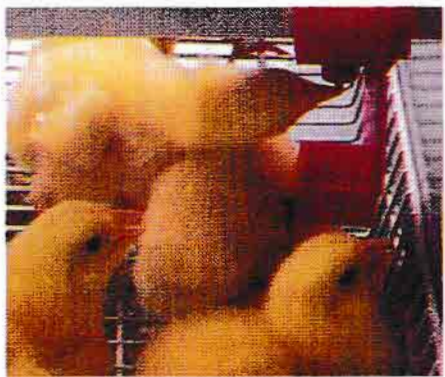
အခုဆက်လက်ပြီး ကြက်တုပ်ကွေးကို ဘယ်လိုထိန်းချုပ်မလဲဆိုတဲ့ အကြောင်းအရာကို ဆက်လက်ဆွေးနွေးပါမယ်။ ကြက်တုပ်ကွေးကို ထိန်းချုပ်တဲ့အလုပ်မှာ အပိုင်း(၂)ပိုင်းပါပါတယ်။ တစ်ပိုင်းကတော့ (H_2N_2) ဆိုတဲ့ ကြက်တုပ်ကွေးဗိုင်းရပ်(စ်) က ကြက်တွေ၊ ငှက်တွေ အခြားတိရစ္ဆာန်တွေကို ကူးစက်ပျံ့နှံ့မှုမရှိအောင်ထိန်းချုပ်ရင်း လူကိုကူးစက်ပျံ့နှံ့ပြီး ဖြစ်ပေါ်လာမယ့်အသေအပျောက်နှုန်းထားတွေကို လျော့ချကာကွယ်ဖို့ ဖြစ်ပါတယ်။ နောက်တစ်ပိုင်းကတော့ ဒီကြက်တုပ်ကွေးကူးစက်ခံရတဲ့လူမှာ လူတုပ်ကွေးပါ တစ်ပြိုင်နက်တည်း ဖြစ်ပွားရာကနေ လူလူချင်းကူးစက်နိုင်တဲ့ တုပ်ကွေးကပ်ရောဂါကြီး တစ်ခုဖြစ်မလာအောင် ကာကွယ်ဖို့ကြိုတင်ပြင်ဆင်ထားတဲ့ အပိုင်းရယ်လို့ (၂) ပိုင်းပါရှိပါတယ်။ နိုင်ငံတော်တော်များများမှာ ဒီအပိုင်း(၂)ပိုင်းကို ဆက်စပ်ပြီးဆောင်ရွက်တဲ့သူ နည်းပါတယ်။ ကြက်တုပ်ကွေးကာကွယ်ဖို့ ကိစ္စအတွက် သီးသန့်လုပ်နေတဲ့သူကလုပ်နေသလို ကမ္ဘာတုပ်ကွေး ကပ်ရောဂါကြီးကာကွယ်ဖို့ အတွက် လုပ်နေတဲ့သူတွေကလည်း လုပ်နေပါတယ်။ ဒီနစ်ခုကို ဆက်စပ်နိုင်ဖို့အတွက် (၂၀၀၅) ခုနှစ်၊ နိုဝင်ဘာလမှာ ဆွစ်ဇာလန်နိုင်ငံ၊ ဂျီနီဗာမြို့မှာ ပညာရှင်များဆွေးနွေးပြီးတော့ စီမံချက်ချဆောင်ရွက်နေကြပါတယ်။

(ခ) မွေးမြူရေးစနစ်မှကာကွယ်ခြင်း

ပထမမွေးမြူထားတဲ့ ကြက်၊ ငှက်တွေမှာ ကြက်တုပ်ကွေးရောဂါမဖြစ်အောင် ဘယ်လို ကာကွယ်မလဲဆိုတဲ့အချက်ကို တင်ပြလိုပါတယ်။ ဒီလုပ်ငန်းကို မွေးမြူရေးနဲ့ကုသရေး ပညာရှင်တွေက မွေးမြူရေးနဲ့ကုသရေးအဖွဲ့အစည်းတွေနဲ့ပူးပေါင်းပြီးတော့ ဆောင်ရွက်နေပါတယ်။ ဒီလိုဆောင်ရွက်နေတဲ့လုပ်ငန်းတွေထဲမှာ အရေးကြီးတဲ့အချက်က မွေးမြူထားတဲ့ ကြက်ငှက်တွေကို တောရိုင်းကြက်ငှက်တွေနဲ့ ဆောင်းခိုငှက်တွေနဲ့ ထိတွေ့မှုမရှိအောင်ထားခြင်း ဖြစ်ပါတယ်။ မွေးမြူထားတဲ့ကြက်ငှက်တွေကို တောရိုင်းကြက်ငှက်တွေနဲ့ ထိတွေ့မှုမရှိအောင် ထားတယ်ဆိုတာ တကယ်တော့မလွယ်ပါဘူး။ လွှတ်ကြောင်းထားတဲ့ ကြက်ငှက်တွေက တစ်ကြိမ်မဟုတ်တစ်ကြိမ် ထိတွေ့မှုရှိလာမှာဖြစ်ပါတယ်။ တူရကီပြည်က ကြက်ဆင်တွေ ရောဂါကူးပြီးသေသလို ကြက်များစွာ ကြက်နာကျပြီးသေပါတယ်။ အခြားမွေးမြူထားတဲ့ ငှက်များလည်း ဒီလိုပဲဖြစ်ပါတယ်။ ဒါကြောင့် မွေးမြူထားတဲ့ ကြက်တွေဘဲတွေကို လွှတ်

ကြက်၊ ဘဲ၊ ဝက်များ အတူတူမထားသင့်

ခြံထဲကြက်ဥဝင်ကောက်စရာမလိုဘဲ အပြင်မှကောက်နိုင်ပုံ

ကြက်ခြံထဲသို့ လူအဝင်အထွက်မလိုအပ်ဘဲ အစာကျွေးရေတိုက်ရန် လိုအပ်ပုံ

ကျောင်းခြင်းလုံးဝမပြုဖို့ အမိန့်တွေထုတ်ပြီးတော့ ထိန်းချုပ်ခြင်းကိုတွေ့ရပါတယ်။ အဲဒီထဲမှာ အရေးကြီးတဲ့အချက်က မွေးမြူထားတဲ့ ဘဲတွေပဲဖြစ်ပါတယ်။ မွေးမြူတဲ့လူတွေ အကုန်လုံးဟာ ဘဲတွေကို ချောင်းတွေ၊ မြောင်းတွေ၊ ကန်တွေထဲမှာ လွှတ်ကျောင်းပြီးတော့မှသာလျှင် မွေးမြူလေ့ရှိပါသည်။ အထူးသဖြင့် အရှေ့တောင်အာရှနိုင်ငံတွေမှာ ဒီသဘာဝရှိပါတယ်။ တော်ရုံတန်ရုံရောဂါပိုးလည်း သူတို့ကိုမတိုးနိုင်ပါဘူး။ ဒါပေမယ့် ဆောင်းခိုဥကတွေ၊ ရေပျော် ငှက်တွေ၊ ငှက်ရိုင်းတွေဆီကနေပြီးတော့ (H_5N_1) ဆိုတဲ့ ကြက်တုပ်ကွေး ဗိုင်းရပ်(စ်)ပိုးကို သူတို့သယ်လာနိုင်ပြီး ရောဂါမဖြစ်ဘဲအနီးအနားမှာ မွေးမြူထားတဲ့ကြက်တွေကိုဖြန့်မယ့် အန္တရာယ်ရှိပါတယ်။ ဒီအန္တရာယ်မျိုးဟာ ဘဲတွေကိုလွှတ်ကျောင်းထားတဲ့ နေရာတိုင်းမှာ ရှိနေပါတယ်။ ဘဲတွေကို လွှတ်ကျောင်းထားရာကနေပြီး ဘဲတွေဟာ ဘဲခြံထဲကိုပဲပြန်ပြန်၊ အိမ်ကိုဘဲပြန်ပြန် လမ်းတစ်လျှောက်မှာ ဘဲချေးတွေကတစ်ဆင့် ဘဲတွေရဲ့ အညစ်အကြေး တွေကနေတစ်ဆင့် ဗိုင်းရပ်(စ်)ပိုးတွေဟာ လမ်းတစ်လျှောက် နေရာအနှံ့မှာ ပျံ့နှံ့နိုင်တာဖြစ်ပါတယ်။ ဒီလိုပျံ့နှံ့တဲ့အခါမှာ ရေထဲမှာပျံ့နှံ့ရင် ဒီရေကိုကြက်တွေတိုက်ရင် ကြက်တွေရောဂါ ဖြစ်နိုင်ပါတယ်။

နောက်တစ်ခုက ဒီဘဲတွေနဲ့ ကြက်တွေနဲ့ဟာ ခြံထဲမှာလွှတ်ကျောင်းထားရင် ရောထွေး ယှက်တင်ရှိနေတတ်တာ ဖြစ်တဲ့အတွက်ကြောင့်မို့ ကြက်တွေအနေနဲ့ဘဲတွေဆီက ကြက် တုပ်ကွေးရောဂါပိုးကို အလွယ်တကူရနိုင်ပါတယ်။ ဒါကြောင့် ကြက်တွေကို လုံးဝလွှတ်မွေးထား လို့မရပါဘူး။ ခရိုအေးရှားနိုင်ငံမှာတော့ (၆) လအတွင်း ကြက်များအားလုံး ခြံထဲမှမထွက်ရ ဆိုတဲ့အမိန့်မျိုးကို ထုတ်ထားပါတယ်။ ဆိုလိုတာက ဆောင်းခိုဥကတွေနဲ့ မွေးထားတဲ့ကြက်တွေ ထိတွေ့မှုမရှိအောင် ဆောင်းခိုဥကတွေပျံ့လာတဲ့အချိန်အတွင်း ကြက်တွေက ခြံပြင်မှာမရှိအောင် ထိန်းချုပ်တဲ့သဘောပဲဖြစ်ပါတယ်။ အမြဲတမ်းကြက်တွေကို အပြင်လွှတ်ကြောင်းထားဖို့က လိုကောင်းလိုပါ့မယ်။ သို့သော် အခုအခြေအနေမှာ ကြက်တုပ်ကွေးဟာ ဆောင်းအဝင်နဲ့ဆောင်း ရာသီမှာ ဆောင်းခိုဥကတွေလာမှ ဖြစ်တဲ့အနေအထားက ဥရောပမှာဖြစ်ပါတယ်။ အခုဖြစ်နေတဲ့ အာရှနဲ့ အရှေ့တောင်အာရှမှာတော့ ကြက်တုပ်ကွေးဟာ အထိုင်ကျနေတဲ့အတွက်ကြောင့် အချိန်မရွေးမဖြစ်နိုင်တဲ့အနေအထားမှာရှိပါတယ်။ ဆောင်းခိုဥကတွေမှာ ရောဂါမပါလာတာ တောင်မှ ဒီဆောင်းခိုဥကတွေ လာရောက်နားခိုတဲ့ ကန်တွေ၊ အင်းတွေ၊ ချောင်းတွေ၊ မြောင်းတွေမှာ ကြက်တုပ်ကွေးရောဂါရှိနေရင် ဒီဆောင်းခိုဥကတွေ ရောဂါပြန့်ကူးပြီး သူတို့ သွားတဲ့နေရာတိုင်းမှာ ပျံ့နှံ့တဲ့အန္တရာယ်လည်းရှိတယ်ဆိုတာ သတိထားဖို့လိုအပ်ပါတယ်။ ဥရောပတိုက်မှာ ပြန့်သွားတာဒီသဘောပါပဲ။

အခု ဥရောပမှာတွေ့ရှိနေတဲ့ ဆောင်းခိုဥကတွေ အုပ်လိုက်သေတဲ့ ပြဿနာကို ကြည့်မယ်ဆိုရင် ဆောင်းခိုဥကတွေဟာ ရောဂါကို သယ်လာ၊ ဖြန့်လာ။ ဒါတင်မကဘဲနဲ့ သူတို့မှာ အစကမရှိပေမယ့် ဒီ(H_5N_1) ပိုးကူးစက်ပြီးတော့ ငှက်ရိုင်းတွေ သေဆုံးမှုများပြား လာတယ်ဆိုတာကိုလည်း တွေ့ရပါတယ်။ ဥရောပမှာ စင်ရော်တွေ၊ တခြားရေပျော်ငှက်ရိုင်းတွေ

အုပ်လိုက်သေတဲ့ အတွေ့အကြုံတွေကို တွေ့ရှိနေရပြီဖြစ်ပါတယ်။ ဒါကြောင့် မူလကတော့ ဆောင်းခိုငှက်တွေဟာ (H_2N_1) ပိုးကို သယ်ဆောင်ထားတယ်။ ဒါပေမယ့် ရောဂါမရဘူး။ တခြားမွေးမြူရေးကြက်ငှက်တွေကို ရောဂါပျံ့ပြီးသေစေတယ်လို့ထင်တာကနေပြီး အခုဆိုလို့ ရှိရင် ပြောင်းပြန်ပြန်တွေးရမယ် အနေအထားလေးရှိနေတာဖြစ်ပါတယ်။ ဒါဟာ ပညာရှင်တွေ စဉ်းစားရမယ့်အပိုင်းပဲဖြစ်ပါတယ်။ ဆောင်းခိုငှက်တွေ ရေပျော်ငှက်တွေ ရွှေ့ပြောင်းပျံသန်းရင်း တစ်နေရာကမိုင်းရပ်(စ်)တွေကို ကူးစက်သယ်ဆောင်ပျံနှံ့ပြီး ဆောင်းခိုငှက်တွေကြားထဲမှာပဲ အုပ်စုလိုက်သေဆုံးမှုတွေ ဖြစ်နိုင်တယ်ဆိုတာကို သတိပြုပဲဖြစ်ပါတယ်။ ဒီနေရာမှာ မွေးမြူရေး ကြက်ငှက်တွေကို တောရိုင်းငှက်တွေနဲ့ ဆောင်းခိုငှက်တွေနဲ့ ထိတွေ့မှုမရှိအောင်ထားဖို့ဆိုတဲ့ ကိစ္စမှာ သမားရိုးကျ စဉ်းစားလို့မရတော့ပါဘူး။ အိမ်နောက်ဖေးကြက်ခြံတွေဟာ လုံခြုံတယ်လို့ ထင်ပေမယ့် ကြက်ခြံကာထားတဲ့ အကာအရံတွေဟာ ငှက်တွေဝင်ထွက်နိုင်တဲ့ အနေအထား ရှိတယ်ဆိုတာ သတိထားဖို့လိုပါတယ်။ အကာအရံတွေထဲကနေဖြတ်ပြီး စာကလေးတွေ ဝင်ပါတယ်။ ငှက်အငယ်လေးတွေဝင်နိုင်ပါတယ်။ တကယ်ကျတော့ စာကလေးတွေဟာလည်း ငှက်ရိုင်းတစ်မျိုးဖြစ်ပါတယ်။ ဒီငှက်တွေ အဝင်အထွက်မလုပ်နိုင်အောင်ဆိုပြီး အခုနောက်ပိုင်း မှာတော့ ရိုးရိုးကြက်ခြံကို ကြက်ခြံသံဇကာဒါမှမဟုတ်ရင် ကြက်ခြံကာတဲ့ သစ်သားတန်းတွေ ရိုက်တာကနေ အပြင်ကနေပြီးတော့ ငါးဖမ်းပိုက်လိုဟာမျိုး ပိုက်နဲ့ငှက်အငယ်တွေပါ ဝင်လို့မရအောင် ပတ်ပြီးတော့လုံခြုံမှုယူထားတာကို တွေ့ရပါတယ်။ ဒီသဘောကတော့ ဘာလဲဆိုရင် မွေးမြူထားတဲ့ကြက်ငှက်တွေနဲ့ ပြင်ပကြက်ငှက်တွေ လုံးဝထိတွေ့ခြင်းမရှိအောင် ဖြစ်ပါတယ်။ သာမန်အားဖြင့်ကြည့်မယ်ဆိုရင် ကြက်တွေကိုကျွေးထားတဲ့အစာတွေကို စာကလေးတွေကဝင်ရောက်ပြီး စားသောက်နေတာကို တွေ့နိုင်ပါတယ်။ ဒီလိုမျိုး အဝင်အထွက် ထိတွေ့မှုမရှိအောင် လုပ်ရမှာဘဲဖြစ်ပါတယ်။ နောက်တစ်ခုကတော့ ကြက်ခြံမှာ ကြက်ခြံရဲ့ အမိုးတွေအကာတွေဘဲဖြစ်ပါတယ်။ ဒီအမိုးတွေအကာတွေမှာ ဒီကြက်ခြံအမိုး မလုံခြုံဘူးဆိုရင် ဘဲ အမိုးပေါ်ကနေပြီးတော့ ကျရောက်လာတဲ့ တခြားငှက်တွေရဲ့ အညစ်အကြေးတွေဟာ ကြက်ခြံထဲကို ရောက်ရှိနိုင်ပါတယ်။

နောက်တစ်ခုက ကြက်ခြံရဲ့ပတ်ဝန်းကျင်မှာ တောရိုင်းငှက်တွေ နားခိုနိုင်တဲ့သစ်ပင် တွေရှိနေရင်လဲ ဒီသစ်ပင်တွေအောက်မှာကျလာတဲ့ ငှက်ချေးတွေဟာ ရောဂါပိုးပါနိုင်တယ် ဆိုတာ သတိထားဖို့လိုပါတယ်။ တစ်ချို့ဒေသတွေမှာဆိုရင် ဒင်ကျီးတွေ၊ ဗျိုင်းတွေ လာရောက် ပြီးတော့ သစ်ပင်တစ်ပင်လုံးအပြည့် နားနေခိုနေရုံသာမကဘဲ အဲဒီသစ်ပင်မှာဘဲ အသိုက် ဆောက်၊ ဥဥ သားပေါက် သစ်ပင်တစ်ပင်လုံးရဲ့ပတ်ဝန်းကျင်မှာလည်း အညစ်အကြေးတွေ ဖွေးဖွေးလှုပ်နေတာမျိုး တွေ့ရတဲ့နေရာတွေရှိပါတယ်။ ကျွန်တော်ကိုယ်တိုင် တံတားဦးမြို့က ရွာတစ်ရွာရှိ ဘုန်းကြီးကျောင်းထဲမှာ ငှက်တွေပြည့်နက်နေတဲ့ သစ်ပင်ကြီးနှစ်ပင်နဲ့ အောက်မှာ ငှက်ဥအကွဲတွေ ပြုတ်ကျပြီးသေနေတဲ့ငှက်ပေါက်ကလေးတွေ ငှက်ချေးတွေပြည့်နေတာကို တွေ့ရပါတယ်။ ဗျိုင်းတို့ ဒင်ကျီးတို့ဟာလည်း တစ်ကယ်ကတော့ ရေပျော်ငှက်ရိုင်းပဲဖြစ်ပါတယ်။

ဒီရေပျော်ငှက်ရိုင်းတွေက ရောဂါပိုးကိုသယ်ဆောင်နိုင်တဲ့ အနေအထားရှိတယ်ဆိုတာ သတိပြုမိဖို့လိုပါတယ်။ ဒါ့ကြောင့် ကြက်မွေးမြူသူတွေ အနေနဲ့ကတော့ ကိုယ့်ရဲ့ကြက်ခြံ၊ ကြက်လှောင်ထားတဲ့လှောင်အိမ်၊ ကြက်လှောင်ထားတဲ့ရုံ ဒါတွေကို ကျန်းမာရေးနဲ့ညီညွတ်အောင်ဂရုစိုက်ရုံတင်မပြီးဘဲနဲ့ သူ့ရဲ့ပတ်ဝန်းကျင်မှာ ငှက်ရိုင်းတွေလာရောက်နားခိုတာ ငှက်ရိုင်းတွေကနေပြီး ကျလာတဲ့အညစ်အကြေးတွေဟာ အမုန်အမွှားဖြစ်ပြီး ကြက်ခြံထဲကို ဝင်ရောက်နိုင်တဲ့အနေအထားတွေအထိ စဉ်းစားဖို့လိုပါတယ်။ ကာကွယ်ဖို့လိုပါတယ်။ အထူးသဖြင့် ကျွန်တော်တို့နိုင်ငံမှာက ကြက်ခြံအကြီးကြီးတွေ၊ မွေးမြူရေးလုပ်ငန်းအကြီးကြီးတွေ ပရှိတဲ့အတွက်ကြောင့် တစ်နိုင်အိမ်မွေးကြက်ခြံတွေဟာ ဒီလိုအန္တရာယ်မျိုးမကျရောက်အောင် အထူးဂရုစိုက်ဖို့လိုပါတယ်။

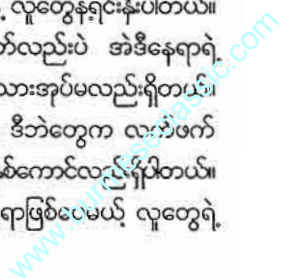
(၈) လူနဲ့တိရစ္ဆာန်ရောနှောမနေခြင်း

ဒီအထဲမှာ ချက်ချင်းပြင်ဆင်ဖို့လိုတဲ့ အချက်တွေရှိနေပါတယ်။ အဲဒါကတော့ ကြက်တွေ၊ ငှက်တွေနဲ့လူတွေ ဋွေးရောယှက်တင်နေကြတဲ့ကိစ္စပဲဖြစ်ပါတယ်။ ကျွန်တော်အလုပ်လုပ်နေတဲ့ လုပ်ငန်းခွင်နားမှာ အဲဒီအတွေ့အကြုံကိုတွေ့ရပါတယ်။ ရုံးတစ်ရုံးရဲ့မျက်နှာစာမှာ ညဘက်ကျရင် ကြက်တွေကို အိပ်တန်းတင်ပေးထားတာကို တွေ့ပါတယ်။ တစ်နေကုန် ကြက်တွေက ရုံးပတ်ပတ်လည်မှာ လျှောက်သွားစားသောက်နေပြီးတော့ ညမောင်လာပြီဆိုရင် ကြက်ဖကြီးက ရုံးရဲ့မျက်နှာစာက အပေါ်တန်းမှာအိပ်တယ်။ လူကိုယ်တိုင်က တင်ပေးရတဲ့ အနေအထားတွေ တွေ့ပါတယ်။ ကြက်မတွေက အောက်တန်းမှာအိပ်တန်းတက်ကြတယ်။ မြန်မာနိုင်ငံအနှံ့အပြားက အိမ်တွေမှာဆိုရင် အိမ်ထဲမှာဘဲကြက်ဖကြီးကဝင်ပြီး အိမ်ခေါင်တိုင်မှာ ကပ်နေတဲ့ ထုပ်တန်းမှာ အိပ်တာကိုတွေ့ရတယ်။ ကြက်ကလေးတွေနဲ့ကြက်မကြီးတွေကလည်း အိမ်ရဲ့ ပတ်ဝန်းကျင်မှာဘဲ အိပ်ကြတယ်။ နေ့ဘက်ဆိုရင် အစာကောက်စားတဲ့နေရာမှာ အိမ်ကပျဉ်တို့၊ ဖိပ်ထဲဝင်ပြီးကောက်စားတာတို့ကိုလည်းတွေ့ပါတယ်။

ကျွန်တော် တောင်ငူမြို့သစ်ကိုရောက်တဲ့အချိန်တုန်းက တောင်ငူကေတုမတီမြို့သစ်က ဖိပ်တစ်အိမ်မှာ ထမင်းစားတဲ့အခန်းမှာပဲ ထမင်းစားပွဲနားမှာ မန်ဒါလီတွေဝိုင်းပြီးတော့ စားနေတာတွေ့ပါတယ်။ ထမင်းစားတဲ့သူက ထမင်းလုံးလေးတွေ စားရင်းနဲ့ချပေးနေတယ်။ မန်ဒါလီတွေက ကောက်စားတယ်။ အဲဒီလောက်ထိ တိရစ္ဆာန်တွေနဲ့ လူတွေနဲ့ရှင်းနီးပါတယ်။

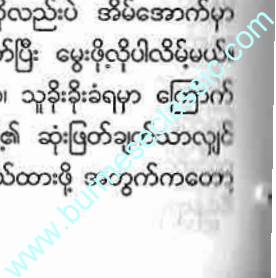
၈၄ရာတစ်နေရာဆိုရင် အသိပညာပေးတဲ့နေရာတစ်နေရာဖြစ်သော်လည်းပဲ အဲဒီနေရာရဲ့ စင်ထဲမှာဖွင့်ထားတဲ့ လက်ဘက်ရည်ဆိုင်ပတ်ပတ်လည်မှာ ကြက်သားအုပ်မလည်းရှိတယ်။ ကြက်ပေါက်တွေလည်းရှိတယ်။ ဘဲလေးတွေလည်းပဲမွေးမြူထားပြီး ဒီဘဲတွေက လားဘဲဖက် ပျဉ်ဆိုင်ထဲမှာ ဝင်ထွက်သွားလာနေတယ်။ အဲဒီအနားမှာဘဲ မန်ဒါလီနစ်ကောင်လည်းရှိပါတယ်။

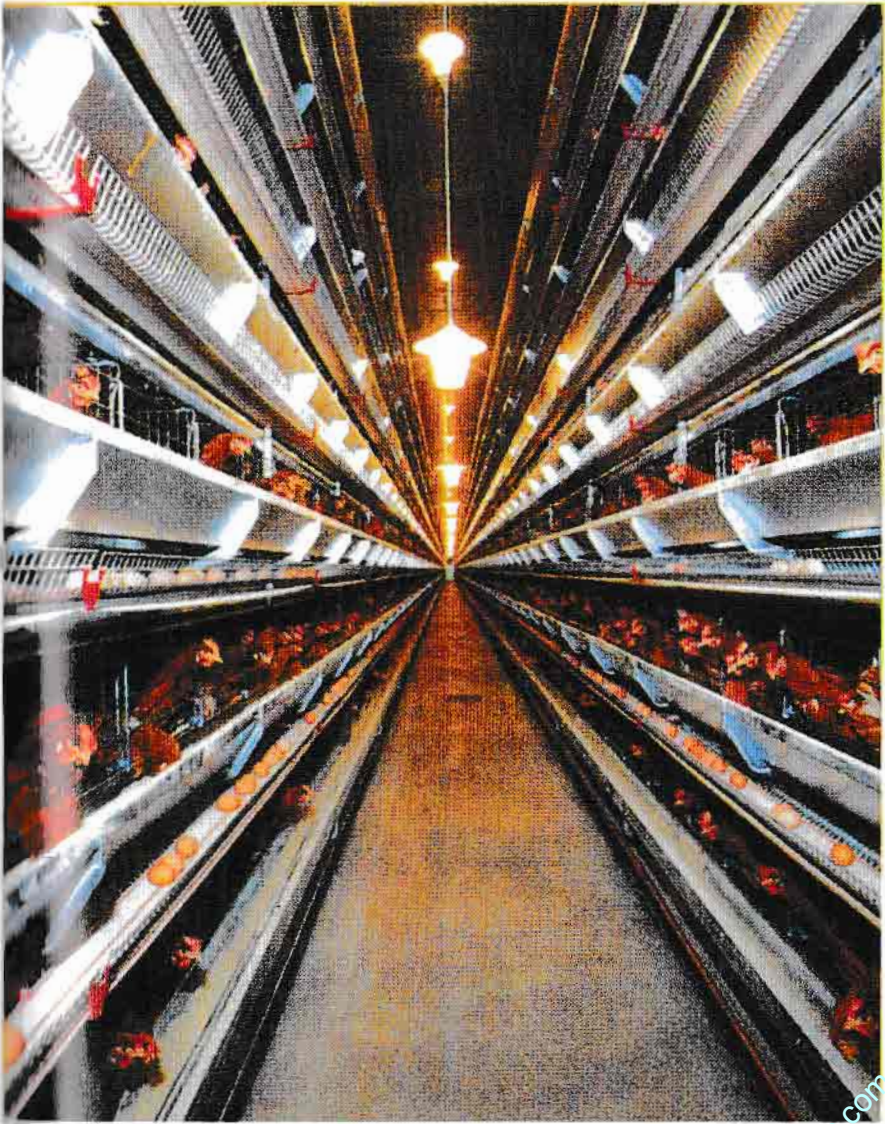
၈၅ရာမှာ နောက်ဆုံးပေါ်ကျန်းမာရေးသတင်းတွေကို ရရှိနိုင်တဲ့နေရာဖြစ်ပေမယ့် လူတွေရဲ့

သဘာဝအရ ကြက်တုပ်ကွေးဆိုတဲ့သတင်းကိုကြားတဲ့အခါမှာ ကြက်သားစားဖို့ ကြောက်တာပဲ ရှိပြီးတော့ မိမိမွေးထားတဲ့ ကြက်တွေနဲ့ရောဂါကင်းစင်အောင်မနေဘဲ မွေးထားတဲ့ကြက်တွေ၊ ဘဲတွေ၊ မန်ဒါလီတွေဟာ လူတွေရဲ့အိမ်တွေထဲကို ဝင်ထွက်သွားလာတာ၊ လူတွေရဲ့ခြံဝင်းထဲမှာ သွားချင်တာသွား လာချင်တာလာတာ၊ နောက်ဆုံး စားသောက်ဆိုင်တွေထဲမှာပါ ဒီလိုကြက်ငှက် တွေဝင်ရောက်ပြီး စားသောက်နေတယ်ဆိုတာ ကျန်းမာရေးအရကြည့်မယ်ဆိုရင် အင်မတန်မှ အန္တရာယ်ကြီးပါတယ်။ ဒါဟာပြုပြင်ဖို့သင့်တဲ့ အမှုအကျင့်တွေပဲဖြစ်ပါတယ်။ ဒီအမှုအကျင့်တွေ အရပြုပြင်ရမယ်ဆိုရင်တော့ တစ်နိုင်ငံလုံးမှာပဲ ဖြစ်ပါတယ်။ တစ်နိုင်ငံလုံးမှာ မြို့ပေါ်မှာရော၊ ရွာထဲမှာရော ဒီလိုကြက်ငှက်တွေ မွေးမြူထားတာတွေနေရပါတယ်။ ကြက်တွေကို မွေးမြူ လို့ရပါတယ်။ ကြက်တွေကို မွေးမြူတဲ့အခါမှာလည်း စားနပ်ရိက္ခာပြည့်စုံဖို့နဲ့ ဝင်ငွေ အပိုရရှိဖို့အတွက် မွေးမြူနိုင်ပါတယ်။ ဝင်ငွေအပိုရရှိတာ စားနပ်ရိက္ခာဖူလုံဖို့အတွက် ဆောင်ရွက်တဲ့နေရာမှာ ရောဂါအပိုတွေ အိမ်ထဲကိုဝင်မလာအောင် သတိထားဖို့တော့ လိုပါတယ်။ မိမိဘာသာနေထိုင်တဲ့၊ ပြုမူတဲ့ နေထိုင်မှုဘဝဟန်က ကျန်းမာရေးနဲ့ညီညွတ်ဖို့ ကြိုးစားနေတဲ့အချိန်မျိုးမှာ တိရစ္ဆာန်တွေရဲ့နေထိုင်မှုဘဝဟန်ပါ မိမိတို့ရဲ့ပတ်ဝန်းကျင်မှာ ရောက်လာတယ်။

တစ်နည်းအားဖြင့် တိရစ္ဆာန်တွေကိုပါ အိမ်ထဲမှာသွင်းပြီးတော့ မွေးမြူလာတဲ့အနေ အထားက ကျန်းမာရေးရှုထောင့်အရကြည့်မယ်ဆိုရင် လုံးဝမကောင်းဘူး။ ပြုပြင်ဖို့လိုပါတယ် ဒီအတွေ့အကြုံဟာ ကြက်တုပ်ကွေးမှာ ကြီးမားတဲ့သင်ခန်းစာပေးနေပြီဖြစ်ပါတယ်။ အရင်က ဆား(စ်)ရောဂါတွေပေါ်ပေါက်လာတာလည်း ဒီသဘောတွေနဲ့ ဆက်စပ်နေပါတယ်။ တိရစ္ဆာန် တွေကနေပြီးတော့ ကူးစက်ခံရတဲ့ရောဂါ ကူးစက်ပျံ့နှံ့မှုသည် ရောဂါကူးစက်ရောဂါများ၏ (၇၀%) အထိ တက်လာနေတယ်လို့ သုတေသီတွေက ပြောနေပါတယ်။ ဒါကြောင့်မို့လို့ ဒီအချိန်မှာ ကြက်၊ ငှက်တင်သာမကဘဲ အခြားတိရစ္ဆာန်များဟာလည်း လူနဲ့အတူတစ်အိမ်ထဲ၊ တစ်ခန်းထဲ၊ တစ်ဝင်းထဲ ရောထွေးပြီးနေမယ်အစား သီးသီးသန့်သန့်နေဖို့လိုပါတယ်။ တစ်ဆက် တည်း ကြက်တွေ၊ ဘဲတွေသာမက တကယ်လေးလေးနက်နက်စဉ်းစားကြည့်မယ်ဆိုရင် ဝက်တွေမွေးတဲ့နေရာမှာ ဒီဝက်တွေကိုလွတ်လွတ်ကင်းကင်း ရှင်းရှင်းလင်းလင်းမွေးကြဖို့ လိုပါတယ်။ ဝက်တွေဟာ အိမ်အောက်မှာဖွက်ထအောင်နေ ဒီဖွက်ထဲမှာ ခြင်တွေပေါက် ဒီလိုအနေအထားမျိုးတွေ ရှိနေတဲ့အတွက်ကြောင့် ဝက်ကိုမွေးရင် ခြံနဲ့သက်သက်မွေးပါ။ ကြက်ကိုမွေးရင်လည်း ခြံနဲ့သက်သက်မွေးပါ။ ကျွဲ၊ နွားတွေကိုလည်းပဲ အိမ်အောက်မှာ ထားမယ်အစား အိမ်နဲ့ဝေးတဲ့ခြံထောင့်မှာ သေသေချာချာခြံခတ်ပြီး မွေးဖို့လိုပါလိမ့်မယ်။ သို့သော် တိရစ္ဆာန်တွေမွေးမြူတဲ့နေရာတွေဟာလူနဲ့ဝေးလေလေ၊ သူခိုးခိုးခံရမှာ ကြောက် လေလေဆိုတဲ့ အနေအထားမျိုးရှိရင်တော့ ဒါကတော့ မိမိတို့၏ ဆုံးဖြတ်ချက်သာလျှင် ဖြစ်ပါတယ်။ ဒီလိုအနေအထားမျိုးမဖြစ်အောင် ကြိုတင်ကာကွယ်ထားဖို့ အတွက်ကတော့ မွေးမြူသူတိုင်းရဲ့ တာဝန်ပဲဖြစ်ပါတယ်။

ခေတ်မီကြက်မွေးမြူရေးစနစ်တစ်ခုပုံ

ကြက်၊ ကြက်သားနှင့် ကြက်ထွက်ပစ္စည်းများ သယ်ဆောင်ရာတွင် ရောဂါပိုးမပျံ့ရန် ကွန်ပျူတာနှင့် ဂြိုဟ်တုသို့ဆက်သွယ်သည့် G.P.S စနစ်အသုံးပြုပုံ

(ဃ) စည်းကမ်းများ

မွေးမြူရေးကြက်ငှက်တွေနဲ့ တောရိုင်းကြက်ငှက်တွေ ထိတွေ့မှုမရှိအောင် ကာကွယ်ထားတယ်ဆိုတဲ့အပိုင်းပြီးတဲ့အခါမှာ မွေးထားတဲ့ ကြက်၊ ငှက်တွေကတော့ ကျန်းမာရေးနဲ့ ညီညွတ်နေပြီ။ ပတ်ဝန်းကျင်သန့်ရှင်းရေးလည်းရှိတယ်။ ဒါပေမယ့် ဒီကြက်ငှက်တွေက ရောင်းချရမယ်။ ပြီးလို့ရှိရင် ကြက်ပေါက်အသစ်တွေကို လဲလှယ်ရမယ်။ ဒါမှမဟုတ်ရင် အခြားကြက်တွေကို တင်သွင်းလာရမယ့် အပိုင်းတွေရှိနိုင်တယ်။ အဲလိုမျိုးဖြစ်ခဲ့ရင် ကြက်တွေကို အုပ်လိုက်အုပ်လိုက်လဲလှယ်တဲ့နေရာမှာလည်း သူ့စနစ်နဲ့သူလဲလှယ်ကြရပါမယ်။ ဥပမာ မွေးမြူရေးကြက်တွေ သောင်းနဲ့ချီပြီး မွေးတဲ့နေရာတွေမှာဆိုရင် ကြက်ပေါက်တွေကို တပြိုင်တည်းမွေးတယ်။ ကြက်ပေါက်တွေက အရွယ်ရောက်လာရင် တစ်ပြိုင်တည်းထုတ်လိုက်တယ်။ ပြီးရင် ကြက်ခြံကိုသန့်ရှင်းရေးလုပ်တယ်။ ပိုးသတ်တယ်။ ပြီးတဲ့အခါကျမှ နောက်ကြက်ပေါက်တစ်အုပ်ကို ထပ်တင်သွင်းတာမျိုးရှိပါတယ်။ အိမ်နောက်ဖေးခြံမှာမွေးတဲ့ အခါကျတော့ ဒါမျိုးမဟုတ်ဘဲနဲ့ ရောရောနှောနှောနဲ့ ကိုယ်မွေးထားတဲ့ကြက်နဲ့ နောက်ထပ်ရောက်လာတဲ့ကြက်တွေကို ဒီတစ်ခြံတည်းမှာပဲထည့်ပြီးတော့မွေးလိုက်မယ်ဆိုရင် သတိထားဖို့လိုပါတယ်။ တခြားကသွင်းလာတဲ့ကြက်၊ ငှက်တွေမှာ ရောဂါပိုးပါနိုင်တဲ့အတွက် ကြောင့်မို့လို့ မိမိကြက်၊ ငှက်တွေတပြိုင်တည်းကြက်နာကျပြီး သေနိုင်တဲ့အန္တရာယ်ရှိတယ်ဆိုတာ သတိထားဖို့လိုပါတယ်။ ဒီဥပမာကတော့ စောစောက အင်္ဂလန်နိုင်ငံမှာ ဖြစ်ပျက်ခဲ့တဲ့ကြက်ငှက်တွေ ဖျားထားတဲ့နေရာမှာ တရုတ်(တိုင်ပေ)ကလာတဲ့ငှက်တွေဆီကရောဂါပိုးကူးပြီးသေသွားတဲ့အနေအထားမျိုး တွေ့ရတာဖြစ်ပါတယ်။ ဒါတောင် အင်္ဂလန်နိုင်ငံက ခဏကန်သတ်ထားတဲ့အချိန်မှာ ဖြစ်လို့ပဲဖြစ်ပါတယ်။ ကန်သတ်ထားတဲ့အချိန်ကျော်မှ ဒီငှက်တွေက နိုင်ငံထဲမှာရောက်သွားပြီးမှ မွေးမြူသူရဲ့အိမ်တွေမှာသေခဲ့မယ်ဆိုရင် ဒီရောဂါပြဿနာနောက်ကိုလိုက်ရတာ အလွန်အလွန်ခက်ခဲသွားနိုင်တဲ့အနေအထားမျိုးရှိပါတယ်။ ဒါကြောင့်ပို ကြက်၊ ငှက်တွေကို အသစ်သွင်းလာတယ်ဆိုရင် သူတို့ကိုသီးသန့်ထားဖို့ မိမိရှိနေတဲ့ကြက်ခြံနဲ့ဝေးတဲ့နေရာမှာ ခြံလှောင်ထားပြီး စောင့်ကြည့်ပြီးတော့မှသာလျှင် သူတို့ကျန်းမာတယ်ဆိုမှ မွေးမြူဖို့အစီအစဉ်ကို ဆက်လက်ဆောင်ရွက်ဖို့လိုအပ်ပါတယ်။ ကြက်၊ ငှက်တွေသာမကဘူး။ ကြက်ဥကလဲ အရေးကြီးပါတယ်။ သားပေါက်ဖို့အတွက် သွင်းလာတဲ့ကြက်ဥဆိုရင် ပိုပြီးသတိထားဖို့လိုအပ်ပါတယ်။ ဗိုင်းရပ်(၆)ကို မွေးမြူတဲ့အခါမှာတောင် ကြက်ဥကိုသုံးကြရပါတယ်။ ဒါကြောင့်ကြက်ဥဟာ ရောဂါပိုးတွေ လတ်လတ်ဆတ်ဆတ် ပါနိုင်တဲ့နေရာဖြစ်တယ်ဆိုတာ သတိထားဖို့လိုပါတယ်။ အခုဆိုလို့ရှိရင် ကျွန်တော်တို့ ကြက်ဥတွေနဲ့ကြက်ပေါက်တွေကို နိုင်ငံခြားကတင်သွင်းမယ်ဆိုရင်လောင်ကျွမ်းတော်တို့အနေနဲ့ ကြက်တုပ်ကွေးဗိုင်းရပ်(၆)ကင်းတဲ့နေရာဆိုတာကို စဉ်းစားသတ်မှတ်ဖို့ အတော်လေးခက်ခဲနေပြီဖြစ်ပါတယ်။ ဖြစ်နိုင်လို့ရှိရင်တော့ မိမိတို့ရဲ့ပြည်တွင်းဖို့ကြက်တွေကိုပဲ အတတ်နိုင်ဆုံးကြီးစားဖောက်ပြီးတော့ မိမိပြည်တွင်းမှာ မွေးမြူဖို့လိုအပ်လာတဲ့ အနေအထား

ရှိပါတယ်။ နောက်တစ်ချက်ကတော့ ကြက်တွေကို ခြံနံ့မွှေးမယ်ဆိုရင် ခြံစည်းကမ်းရှိဖို့ လိုပါတယ်။ ခြံစည်းကမ်းဆိုတာက ကြက်ခြံထဲကို မည်သူမဆို ဝင်ရောက်တာမျိုးမလုပ်သင့်ဘူး။ ကြက်ခြံထဲကို ခြံစည်းကမ်းရှိဖို့ ကြက်ဥကောက်တာ ကြက်စာကျွေးတာ လုပ်လို့မရပါဘူး။ နောက်တစ်ခုကတော့ ခြံထဲဝင်မယ်ဆိုလို့ရှိရင် လိုက်နာရမယ့်စည်းကမ်း၊ ခြံထဲက ပြန်ထွက် လာမယ်ဆိုရင် လိုက်နာရမယ့်စည်းကမ်းတွေကို အတိအကျလိုက်နာဖို့လိုပါတယ်။ တစ်ချက် ပေါ့ရင် သတိလစ်ရင် ရောဂါအန္တရာယ်ရှိပါတယ်။ ကိုယ်ကိုယ်တိုင်ဝင်မယ် ဒါမှမဟုတ်ရင် ကိုယ့်မိသားစုထဲက ကြက်ခြံကို စောင့်ရှောက်မယ့်လူတွေက ကြက်ခြံထဲကိုဝင်မယ်ဆိုရင် သတ်မှတ်ထားတဲ့ ဖိနပ်တို့ ခေါင်းစည်းတို့ နှာခေါင်းစည်းတို့ ဒါတွေကို ခြံကြီးတွေမှာလှိုပါတယ်။

(c) ရောဂါပိုးကာကွယ်သည့်ပစ္စည်းများ

ကြက်တွေကို သောင်းခိုပြီးမွှေးထားတဲ့ ခြံတွေမှာဆိုရင်တော့ ဖိနပ်ကအစ ရော်ဘာဖိနပ် ဖြစ်ရတယ်။ ဒီရော်ဘာဖိနပ်ကလည်း အမြဲတမ်းဆေးကြောထားရတယ်။ ကြက်ခြံထဲဝင်မယ် ဆိုရင် ကြက်ခြံထဲဝင်တဲ့ဝတ်စုံရှိရတယ်။ ကြက်ခြံထဲဝင်တဲ့အခါမှာ ဝတ်စုံ၊ ခေါင်းစည်း၊ နှာခေါင်းစည်း ဒါတွေအပြင် လက်အိတ်ပါစွပ်ပြီးဝင်ရောက်ကြရပါတယ်။ ဒါက ကြက်ခြံကြီးတွေ မှာပါ။ ဒါပေမယ့် အိမ်မွှေးကြက်ခြံတွေမှာ ဘယ်လိုလုပ်မလဲ အိမ်မွှေးကြက်ခြံထဲမှာ ဒီလောက် ထိ ကြီးကြီးကျယ်ကျယ်လုပ်ဖို့လိုသလား။ မိမိကိုယ်တိုင်အဆင်ပြေအောင် အိမ်နေအဝတ်အစား နဲ့ပဲ ကြက်ခြံထဲဝင်မယ်။ ကြက်တွေနဲ့ ရောထွေးပြီးတော့နေမယ်။ ကြက်တွေကိုဖမ်းမယ်။ ကြက်ဥကောက်မယ်။ ကြက်စာကျွေးမယ်။ လူကိုယ်တိုင် ခြံထဲကိုဝင်မယ်ဆိုရင် အဲဒီ ကြက်တွေက ဟိုပြေးဒီလွှားနဲ့ ထွက်လာတဲ့အမှန်တွေက မိမိတို့ရဲ့အဝတ်၊ ပုဆိုးပေါ်မှာ ပေကျံနေမှာအမှန်ဘဲဖြစ်ပါတယ်။ အိမ်မှာနေတဲ့ အဝတ်အစားနဲ့ပဲဝင်မယ်။ ဒီဝင်ပြီးတဲ့အခါမှာ လည်း ဒီအတိုင်းပဲပြန်ထွက်လာမယ်ဆိုလို့ရှိရင် ရောဂါပိုးတွေဟာ မိမိတို့ရဲ့ခန္ဓာကိုယ်ထဲမှာ ကပ်ပြီနေမယ်ဆိုတာ သတိထားဖို့လိုပါတယ်။ နောက်တစ်ခုကတော့ နှာခေါင်းစည်းဖြစ်ပါတယ်။ နှာခေါင်းစည်းဟာ အထူးနှာခေါင်းစည်း မလိုလှပါဘူး။ ပိုးမဝင်အောင်လုံတဲ့နှာခေါင်းစည်းဖြစ်ဖို့ ဘဲလိုပါတယ်။ ဒီနှာခေါင်းစည်းလေး တစ်ခုတပ်ထားခြင်းအားဖြင့် ကြက်တုပ်ကျွေးမှုမဟုတ်ပါဘူး။ ဘယ်လိုရောဂါပိုးပဲဖြစ်ဖြစ် မိမိနှာခေါင်းထဲကိုမဝင်နိုင်ပါဘူး။ ကြက်ခြံထဲဝင်တဲ့အခါမှာ ဖွဲ့တွေရှိတယ်။ ကြက်တွေက ဟိုပြေးဒီလွှားနေတယ်။ ကြက်ချေးခြောက်တွေကလည်း အမှန်ဖြစ်ပြီးလွှင့်နေမယ်။ ဒီလိုအခြေအနေမျိုးမှာ နှာခေါင်းစည်းနဲ့ဝင်တာဟာ ဘာမှမခက်ခဲပါဘူး။ ဒါပေမယ့် နှာခေါင်းစည်းစည်းတယ်ဆိုတဲ့နေရာမှာ တစ်ခုသတိထားဖို့လိုတာက နှာခေါင်းစည်း သုံးတယ်ဆိုရင် သုံးတဲ့နှာခေါင်းစည်းက အသစ်ဖြစ်ရပါမယ်။ ဘာဖြစ်လို့လဲဆိုတော့ တစ်ခါ တစ်လေမှာ နှာခေါင်းစည်းကိုသုံးတဲ့အခါမှာ အသစ်မဟုတ်ခဲ့လို့ရှိရင် နှာခေါင်းစည်းအပြစ်နဲ့ အတွင်းမှားပြီးကပ်မိခဲ့ရင် မိမိစစ်ထားတဲ့ပိုးတွေနဲ့ အမှိုက်သရိုက်မဟုတ်မီ မိမိဘာသာ

ပြန်ရှုသွင်းလိုက်တဲ့သဘော ဖြစ်နိုင်ပါတယ်။ အဲဒါကြောင့်မို့ နှစ်ခေါင်းစည်းဟာ သုံးတဲ့အခါမှာ နှစ်ခေါင်းစည်းအသစ်ဖြစ်ရပါမယ်။ သုံးပြီးတာနဲ့တပြိုင်နက်တည်း နှစ်ခေါင်းစည်းကိုလျှော်ရပါမယ်။ လျှော်ပြီးတဲ့အခါမှာလည်းဘဲ ပိုးဖုန်မဝင်နိုင်တဲ့နေရာမှာ သိမ်းဆည်းပြီး ပြန်သုံးလိုရပါတယ်။ အသစ်ဆိုတာ လျှော်ပြီးထားတဲ့နှစ်ခေါင်းစည်းကို ပြောခြင်းဖြစ်ပါတယ်။ တစ်ခါသုံးနှစ်ခေါင်းစည်း ကို ဆိုလိုခြင်းမဟုတ်ပါဘူး။ ဒါတွေဟာ ကြက်မွေးသူတွေအနေနဲ့ တော်တော်လေးဂရုစိုက် လိုက်နာဖို့လိုအပ်တယ်ဆိုတာကို သတိထားမိရုံတင်ပြခြင်းပဲဖြစ်ပါတယ်။ နောက်တစ်ခုက ဖိနပ်ပါ။ ဖိနပ်ကရော်ဘာဖိနပ် ဘာဖြစ်လို့သုံးသင့်သလဲ ရော်ဘာဖိနပ်က ဆေးရကြောရလွယ်ပါ တယ်။ နောက်ပြီးတော့ အပြင်ကလာတဲ့ခြေထောက်နဲ့ဝင်သွားတာ ဒါမှမဟုတ် အပြင်ကလာတဲ့ ဖိနပ်ကို ကြက်ခြံထဲကိုစီးပြီးဝင်သွားရင် ဖိနပ်ဆိုတာလမ်းတလျှောက်မှာ နင်းလာတာဖြစ်ခြင်း ကြောင့် လမ်းတလျှောက်မှာ ဖုန်တွေပါတယ်။ အမှိုက်တွေပါတယ်။ ပိုးတွေပါတယ်။ ဒီပိုး တွေထဲမှာ ကြက်တုပ်ကွေးပိုးပါလာခဲ့ရင် ဒီဖိနပ်နဲ့ဝင်တဲ့လူ ခြံထဲကိုရောက်တာနဲ့ ဒီပိုးတွေဟာ ခြံထဲမှာဖြန့်ပြီးဖြစ်သွားပြီ။ ခြေထောက်ကြီးနဲ့ခြေဗလာလျှောက်သွားနေပေမယ့်လည်း ဒီခြေ ထောက်မှာ ဗွက်တွေ၊ အညစ်အကြေးတွေ ကပ်ငြိပါလာရင် ကြက်ခြံထဲကို ဝင်သွားမှာဖြစ်ပါ တယ်။ ဒါကြောင့်မို့ ကြက်ခြံထဲကိုဝင်တဲ့အခါမှာ ဝင်တဲ့ဖိနပ်သပ်သပ်ရိုရိုပါမယ်။ တစ်ချို့ကြက်ခြံကြီးတွေ အဆင်မြင့်တဲ့ကြက်ခြံဆိုလိုရှိရင် ထုံးဗန်းတွေထားထားပါတယ်။ ပိုးသတ်ဆေးဗန်းတွေရှိပါတယ်။ ဒီဖိနပ်နဲ့ဝင်တဲ့သူတောင်မှ ဖိနပ်ကပိုးသတ်ဆေးဗန်း၊ ထုံးဗန်းတွေမှာ သေသေချာချာနင်းပြီးတော့မှ ကြက်ခြံထဲကို ဝင်ရောက်ရပါတယ်။ ကြက်ခြံက ပြန်ထွက်လာတဲ့အခါမှာလဲ ဒီဖိနပ်ဟာ ပိုးသတ်ဆေးဗန်းကနေနင်းပြီးတော့မှသာလျှင် သိမ်းဆည်းတဲ့နေရာမှာ သွားထားရပါတယ်။ ဆိုလိုတဲ့အဓိပ္ပာယ်က အဝင်မှာလည်းပဲ အပြင်က ပိုးဟာ ကြက်ခြံထဲကိုမရောက်စေရဘူး။ ကြက်ခြံထဲကအထွက်ကျတော့လည်း ကြက်ခြံထဲမှာ ရှိနေတဲ့ပိုးဟာ အပြင်ကိုမရောက်ခင်မှာ ပိုးသတ်ပြီးဖြစ်ရပါမယ်။ ကြက်ခြံထဲကထွက်လာရင် ဖိနပ်ကိုသေချာစွာ ဆပ်ပြာနဲ့ တိုက်ချွတ်ဆေးကြောပြီးတော့သိမ်းရပါတယ်။ ဒါဟာ လွယ်မယောင် နဲ့တော်တော်ခက်ပါတယ်။ ပေါ့ပေါ့တန်တန်ပဲ ဖိနပ်လဲလိုက်မယ်ဆိုလည်း လဲလိုက်ပြီးတော့ ဖိနပ်နဲ့ စီးဝင်စီးထွက်လုပ်ရင် ဖိနပ်စီးတဲ့ခြေထောက်က သေသေချာချာမဆေးခဲ့ရင် ဒီခြေထောက် ကနေပြီး ဖိနပ်ကိုကူးပြီးတော့ ရောဂါပိုးကကြက်ခြံထဲ ဝင်သွားနိုင်တဲ့အနေအထားမှာရှိပါတယ်။ မနက်တစ်ခုကတော့ လက်အိတ်တွေဖြစ်ပါတယ်။ လက်အိတ်က တစ်ခါသုံးလက်အိတ် မတွေ့နဲ့ ကြက်ဥကောက်တာ ကြက်ခြံထဲဝင်ပြီး ကြက်တွေကိုကိုင်တွယ်တာ ဒါကတော့ စာသင့်တော်ဆုံးဖြစ်သော်လည်းဘဲ ဒီအတွက်ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုတွေရှိပါတယ်။ ကြက်ဥကောက်မယ်။ စိုရင် လက်နဲ့ကောက်တဲ့သူလည်းပဲ ကြက်ဥကောက်ပြီးတဲ့အခါကျလိုရှိရင် ဒီလက်ကို ဆပ်ပြာနဲ့စင်အောင်ဆေးဖို့လိုပါတယ်။ ခြံထဲမှာရှိနေတဲ့ကြက်တွေကို ကိုင်တွယ်တေးမယ်ဆိုရင် လည်း အနည်းဆုံး ကြက်ခြံထဲကိုမဝင်ခင်မှာ မိမိရဲ့လက်တွေကို ဆပ်ပြာနဲ့စင်အောင် ဆေးဖို့လိုပါတယ်။ ဖြစ်နိုင်ရင်တော့ လက်အိတ်သုံးပါ။ မဖြစ်နိုင်ဘူးဆိုလို့ရှိရင်လည်းပဲ

လွယ်လွယ်ကူကူရနိုင်တဲ့ ပစ္စည်းတွေကိုသုံးလိုရပါတယ်။ အထူးသဖြင့် ကြက်နာတွေကို ဝင်ကောက်ပြီး။ ကြက်သေကိုဝင်ကောက်ပြီးဆိုရင်တော့ တစ်ခါသုံးလက်အိတ်မရှိဘူးဆိုရင် လွယ်လွယ်ကူကူရတဲ့ ကျွတ်ကျွတ်အိတ်ကိုပဲ ကိုယ့်လက်ကိုယ်ကာကွယ်ဖို့အတွက် အဲဒီအိတ် တွေနဲ့ လက်ကိုစွတ်ပြီးကောက်ဖို့လိုပါတယ်။ အဓိကကတော့ ကြက်နာနဲ့ကြက်သေတွေမှာ ရောဂါပိုးတွေရှိနိုင်တယ်။ ကြက်နာတွေမှာရှိနေတဲ့ ထွက်နေတဲ့အရိအရွဲတွေ ကြက်သေ တစ်ကိုယ်လုံးမှာရှိနေတဲ့အသား ဒါတင်မကဘဲနဲ့ အမွှေးကအစရောဂါပိုးတွေ ကပ်ငြိနိုင်တာ ဖြစ်တဲ့အတွက်ကြောင့်မို့ ဒီနေရာမှာ လက်အိတ်ကိုမသုံးလို့ မဖြစ်ဘူးဆိုတာကို တင်ပြလိုပါတယ်။ အထူးသဖြင့် မိမိကိုယ်တိုင်တောင်မှ ရောဂါပိုးကို ကြက်ခြံထဲမဝင်အောင် မိမိမွှေးထားတဲ့ ကြက်တွေရောဂါဖြစ်ပြီး မသေအောင်ကာကွယ်တဲ့နေရာမှာ မိမိကိုယ်ကိုမိမိလည်း ကြက်တွေ ဆီကနေ ရောဂါကူးမလာအောင် ကာကွယ်တဲ့နေရာမှာ တော်တော်ပဲသတိရှိရပါတယ်။ အလုပ်လည်းတော်တော်ရှုပ်ပါတယ်။

(စ) ကန့်သတ်ခြင်း

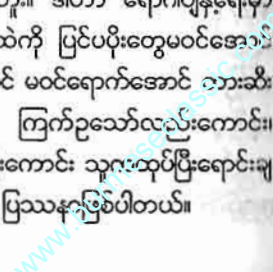
ဒီလိုအနေအထားမျိုးမှာ ဧည့်သည်တွေ၊ သူစိမ်းတွေကိုတော့ ကြက်ခြံထဲကို လုံးဝ ဝင်ခွင့်မပြုတာဟာ အကောင်းဆုံးဘဲဖြစ်ပါတယ်။ နောက်တစ်ချက်ကတော့ ကြက်ဥကောက် တဲ့နေရာ၊ ကြက်စာကျွေးတဲ့နေရာမှာ ကလေးတွေကိုမခိုင်းဖို့ပါပဲ။ အခု ကြက်တုပ်ကျွေး ဖြစ်ပြီး ကူးစက်ခံရတဲ့ထဲမှာသေနှုန်းအများဆုံးက ကလေးတွေပဲဖြစ်နေပါတယ်။ ကလေးတွေဟာ ဒီကြက်တုပ်ကျွေးဒဏ်ကိုမခံနိုင်ဘူးဆိုတာကို တွေ့ရပါတယ်။ များသောအားဖြင့် ကြက်ဥ ကောက်တဲ့အလုပ်၊ ကြက်စာကျွေးတဲ့အလုပ်၊ ကြက်ကိုရေတိုက်တဲ့အလုပ်ကတော့ လေးလေး ပင်ပင်အလုပ်မဟုတ်တဲ့အတွက် ကလေးတွေကိုပဲခိုင်းတတ်ပါတယ်။ မိသားစုရဲ့ အစာအာဟာရ ဖူလုံရေးအတွက် တစ်အိမ်သားလုံးကစုပေါင်းပြီးတော့ ဆောင်ရွက်ရတဲ့ကိစ္စဖြစ်ပါတယ်။ သို့သော်ဒီလိုအချိန်မျိုးမှာ ကြက်တုပ်ကျွေးပုံနှုန်းနိုင်တဲ့အချိန်မျိုးမှာတော့ ကလေးတွေကို လုံးဝ ကြက်ခြံထဲကိုမခိုင်းပါနဲ့။ ဝင်ခွင့်မပေးပါနဲ့။ ဘာဖြစ်လို့လဲဆိုတော့ ကလေးဆိုတာက အာရုံများပြီး သူတို့ခွဲစိတ်ဝင်စားမှုက တခြားမှာရောက်နေရင် ကျန်းမာသန့်ရှင်း ရေးအတွက် သတ်မှတ်ထား တဲ့လမ်းညွှန်ချက်တွေကို မလိုက်နာမိပဲ မေ့သွားမှာစိုးလို့ပဲဖြစ်ပါတယ်။ ကြက်ခြံကို ပုံမှန် သန့်ရှင်းဖို့ကလည်း တော်တော်အရေးကြီးပါတယ်။ ထုံး၊ ပိုးသတ်ဆေးတွေနဲ့ဖျန်းပြီး ပုံမှန် သန့်ရှင်းဖို့ တော်တော်လိုအပ်ပါတယ်။ ခေတ်မီတဲ့မွေးမြူရေးစနစ်မှာတော့ ကြက်ဥကို အမြဲပဲ ကနေကောက်ရုံပါပဲ။ လူဝင်ကောက်စရာမလိုပါဘူး။ ကြက်စာကိုလည်း လူဝင်ကျွေးစရာမလိုဘဲနဲ့ အပြင်ကနေပဲ လှမ်းကျွေးလိုရတယ်။ ဒါပေမယ့် ကြက်တွေကို အသုတ်လိုက်ရောင့် အသုတ် တစ်သုတ်ပြီး တစ်သုတ်မပြောင်းခင်မှာ ကြက်ခြံကို လုံးဝပိုးသန့်စင်ဖို့လိုလဲပါတယ်။ တခြား နိုင်ငံတွေမှာတော့ ကြက်မွေးမြူရေးရုံကြီးတွေက ပိုးမွှားသန့်စင်တဲ့နေရာမှာ အလွန်ပဲသန့်စင်ပါ

တယ်။ ပိုးမွှားကူးစက်ပိုးဖြစ်နိုင်လောက်အောင်ကို သူတို့တွေအနေနဲ့ စနစ်တကျသန့်စင်မှုတွေ လုပ်ပါတယ်။ အခုဆိုရင် ဟောင်ကောင်မှာ ကြက်ရောင်းတဲ့ ကြက်ဆိုင်တွေမှာပါ ဒီလို ပိုးမွှားသန့်စင်မှုတွေ လုပ်လာကြပါတယ်။ ကြက်ရောင်းတဲ့ကြက်ဆိုင်မှာ ကြက်သားကို ကြက် ဝယ်တဲ့လူ ကိုင်တွယ်ခွင့်မပေးပါဘူး။ ကြက် လှောင်တဲ့အိမ်ကလေးတွေမှာ ကြက်ဝယ်ချင်တဲ့ လူက မိမိလိုချင်တဲ့ကြက်ကို လက်ညှိုးညွှန်ပြီးပြတဲ့အခါမှာ ကြက်ကိုင်ပေးတဲ့သူက စနစ်တကျ ဝတ်စားထားတဲ့ဝတ်စုံနဲ့ပဲ ကြက်ကိုကိုင်ပါတယ်။ အေပရန် (Apron) ခေါ်တဲ့ ဒီအပေ အညစ်အကြေးခံတဲ့ ရော်ဘာဝတ်ရုံကာထားရမယ်။ ခေါင်းစည်းရှိရမယ်။ နှာခေါင်းစည်းရှိရမယ်။ ရော်ဘာ လက်အိတ်ရှိရမယ်။ ရော်ဘာဖိနပ်ရှိရမယ်။ ဒီလိုရှိပြီးမှ ကြက်ရောင်းခွင့်ရှိပါတယ်။ ပြီးတဲ့အခါမှာ ကြက်ဝယ်တဲ့သူကလည်း သူလိုချင်တဲ့ ကြက်ကို ကိုင်တွယ်ခြင်းမရှိရပါဘူး။ ကြက်ကိုပြုပြီးတဲ့အခါမှာ ကြက်ကိုခုတ်ထစ်ထားပြီးတော့ အထုပ်နဲ့သေသေချာချာထုတ် ပေးထားပါတယ်။ ဝယ်သူအနေနဲ့ အချိန်အနည်းငယ်ကြာတဲ့အခါမှာ ပြန်လှည့်လာပြီး ဝယ်လိုရပါတယ်။ တစ်နေ့ကုန်တဲ့အခါမှာ ဒီကြက်ရောင်းတဲ့နေရာမှာ ပိုးမွှားသန့်စင်မှုကို ပြည့်ပြည့်စုံစုံတိတိကျကျလုပ်ရပါတယ်။

(ဆ) ပတ်ဝန်းကျင်သန့်ရှင်းရေး

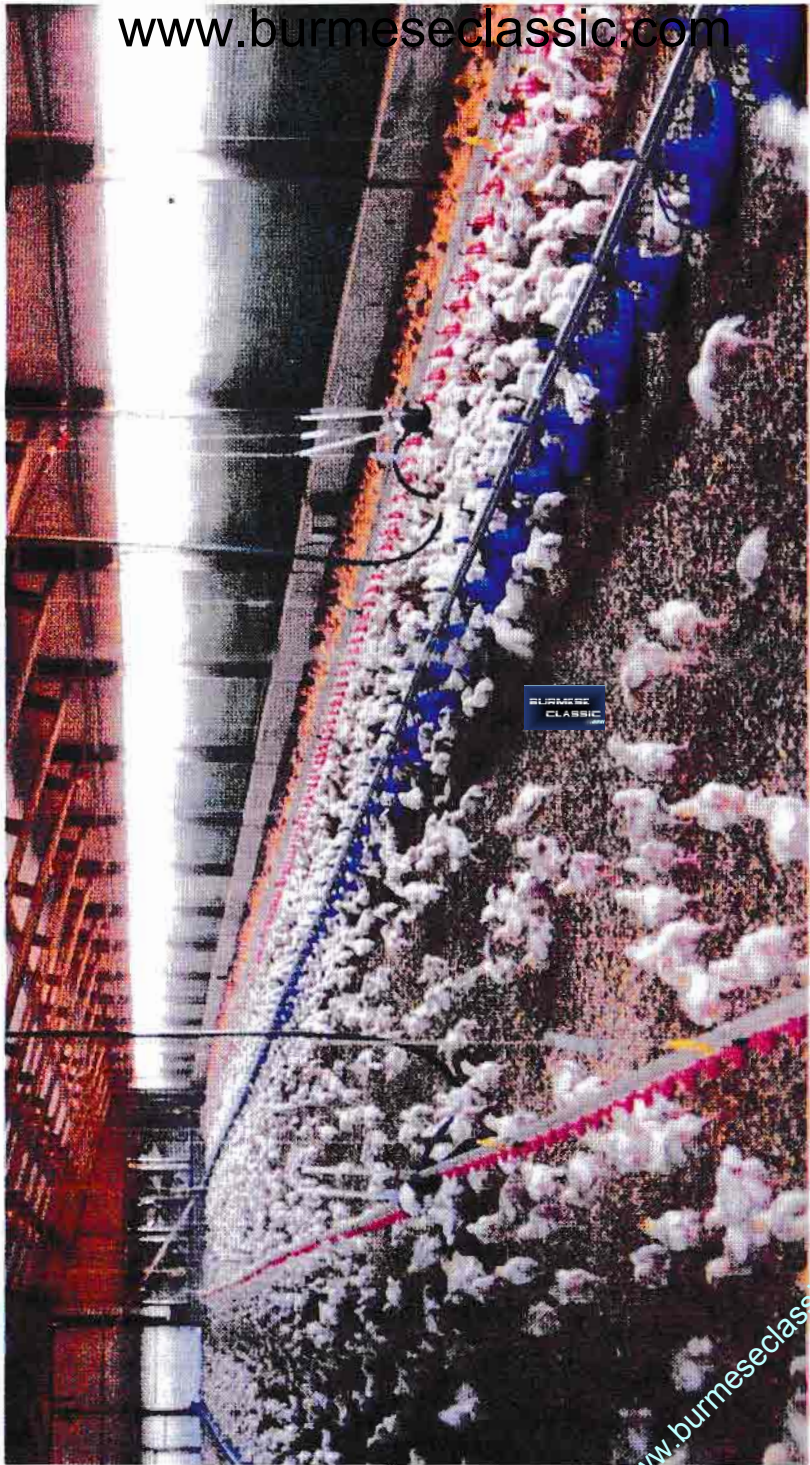
ပိုးမွှားသန့်စင်မှုကို ပြည့်ပြည့်စုံစုံတိတိကျကျလုပ်ရတယ်ဆိုတဲ့စကားက ပြောရတာ လွယ်ပေမယ့် လက်တွေ့မလွယ်ပါဘူး။ နေရာတစ်နေရာမှာ ပိုးသန့်စင်ဖို့အတွက် သန့်ရှင်းရေး လုပ်တယ်ဆိုရင် ရိုးရိုးတံမြက်စည်းလှည်းတာနဲ့မတူတော့ပါဘူး။ တံမြက်စည်းလှည်းတယ်ဆိုတာ ဖုန်ကိုသန့်အောင်လုပ်တာပဲ ဖြစ်တယ်။ ဖုန်ကိုသန့်အောင်လုပ်တဲ့နေရာမှာ သုံးတဲ့တံမြက်စည်းက ဖုန်ကိုလှည်းလိုက်တဲ့အခါမှာ ဖုန်တွေဟာလေထဲကို ပျံ့သွားပါတယ်။ ဒီလို တံမြက်စည်းလှည်းတဲ့ နည်းကို ပိုးမွှားသန့်စင်အောင်လုပ်ဖို့အတွက် သုံးလို့မရပါဘူး။ ဘာဖြစ်လို့လဲဆိုတော့ဖုန်တွေထဲမှာ ရောဂါပိုးတွေ ကပ်ငြိနေတဲ့အတွက်ပဲဖြစ်ပါတယ်။ တံမြက်စည်းလှည်းလိုက်ရင် ဖုန်တွေ ပြန့်သလောက် ရောဂါတွေလည်းပြန့်သွားမယ်။ ဖုန်ထတာများလာရင် လူတွေရှူမိမယ်။ ရှူမိတဲ့ သူတွေရဲ့ နှာခေါင်းထဲမှာ ရောဂါပိုးတွေပြန့်သွားနိုင်ပါတယ်။ ဒါကြောင့်ပို့ ဆေးရုံတွေ ဆေးခန်းတွေနဲ့ ရောဂါပိုးသန့်စင်ဖို့လိုတဲ့နေရာတွေမှာ သန့်ရှင်းရေးလုပ်ပြီးဆိုလိုရင် ကျွန်တော်တို့က အခြောက် လှည်းခေါ်တဲ့ တံမြက်စည်းလှည်းခြင်းကိုမသုံးကြပါဘူး။ အစိုလှည်းဆိုတဲ့ ပိုးသတ်ဆေးစိမ်ထား တဲ့ ရေနဲ့ရေစိုအဝတ်နဲ့သန့်အောင် ခြောက်အောင် ပထမအစိုသုတ်တယ်။ ပြီးတဲ့အခါကျမှ အခြောက်သုတ်တယ်ဆိုတဲ့ နှစ်နည်းကိုသုံးရပါတယ်။ အခန်းထဲမှာ ဖုန်ထခွင့်လုံးဝလုံး မရှိပါဘူး။ အဲဒီတော့ ကြက်ရောင်းတဲ့နေရာ၊ ကြက်ဆိုင်၊ ကြက်တွေကိုထားတဲ့ ကြက်ဒိုင်။ မျက်ခုံး၊ ကြက်ခြံထဲပဲဖြစ်ဖြစ်၊ သန့်ရှင်းရေးလုပ်မယ်ဆိုရင် ကြက်အညစ်အကြေးတွေမှာ ရောဂါပိုးတွေကပ်ငြိနိုင်ပါတယ်။ ကြက်တုပ်ကွေးဦးရပ်(စ်) (H₃N₂) ရယ်လို့မဟုတ်ဘဲ

ဘယ်ပိုးပဲကပ်ပြီကပ်ပြီ အခြောက်လှည်းနဲ့ တံမြက်စည်းလှည်းသလိုလှည်းခဲ့ရင် ရောဂါကိုဖြန့်
သလိုဖြစ်နိုင်တဲ့အတွက်ကြောင့် ကြက်ခြံတွေကိုသန့်ရှင်းတဲ့အခါမှာ ပိုးသတ်ဆေးနဲ့ရေခိုအဝတ်နဲ့
အစိုသုတ်ပြီးတဲ့အခါမှာ အခြောက်သုတ်ရတာဖြစ်ပါတယ်။ ပိုးသတ်ဆေးကလဲ ကြက်ခြံထဲ၊
ဆိုင်ထဲမှာ ပျံ့နှံ့တည်ရှိနိုင်တဲ့ပိုးတွေကို တကယ်သေစေနိုင်တဲ့ ပိုးသတ်ဆေးဖြစ်ဖို့လိုပါတယ်။
ဟောင်ကောင်မှာတော့ နေ့တိုင်းကြက်ရောင်းပြီးတိုင်း ကြက်ဆိုင်ပိတ်ခါနီးမှာ ပိုးသတ်ဆေးနဲ့
စနစ်တကျသန့်ရှင်းရေးလုပ်ရပါတယ်။ ဒါ့အပြင် (၁၀) ရက်တိုင်းမှာ ကြက်ဆိုင်ကို တစ်ရက်
ပိတ်ပြီး ဒီထက်ပိုပြီးတော့ပြည့်စုံတဲ့ ပိုးသတ်ဆေးစနစ်နဲ့ ကြက်ခြံကိုပိုးသတ်ထားရပါတယ်။
ကြက်ဆိုင်ကိုလည်း ပိုးသတ်ရပါတယ်။ ကြက်ရောင်းတဲ့ဆိုင်တိုင်းဟာ ပိုးမွှားသန့်စင်မှုကို
(၁) ရက်အချိန်ယူပြီးတော့ ခြောက်သွေ့အောင်ထားပြီးတော့မှ (၁၀) ရက်ပြည့်ပြီးတစ်ခါ
ပိုးသတ်တယ်။ (၁) ရက်နားပြီးနောက် (၁၀)ရက်အတွက်ကို ပြန်ပြီးတော့သွင်းပါတယ်။
ဒီလို ဟောင်ကောင်က စနစ်တကျလုပ်နေတာကို စင်ကာပူနိုင်ငံကတော့ ဟောင်ကောင်က
ချမ်းသာလို့လုပ်နိုင်တယ်။ စင်ကာပူတွေနဲ့ ဒီလောက်မလုပ်နိုင်ဘူးလို့ မှတ်ချက်ပေးတာကိုလည်း
တွေ့ရပါတယ်။ သို့သော် ဒါတွေက ကြက်ရောင်းတဲ့ကြက်ဆိုင်ကအစ ကြက်သည်အဆုံး
သတိထားပြီးတော့ဆောင်ရွက်ခြင်းအားဖြင့် ကြက်တုပ်ကွေးကို ကာကွယ်နိုင်တဲ့နည်းတွေပဲ
ဖြစ်ပါတယ်။ ထိုင်းနိုင်ငံဆိုရင် တစ်ကမ္ဘာလုံးကို ကြက်သားဖြန့်ချိရောင်းချတဲ့လုပ်ငန်းကြီးတစ်ခုကို
လုပ်နေတာဖြစ်ပါတယ်။ ဒီလိုလုပ်ငန်းကြီးလုပ်တဲ့အခါမှာ ကြက်သားကနေပြီးတော့ ရောဂါပျံ့နှံ့မှု
မရှိအောင် သူတို့အတော်ကိုဂရုစိုက်ရပါတယ်။ ဒါတောင်မှ ကြက်တုပ်ကွေးဖြစ်လာတဲ့ကာလမှာ
ထိုင်းနိုင်ငံက ရောင်းချမယ့်ကြက်သားကို ဝယ်တဲ့ဖောက်သည်တွေအားလုံးက ပိတ်ပင်ထားတဲ့
အတွက်ကြောင့်ပဲ ကြက်ရောင်းဝယ်ရေးလုပ်ငန်းတစ်ခုလုံးဟာ နစ်နာသွားခဲ့ပါတယ်။ ဒီလိုနစ်နာမှု
ကို ကာမိအောင်ဆိုပြီးတော့ သူတို့တွေအနေနဲ့ ကြက်ခြံတွေကို ပြန်လည်ပြီးတော့
အဆင့်မြင့်အောင်ဆောင်ရွက်ပါတယ်။ ကြက်ခြံရဲ့အသက်ခေါ်တဲ့ ကြက်မွေးမြူရေးခြံကြီးတွေ၊
ရုံကြီးတွေလို နိုင်ငံတကာအဆင့်အတန်းမီအောင် ကြီးစားပါတယ်။ ဒါကြောင့်မို့လို့ ကြက်မွေးမြူ
ရေးလုပ်ငန်းကြီးတွေမှာ ကြက်တုပ်ကွေးဖြစ်တယ်ဆိုတဲ့သတင်း မထွက်လာတော့ပါဘူး။
ဒါပေမယ့် အိမ်ခြံတွေမှာ ကြက်တုပ်ကွေးတွေဟာ ဖြစ်မြဲဖြစ်နေတဲ့ အနေအထားရှိနေပါတယ်။
စနစ်တကျနဲ့ လုပ်ငန်းကြီးတွေကို သန့်ရှင်းရေးလုပ်တဲ့နေရာမှာ လွယ်ကူသလောက် မိနိုးဖလာ
မွေးမြူထားတဲ့မိသားစုတွေရဲ့ သန့်ရှင်းရေးအမှုအကျင့်တွေက တော်တော်နဲ့ပြောင်းလဲလို့မရဘူး။
တစ်ပြိုင်တည်းပြောင်းလဲလို့မရဘူး။ အမြန်ပြောင်းလဲလို့မရဘူး။ ဒါဟာ ရောဂါပျံ့နှံ့ရေးမှာ
တော်တော်ပဲအရေးကြီးတဲ့အချက်ဖြစ်နေပါတယ်။ ကြက်ခြံထဲကို ပြင်ပပိုးတွေမဝင်အောင်
လုပ်ပြီးတဲ့အခါမှာ ကြက်ခြံထဲကို ညှဉ်သည်တွေမရောက်အောင် မဝင်ရောက်အောင် ဘားဆီး
တာတော့မှန်ပါတယ်။ ဒါပေမယ့် ကြက်မွေးမြူတဲ့လူဟာ ကြက်ဥသော်လည်းကောင်း၊
ကြက်သားကိုသော်လည်းကောင်း၊ ကြက်အရှင်ကိုသော်လည်းကောင်း သူ့လုပ်ငန်းရောင်းချ
ရမှာဖြစ်ပါတယ်။ သူက ဘယ်ကိုသွားရောင်းမလဲဆိုတာက ပြဿနာဖြစ်ပါတယ်။

ကြက်ခြံမှုကြက်သား၊ ကြက်သားမှချက်ပြီးကျော်ပြီး ကြက်များထုတ်လုပ်ရာတွင် စက်ကိရိယာသုံးခြင်း၊ စည်ကမ်းတကျတတ်ဆင်ခြင်း၊
(Good Poultry Farming Practice) အဆင့်မြင့်ထားပုံ

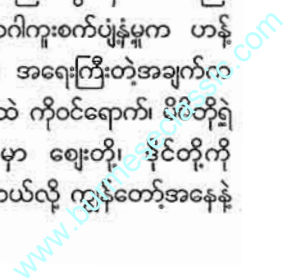

ပြည်ထောင်စုတစ်နိုင်ငံလုံးက ဝင်ရောက်ပါဝင်သည့် လူအင်အားများလည်း ပြင်ပလေ့ကျင့်မှုပုံစံ ကာကွယ်ရေးကို

(၉) ဘယ်လိုထုတ်ရောင်းမလဲ?

ကြက်မွေးမြူရေးခြံကြီးမှာ ကြက်တွေကို အသုတ်လိုက်ရောင်းရမယ်ဆိုရင် ကြက်ဝယ်တဲ့လူက လာဖမ်းပေးတာမျိုးလည်းရှိတယ်။ ကြက်ဝယ်တဲ့ လူကအပြင်ကနေ ကားနဲ့လာတယ်။ ကြက်တွေကို ခြင်းထဲကို ကိုယ်တိုင်ထည့်သွားတယ်ဆိုရင် အပြင်လူက ကြက်ခြံထဲကို ရောက်သွားပြီဖြစ်ပါတယ်။ ဒါမှမဟုတ်ရင် ကိုယ့်ကြက်ခြံကလုပ်သား ကြက်ခြံသေးရင်လည်း ကိုယ်ကိုယ်တိုင်ဘဲ ကိုယ်ရောင်းချင်တဲ့ကြက်တွေကို ဝင်ဖမ်းပြီးတော့ရောင်းရမှာ ဖြစ်ပါတယ်။ အရေးကြီးတဲ့အချက်က ဒီကြက်ခြံထဲမှာ နေတိုင်းဝင်ထွက်နေတဲ့ ခြံပိုင်ရှင်သော်လည်းကောင်း၊ ကြက်ခြံလုပ်သားသော်လည်းကောင်း၊ ကြက်ရောင်းတဲ့နေရာကို တိုက်ရိုက်သွားဖို့မသင့်ဘူးလို့ ပညာရှင်တွေက ထောက်ပြထားပါတယ်။ ကြက်ခြံလုပ်သားတစ်ယောက်က ကိုယ့်ကြက်တွေကို ကိုယ်သယ်ပြီးတော့ ကြက်ခိုင်ကိုသွားရောင်းမယ်ဆိုပါစို့၊ ကြက်ခိုင်မှာ အခြားကသယ်လာတဲ့ ကြက်တွေ၊ ဘဲတွေ ကြက်ခြင်းတွေ၊ ဘဲခြင်းတွေ အကောင်လိုက် ခြေထောက်မှာ ကြီးတွေနဲ့ တုပ်ပြီးချထားတဲ့ဟာတွေ ဒါတွေကို သူမလွဲမသွေကြုံတွေ့ရမှာဖြစ်ပါတယ်။ အဲဒီပတ်ဝန်းကျင်မှာလည်း ကြက်ဘဲတွေရဲ့ အညစ်အကြေးတွေရှိနေပြီး အဲဒီကြက်ဘဲအညစ်အကြေးတွေက ဖုန်အဖြစ်နဲ့ ပျံ့နှံ့နေပါတယ်။ အဲဒီအညစ်အကြေးတွေထဲမှာ ကြက်တုပ်ကွေးဗိုင်းရပ်(စ်)ဖြစ်တဲ့ (H₅N₁) ရှိနေမယ်ဆိုရင် မိမိကြက်ခြံကို ပြန်လာတဲ့အခါမှာ မိမိရဲ့ခြေထောက်မှာ၊ ခန္ဓာကိုယ်မှာ၊ အဝတ်အစားမှာ ဒီကြက်ဘဲခိုင်မှာ ပျံ့နှံ့နေတဲ့အမှုန်တွေ၊ အညစ်အကြေးတွေကနေပြီးတော့ ရောဂါပိုးတွေ ကပ်ငြိပါလာနိုင်ပါတယ်။ အဲဒီလိုပါလာတဲ့ရောဂါပိုးတွေဟာ မိမိအိမ်ကို ပြန်ရောက်တဲ့အခါ မိမိကြက်ခြံထဲကိုပြန်ဝင်ပြီဆိုရင် ကြက်ခြံထဲကို ရောဂါဖြန့်သလို ဖြစ်ပါလိမ့်မယ်။ ဒါကြောင့်မို့လို့ မိမိသော်လည်းကောင်း၊ မိမိ၏ကြက်ခြံကကြီးလို့ အလုပ်သမားခန့်ထားရင် ဒီအလုပ်သမားတွေအနေနဲ့သော်လည်းကောင်း ခိုင်ကို တိုက်ရိုက်သွားဖို့ကို ခွင့်မပြုသင့်ပါဘူး။ ဖြစ်နိုင်ရင်တော့ ကြားလူတစ်ယောက်က ကြက်တွေကိုသယ်ပြီး သွားရောင်းသင့်ပါတယ်။ အဲဒီလူဟာ ကြက်ခြံထဲမှာ အမြင်ရောက်တဲ့သူ မဖြစ်သင့်ပါဘူး။ ကြက်ခြံထဲမှာ မွေးမြူရေး စည်းကမ်းကို စနစ်တကျလိုက်နာတယ်ဆိုရင် သတိဆိုတာရှိမယ်ဆိုရင် အများကြီးကာကွယ်မှု ရထားပါတယ်။ ဘာဖြစ်လို့လဲဆိုရင် ကြက်ခြံထဲကိုဝင်တဲ့အခါမှာ ဖိနပ်လဲမယ်၊ အဝတ်လဲမယ်၊ မိမိကိုယ်ကို လက်ကိုလည်း သန့်စင်ပြီးတော့မှဝင်မယ်။ ခေါင်းစည်းတွေ၊ နှာခေါင်းစည်းတွေလည်းစည်းမယ်။ လက်အိတ်နဲ့ ကိုင်မယ်ဆိုရင်တော့ ရောဂါကူးစက်ပျံ့နှံ့မှုက ဟန့်တားပြီးဖြစ်တဲ့အတွက်ကြောင့်မို့ ဒီလောက်ပြဿနာမကြီးပါဘူး။ အရေးကြီးတဲ့အချက်က ကြက်ခြံလုပ်သားတွေ ကြက်ခြံပိုင်ရှင်တွေအနေနဲ့ မိမိတို့ကြက်ခြံထဲ ကိုဝင်ရောက်၊ လိမ့်တို့ရဲ့ ကြက်ခြံထဲကပစ္စည်းတွေကို ထွက်ပြီးတော့ရောင်းချတဲ့နေရာမှာ ဈေးတို့၊ နိုင်တို့ကို ကိုယ်တိုင်တိုက်ရိုက်သွားပြီး ရောင်းချခြင်းမပြုဖို့ သတိထားဖို့လိုတယ်လို့ ကျွန်တော်အနေနဲ့ တင်ပြလိုပါတယ်။

(၅) တစ်ကိုယ်ရေသန့်ရှင်းရေး

အရေးကြီးတဲ့နောက်အချက်ကတော့ တစ်ကိုယ်ရည်သန့်ရှင်းရေးပဲဖြစ်ပါတယ်။ လက်တွေ့ကို ဆပ်ပြာနဲ့စင်ကြယ်အောင်ဆေးကြောတဲ့ခလေးဟာ ရောဂါကူးစက်မှု တော်တော်များများကို ကာကွယ်ဟန့်တားနိုင်ပါတယ်။ အဲဒီအထဲမှာ တုပ်ကွေးရောဂါကူးစက်မှုကိုလဲ ကာကွယ်ဟန့်တားနိုင်ပါတယ်။ သာမန်အားဖြင့် သန့်ရှင်းမှုအတွက်ကိုပဲ မိမိတို့လက်တွေ့ကို ဆပ်ပြာနဲ့စင်အောင် ဆေးဖို့လိုပါတယ်။ စောစောကတင်ပြထားသလို ကြက်ခြံထဲကိုအဝင်မှာလည်း လက်တွေ့ကိုစင်ကြယ်အောင် ဆပ်ပြာနဲ့ဆေးကြောသင့်တယ်။ မိမိမွေးမြူထားတဲ့ ကြက်တွေငှက်တွေကို မကိုင်တွယ်ခင်မှာလည်း မိမိတို့လက်တွေ့ကိုသန့်ရှင်းအောင် ဆပ်ပြာနဲ့စင်အောင်ဆေးသင့်တယ်။ ကြက်ခြံထဲက ပြန်ထွက်လာတဲ့အခါမှာလည်း ကြက်ဥကောက်ပြီး ပြီဆိုရင်တောင်မှ ကြက်ဥကို စင်အောင်ဆေးကြောပြီးတဲ့အခါမှာ မိမိလက်ကို ဆပ်ပြာနဲ့စင်အောင် ဆေးကြောဖို့လိုပါတယ်။ အဲဒီမှာ ကြက်ဥကောက်တဲ့အကြောင်းလေး နဲ့နဲရှင်းပြလိုပါတယ်။ ကြက်ဥဟာကြက်ကနေဥလိုက်တဲ့အချိန်မှာ ကြက်ရဲ့မစင်အညစ်အကြေးတွေနဲ့ ကပ်ပြီနေတယ်ဆိုတာကို သတိထားဖို့လိုပါတယ်။ အချို့ကြက်ဥ ဘဲဥရောင်းတဲ့ဆိုင်တွေဆိုရင် ကြက်ရဲ့မစင်အညစ်အကြေးတွေကိုတောင်မှ စင်အောင်မဆေးဘဲနဲ့ အညစ်အကြေးအတိုင်း ရောင်းနေကြတာကိုတွေ့ရပါတယ်။ ဈေးထဲအထိ ဒီကြက်ဥတွေက အညစ်အကြေးတွေနဲ့ပါလာပြီး ရောင်းတာဖြစ်တဲ့အတွက်ကြောင့် ကြက်ဥကောက်တဲ့အချိန်မှာလည်း ပိုးမွှားအန္တရာယ်ကူးစက်မှုကို သတိထားရမယ်။ ဒီကြက်ဥကို ကိုင်တွယ်တဲ့လူတွေဟာလည်း ရောဂါပိုးတွေလက်ထဲမှာ ပါလာနိုင်တယ်ဆိုတာကို သတိထားဖို့လိုတယ်။ ဒီကြက်ဥတွေကိုသယ်တဲ့ခြင်း၊ ဗန်း၊ ဆန်ခါတွေမှာလည်း ရောဂါကပ်ငြိနိုင်တယ်။ ဒီကြက်ဥကိုသွားပြီးရောင်းတဲ့နေရာ၊ လက်ခံတဲ့နေရာ၊ ရောင်းတဲ့ဆိုင်ကုန်စုံဆိုင်ဆိုလည်း ဒီကုန်စုံဆိုင်မှာ ကြက်ဥ ဘဲဥတင်ထားသရွေ့ သန့်ရှင်းမှု မရှိဘူးဆိုရင် ရောဂါပိုးကပ်ငြိနိုင်တယ်ဆိုတာကို သတိပြုမိဖို့လိုပါတယ်။ ဈေးထဲမှာ ဘဲဥကြက်ဥရောင်းနေကြတဲ့နေရာမှာ ဒီလောက်ထိ ဂရုစိုက်တာမတွေ့ပါဘူး။ အခုတော့ ပညာရှင်တွေက ကြက်ဥ ဘဲဥကိုကောက်မယ်ဆိုရင်တောင်မှ အပြင်ရောက်တာနဲ့တပြိုင်နက်တည်း ကြက်ဥ ဘဲဥကိုသန့်ရှင်းအောင် ဆေးကြောပေးဖို့လိုတယ်လို့ပြောပါတယ်။ ဖြစ်နိုင်လို့ရှိရင် ကြက်ဥ ဘဲဥကိုသန့်ရှင်းအောင် ဆေးကြောစေချင်တယ်လို့ အကြံပြုကြပါတယ်။ ဒါကတော့ ကြက်ဥ ဘဲဥကိုဆပ်ပြာနဲ့ဆေးဖို့ဆိုတာ ငွေပိုရင်းနီးမြှုပ်နှံရတဲ့အတွက်ကြောင့် ချင်ချိန်နဲ့ ဆောင်ရွက်ဖို့ပဲဖြစ်ပါတယ်။ ကြက်ခြံထဲကထွက်လာကတည်းက ရောဂါပိုးမပါစေချင်ဘူး ဆိုရင်တော့ လုပ်ရမယ့်အလုပ်တွေက တော်တော်များပါတယ်။ ကြက်ဥကိုကောက်တဲ့နေရာမှာ ကြက်ဥကိုလည်း စင်ကြယ်အောင် ဆေးကြောပြီးတဲ့မိမိလက်ကိုလည်း ဆပ်ပြာနဲ့ပြန်ပြီး ဆေးဖို့လိုပါတယ်။ ကြက်မွေးမြူသူတွေအနေနဲ့ ဒါမှမဟုတ်ရင် ကြက်တွေ၊ ဘဲတွေမွေးမြူထားတဲ့ အိမ်ရှင်တွေအနေနဲ့ မိသားစုတွေအနေနဲ့ အထူးသဖြင့် ကလေးတွေအဖို့ရင် ကြက်ကလေးတွေ

ဘဲကလေးတွေကို ကိုင်တွယ် ဆော့ကစားတတ်တယ်ဆိုတာ သတိထားရပါမယ်။ ကြက်တွေ၊ ဘဲတွေကို ကိုင်တွယ် ဆော့ကစားရင် မိမိဆီကိုရောဂါကူးစက်ပြီး သေစေနိုင်တယ်ဆိုတာ ကလေးတွေမသိရပါဘူး။ ဒါကိုကလေးတွေသတိထားဖို့နဲ့ ဒီအချိန်ကာလမျိုးမှာတော့ ကလေးတွေကို ကြက်တွေ၊ ဘဲတွေနဲ့ ဆော့ကစားခြင်းလုံးဝမပြုလုပ်အောင် မိသားစုအနေနဲ့ တားမြစ်ဖို့ လိုအပ်ပါတယ်။ ပထမပိုင်းမှာတင်ပြခဲ့သလိုပဲ တိုက်ကြက်မွေးတဲ့သူဟာ ကိုယ်မွေးထားတဲ့တိုက်ကြက်ကိုချစ်လို့ နမ်းလိုက်တာတိုက်ကြက်မှာပါတဲ့ ကြက်တုပ်ကွေးရောဂါကူးစက်ပြီး သေသွားတဲ့အထိဖြစ်ပါတယ်။ လူကြီးတွေတောင်မှသေတယ်ဆိုရင် ကလေးတွေဆော့ကစားတဲ့ နေရာမှာ သတိထားဖို့လိုပါတယ်။ မိဘတွေအနေနဲ့ ကိုယ့်ကလေးတွေကို ဘဲပေါက်လေးတွေ ဝယ်ပြီးတော့ဆော့ကစားဖို့ လက်ဆောင်ပေးလေ့ရှိပါတယ်။ ဖိလစ်ပိုင်နိုင်ငံမှာလဲ ဒီလေ့ရှိတာ တွေ့ရပါတယ်။ တနည်းအားဖြင့် ကလေးကစားစရာထဲမှာ ကြက်ပေါက်၊ ဘဲပေါက်ကလေးတွေ ပါပါတယ်။ ကလေးတွေကလည်း ဒီဘဲပေါက်တွေ၊ ကြက်ပေါက်ကလေးတွေနဲ့ ကြီးပြင်းပြီး တော့ သူတို့ဆော့ကစားနေလာကြတာဖြစ်တဲ့အတွက် အင်မတန်မှရင်းနှီးကြပါတယ်။ သံယောဇဉ်ကြီးတတ်ကြပါတယ်။ အခုလောလောဆယ်မှာ ကလေးတွေကို ချစ်ရင်ကြက်ပေါက်၊ ဘဲပေါက်ကလေးတွေကိုဝယ်ယူပြီး ဆော့ကစားဖို့ပေးတာမျိုး လုံးဝမလုပ်စေချင်ပါဘူး။

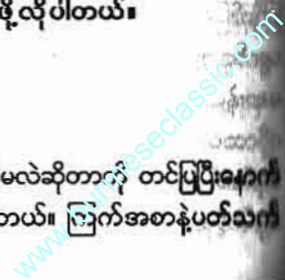

နောက်တချက်က လက်ကိုဆပ်ပြာနဲ့စင်ကြယ်စွာဆေးကြောရုံနဲ့ ကြက်မွေးမြူသူတွေ ကြက်ခြံလုပ်သားတွေအတွက် မလုံလောက်ဘူးဆိုတဲ့အချက်ပဲဖြစ်ပါတယ်။ သူတို့ဟာ ကြက်ခြံပတ်ဝန်းကျင်ထဲကို ကြက်ခြံထဲကိုဝင်တဲ့အခါ ခြေထောက်တွေဟာ ကြက်ခြံအညစ်အကြေးတွေ ကပ်ငြိနေမှာဖြစ်တဲ့အတွက် ခြေထောက်ကိုစင်ကြယ်စွာဆေးကြောခြင်းဟာ အရေးကြီးပါတယ်။ ဖိနပ်စီးပြီးဝင်၊ ဖိနပ်စီးပြီးထွက်တယ်ဆိုပေမယ့် အများဆုံးသုံးတာက ဂျပန်ဖိနပ်တွေ၊ ရာဘာဖိနပ်တွေဖြစ်ပါတယ်။ တကယ်သုံးရမှာက ရာဘာလည်ရှည်ဖိနပ်ကြီးတွေဖြစ်ပါတယ်။ ရာဘာလည်ရှည်ဖိနပ်ကြီးတွေဟာ ခြေထောက်အသားကို လုံးဝမထိအောင် ကာကွယ်နိုင်တဲ့အနေအထားရှိပါတယ်။ နောက်ပြီး အလွယ်တကူသန့်စင်နိုင်တဲ့ရာဘာ၊ ဒါမှမဟုတ် ပလတ်စတစ်တောင်းဘီတို့ အင်္ကျီတို့လိုဝတ်စုံတွေနဲ့ ဝင်ရထွက်ရတာဖြစ်ပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ သာမန်အားဖြင့် မိသားစုကြက်ခြံထဲမှာတော့ ဒီလောက်ထိစနစ်ကျလုပ်ဖို့မလိုပါဘူး။ စနစ်တကျလည်း မလုပ်နိုင်ကြဘူး။ မလုပ်နိုင်ကြတဲ့အခါမှာ ရာဘာဖိနပ်စီးပြီးဝင်မယ်ဆိုရင် အသားမှာခြေထောက်တွေမှာ အညစ်အကြေးတွေ ပိုးမွှားတွေကပ်ညှိနိုင်တယ်ဆိုတာ သတိထားဖို့လိုပါတယ်။ ဒါကြောင့် ကြက်ခြံထဲကိုဝင်တဲ့အခါမှာ ခြေထောက်ကို စင်ကြယ်စွာဆေးကြောသလို ကြက်ခြံထဲက ထွက်လာတဲ့အခါမှာလည်းပဲ ခြေထောက်ကို ရိုးရိုးရေနဲ့သန့်စင်အောင် ဆေးရုံသာမက ပိုသတ်စေသောဆေးလည်းကောင်း၊ ဆပ်ပြာနဲ့သော်လည်းကောင်း စင်ကြယ်အောင်ဆေးကြောဖို့ လိုလားတယ်ဆိုတာတွေ့ရပါတယ်။ ဖိနပ်တွေကို စင်ကြယ်အောင်ဆေးကြောတဲ့နေရာမှာ ဖိနပ်လဲတယ်ဆိုတဲ့နေရာမှာ ကတ္တီပါဖိနပ်တွေကိုထားခဲ့ရပါမယ်။ သားရေဖိနပ်သို့၊ ကတ္တီပါဖိနပ်တို့မှာပိုးမွှားကပ်ညှိနိုင်ပြီးတော့ ဒီဖိနပ်တွေကို ပိုးမွှားသန့်စင်ဖို့အတွက် ပိုးသတ်ဆေးနဲ့

စိမ်းဖိုမလွယ်ပါဘူး။ ပိုသတ်ဆေးအလွယ်တကူသုံးနိုင်ပြီး ဆပ်ပြာနဲ့အလွယ်တကူစင်ကြယ်အောင် ဆေးနိုင်တဲ့ရော်ဘာဖိနပ်တွေ၊ ဂျပန်ဖိနပ်တွေ တနည်းအားဖြင့်ရော်ဘာလည်ရှည်ဖိနပ်တွေကို ဝတ်ဆင်ပြီးတော့မှသာ ကြက်ခြံထဲကို အဝင်အထွက်လုပ်ဖို့လိုအပ်ပါတယ်။ အကယ်၍ ဒီလိုမဝတ်စားနိုင်ဘူးဆိုရင် လက်တွေ့တင်မကဘဲနဲ့ ခြေထောက်တွေပါ စင်ကြယ်အောင် ဆေးကြောဖို့လိုပါတယ်။ ဒါ့အပြင်ကြက်ငှက်အညစ်အကြေးတွေကနေ ရောဂါပိုးမပျံ့နှံ့အောင် ပိုသန့်စင်ဖို့ဆိုတဲ့နေရာမှာ မိမိတို့ရဲ့ကြက်ခြံထဲကို ဝင်တဲ့အဝတ်အစားကိုထွက်လာရင် ချွတ်ထား ခဲ့ပြီး အိမ်ထဲမှာဝတ်ဖို့ အဝတ်အစားကိုပြန်လဲတဲ့နည်းဟာ အလွယ်နည်းပဲဖြစ်ပါတယ်။ ဒီတော့ မှလည်း အဝတ်အစားကနေတဆင့်ပါလာတဲ့ အညစ်အကြေးတွေ ဖုန်မှုန့်တွေကနေ ကြက် တုပ်ကွေးရောဂါပိုးကို မပျံ့နှံ့နိုင်ပါဘူး။ ဒါပေမယ့်မိမိရဲ့လက်၊ ဗျက်နာ၊ ကိုယ်ခန္ဓာတွေမှာ ဒီအညစ်အကြေးဖုန်မှုန့်တွေဟာ ကပ်လာနိုင်တယ်။ ဒါကြောင့်သန့်စင်ဖို့လိုတယ်ဆိုတာလေးကို သိထားဖို့လိုပါတယ်။ ဥပမာ-ကြက်ခြံကနေအထွက်မှာ ရေမိုးချိုးသန့်စင်နိုင်ဖို့ အခွင့်အလမ်း ပေးဖို့လိုပါတယ်။ ရေမိုးချိုးတဲ့အလုပ်ကို ခြံမှာမလုပ်ခဲ့ပဲ အိမ်ပြန်လာပြီးတော့ အိမ်ကျမှ ရေမိုးချိုး အဝတ်အစားလဲမယ်ဆိုရင်တော့ ပြန်လာတဲ့လမ်းတစ်လျှောက်နဲ့ မိမိအိမ်မှာ ဒီအဝတ်ချွတ်တဲ့နေရာ မိမိကိုင်တွယ်သမျှထိတွေ့သမျှ နေရာတွေကတစ်ဆင့် မိမိအိမ်ထဲ ကို ကြက်ခြံထဲကရောဂါပိုးတွေ ယူဆောင်လာနိုင်တဲ့အနေအထားရှိနေပါတယ်။ အဲဒါ ကြောင့် အဝတ်အစားလဲရုံတင်မကဘဲ ဖြစ်နိုင်မယ်ဆိုရင်တော့ ဒီကြက်ခြံထဲကအပြု ထွက်ပြီဆိုရင် ရေမိုးချိုးပြီးတော့မှ အိမ်ကိုပြန်တာကောင်းပါတယ်။ ကိုယ်ခြံပိုင်ရှင်ဆိုရင် လည်း ကြက်ခြံထဲမှာဝင်လိုက်ထွက်လိုက် အကြိမ်ကြိမ်မလုပ်ဘဲနှင့် ဘယ်အချိန်ဝင်မယ်၊ ဘယ်အချိန်ထွက်မယ် အဲလိုမဝင်ခင်မှာ ကိုယ်လက်သန့်စင်ပြီးတော့ ထွက်လာတဲ့အခါ မှာလည်း ကိုယ်လက်သန့်စင်ရေမိုးချိုးပြီး နောက်ထပ်မဝင်ဖို့ဆိုတဲ့အထိကို စနစ်တော် တော်လေးကျဖို့လိုပါတယ်။ ဒါကြောင့်မို့ ကျွန်တော်တို့တွေဟာ ကြက်ကိုအိမ်ထဲမှာ မှန်မှန်အစာကျွေးရေတိုက်လိုက်ရင် ကြက်တွေပွားလာရင် စီးပွားဖြစ်မယ်ဆိုတဲ့ အတွေးအခေါ်ကိုပြုပြင်သင့်ပြီး မွေးမြူထားတဲ့ကြက်ငှက်တွေရဲ့ကျန်းမာရေးကို ဂရုစိုက်နိုင်မှသာ သူတို့ကျန်းမာမှုကိုယ်အတွက်လည်းစီးပွားဖြစ်မယ်။ သူတို့ ကျန်းမာမှု ကိုယ်ရဲ့ကျန်းမာရေးကိုလည်း အထောက်အကူရမယ်။ နောက်ပြီးတော့ သူတို့ဆီကရောဂါမကူးအောင် ကာကွယ်နိုင်မှသာလျှင် ကိုယ်ရှာထားတဲ့စီးပွား ရေရှည်သုံးနိုင်မယ်ဆိုတဲ့ အတွေးအခေါ်မျိုးပြောင်းဖို့လိုပါတယ်။

(ည) အစာနဲ့ရေ

မိမိတို့ကိုယ်တိုင် သန့်ရှင်းရေးကို ဘယ်လိုဂရုစိုက်မလဲဆိုတာကို တင်ပြပြီးနောက် ကြက်အစားအစာနဲ့ရေကို အနည်းငယ်တင်ပြလိုပါတယ်။ ကြက်အစာနဲ့ပတ်သက်

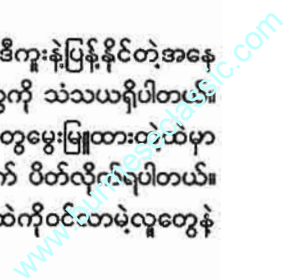

လာရင်တော့ ကြက်အစားအစာတွေဟာ အစိုမဟုတ်တဲ့အတွက်ကြောင့် ပြဿနာ သိပ်မရှိပေမယ့် ကြက်အစားအစာထဲမှာ ဟင်းသီးဟင်းရွက်တွေပါလာပြီဆိုရင် ဒီဟင်းသီး ဟင်းရွက်တွေ ကန်စွန်းရွက်လိုဟာမျိုးတွေပါလာပြီဆိုရင်တော့ ဒီအရွက်တွေကို သန့်သန့် စင်စင်ဆေးကြောဖို့လိုတယ်ဆိုတဲ့အချက်ကို တင်ပြလိုပါတယ်။ နောက်တစ်ခုက ကြက် တွေကိုတိုက်တဲ့ရေပါ။ အခုတစ်ကမ္ဘာလုံးမှာ ကြက်တုပ်ကွေးဖြစ်တဲ့ဖြစ်စဉ်တစ်လျှောက် မှာ ကြက်တိုက်လိုက်တဲ့ရေက ရောဂါပိုးတွေကူးစက်နိုင်တယ်ဆိုတဲ့ကိစ္စကို ဘယ်သူမှ ထောက်ပြခြင်းမရှိပါဘူး။ ဒါပေမဲ့ တောငှက်ရိုင်းတွေ၊ ရေပျော်ငှက်တွေ ကျရောက်ပျံ့သန်း လာတဲ့အင်းတွေ၊ အိုင်တွေ၊ ကန်တွေ၊ ချောင်းတွေဟာ ဒီငှက်တွေရဲ့မစင်အညစ်အကြေး ကနေ ပျံ့နှံ့နိုင်တယ်ဆိုတာကိုတော့ လူတိုင်းကပြောကြပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ ကျွန်တော်တို့ ကြက်မွေးတဲ့လူတွေဟာ ကြက်တွေကိုဘယ်ရေခဲပိုးတိုက်ပါသလဲ။ ချောင်းရေတွေ၊ ကန်ရေတွေကိုတိုက်ပြီး ဒီကြက်တွေကိုမွေးတယ်ဆိုရင်တော့ ဒီချောင်းရေကန်ရေထဲမှာ ရောဂါတွေပါလာနိုင်တယ်ဆိုတာကို သတိထားဖို့လိုပါတယ်။ ဒါကြောင့် ကြက်မွေးမြူရေး၊ ငှက်မွေးမြူရေးလုပ်ငန်းတွေကိုလုပ်တဲ့နေရာမှာ ကြက်ငှက်တွေကို တိုက်တဲ့ရေဟာ သန့်ရှင်းတဲ့ရေဖြစ်ဖို့ သတိထားကြပါလို့ အလေးအနက်ပြုပြီးတင်ပြလိုပါတယ်။

(၄) ယင်ကောင်

အခုအင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံမှာ ကြက်တုပ်ကွေးရောဂါပျံ့နှံ့ပြီး သေတဲ့ဆီမှာ သူတို့သံသယ ရှိတာက ယင်ကောင်ပဲဖြစ်ပါတယ်။ ငှက်ရိုင်းတွေရဲ့ အညစ်အကြေးထဲမှာ ရောဂါပိုးတွေ ရှင်သန်နေနိုင်တယ်။ ကူးစက်နိုင်တယ်။ ကြက်တုပ်ကွေးဖြစ် ကြက်နာကျနေတဲ့ ကြက် မတွေ့ရဲအရိအရွံ့တွေ၊ အညစ်အကြေးတွေ၊ မစင်တွေ၊ သွေးသားတွေမှာ ကြက်တုပ်ကွေး ရောဂါပိုးပါနိုင်တယ်ဆိုတာကိုတော့သိကြတယ်။ ဒါပေမယ့် အပူပိုင်းဒေသနိုင်ငံတွေမှာ ယင်ကောင်အလွန်ပေါ့ပါတယ်။ ငှက်ရိုင်းတွေရဲ့မစင်တွေ ကြက်နာတွေကကျလာတဲ့ မစင်အညစ်အကြေးတွေကို ယင်ကောင်တွေက နားပြီးသယ်မလာနိုင်ဘူးလားဆိုတာကို လည်း စဉ်းစားကြဖို့လိုပါတယ်။ ယင်ကောင်ကနားပြီဆိုရင်တော့ ယင်ကောင်က ပျံ့ပြီး မှာ၊ သမုနေရာတွေမှာ ကြက်တုပ်ကွေးဗိုင်းရပ်စ်ကို ဖြန့်နိုင်ပါတယ်။ ဒီတစ်ချက်ကတော့ မတော်တော်ကို အရေးကြီးတဲ့အချက်ဖြစ်ပါတယ်။

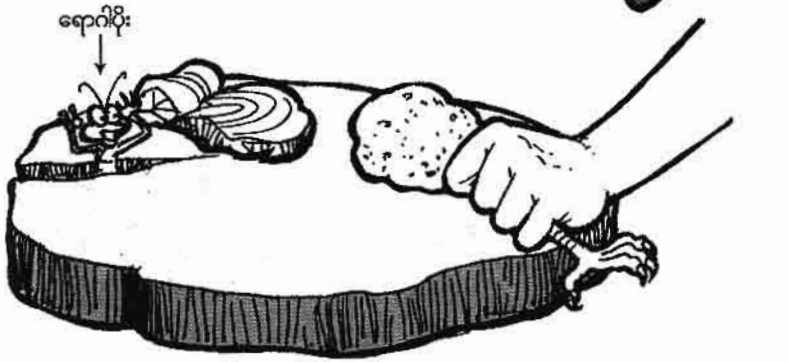
အခြားငှက်တွေမဖြန့်ခင်မှာ ယင်ကောင်တွေက ဟိုကူးဒီကူးနဲ့ပြန့်နိုင်တဲ့အနေ မှာထားမှာရှိတော့ အင်ဒိုနီးရှားအတွေ့အကြုံအရ ယင်ကောင်တွေကို သံသယရှိပါတယ်။ မစင်ပိုင်းရှား ဂျာကာတာမြို့မှာရှိနေတဲ့ တိရစ္ဆာန်ရုံမှာ ငှက်ရိုင်းတွေမွေးမြူထားတဲ့ထဲမှာ ကြက်တုပ်ကွေးဗိုင်းရပ်စ်ပိုးကိုတွေ့တဲ့အခါ တိရစ္ဆာန်ရုံကို (၂၁)ရက် ပိတ်လိုက်ရပါတယ်။ မစင်ပိုင်းရှား(စ်)ပိုးတွေသေတဲ့အထိ ကြက်ငှက်တွေနဲ့ တိရစ္ဆာန်ရုံထဲကိုဝင်လာမဲ့လူတွေနဲ့

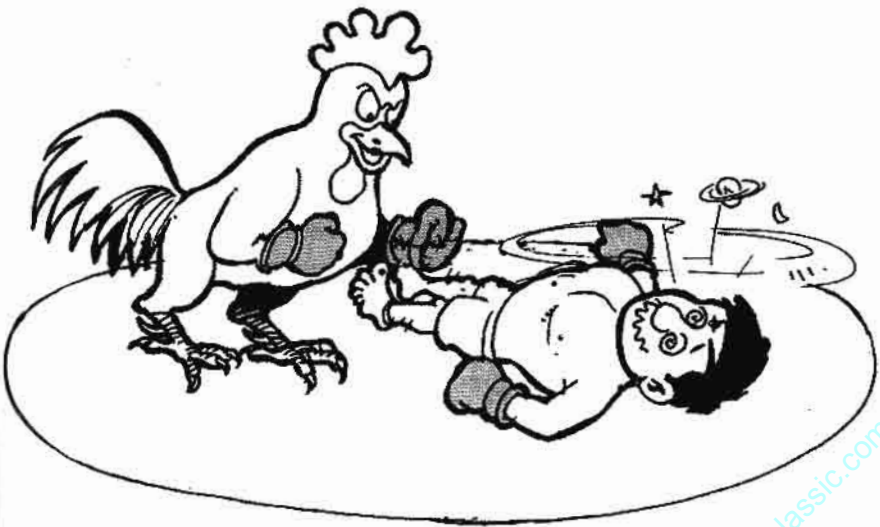
ထိတွေ့မှုမရှိအောင် ပိတ်လိုက် ရပါတယ်။ အဲဒီတော့ ကြက်ငှက်တုပ်ကွေးရောဂါကို မပြန့်ပွားအောင် ထိထိရောက်ရောက်ကာကွယ်ချင်ရင် ပတ်ဝန်းကျင်သန့်ရှင်းရေးက အတော်ဘဲအရေးကြီးတယ်လို့တင်ပြလိုပါတယ်။ ကြက်ခြံထဲမှာ သန့်ရှင်းရေးလုပ်ရုံတင် မကဘူး။ ကြက်ခြံထဲကို ယင်ကောင်တွေဝင် ကြက်အညစ်အကြေးတွေပေါ်နားတာ လူမစင်အညစ်အကြေးတွေ ပြန်နားတာ အဲဒီပတ်ဝန်းကျင်မှာ စားသောက်ဆိုင်တွေမှာ ယင်ကောင်တွေဝင်ပြီးတော့ အစားအသောက်တွေဝင်နားတာဒါတွေဟာ တော်တော်လေး ရောဂါအန္တရာယ်ရှိနိုင်ပါတယ်။ ယင်မနားအောင် ဖုံးအုပ်ထားတာက လူကြီးတွေအတွက် လွယ်ကူပေမဲ့ ကျွန်တော်တို့ကလေးတွေဟာ များသောအားဖြင့် သန့်ရှင်းမှုမရှိကြတဲ့အခါ ကလေးတွေရဲ့ပါးစပ်နားမှာ ယင်ကောင်တွေနားနေတယ်။ မျက်နှာပေါ်မှာ ယင်ကောင်တွေ နားနေတာ မျက်လုံးထောင့်မှာယင်ကောင်တွေဝင်နားတာကို (၅)နှစ်အောက် ကလေးငယ် တွေအနေနဲ့ ကာကွယ်နိုင်ဖို့ခက်ပါတယ်။ ကလေးတွေကို အစားကျွေးပြီဆိုတဲ့အခါ ကလေးက သူ့ကြိုက်သလို ကိုင်စားတယ်။ အစားကျွေးတဲ့အခါမှာ ကလေးပါးစပ်တွေဟာ သန့်ရှင်းရေးမလုပ်ကြလို့ ကလေးပါးစပ်မှာပေကျနေတဲ့အစာတွေကို ယင်ကောင်တွေ လာစားနေတာ ကျွန်တော်အကြိမ်ပေါင်းများစွာ မြင်ဖူးပါတယ်။ မျက်နှာကို ယင်ကောင်တွေ နားနေတဲ့ အခြေအနေမျိုးသည် ရောဂါကူးဖို့အတွက် အခွင့်အလမ်းပိုများစေတာကိုတော့ သတိထားဖို့လိုအပ်ပါတယ်။ ကြက်ခြံပတ်ဝန်းကျင်မှာ ယင်ကောင်တွေ ဝင်ရောက်မှုမရှိဖို့ အတွက် အဓိကတော့ယင်လုံအိမ်သာတွေ ရှိဖို့ဖြစ်ပါတယ်။ ဒါ့အပြင် အမှိုက်စွန့်ပစ်ရေး စနစ်ဟာလည်း အမှိုက်စို၊ အမှိုက်ခြောက်အားလုံး ယင်မနားအောင်သတိထားပြီး ဖုံးအုပ်စွန့် ပစ်ဖို့လိုအပ်ပါတယ်။ ဒီလိုအနေအထားတွေဟာ ခြံရံတဲ့အိမ်တွေမှာရော ကြက်မွေးမြူမှု မရှိသည်တိုင်အောင် အတူတကွနေထိုင်ရတဲ့ ရပ်ရွာတွေမှာရော သတိထားဖို့လိုပါတယ်။ တကယ်တော့ ကျွန်တော်တို့တတွေဟာ တောမှာတင်မကဘူး မြို့ပြကြီးတွေမှာပါ ကြက် တွေအနီးအနားရှိတာကို တွေ့ရပါတယ်။ ကျွန်တော်တို့အိမ်ပတ်ဝန်းကျင်မှာဆိုရင် ကြက် အော်သံတွေ ကြက်တွန်သံတွေ ကြားနေရတာဖြစ်ပါတယ်။

(၅) ကြက်ငှက်တွေကိုရှင်းလင်းခြင်း

နောက်တစ်ခုက ငှက်ရိုင်းတွေနဲ့ပတ်သက်လို့ဖြစ်ပါတယ်။ ငှက်ရိုင်းတွေဟာ သူတို့လွတ်လပ်စွာပျံသန်းနေတာဖြစ်တဲ့အတွက်ကြောင့် ရောဂါသယ်လာတဲ့ သတ္တဝါတွေပဲ ဆိုပြီးတော့ သတ်ပစ်လို့လဲမရပါဘူး။ ငှက်ရိုင်းတွေလာတာကို တားမြစ်ဖို့လဲမလွယ်ပါဘူး။ အခု ကျွန်တော်တို့အတွေ့အကြုံအရဆိုရင် ကြက်ငှက်တုပ်ကွေးဖြစ်မှာနဲ့ရံမိပြီးတော့ ငှက်ရိုင်းတွေကို သတ်တဲ့အဖြစ်ကလေးတွေ ရှိတာကိုတွေ့ခဲ့ရပါတယ်။ မော်လမြိုင်မှာ ကျီးကန်း(၄၃)ကောင် တပြိုင်တည်းသေတာကိုသတင်းရတယ်။ ဒါဟာကြက်ငှက်

ကြက်သားကိုင်လျှင်စား၊ စဉ်းနီတုံး သန့်ရှင်းမှုမရှိလျှင် ရောဂါပိုးများပျံ့နှံ့နိုင်သည်။

ကြက်တုပ်ကွေးရောဂါအား ကြိုတင်ကာကွယ်ခြင်းမပြုပါက လူပေါင်းများစွာ၏ အသက်အန္တရာယ်ကို ဆုံးရှုံးစေနိုင်ပါသည်။

H₅N₁ ဝိုင်းရပ်(စ်)ပိုး ကာကွယ်ဆေးထုတ်လုပ်ရန်အတွက် ဓာတ်ခွဲခန်းအတွင်းစမ်းသပ်နေပုံ

တုပ်ကွေးကူးလို့ ဒီကျီးကန်းတွေသေသလား။ (၄၃)ကောင်ဆိုတာ အတော်ကိုများတဲ့ အတွက်ကြောင့် စစ်ဆေးကြည့်တဲ့အခါ ဒီကျီးကန်းတွေဟာ အဆိပ်ခပ်ခံရလိုသေတယ် ဆိုတာကိုသိရတယ်။ ကျီးကန်းတွေထဲမှာ အဆိပ်တွေကိုတွေ့ပါတယ်။ ဒီအဆိပ်တွေပါတဲ့ ပေါင်းသတ်ဆေးတွေကို ကျီးကန်းတွေစားမိပြီးတော့ သေတာဖြစ်ပါတယ်။ တမင်သေ အောင် အဆိပ်ခတ်ခြင်းမဟုတ်ပါဘူး။

မော်လမြိုင်မှာပဲ ဒီ(၃၂)ကောင်သေတာကို လေ့လာကြည့်တဲ့အခါနို့တွေက ရောဂါ ပိုးကူးမှာကြောက်တဲ့အတွက် အဆိပ်ကျွေးသတ်တယ်ဆိုတာတွေရပါတယ်။ တကယ် တော့ ကိုယ်ပတ်ဝန်းကျင်က ငှက်ရိုင်းတွေကို အဆိပ်ကျွေးသတ်တာမျိုး မလုပ်သင့်ပါဘူး။ ဒီငှက်ရိုင်းတွေဟာ သဘာဝအလျောက်သွားလာနေတာဖြစ်ပြီး ဒီငှက်ရိုင်းတွေ ကိုယ်အနီး အနားမှာမနေအောင် ကာကွယ်ဖို့ဘဲဖြစ်ပါတယ်။ ထိုင်းနိုင်ငံမှာ ရောဂါကာကွယ်တဲ့အနေနဲ့ ကြက်မွေးမြူရေးလုပ်ငန်းတွေမှာ ကြက်တွေကိုသတ်ခဲ့ပါတယ်။ ဗီယက်နမ်မှာ ကြက်တွေ ဘဲတွေကို သတ်ပါတယ်။ တောင်ကိုရီးယား၊ ဂျပန်မှာ အဲဒီလိုပဲ ရောဂါဖြစ်တယ်ဆိုတဲ့ သတင်းကြားတာနဲ့ ရောဂါဖြေရှင်းနည်းတစ်နည်းအနေနဲ့ ကြက်တွေကို တပြိုင်တည်း အကုန်လုံး သတ်ပစ်လိုက်တဲ့အလုပ်ကိုလုပ်ကြပါတယ်။ ဒါပေမယ့် ထိုင်းနိုင်ငံမှာ ကြက် တွေကိုအဲဒီလိုသတ်လိုက်လို့ ကြက်တုပ်ကွေးဟာ ရပ်ဆိုင်းသွားခြင်းမရှိခဲ့ပါဘူး။ အခုဆိုရင် အသတ်ခံရတဲ့ ကြက်ငှက်သန်းပေါင်း(၁၅၀)ကျော်သွားပြီ ဖြစ်ပါတယ်။ ဒါလောက် အသား လွတ်သေသွားပေမယ့် ရောဂါဟာပျံ့နှံ့နေဆဲပဲဖြစ်ပါတယ်။ သတ္တဝါတွေကိုသတ်တဲ့နည်းနဲ့ ကြက်တုပ်ကွေးကိုကာကွယ်ဖို့ ခက်နေပြီဆိုတာ သိပ္ပံပညာရှင်တွေအနေနဲ့ တွေ့ရှိကြပြီ ဖြစ်ပါတယ်။ ကြက်ငှက်တုပ်ကွေးဖြစ်လို့ ကြက်တွေကိုသတ်တယ်ဆိုပြီး အင်ဒိုနီးရှားက လာတဲ့သတင်းမှာ ကြက်ပိုင်ရှင်တွေက လက်ကြီးနဲ့ ကြက်သေတွေကိုကိုင်ကိုင်ပြီး ဖီးပုံထဲကို ပစ်ထည့်တဲ့ဓာတ်ပုံတွေကို တွေ့ရပါတယ်။ ဒါဟာတော်တော်ကိုအန္တရာယ်များတဲ့ အလုပ်ဖြစ်ပါတယ်။ ကြက်နာကျလို့ကျန်နေတဲ့ ကြက်နာတွေကိုသတ်တာ တော်တော်ကို သတိထားရပါတယ်။ ဆိုးတာက ကြက်မွေးတဲ့လူတွေဟာ ကိုယ်ကြက်တွေကို ကိုယ် နှုတ်ပျောတာနဲ့ကြက်နာကျပြီဆိုရင် ကျန်နေတဲ့ကြက်တွေကို ချက်စားတာမျိုးပါပဲ။ ပိုဆိုးတာက တော့ အဲဒီကြက်တွေကို မသိချင်ယောင်ဆောင်ပြီး ဈေးထဲကို ထုတ်ရောင်းလိုက်တဲ့ကိစ္စပဲ။ ရှင်နေသေးတဲ့အတွက်ကြောင့် ရောင်းလိုက်တဲ့အခါ ကြက်ခိုင်ကလည်း ဝယ်လိုက်တာမျိုး ရှိနိုင်ပါတယ်။ မြန်မာနိုင်ငံမှာတော့ ကြက်ခိုင်တွေမှာကြက်ကျန်းမာရေးကို စစ်ဆေးနေတဲ့ ပညာရှင်တွေရှိတဲ့အတွက်ကြောင့် ယနေ့အထိ ကြက်ခိုင်တွေမှာ ကြက်နာတွေ ကြက်သေ တွေ ရောင်းချမှုကန့်သတ်ထားတာဖြစ်ပါတယ်။ ကာကွယ်ဖို့ ကြိုးစားနေတာဖြစ်ပါတယ်။ မြောက်လုံးလှန့်လုံးတွေနဲ့ ရွာတွေကိုသွားပြီးတော့ ကြက်တွေကိုအောက်ဈေးနဲ့ဝယ်ပြီး အမြတ် များများနဲ့ရောင်းတဲ့အတွေ့အကြုံတွေရှိတယ်လို့ ဗီယက်နမ်ကလာတဲ့သတင်း ဖာစ်ရပ်က ဖော်ပြထားပါတယ်။ ဒီရောဂါတစ်ရပ်ကိုအကြောင်းပြုပြီး အမြတ်ထုတ်တာ

မျိုးတွေရှိပါတယ်။ ဝယ်သူမလာရင်လည်း ကိုယ်ကြက်ကလေးကိုယ် နမ္ပေတာနဲ့ချက်စားလိုက်တာမျိုးတောင် မလုပ်သင့်ပါဘူး။ ကြက်တွေကိုရောဂါဖြစ်တဲ့အခါမှာ ရှင်းလင်းဖို့ ကြက်ခြံထဲကို ဝင်တဲ့သူကိုယ်ပေါ်မှာ အကာသဝတ်စုံတွေကဲ့သို့ ဝတ်ဆင်ပြီးဝင်ရမှာ ဖြစ်ပါတယ်။ သူ့ရဲ့အသားမှန်သမျှမှာ ပိုးတွေမကျအောင် တစ်ကိုယ်လုံးကိုကာကွယ်နိုင်တဲ့ ဝတ်စုံတွေဝတ်ရတယ်။ ရိုးရိုးဝတ်စုံနဲ့တောင်မရတော့ပါဘူး။ ရိုးရိုးခေါင်းစွပ်နဲ့လည်းမရပါဘူး။ ရိုးရိုး နှာခေါင်းစွပ်နဲ့လည်းမရပါဘူး။ ရိုးရိုးလက်အိတ်နဲ့လည်းမရပါဘူး။ ဒါပေမဲ့ လက်တွေမှာ ကြက်နာကျတဲ့နေရာဟာ အလွန်းဝေးလံသီခေါင်တဲ့ နေရာဖြစ်ချင်ဖြစ်မယ်။ ကြက်နာကျတဲ့ ကြက်ခြံထဲကလူဟာ ဗဟုသုတနည်းတဲ့လူမျိုးလည်း ဖြစ်ချင်ဖြစ်မယ်။ ဒီလိုနေရာမျိုးမှာ ကြက်တွေ ကြက်နာကျလို့ နာပြီသေပြီဆိုရင် သန့်ရှင်းဖို့ဝင်ရောက်တဲ့သူတွေဟာ အနည်းဆုံး လက်အိတ်စွပ်ပြီးတော့ ကြက်နာတွေကို ကောက်ရပါမယ်။ ကြက်သေကိုကောက်ရပါမယ်။ အနည်းဆုံးဖိနပ်တွေ အဝတ်အစားတွေဟာ ကြက်ခြံထဲကိုဝင်တဲ့ထွက်တဲ့အခါမှာ စည်းကမ်းအတိုင်း အတိအကျဖြစ်ဖို့လိုပါတယ်။ ကောက်လာတဲ့ကြက်တွေကိုလည်း ဟိုပုံဒီပုံမစပ်ပဲနဲ့တစ်ခါတည်း လုံခြုံတဲ့ပစ္စည်းနဲ့ထည့်ကာ သီးသန့်နေရာမှာသွားပြီး မီးရှို့ပစ်ဖို့လိုပါတယ်။ တွင်းတူးပြီးမြှုပ်မယ်ဆိုရင်လည်း တွင်းနက်နက်တူးပြီး မြှုပ်ပြီးတဲ့အခါ အပေါ်ကနေ မြေတော်တော်များများဖို့ပေးဖို့လိုပါတယ်။ အဲဒီလိုတွင်းတူးမြှုပ်ထားတဲ့ ကြက်သားကိုတူးပြီးစားမယ့် ခွေးစတဲ့သတ္တဝါတွေတူးပြီး ဖော်ထုတ်လို့မရအောင် လုပ်ရတာ ဖြစ်တယ်။ အထူးသဖြင့် မီးရှို့ပြီးဖျက်ဆီးမယ်ဆိုရင် ဒီကြက်တွေကို သယ်သွားတဲ့နေရာမှာ သေသေချာချာ အကာအကွယ်နဲ့သယ်ဖို့လိုပါတယ်။ များသောအားဖြင့်တွေ့ရတာက ကြက်ခြံကြီးတွေမှာ ကြက်နာကျတဲ့အခါကျရင် တိရစ္ဆာန်မွေးမြူရေး၊ ကုသရေးတာဝန် ရှိတဲ့လူတွေ ကျန်းမာရေးတာဝန်ရှိတဲ့လူတွေဝင်ရောက်ပြီးဆောင်ရွက်နေတာဖြစ်ပါတယ်။ ထိုင်းနိုင်ငံမှာဆိုရင်တော့ တပ်ကတာဝန်ယူပြီး ရှင်းလင်းရေးလုပ်ရတဲ့အနေအထားအထိ ရှိတယ်လို့ သတင်းတစ်ရပ်က ဆိုပါတယ်။ စစ်တပ်ကဝင်ပြီး ကြက်ခြံတွေကို ကြက်နာ ကျတဲ့အခါမှာ ကြက်တွေသန့်ရှင်းဖို့ သတ်ဖြတ်တဲ့ကိစ္စတွေမှာ တာဝန်ယူပြီး စေတနာ့ ဝန်ထမ်းဆောင်ရွက်ပေးကြပါတယ်။ အဲလိုဆောင်ရွက်ပေးတဲ့အခါ ဝတ်ရမယ့်ဝတ်စုံတွေကို ဝတ်စုံပြည့်ဝတ်ဆင်ပြီးမှသာလျှင် ကြက်တွေကိုသတ်ဖို့အတွက် ဆောင်ရွက်ရပါတယ်။ အဲဒီလိုမဆောင်ရွက်နိုင်ဘူးဆိုရင် ဝင်တဲ့လူတွေကနေတစ်ဆင့် ကြက်တုပ်ကွေးရောဂါဟာ ကျယ်ပြန့်စွာ ပျံ့နှံ့နိုင်မယ့်အန္တရာယ်ရှိပါတယ်။ စောစောပိုင်းက ကြက်တုပ်ကွေးမှ လူတုပ် ကွေးသို့မကူးစက်အောင် ကာကွယ်ဖို့ဆေးတွေ ပေးထားပါတယ်ဆိုတဲ့နေရာတွေမှာ ဒီလိုကြက်နာကျလို့ ဝင်ရောက်ရတဲ့လူတွေအားလုံးဟာ တုပ်ကွေးရောဂါကာကွယ်ဆေး ထိုးတာမျိုး၊ ဒီလူတွေကိုယ်၌ကိုက တာမီဗလူးလိုကာကွယ်ဆေးတိုက်ထားတာမျိုး၊ ဒါမျိုး တွေနဲ့ သူတို့ကာကွယ်ပေးရပါတယ်။ ဒါကြောင့် ကြက်တုပ်ကွေးအတွက် ရှားရှားပါးပါး ရှိနေတဲ့ကာကွယ်ဆေးမျိုးကို ကျွန်တော်တို့တစ်တွေအနေနဲ့ ကြက်နာကျတဲ့အခါမှာ

တာဝန်ယူရမယ့် အရေးပေါ်တာဝန်ရှိတဲ့သူတွေအတွက် ချန်ထားဖို့လိုပါတယ်။ အဲဒီလူတွေကို ကျွန်တော်တို့အကာအကွယ် ပြည်ပြည်စုံစုံပေးပြီးမှသာ ကြက်တုပ်ကွေးပြဿနာကို ဖြေရှင်းလို့ရပါတယ်။ အဲဒီလူတွေက ပေါ့ဆနေမယ် အကာအကွယ်မရှိဘူးဆိုရင် ဒီလူတွေ သယ်ထုတ်လာတာနဲ့ နေရာအနှံ့မှာပျံ့သွားနိုင်စရာအကြောင်းရှိပါတယ်။ ဒါကြောင့် ကြက်တုပ်ကွေးရောဂါဖြစ်နေပြီဆိုရင် ကြက်ငှက်များကို ထိတွေ့ကိုင်တွယ်တဲ့ လူသာမက တော့ဘူး။ လူပါကြက်တုပ်ကွေးဖြစ်တဲ့နိုင်ငံတွေကျတော့ ဒီလူကိုဘယ်လိုကုသမလဲ။ သူရှိနေတဲ့အိမ်မှာ ကုမှာလား။ ဒါမှမဟုတ်ရင် သူ့ကိုဆေးရုံကိုသယ်လာပြီးတော့ကုမှာလား။ သူ့ကို ဆေးရုံကိုသယ်လာမယ့်လမ်းတစ်လျှောက်မှာ ဘယ်လိုသယ်မှာလဲ။ ဘယ်လိုကာမူးနဲ့သယ်လာမလဲ။ ဘယ်လိုလူတွေက သူ့ကိုပြုစုစောင့်ရှောက်မှာလဲ။ သူ့ကို ပြုစုစောင့်ရှောက်တဲ့သူတွေကကော ကိုယ့်ကိုကိုယ်ဘယ်လိုကာကွယ်မှာလဲ။ ဒီရောဂါမဖြစ်အောင် ကာကွယ်နေတဲ့လူက သူများကိုမပျံ့နှံ့အောင် ဘယ်လိုကာကွယ်ထားမလဲဆိုတာ တော်တော်ကိုအရေးကြီးတဲ့ ကိစ္စပဲဖြစ်လာပါတယ်။ ဆေးရုံကိုရောက်ရင်လူနာကို ဘယ်လိုအခန်းမှာထားမှာလဲ။ သူ့အခန်းဟာ ရောဂါကူးစက်ပျံ့နှံ့မှုမဖြစ်နိုင်အောင် လုံခြုံတဲ့အခန်းမျိုးဖြစ်ဖို့လိုပါတယ်။ ကြက်တုပ်ကွေးဗိုင်းရပ်(စ်) ဟုတ်မဟုတ် စစ်ဆေးဖို့ယူလာတဲ့ပစ္စည်းတွေကိုလည်း ကျွန်တော်တို့အနေနဲ့လုံခြုံမှုစနစ်တကျထားဖို့ လိုလာပါတယ်။ ကြက်နာကျရင် ဒီကြက်ကနေပြီး ရောဂါပိုးရှိမရှိစစ်ဆေးဖို့ ပစ္စည်းတွေသယ်ဆောင်လာရမယ်။ လူမှာဖြစ်ရင် ဒီလူကထွက်လာတဲ့ ခန္ဓာကိုယ်ရဲ့အစိတ်အပိုင်းတချို့မှာ ကြက်တုပ်ကွေးရောဂါပိုးရှိမရှိ စစ်ဆေးဖို့လိုလာပါမယ်။

ကြက်အညစ်အကြေးတွေ ကြက်လည်ချောင်းကထွက်တဲ့ အညစ်အကြေး အရိအရွဲတွေမှာ ရောဂါပိုးတွေရှိမရှိ လူမှာရောဂါကူးစက်လာပြီဆိုလို့ရှိရင် ဒီရောဂါကူးစက်ခံရသူဟာ တကယ်ကြက်တုပ်ကွေးဟုတ်မဟုတ်ဆိုတာကို ချက်ချင်းစစ်ဆေးနိုင်တဲ့အနေအထားတွေရှိပါတယ်။ ချက်ချင်းစစ်ဆေးပြီးတော့ ချက်ချင်းဖော်ထုတ်တဲ့နေရာမှာ မိုင်လုံမူရီအောင် အခြားနိုင်ငံက သုတေသနဓာတ်ခွဲခန်းတွေဆီကိုလည်း ပို့ရပါတယ်။ အဲဒီလိုမျိုးဓာတ်ခွဲဖို့အတွက် စစ်ဆေးဖို့သယ်ဆောင်လာတဲ့ ပစ္စည်းတွေလုံခြုံဖို့အရေးကြီးပါတယ်။ ဒီပစ္စည်းတွေကတစ်ဆင့် လမ်းတစ်လျှောက်မှာ ရောဂါပျံ့ပွားမသွားအောင် ကာကွယ်ရတာဖြစ်ပါတယ်။ အဲဒီလိုပါဘဲ တစ်နိုင်ငံကနေတစ်နိုင်ငံ ရောဂါစစ်ဆေးတဲ့နေရာမှာ အတည်ပြုချက်ယူဖို့အတွက်ပိုပေးတဲ့နေရာမှာလည်း ဒီလိုပိုပေးတဲ့စနစ်သည် ဘေး အန္တရာယ်မရှိအောင် ကူးစက်ပျံ့နှံ့မှုမရှိအောင် တော်တော်ကိုအရေးကြီးစဉ်းစားဆောင်ရွက်ရတာဖြစ်ပါတယ်။ အဲဒါကြောင့်မို့လို့ကြက် ငှက်တုပ်ကွေးအန္တရာယ်ကို ကာကွယ်တဲ့နေရာမှာ ကြက်ခြံလေးတစ်ခုထဲ ကြည့်နေလို့မရပါဘူး။ ကြက်တွေမွေးမြူတတ်တဲ့ ရွာတစ်ရွာ၊ မြို့တစ်မြို့အနေနဲ့ကြည့်လို့မရပါဘူး။ ကြက်တုပ်ကွေးလူနာကို ကုသထားတဲ့ ဆေးရုံလေးတစ်ရုံအနေနဲ့ ကြည့်လို့မရပါဘူး။ ဆေးရုံတစ်ရုံ၊ ဆရာဝန်နဲ့

ဆရာမတွေအနေနဲ့သာကြည့်လို့မရပါဘူး။ တစ်ကမ္ဘာလုံးမှာ ပျံ့နှံ့တဲ့အန္တရာယ်ကို စဉ်းစားပြီးတော့ "Think Globally. Act Locally" တစ်ကမ္ဘာလုံး အမြင်နဲ့ကြည့်ပြီးတဲ့နောက် သက်ဆိုင်ရာဒေသမှာ တိတိကျကျစနစ်တကျ ဆောင်ရွက်ခြင်းဆိုတဲ့ အစီအစဉ်တွေကို ချမှတ်ဆောင်ရွက်ကြဖို့ဖြစ်ပါတယ်။

ကြက်တုပ်ကွေး

ကြက်တုပ်ကွေး လူ့မာကူးစက်လျှင် သေနိုင်သည်။

ကြက်တုပ်ကွေးပိုးသည် ကြက်၊ ဘဲ၊ ငှက်များမှ လူထံကူးစက်နိုင်သည်။

ကြက်တုပ်ကွေးရောဂါပိုးရှိနေသော ကြက်ငှက်များကို အလွယ်တကူ သတိမပြုမိနိုင်ပါ။

သင်မသိဘဲနှင့် သင်အိမ်၊ ခြံထဲမှ ကြက်၊ ငှက်များထံတွင် ကြက်တုပ်ကွေးကူးစက်ခံရနိုင်သည်ကို သတိရှိပါ။

အခန်း (၁၀)

ကြက်တုပ်ကွေးကနေ လူတုပ်ကွေးဖြစ်လာအောင် ကာကွယ်ခြင်း

(က) ရှေ့တန်းစစ်မျက်နှာ

အခုဆက်ပြီး ကြက်တုပ်ကွေးကနေ လူတုပ်ကွေးဖြစ်လာအောင် ဘယ်လို ကာကွယ်ကြမလဲဆိုတာကို တင်ပြလိုပါတယ်။ စောစောကပြောခဲ့တဲ့အထဲမှာလည်း အချက်အလက်တော်တော်များ ပါဝင်သွားပြီဖြစ်ပါတယ်။ ကြက်တုပ်ကွေးကနေ လူတုပ်ကွေး ဖြစ်လာဖို့အတွက် ကြက်တွေတုပ်ကွေးဖြစ်ပြီးတော့ ကြက်နာကျပြီး သေဆုံးတဲ့အခြေအနေ တွေဟာ လူကိုကူးစက်တဲ့အနေအထားအထိ မဖြစ်လာအောင်ဆောင်ရွက်ဖို့အတွက်အထိ ဖြစ်လာပါတယ်။ အခုလောလောဆယ်အနေအထားမှာတော့ ကြက်တွေကို ကြက်တုပ်ကွေး မကူးစက်အောင် ကာကွယ်နိုင်ရင်လူတွေကို ကြက်ကနေကြက်တုပ်ကွေးကူးစက်ခံရမှု ကာကွယ်ထားပြီးဖြစ်နေတဲ့အတွက်ကြောင့် ရှေ့တန်းစစ်မျက်နှာဟာ ကြက်တွေမှာ ကြက် တုပ်ကွေးကူးစက်မခံရဘဲဖြစ်ပါတယ်။ ဒီရှေ့တန်းစစ်မျက်နှာပြင် ကျော်လွန်လာခဲ့ပြီးလို့ ကြက်တွေမှာ ကြက်တုပ်ကွေးဖြစ်လာပြီဆိုရင်လည်း ကြက်တုပ်ကွေးဖြစ်တဲ့နေရာမှာ ရပ်ဆိုင်း သွားအောင်လုပ်ဖို့လိုပါတယ်။ ကြက်တုပ်ကွေးဖြစ်တဲ့နေရာမှာပဲ ရပ်ဆိုင်းပြီးတော့ လူကို တုပ်ကွေးဖြစ်လာအောင် ထိန်းချုပ်ရတဲ့လုပ်ငန်းတွေ ကာကွယ်ရတဲ့လုပ်ငန်းတွေရှိလာပါ တယ်။ ပထမဦးဆုံးအချက်ကတော့ကြက်တွေမှာ ကြက်တုပ်ကွေးဖြစ်လာပြီဆိုရင် ကြက်ခြံ တစ်ခြံလုံးကိုရှင်းပစ်ဖို့လိုပါတယ်။ ကြက်ခြံတစ်ခြံလုံးက ကြက်တွေကို အကုန်လုံးသတ်ပစ်ရမှာ ဖြစ်ပါတယ်။ အဲဒီလိုသတ်တဲ့အခါ ကြက်နာတွေကိုဖမ်းရလွယ်ပေမယ့် ကြက်အကောင်းတွေ ရှိနေပါသေးတယ်။ ရောဂါကူးစက်ခံနိုင်တဲ့ကြက်အကောင်းတွေ ရှိနေပါသေးတယ်။ အဲဒီ ကြက်တွေကိုတယ်လို့လုပ်မလဲ။ ဖမ်းရတာတော်တော်ခက်သွားပါပြီ အဲလိုကြက်ကို ဝင်ရောက် ဖမ်းဆီးတဲ့အခါမှာ ဝရန်းသုန်းကားဖြစ်မှာပါပဲ။ ကြက်တွေကပျံမယ် ပြေးမယ်။ အဲဒီတော့ လိုက်ဖမ်းတဲ့လူဟာ ရောဂါကူးစက်နိုင်တဲ့အနေအထား တော်တော်ရှိပါတယ်။ အခု ကြက်တုပ် ကွေးဖြစ်ပြီးသေတဲ့သူတွေဟာ တကယ်တော့မသိဘဲနဲ့ ကြက်တုပ်ကွေးရောဂါပိုးကိုကိုင်တွယ်ပြီး မိမိကိုယ်ထဲဝင်ရောက်ပြီး သေကြရတဲ့သူတွေပဲ များပါတယ်။ ကြက်တုပ်ကွေးဖြစ်မှန်းမသိ ကြက်နာသလား၊ ကြက်ကောင်းသလားမသိ၊ ကြက်အသားကိုကိုင်မိရာကနေပြီး မိမိ လက်ကိုကိုင်တာ ကြက်အရင်၊ ကြက်နာ၊ နေမကောင်းတဲ့ ကြက်တွေကို ကိုင်မိရတာကနေ မိမိကိုယ်ထဲ ရောဂါပိုးဝင်ရောက်ပြီး ရောဂါဖြစ်သေတာဖြစ်ပါ တယ်။ ဒါကြောင့်မိမိ (Good Farming Practices) လိုခေါ်တဲ့ ကြက်ခြံထဲကို ဝင်ရောက်တဲ့နေရာမှာ ကြက်အရင်တွေကို ကိုင်တွယ်တဲ့နေရာမှာ ကြက်အရင်တွေကို ကြက်ခြံကနေထုတ်တဲ့နေရာမှာ ကြက်ထွက်ပစ္စည်း

တွေကို ထုတ်လုပ်ဖြန့်ဖြူးတဲ့နေရာမှာ သတိထားပြီး ပထမကာကွယ်ပြိုသားဖြစ်ရမယ်။ ဒါပေမယ့် ကြက်တွေမှာတုပ်ကွေးဖြစ်လာပြီဆိုတဲ့အချိန်မှာ လူတွေကကြက်နာတွေနဲ့ ကြက်ခြံကို ရှင်းတဲ့အတွက် ကိုင်တွယ်တဲ့နေရာမှာတော့ ကိုယ့်ချည်းဘဲမဖြစ်နိုင်ပါဘူး။ ဒါကြောင့်ပိုလို့ ကြက်နာကျနာတဲ့အချိန်မျိုးဖြစ်လာခဲ့ရင်တော့ အနီးဆုံးကျန်းမာရေးဝန်ထမ်းတွေနဲ့ မွေးမြူရေးနဲ့ ကုသရေးဦးစီးဌာနဝန်ထမ်းတွေကို အမြန်ဆုံးဆက်သွယ်ဖို့လိုပါတယ်။ ကျန်းမာရေးဝန်ထမ်းတွေ မွေးမြူရေးနဲ့ ကုသရေးဌာနကဝန်ထမ်းတွေက ကြက်နာတွေကိုဘယ်လိုရှင်းရမယ်၊ အဲဒီလို ရှင်းတဲ့အခါမှာ လူတွေဆီကို ကူးစက်ပျံ့ပွားမှုမဖြစ်အောင် ကိုယ့်ကိုကိုယ် ဘယ်လိုကာကွယ် ရမလဲဆိုတာကို သိအိစိုအရ စာတွေသိရှိထားပြီးဖြစ်ပါတယ်။ အခုလောလောဆယ်မှာလည်း ဒီပုဂ္ဂိုလ်တွေကို လက်တွေ့ကာကွယ်နိုင်စွမ်းရှိအောင်လည်း လေ့ကျင့်မှုတွေလုပ်နေပါတယ်။ ဒီလူတွေက ဘာပဲပြောပြော သာမန်လူတွေထက်စာရင် ရောဂါအကြောင်းကို ပိုပြီးနားလည်လို့ ကြက်ခြံကနေတဆင့် လူတွေကိုကူးစက်မှုမရှိအောင်၊ အခြားကြက်ခြံတွေမှာ ကူးစက်ပျံ့နှံ့မှု မဖြစ်အောင် သူတို့ကာကွယ်နိုင်ပါတယ်။ ဒါကြောင့် ကြက်နာကျတဲ့ကြက်ခြံတွေဟာ ဝေးသည် ဖြစ်စေ၊ နီးသည်ဖြစ်စေ သက်ဆိုင်ရာကိုသတင်းပို့ဖို့အတွက် အရေးတကြီးလိုအပ်ပါတယ်။ ဒါပေမယ့် တောင်ပေါ်မှာ မိမိဘာသာမွေးထားတဲ့ ကြက်ခြံတွေထဲက ကြက်တွေ ရုတ်တရက် သေလို့ အကြောင်းကြားဖို့ဝေးလွန်းတယ်ဆိုရင် ဘယ်လိုလုပ်မလဲ။ စောစောကပြောခဲ့သလိုပဲ ကြက်နာတွေကိုကောက်တဲ့နေရာမှာ လက်နဲ့ကောက်လို့မရပါဘူး။ အဝတ်အစားကို ဒီအတိုင်း ဝတ်လို့မရပါဘူး။ အဝတ်အစားလဲ၊ ဆေးလို့ကြောလို့ရတဲ့ ရာဘာဖိနပ်ကိုစီး၊ နှာခေါင်းစည်း နိုင်ရင်နှာခေါင်းစည်း၊ မစီးနိုင်ရင်လည်းအမြန်ဝင်ပြီး လက်ကိုတစ်ခါသုံး လက်အိတ်နဲ့ဖြစ်ဖြစ်၊ ကြပ်ကြပ်အိတ်နဲ့ဖြစ်ဖြစ် စွပ်ပြီးတော့ကိုင်တွယ်ပြီး အဆင်သင့်တူးထားတဲ့တွင်းထဲမှာ လွှင့်ပစ်ဖို့ လိုပါတယ်။ ဒါဟာသက်ဆိုင်ရာကို အကြောင်းကြားဖို့ အချိန်မီဘူးဆိုရင် ကိုယ့်ဘာသာ ကိုယ်လုပ်ရမဲ့နည်းဖြစ်ပါတယ်။ ဒါပေမယ့် သတိထားရမယ့်အချက်ကတော့ မိမိကိုင်တွယ် လိုက်တဲ့ကြက်နာ၊ ကြက်သေ၊ ကြက်ခြံထဲက အညစ်အကြေးတွေသည် မိမိခန္ဓာကိုယ် တစ်ကိုယ်လုံးမှာ ဘယ်နေရာမှာမှ ကပ်ငြိပ်မလာဖို့ကို သတိထားဖို့ပဲ။ လက်မှာတင်မကတော့ ခန္ဓာကိုယ်အစိတ်အပိုင်းအားလုံး၊ ခြေထောက်မျက်နှာအားလုံးမှာ ပိုးကပ်နိုင်ခြေရှိတာကို သတိထားပြီး ချက်ချင်းဆပ်ပြာနဲ့လက်ဆေးကြောတာ ရေဖိုးချိုးတာလုပ်ဖို့လိုပါတယ်။ ဒါက ဝေးလံတဲ့ဒေသတွေမှာ ပြောခြင်းဖြစ်ပါတယ်။ သက်ဆိုင်ရာတွေနဲ့ ဆက်သွယ်ဖို့နီးမယ်ဆိုရင် တော့ အမြန်ဆုံးအကြောင်းကြားတာက ပိုပြီးတော့ကောင်းပါတယ်။ အကြောင်းကြားတဲ့အခါမှာ ရောက်ရှိလာတဲ့ တာဝန်ရှိသူတွေကလည်း ဒီတိုင်းကြက်ခြံထဲကို ဝင်လို့မရဘဲ မိမိကိုယ်ကို တိကျအောင်ကာကွယ်ဖို့ လိုအပ်ပါတယ်။ အဲဒီလို မကာကွယ်နိုင်ဘူးဆိုလို့ရင် ကြက်နာပွဲတွေ၊ ကူးစက်မှုဟာ ကြက်ခြံပတ်ဝန်းကျင်မှာ နေထိုင်တဲ့လူတွေတင်မကဘဲနဲ့ ဒီကြားပတ်ဝန်းကျင်၊ ရောဂါကိုကာကွယ်တားဆီးသူတွေမှာပါ ရောဂါပြန့်နှံ့နိုင်တဲ့အထိ ဖြစ်နိုင်ပါတယ်။ ဒါကိုတော့ အထူးပဲ သတိထားဖို့လိုပါတယ်။ လူတုပ်ကွေးဖြစ်မလာအောင် ကာကွယ်တဲ့နေရာမှာ ကြက်

တုပ်ကွေးဖြစ်နေတဲ့ ကြက်ခြံထွက်ပစ္စည်းတွေကို ဖျက်စီးရမယ့်အနေအထားမှာရှိပါတယ်။ ကြက်တွေတင်မကဘူး။ အဲဒီကြက်ခြံကိုလည်း ရောဂါပိုးသန့်စင်ဖို့ ချက်ချင်းလိုအပ်ပါတယ်။ နောက်ထပ်ကြက်မမွေးခင်မှာ ကြက်ခြံဟာလုံလောက်တဲ့ သန့်စင်မှုတွေပြုလုပ်ပြီး ဖြစ်နေရပါတယ်။ ကြက်ထွက်ပစ္စည်းထဲမှာ တချို့တွေက ကြက်သားကို အေးခဲပြီးတော့ ဖြန့်ဝေရောင်းချတာတွေ ရှိပါတယ်။ ကြက်ဥတင်မကပဲနဲ့ အေးခဲထားတဲ့ကြက်သားတွေကို ကြက်တုပ်ကွေးဖြစ်နေတဲ့ ဒေသတိုက်မှာသာမက အဝေးကို အေးခဲထားတဲ့ကြက်သားတွေကို ဖြန့်ဖြူးရောင်းချလို့မရပါဘူး။ ဒါကြောင့် ဒေသအလိုက် ကန့်သတ်ပိတ်ပင်မှုတွေရှိပါတယ်။ ဥပမာအားဖြင့်ဆိုလို့ ရိုရင် ကြက်တုပ်ကွေးဖြစ်လို့ ကြက်နာကျတဲ့နေရာ ကြက်တုပ်ကွေးမှန်းသေချာပြီဆိုတာနဲ့ တပြိုင်နက်တည်း (၁)ကီလိုမီတာကနေ (၃)ကီလိုမီတာအချင်းရှိတဲ့ ဧရိယာပတ်ပတ်လည်မှာ အားလုံးကြက်တွေကို သတ်ပစ်ရမှာ ဖြစ်ပါတယ်။ ပြီးတဲ့နောက် အဲဒီဧရိယာပတ်ပတ်လည်မှာ အဝင်အထွက်ကို ကန့်သတ်ရပါတယ်။ အထူးသဖြင့် ကြက်ငှက်တိရစ္ဆာန်တွေ ဝင်တာ ထွက်တာတွေအကုန်လုံးကို ကန့်သတ်ပိတ်ပင်ရမယ့်အနေအထားမှာ ရှိပါတယ်။ အဲဒီ (၁) ကီလိုမီတာကနေ (၃)ကီလိုမီတာ ပတ်ဝန်းကျင်ဟာ ရွာဆိုရင်ကိစ္စမရှိပေမယ့် မြို့လိုနေရာ မျိုးမှာဆိုရင် တော်တော်လေးလုပ်ရကိုင်ရခက်ပါတယ်။ ဒါကြောင့်မို့လို့ မြို့ပြမှာ ကြက်၊ ဘဲမွေးမြူတာကိုတော့ လောလောဆယ်မှာ အတော်ပဲသတိထားသင့်တယ်။ ဒါတွေကတော့ ကြက်ငှက်တွေမှာ တုပ်ကွေးရောဂါပိုး ကူးစက်နေပြီဆိုရင် အခြားကြက်ငှက်တွေနဲ့ လူတွေကို မပြန့်ပွားအောင် ကာကွယ်တဲ့လုပ်ငန်း ဖြစ်ပါတယ်။

ကြက်တုပ်ကွေးမကူးစက်ရေးအတွက် အဓိကဆောင်ရွက်ရန်

ကြက်နာကျလျှင်၊ ကြက်နာကျ၍သေလျှင် တာဝန်ရှိသူများထံ ချက်ခြင်းအကြောင်းကြားပါ။
 ကြက်နာ၊ ကြက်သေများနှင့်ထိတွေ့မှုမရှိအောင် သတိပြုပါ။
 ကြက်နာကျသော ပတ်ဝန်းကျင်ရှိကြက်များအားလုံးကို သုတ်သင်ရှင်းလင်းရန်လိုအပ်ပါသည်။
 (ဤသို့ဆောင်ရွက်လျှင် မိမိထံရောဂါမကူးစက်ရန် အပြည့်အဝကာကွယ်ရပါမည်။
 ကြက်သား၊ ကြက်ဥတို့ကို ကျက်အောင်ချက်ပြီးမှစားပါ။
 ကြက်၊ ကြက်သား၊ ကြက်ဥများကိုင်တွယ်ပြီးတိုင်း လက်ကိုဆပ်ပြာနဲ့စင်အောင်ဆေးပါ။

(ခ) လူနဲ့ဝက်ကာကွယ်ရေး (သို့မဟုတ်) ခုတီယခံကတုတ်

ကြက်တုပ်ကွေးကနေ လူတုပ်ကွေးမဖြစ်အောင် ကာကွယ်တဲ့နေရာမှာ ကြက်ခြံလုပ်သားတွေက စည်းကမ်းလိုက်နာဖို့နဲ့ ကြက်ခြံပိုင်ရှင်တွေက စည်းကမ်းလိုက်နာဖို့ ကြက်ခြံပိုင်ရှင်တွေရဲ့ခဲသားစုထဲမှာ တာဝန်မရှိတဲ့လူတွေကို ကြက်ခြံထဲဝင်ထွက်ခွင့်မပြုဖို့ စတဲ့စည်းကမ်းတွေကို စောစောပိုင်းက တင်ပြပြီးဖြစ်ပါတယ်။ ဒါ့အပြင် ကြက်နာကျပြီး သန့်ရှင်းရေးလုပ်ခဲ့လူတိုင်း ကြက်နာကျတာကို ဖြေရှင်းဖို့လာတဲ့လူတိုင်းဟာ မိမိကိုယ်ကို ကာကွယ်ဖို့ကို ပြောထားပြီးဖြစ်ပါတယ်။ အဲဒီလူတွေအတွက် လူတုပ်ကွေးရောဂါကာကွယ်ဆေးထိုးနံ့ထားပြီးတဲ့အခါ တာဝန်မလူးလို့ခေါ်တဲ့ ရောဂါအန္တရာယ်လျော့ပါးစေနိုင်တဲ့ဆေးတွေကို ကျွေးထားတာတွေဟာလိုအပ်ရင်လိုအပ်သလို လူတုပ်ကွေးမဖြစ်အောင် ကာကွယ်တဲ့နည်းတွေပဲ ဖြစ်ပါတယ်။ ရိုးရိုးကြက်တုပ်ကွေး (H_5N_1) ဗိုင်းရပ်စ်လူကိုကူးတာ လောလောဆယ်မှာ အဖြစ်လည်းနည်းတယ်၊ ကျယ်ပြန့်ခြင်းလည်းမရှိသေးဘူး။ မသိတဲ့အခါမှာ ဒီလိုမျိုး ရောဂါကူးစက်ခံရတယ်၊ သေတဲ့လူတွေသေတယ်ဆိုတာအများသိအောင် ကျွန်တော်တို့အသိပညာပေးခြင်းအားဖြင့် မသိလို့ရောဂါကူးစက်ခံရတာမျိုးမဟုတ်တော့ဘဲ ကာကွယ်တဲ့ကြားထဲက ကံမကောင်းလို့ မတော်တဆဖြစ်ပြီး ရောဂါကူးစက်တာ သေတာလောက်ပဲ ဖြစ်နိုင်ပါတယ်။

အရေးကြီးတဲ့အချက်ကတော့ ကြက်တုပ်ကွေးရောဂါ လူတွေချည်းပဲ ကာကွယ်လို့ မပြီးသေးဘူး။ ဝက်တွေမှာလည်းပဲ ကြက်တုပ်ကွေးမကူးစက်ဖို့ ကာကွယ်ဖို့လိုတယ်ဆိုတဲ့အချက်ကို သတိထားဖို့လိုပါတယ်။ ဘာဖြစ်လို့လဲဆိုတော့ လူတွေရဲ့ခန္ဓာကိုယ်နဲ့ ဝက်ရဲ့ခန္ဓာကိုယ်နစ်ခုဟာ ကြက်တုပ်ကွေးဗိုင်းရပ်စ်ပိုး ဝင်ရောက်နိုင်စွမ်းရှိပါတယ်။ လက်ခံနိုင်စွမ်းရှိတယ်။ ဝက်ခန္ဓာကိုယ်နဲ့ လူခန္ဓာကိုယ်နစ်ခုစလုံးဟာ ဗိုင်းရပ်စ်ရောဂါပိုး ဓမ္မစက်သဖွယ်အသုံးပြုခံရပြီး ဗိုင်းရပ်စ်(စ်)ပိုးအသစ်ထုတ်လုပ်နိုင်တယ်ဆိုတဲ့အချက်ကို သတိထားဖို့လိုပါတယ်။ လူတွေလိုပဲ ဝက်တွေမှာ ကြက်တုပ်ကွေးရောဂါကူးစက်ပြီး ရောဂါဖြစ်လာရင် တပြိုင်တည်းမှာ လူတုပ်ကွေးပါ ဝက်မှာကူးစက်ခံထားခဲ့ရင် လူလူချင်း ကူးစက်နိုင်တဲ့တုပ်ကွေးရောဂါ ဗိုင်းရပ်စ်အသစ်တစ်မျိုး ထုတ်လုပ်နိုင်တယ်ဆိုတဲ့အချက်ကို သိထားဖို့လိုပါတယ်။ ဒါကြောင့် ဝက်တွေကို ကြက်တုပ်ကွေးမကူးစက်အောင် ကာကွယ်ဖို့လိုပါတယ်။ ဒါကြောင့် ဝက်တွေကို မွေးမြူတဲ့နေရာမှာ ဒီလိုဘဲလွှတ်ထားပြီး မွေးလို့မရပါဘူး။ ဝက်မွေးမြူရေးခြံတွေမှာကတော့ သီးသန့်ဝက်တွေကို မွေးကြတာဖြစ်ပါတယ်။ ဒါပေမယ့် များသောအားဖြင့် တနိုင်မွေးမြူရေးမှာတော့ ဝက်တွေက ဒီလိုပဲ သွားချင်တဲ့နေရာသွားပြီးတော့ စားချင်သလိုစားနေကြတဲ့အနေအထားတွေ ရှိပါတယ်။ ဒါကိုသတိထားဖို့လိုပါတယ်။ ဒီဝက်တွေထဲကို ကြက်တုပ်ကွေးဗိုင်းရပ်စ်(စ်) ဝင်ရောက်သွားမယ်ဆိုလျှင် သိလိုက်မှာမဟုတ်ပါဘူး။ ဝက်နာကျတဲ့အချိန်မှာ ဒီဝက်သားကိုစားမိမယ်။ လူကိုကူးမယ်။ တပြိုင်တည်းမှာဘဲ ဝက်နာကျပြီးမှ ဗိုင်းရပ်စ်(စ်)ပိုးအသစ်တစ်ခုသာ

ထုတ်လုပ်သွားခဲ့ရင် အင်မတန်အန္တရာယ်ကြီးတာဖြစ်ပါတယ်။ အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံ၊ ဂျာကာတာ မြို့ကလာတဲ့သတင်းတွေမှာဆိုလို့ရှိရင် ဝက်တွေမှာ ကြက်တုပ်ကွေးရောဂါ ကူးစက်တာကို တွေ့ရှိတဲ့အတွက်ကြောင့် ခြံတစ်ခုထဲမှာ ဝက်ပေါင်းအကောင် (၂၀၀)ကို သတ်လိုက်ရ တယ်လို့ဆိုတယ်။ ဒါကြောင့် ဝက်ကို ကြက်တုပ်ကွေးကူးစက်နိုင်တဲ့ သာဓကတွေ ရှိနေတယ်ဆိုတာကိုလည်း မမေ့ဖို့လိုပါတယ်။ နယူးဂျာဆီနယ်မှာဖြစ်ခဲ့တဲ့ (Swine Flu) ဝက်တုပ်ကွေးထဲမှာ ကြက်ငှက်တုပ်ကွေး ရောဂါဖိုးကူးစက်လို့ ဝက်တွေသေတယ်ဆို တဲ့အထောက်အထားကိုလည်း ရှေ့ပိုင်းမှာတင်ပြပြီးဖြစ်ပါတယ်။ ဒါကြောင့်ဝက်တွေကို ဒီအတိုင်း ပစ်စလတ်ခတ်မွေးမြူထားလို့ မရတော့ဘူးဆိုတာကိုတော့ အလေးထားပြီးတင်ပြ လိုပါတယ်။ စီးပွားဖြစ် အကြီးအကျယ်မွေးကြတဲ့နေရာမှာ သီးသန့်ဝက်ခြံတွေနဲ့မွေးမြူတာ ကတော့ သူ့စနစ်နဲ့သူမွေးမြူရေးမှာ ကျန်းမာရေးနဲ့ညီညွတ်အောင် မွေးမြူဖို့လိုက်နာရမယ့် စည်းကမ်းတွေ အတိအကျကျင့်သုံးဖို့လိုပါတယ်။ သို့သော် အခုလောလောဆယ်မှာ ကျွန်တော်တို့သတိထားဖို့လိုတာကတော့ ပေါင်းစပ်မွေးမြူတဲ့နေရာတွေ ဖြစ်ပါတယ်။ ငါးကန်လည်းပါမယ်၊ ကြက်ပါမယ်၊ ဝက်ပါမယ်။ အဲဒီလိုကန်မှာ ကြက်စာနဲ့ ဝက်စာနဲ့ ငါးစာနဲ့ စီးပွားဖြစ်သွားအောင်ကိုက်အောင် တပေါင်းတည်းမွေးတဲ့စနစ်တွေကို ပြန်လည် ဆန်းစစ်ဖို့လိုတယ်လို့ မွေးမြူရေးနဲ့ကုသရေးပါရဂူတွေက အကြံပြုတာတွေရပါတယ်။ ဒီစနစ်တွေ ဒီလိုတပေါင်းထဲမွေးတာဟာ ကြက်တုပ်ကွေးဖြစ်နေတဲ့ ပျံ့နှံ့နေတဲ့ကာလ အတွင်းမှာ မဖြစ်သင့်ဘူးလို့ မွေးမြူရေးနဲ့ကုသရေး ပါရဂူတွေကပြောကြပါတယ်။ ဒါကိုလည်း အလေးအနက်ထားစဉ်းစားသင့်တယ်လို့ ကျွန်တော်အနေနဲ့တင်ပြလိုပါတယ်။ ဒါက မွေးမြူရေးစနစ်ကြီးတွေမှာ ကြက်နဲ့ဝက်နဲ့ ကန်ထဲကို ပျံ့သန်းပြီးရောက်ရှိလာနိုင်မဲ့ ငှက်ရိုင်းတွေကိုသတိထားဖို့ဖြစ်ပါတယ်။ အထူးသဖြင့် ဒီလိုနေရာမျိုးတွေမှာ ဝက်တွေကို တိုက်တဲ့ရေဟာ သန့်ရှင်းတဲ့ရေဖြစ်ဖို့ တော်တော်လေးသတိထားဖို့လိုပါတယ်။ ပတ်ဝန်း ကျင်ရဲ့သန့်ရှင်းမှုကိုလည်း ဂရုစိုက်ဖို့လိုသလို သူတို့ကိုကျွေးတဲ့အစာတွေဟာလည်း သန့်သန့်စင်စင်ဆေးကြောထားဖို့လိုပါတယ်။ ဝက်တွေဟာ ညစ်ပတ်ပြီးသားပဲ။ သူကပို၍ ညစ်ပတ်တဲ့အတွက်ကြောင့် သူ့အတွက်တော့ သန့်သန့်ရှင်းရှင်းလုပ်ပေးစရာမလိုဘူး ဆိုတဲ့အတွေးအခေါ်ကိုတော့ ပြောင်းဖို့လိုပါတယ်။ ကိုယ်မွေးထားတာဟာ စီးပွားဖြစ်ချင် လို့ဘဲဖြစ်ဖြစ်၊ ချစ်လို့ဘဲမွေးမွေး ဒီတိရစ္ဆာန်တွေရဲ့ ကျန်းမာသန့်ရှင်းရေးဟာ လူတွေ အတွက် တာဝန်တစ်ရပ်ဖြစ်တယ်ဆိုတာ မေ့လို့မရဘူး။ များသောအားဖြင့် ကျေးလက် ဒေသမှာ ဝက်မွေးတယ်ဆို ဝက်တွေကို ဒီလိုဘဲလွှတ်ထားတာပဲ။ အထူးသဖြင့် သောက်ရေ တွင်းနားမှာပဲ ရေချိုးကြ၊ အဝတ်လျှော်ကြ အဲဒီမှာကျတဲ့ရေတွေနဲ့ဗွက်အိုင်ဖြစ် ဝက်တွေက လာလူးနေတဲ့မြင်ကွင်းမျိုးတွေ ကျွန်တော် ခဏခဏတွေ့ရပါတယ်။ ဒါမျိုးတွေဟာ မဖြစ်သင့်ပါဘူး။ အဲဒီတော့ အိမ်မှာပဲမွေးမွေး၊ ဝက်တွေကို ခြံနဲ့မွေးဖို့လိုပါတယ်။ မျင်းတောင်လို့နေရာမျိုးမှာဆိုရင် ဒီလောက်ကျယ်ပြန့်ပြန့်ရှိပေမယ့် အခုဆိုရင် ချင်းတောင်

မှာ ဝက်မွေးတဲ့လူတွေဟာ အိမ်ပိုင်းထဲမှာ ခြံသေးသေးလေးပဲဖြစ်ဖြစ် ခြံခတ်ပြီးတော့ မွေးမြူနေတာကိုတွေ့ရပါတယ်။ ဒီစနစ်တွေဟာ အင်မတန်မှကျန်းမာရေးနဲ့ညီပြီး ချစ်စရာ ကောင်းတဲ့စနစ်ပဲဖြစ်ပါတယ်။

ဝက်မွေးမြူရေးစနစ်တွေဟာ ကျန်းမာရေးနဲ့မညီဘူးဆိုရင် လူတွေကိုအန္တရာယ် ဖြစ်စေတဲ့ သာဓကတွေရှိပါတယ်။ လွန်ခဲ့တဲ့တစ်နှစ်က မလေးရှားနိုင်ငံမှာ ဝက်တုပ်ကွေး ကြောင့် ဝက်တော်တော်များများကို သတ်ပစ်လိုက်ပါတယ်။ ဒါ့အပြင် အခုကြက်တုပ်ကွေး ရောဂါဟာ တစ်ကမ္ဘာလုံးမှာ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်ဖြစ်နေတဲ့အချိန်မှာ ပိုမိုရှုပ်ထွေးစေတာ ကတော့ တရုတ်နိုင်ငံမှာ ဝက်တုပ်ကွေးရောဂါကြောင့် သေကြေပျက်စီးမှုတွေပဲ ဖြစ်ပါ တယ်။ ဒီဝက်တွေရဲ့ဖျားနာမှုကို လေ့လာကြည့်တဲ့အခါ ဗိုင်းရပ်(စ်)ပိုးကြောင့်မဟုတ်ဘူး။ တုပ်ကွေးဗိုင်းရပ်(စ်)ပိုးကြောင့်မဟုတ်ဘဲ ဝက်တွေမှာ ဘက်တီးရီးယားပိုးပျံ့နှံ့ပြီးတော့ သေဆုံးမှုဖြစ်တယ်ဆိုတာ တွေ့ရပါတယ်။ ဒီလိုဝက်နာကျပြီး သေဆုံးသွားတဲ့ဝက်တွေကို နမူနာပြီး အသားတွေကိုစားတဲ့လူ၊ ထပ်မံရောင်းချလို့ ဝယ်ယူစားသုံးမိတဲ့လူတော်တော် များများ ရောဂါရခဲ့ပါတယ်။ သေတဲ့လူတွေလည်းရှိတယ်။

(ဂ) ကျိုးပေါက်နိုင်သောတာ

တချို့နိုင်ငံမှာ ကြက်သားတင်မက ကြက်ထွက်ပစ္စည်း ကြက်မွေးကြက်တောင်၊ ကြက်အရိုးတွေ၊အရိုးမှုန့်တွေ၊တနည်းအားဖြင့် ကြက်အသားနဲ့အတူဖြစ်လာတဲ့ ကြက်အရိုး တွေ ကြက်တောင်တွေနဲ့ အခြားကြက်ထွက်ပစ္စည်းအားလုံးဟာ ဈေးကွက်ဝင်ပစ္စည်းတွေ ဖြစ်လာပါတယ်။ ကြက်အရှင်ရောင်းလိုက်တဲ့အခါမှာလည်း ဒီကြက်အရှင်ဟာ ရောဂါပိုး ကူးစက်ခံရပေမဲ့ ရောဂါလက္ခဏာမပေါ်သေးတဲ့ကြက်တွေလည်း ပါနိုင်ပါတယ်။ ရောဂါပိုး ကူးစက်ခံရပြီး ဖျားနာနေတဲ့ကြက်တွေလည်းပါနိုင်ပါတယ်။ ဒါကကြက်အရှင် ရောင်းထုတ် တဲ့စနစ်မှာ ဖြစ်ပါတယ်။ ခြံရှင်ကိုယ်တိုင် ဒါမှမဟုတ် ခြံလုပ်သားများက ကြက်ကိုပေါ်ပြီး ရောင်းချရင် ပိုပြီးသတိကြီးဖို့လိုပါတယ်။ ကြက်အသေကိုရောင်းတာဖြစ်တဲ့အတွက်ကြောင့် ကြက်နာကျပြီးသေသလား၊ သတ်လို့သေသလား ကျန်းကျန်းမာမာနဲ့ကြက်ပေါ်ပြီးတော့ သေသလားဆိုတာ အကဲဖြတ်ဖို့ပိုပြီးခက်သွားပါတယ်။ ကြက်အရှင်ကို ဈေးကွက်ပို့တာ ဖြစ်ဖြစ် ကြက်အသားကိုဈေးကွက်ပို့တာဖြစ်ဖြစ်၊ လမ်းတလျှောက်လုံးမှာ ရောဂါပျံ့နှံ့နိုင်တဲ့ အနေအထားကို သုတေသီတွေအနေနဲ့တွေ့ရှိပါတယ်။

ကြက်အရှင်ကိုပို့တဲ့နေရာမှာ ခြင်းကလေးနဲ့ထည့်ပြီး တစ်လမ်းလုံး ကားပေါ်တင် သွားတာဖြစ်ပါတယ်။ ဒီလမ်းတစ်လျှောက်လုံးမှာ ကြက်တုပ်ကွေးရောဂါပိုးပါတဲ့ ကြက် ပါလာခဲ့ရင် ကြက်တုပ်ကွေးဗိုင်းရပ်စ်က တစ်လမ်းလုံးမှာ ပျံ့နှံ့သွားနိုင်စရာ အလားအလာ ရှိတယ်။ ကြက်သားပေါ်ပြီးမှရောင်းရင်လည်း ဒီကြက်သားပေါ် အစိမ်းကိုင်တွယ်သူ

အားလုံးဟာ ရောဂါပိုးကူးစက်ခံရဖို့ရှိပါတယ်။ ဒါကြောင့်ပိုလို့ ကြက်ခြံကို စနစ်တကျ ဘယ်လောက်ပဲကောင်းအောင်လုပ်လုပ် ကြက်တွေနဲ့ ကြက်ထွက်ပစ္စည်းရောင်းတဲ့စနစ် တွေမှာ ကျန်းမာရေးနှင့်မညီညွတ်ဘူး ကျန်းမာရေးအန္တရာယ်တွေ ဂရုမစိုက်ဘူးဆိုရင် ရောဂါပိုးကူးစက်ပျံ့နှံ့နိုင်မယ့် အနေအထားရှိတာတွေရှိပါတယ်။ ဒါကြောင့်ကြက်ခြံက နေပြီး ကြက်တွေကို ကြက်ခိုင်ထုတ်ရောင်းချတဲ့နေရာမှာ တာဝန်ရှိသူများအားလုံးသည် ကြက်တုပ်ကွေးအန္တရာယ်ကို သတိထားပြီးဆင်ခြင်ဖို့လိုပါတယ်။ တာဝန်ရှိမသိခဲ့ရင် သူတို့ကနေတဆင့် ကြက်တုပ်ကွေးပျံ့နှံ့သွားနိုင်ပေမဲ့အနေအထားကို ကာကွယ်ထားဖို့ လိုပါတယ်။ ကြက်ခြံကနေပြီးတော့ ကြက်တွေကိုချုပ်ပြီး ဝယ်လာတဲ့အခါ ကြက် ခိုင်ကို အရှင်ပိုတဲ့လူရှိပါတယ်။ တချို့ကျတော့ ကြက်အရှင်ကိုခိုင်ကဝယ်ပြီးတော့ စားသောက်ဆိုင်ရောက်တော့မှ ကြက်တွေကိုသတ်ပြီးတော့ ချက်ပြုတ်ရောင်းချတဲ့သူတွေ ရှိပါတယ်။ ဒီကနေတွေ့နေတဲ့အတွေ့အကြုံကတော့ ကြက်အသေတွေကို ဝယ်လာ တယ်။ ကြက်အသေကိုကိုင်တယ်။ သယ်ပြီးသတ်တာ ရေနွေးဖျော့ပြီးသတ်တာ ဘယ် နည်းနဲ့ပဲသတ်သတ် သေပြီးတဲ့ကြက်ကို အမွှေးအတောင်နတ်ပြီးတော့ အကောင်လိုက် ကြက်သားအဖြစ်နဲ့သယ်လာပြီး ဆိုင်တွေကိုသွင်းတဲ့သူတွေရှိပါတယ်။ အဲဒီလိုသယ်ပြီး ဆိုင်တွေကိုသွင်းတဲ့နေရာမှာ ကြက်သားကို ကျွတ်ကျွတ်အိတ်တွေနဲ့ထည့် ပလတ်စတစ် အိတ်တွေနဲ့ထည့်ပြီးတော့ သယ်လာတဲ့သူတွေရှိပါတယ်။ ဒီသယ်လာတဲ့သူဟာ လမ်း တစ်လျှောက်သယ်လာပြီးတဲ့အခါမှာ ဆိုင်ကိုအပ်ပြီးရင် ဒီဆိုင်က သူ့ဆိုင်မှာရှိနေတဲ့ အေးခဲနေတဲ့ရေခဲသေတ္တာ(Freezer)ထဲ ဒီအိတ်ကို ဒီအတိုင်းတန်းပြီးတော့ထည့်လိုက်ပါ တယ်။ လမ်းမှာသယ်ခဲ့သူကလည်း ဒီအိတ်ကို ဟိုချီဒီချ ဖုန်တွေလည်းရှိနိုင်ပါတယ်။ ရောဂါပိုးတွေလည်းပါနိုင်တယ်။ ရေခဲသေတ္တာထဲမှာ ဂထန်တွေရှိမယ်၊ ပုစွန်တွေရှိမယ်၊ တခြားသိုလှောင်ထားတဲ့ သားငါးတွေလည်းရှိပါတယ်။ အေးခဲတဲ့အခြေအနေမှာ ရောဂါ ပိုးတွေ မသေနိုင်တာမသိကြဘူး။

ရှက်တရက်ကြည့်ရင်တော့ အေးခဲသွားရင် အန္တရာယ်မရှိဘူးလို့ထင်ရပေမဲ့ မိုင်းရပ် (စ်)ပိုးဟာ အေးတဲ့အချိန်၊ အလွန်အေးခဲတဲ့အချိန်မှာ မသေနိုင်ပါဘူး။ မျိုးပွားမှုမဖြစ်နိုင် သော်လည်းပဲ အလွန်အေးခဲတဲ့အချိန်မှာမပွားဘဲနဲ့ ငြိမ်သက်ပြီးတော့ ရင်သန်နေနိုင်ပါတယ်။ အဲဒီလို အအေးခဲထဲကထုတ်ပြီး နွေးတဲ့အချိန်၊ အဲဒီလိုနွေးတဲ့အချိန်က ဒီတိုင်းအပြင်မှာ အပူချိန်အတိုင်းရွှေ့ထားခဲ့ရင် အအေးခန်းထဲကထုတ်ပြီး ရေခဲနေတဲ့အသားတွေ ပျော်တဲ့ အထိအပြင်မှာထားလိုက်ရင် ဒီမိုင်းရပ်စ်ပိုးတွေဟာ ချက်ပြုတ်လိုက်တဲ့အခါမှာ သေ သွားတာမှန်ပေမဲ့ မချက်ပြုတ်ခင်မှာ ခဲနေတဲ့ရေခဲသေတ္တာကနေထုတ်ပြီးတော့ ပျော်သော် ထားတဲ့နေရာ၊ ဒီအသားခဲတွေကို ပျော်သွားတဲ့အခါ ဆေးတဲ့ရေ ဒီအသားခဲတွေကိုတင်တဲ့ စည်းနီးတုံး၊ ဓါး၊ ဒီအသားခဲတွေကိုလှီးဖြတ်ခုတ်ခဲ့တဲ့ စင်နီးတုံးနဲ့ ဓါးလွှေမှာကပ်ငြိပြီး ပျားပျားနေနိုင်တယ်ဆိုတဲ့အချက်ကို သတိထားဖို့လိုပါတယ်။ ဒါက ကြက်အသေကို

သယ်ဆောင်ဖြန့်ချိတဲ့အခါမှာ ကျန်းမာရေးနဲ့မညီတဲ့အနေအထားကို လေ့လာတွေ့ရှိရခြင်းပဲ ဖြစ်ပါတယ်။ ကြက်အရှင်တွေကိုပဲ တစ်နေရာကနေ တနေရာသယ်၊ အရှင်တွေကို ခြေထောက်ကနေဆွဲ၊ ဆွဲပြီးတော့လိုက် ရောင်းတဲ့ဖြန့်တဲ့လူတွေလည်းရှိပါတယ်။ တိရစ္ဆာန် များကို ကြင်နာဖို့အတွက် တိရစ္ဆာန်တွေညှင်းပန်းနိပ်စက်မှု ကာကွယ်ရေးအဖွဲ့တွေရှိလို့ တိရစ္ဆာန်တွေကို ညှင်းပန်းနိပ်စက်တာခွင့်မပြုပါဘူး။ သတ်ဖို့သယ်ဆောင်လာတဲ့တိရစ္ဆာန် ဖြစ်သော်လည်း ဒီတိရစ္ဆာန်ဟာ မသေခင်မှာ စိတ်ညစ်ညူးစေတာ ထိခိုက်ဒဏ်ရာရစေတာ ဖြစ်လာခဲ့ရင် တိရစ္ဆာန်များညှင်းပန်းမှုကာကွယ်ရေးအဖွဲ့တွေက ကာကွယ်လေ့ရှိပါတယ်။ ဒါဟာ နိုင်ငံတကာအနံ့မှာရှိပါတယ်။ သို့သော်လည်း ဒီအသိပညာမပြန့်နှံ့တဲ့အတွက် လူတွေဟာ အလွယ်တကူကြက်တွေကိုဆွဲလာပြီး နေရာအနံ့ဖြန့်တာကို တွေ့ရပါတယ်။ တချို့ဆိုရင်တော့ ကြက်အသေတွေကို လေးဘီးကားရဲ့ နောက်ထဲမှာ အပုံလိုက် ဒီအတိုင်းပဲသယ်လာပြီးတော့ ဈေးကွက်တွေကို ပို့နေတာ တွေ့နေပါတယ်။ အဲဒီလိုပဲ အရှင်ဝယ်ထားတဲ့ဆိုင်တွေကလည်း ကိုယ့်ဆိုင်မှာဘဲ ကြက်တွေကိုပေါ်၊ ကြက်မွေးတွေကို နှုတ်ပြီးတဲ့အခါမှာ ကြက်နဲ့ပတ်သက်တဲ့အစားအစာတွေကို ပြုလုပ်တာတွေ့ရပါတယ်။ အဲဒီလိုဆောင်ရွက်တဲ့နေရာတိုင်းနဲ့ လူတိုင်းဟာ ကြက်တုပ်ကွေးရောဂါပျံ့နှံ့စေနိုင်တဲ့ အခွင့်အလမ်းရှိနေတယ်ဆိုတာကိုတော့ သတိပြုဖို့လိုပါတယ်။

(ဃ) ဆိုင်ထဲအိမ်ထဲ ထိုးဖောက်လာမဲ့ရန်သူပိုး

ကြက်သားကိုအအေးခန်းထဲမှာနေပြီးတော့ ထုတ်ရင်ဖြစ်ဖြစ် တိုက်ရိုက်ပဲခုတ်ရင် ဖြစ်ဖြစ် ဒီကြက်သားမှာပါနေတဲ့ ကြက်တုပ်ကွေးဗိုင်းရပ်စ်ပိုးတွေဟာ ကူးစက်ပျံ့နှံ့နိုင်တယ် ဆိုတဲ့တစ်ချက်ကို သတိထားဖို့လိုပါတယ်။ တချို့ဆိုင်တွေမှာဆိုရင် ကြက်သားကို စင်းတဲ့ စင်းနှီးတုံးမှာပဲ ဒီဓားနဲ့ပဲကြက်သားကိုစင်းတယ်။ ပြီးတဲ့အခါ ကြက်သားကိုဟင်းချက်တယ်။ တရုတ်စာဖြစ်ဖြစ်၊ မြန်မာစာဖြစ်ဖြစ်ချက်တယ်။ နောက် ဒီကြက်သားနဲ့မြည်းဖို့အတွက် အချဉ်ရည်လုပ်တဲ့နေရာမှာ ဒီစင်းနှီးတုံးပေါ်မှာပဲ ဒီဓားနဲ့ကြက်သွန်ဖြူဓားပြားရိုက်လိုက်တယ်။ ငရုတ်သီးတွေကို ပါးပါးလှီး၊ ပြီးတဲ့အခါမှာ ငံပြာရည်နဲ့ အချဉ်ရည်နဲ့ရောလိုက်ရင် အချဉ်ဖြစ်သွား တာပါပဲ။ ကြက်သားတုံးကတော့ ချက်လိုက်တဲ့အတွက်ကြောင့်ပါဝင်လာတဲ့ ကြက်တုပ်ကွေး ပိုးတွေဟာ သေသွားမှာမုန်ပါတယ်။ ဒီဓားမှာ ကပ်ကျန်တဲ့ရောဂါပိုးတွေ ရှိနေနိုင်တယ်။ အချဉ်လုပ်ဖို့ ဓားပြားရိုက်လိုက်တဲ့ ကြက်သွန်ဖြူပေါ်မှာ ဒီပိုးတွေကပ်လာနိုင်ပါတယ်။ ဒေးချဉ် လုပ်ဖို့အတွက် လှီးလိုက်တဲ့ ငရုတ်သီးစိမ်းတွေမှာ ဒီပိုးတွေကပ်လာနိုင်ပါတယ်။ ခါးတွေကို ငံပြာရည်နဲ့ထည့်လိုက်တဲ့အခါမှာ ဒီပိုးတွေဟာ သေမသွားနိုင်ပါဘူး။ ကြက်တုပ်ကွေးဟာ ကြက်သားစားလို့မသေပဲနဲ့ ဒီကြက်သားနဲ့တို့တဲ့ အချဉ်ရည်ကနေ ရောဂါပိုးကူးစက်သွားနိုင်တဲ့ အနေအထားတွေရှိနေတယ်ဆိုတာ တွေ့နေရပါတယ်။ ဒါတွေဟာ သတိပြုဖို့အချက်အလက်

တွေပဲဖြစ်ပါတယ်။ ဆိုင်တွေမှာ အထူးသတိပြုဆင်ခြင်ပုံပဲဖြစ်ပါတယ်။ ဆိုင်တွေမှာ ငှက်ရိုင်း အရှင်တွေကို လှောင်ထားတယ်။ စားသုံးသူလာမှ သတ်ဖြတ်ရောင်းချခြင်းဟာ အန္တရာယ် တစ်မျိုးဖြစ်သလို နောက်တစ်မျိုးက ဒီကြက်သားတွေကိုဝယ်ယူလိုလှောင်ခတ်ထစ် ရောင်းချတဲ့ နေရာမှာဖြစ်လာတဲ့ ပြဿနာပဲဖြစ်ပါတယ်။

ဒီဒီပြဿနာမှာ ကြက်တုပ်ကွေးကူးစက်စေတာဟာ ကြက်သားကမဟုတ်ပေမယ့် ဒီကြက်ကိုကိုင်တဲ့လူတွေရဲ့ အပြုအမူပဲဖြစ်ပါတယ်။ ဒီကြက်ကိုင်တဲ့လူတွေဟာ လက်ကိုလည်း ဆပ်ပြာနဲ့စင်အောင်မဆေးဘူး။ ကြက်မကိုင်ခင်မှာလည်း မဆေးဘူး။ ကြက်ကိုင်ပြီးတဲ့အခါမှာ လည်းမဆေးဘူး။ ကြက်ကိုခတ်တဲ့ စင်းတဲ့စင်းနှီးတုံးကိုလည်း စင်အောင်မဆေးဘူး။ စားတွေ ကိုလည်း စင်အောင်မဆေးဘူး။ ဒါဆိုရင်ပိုးတွေဟာ ဒီမှာရှိနိုင်ပါတယ်။ နောက်တစ်ခုက အသားနဲ့ဟင်းသီးဟင်းရွက် ခတ်ထစ်လှီးဖြတ်တဲ့နေရာမှာ ခတ်ထစ်လှီးဖြတ်တဲ့ပစ္စည်းဟာ သီးခြားဖြစ်ဖို့လိုပါတယ်။ စင်းနှီးတုံး၊ စားကအစ အသားလှီးတဲ့ စင်းနှီးတုံး၊ အသားလှီးတဲ့စား၊ ဟင်းသီးဟင်းရွက်လှီးတဲ့စင်းနှီးတုံး၊ ဟင်းသီးဟင်းရွက်လှီးတဲ့စား၊ သီးခြားခွဲထားဖို့လိုပါတယ်။ သီးခြားခွဲခြားမှုမရှိရင်လည်း ဟင်းသီးဟင်းရွက်ကိုအရင်လှီး၊ သန့်စင်အောင်ဆေး၊ သားငါးကိုလှီး၊ ဒါမှမဟုတ်ရင် သားငါးကိုလှီး၊ သန့်စင်အောင်ဆပ်ပြာနဲ့ဆေး ဟင်းသီးဟင်းရွက်ကိုလှီး ဒီလို မလုပ်ကြဘူး။ အလွယ်တကူပဲ ဟင်းသီးဟင်းရွက်ကို သားငါးလှီးတဲ့စားနဲ့ပဲခတ်ထစ်ပြီးတော့ ချက်ပြုတ်ကျွေးမွေးကြတဲ့ အစိမ်းစားပြဿနာဖြစ်ပါတယ်။ အထူးသဖြင့် သားငါးအစိမ်း စားတဲ့သူတွေမှာ ကြက်တုပ်ကွေးဖြစ်ဖို့အန္တရာယ်ရှိတယ်ဆိုတာ တင်ပြပြီးဖြစ်ပါတယ်။ နောက်တစ်ခုက ကြက်ဥ၊ ကြက်ဥကို အကျက်ပြုတ်တာ၊ ကြော်တာဟာ ကြက်တုပ်ကွေး ရောဂါပိုးကိုသေနိုင်ပေမယ့် ကြက်ဥအကာကျက်လိုမျိုးကျတော့ ရောဂါပိုးကို မသေနိုင်ပါဘူး။ ကြက်ဥအကာကျက်လုပ်တဲ့နေရာမှာ ကြက်ဥကိုရေနွေးထဲကို ခဏလေးစိမ်လိုက်ပြီး သောက်တာဖြစ်တဲ့အတွက်ကြောင့် ပူရုံပဲပူပါတယ်။ ဒီကြက်ဥဟာ အကာလောက်ပဲကျက်ပြီး ဖာထဲထဲမှာ မကျက်ပါဘူး။ အနှစ်ထဲမှာအကယ်၍ ဗိုင်းရပ်(စ်)ပိုးရှိနေခဲ့သော် ဒီရောဂါပိုးဟာ လူကိုကူးစက်နိုင်တဲ့ အနေအထားမှာရှိပါတယ်။ ဒါကြောင့် အသားအစိမ်းစားတာ မကျက် ဖာကျက်စားတာတွေဟာ ကြက်တုပ်ကွေးရောဂါပိုးကူးနိုင်တဲ့ အန္တရာယ်တွေရှိနိုင်တယ်။ ယီထားဖို့လိုပါတယ်။ နောက်တစ်ခုကတော့ ဟင်းသီးဟင်းရွက်တွေကိုရောပြီးချက်စားရင် ၂ကြက်သားနဲ့ အတူတူရောပြီးချက်စားရင် ပိုးပါလာရင် သေမှာပါပဲ။ ဥပမာ- အစိမ်းကြော်၊ စတာကတောက်ကြော်၊ ကုန်းဘောင်ကြီးကြော် စသည်မှာထည့်ထားတဲ့ ဟင်းသီးဟင်းရွက်တွေ က ကျက်သွားတဲ့အတွက်ကြောင့် အန္တရာယ်မရှိပါဘူး။ ဒါပေမယ့် ကြက်တုပ်ကွေးရောဂါပိုး ပါလာတာကို ကြက်သားအနေနဲ့ချက်လိုက်သော်လည်း စင်းနှီးတုံးပေါ်မှာ မဆေးထားတဲ့ပေးနဲ့ စရတ်သီးကိုလှီးမယ်။ ငရုတ်သီးကိုအစိမ်းစားမယ်။ ဒါမှမဟုတ်ရင် နံနံပင်ကို လှီးမယ်။ စာရတ်နံနံကိုလှီးမယ်။ ဒါမှမဟုတ်ရင် အစိမ်းတွဲဖက်ပြီး စားရမယ့်အစားဒေစာပျိုးပေါ်မှာ ၂ရောဂါပိုးကျသွားပြီဆိုရင် ဒီပိုးဟာအပူဒဏ်မရှိတဲ့အတွက်ကြောင့် ကျက်သွားစရာအကြောင်း

မရှိပါဘူး။ သေစရာအကြောင်းမရှိပါဘူး။ ဒီအနေအထားဟာ ရောဂါကူးစက်နိုင်တဲ့ အနေအထားပဲ ဖြစ်တယ်ဆိုတာ သတိထားဖို့လိုပါတယ်။

ဒါကကြက်ငှက်တွေကို ရောင်းချနေတဲ့စားသောက်ဆိုင်တွေနဲ့ စားဖိုမှူးတွေရဲ့ အမှု အကျင့်တွေနဲ့ ပတ်သက်နေတဲ့အခန်းကဏ္ဍဖြစ်ပါတယ်။ ဒါတွေသာ မပြင်ဆင်နိုင်ဘူးဆိုရင် ရောဂါပျံ့စရာနေရာတစ်ခုအဖြစ် စားသောက်ဆိုင်တွေဟာ ကျန်းမာရေးအန္တရာယ် ဖြစ်လာ နိုင်တယ်။ ကိုယ့်ဖောက်သည်တွေဟာ ကိုယ့်စားသောက်ဆိုင်မှာ အမြဲတမ်းလာစားသောက်ပြီး ကိုယ့်ကိုယ်ကိုကြီးပွားအောင် အထောက်အကူပြုနေတဲ့သူတွေမို့ သူတို့အသက်ရှည်ရေး ကျန်းမာရေးအတွက် စားသောက်ဆိုင်တွေမှာ တာဝန်ရှိတယ်လို့ ကျွန်တော်အနေနဲ့ တင်ပြလိုပါ တယ်။ စားသောက်ဆိုင်တွေနဲ့ တစ်ပြိုင်နက်တည်းမှာတွဲဖက်ပြီးတော့ တင်ပြလိုတာကတော့ ကြက်သားရောင်းချနေတဲ့ ကြက်သည်တွေကြက်ခိုင်ကလူတွေပဲ ဖြစ်ပါတယ်။ ပထမ ကြက်ခိုင်ကလူတွေအကြောင်းကို ပြောပြလိုပါတယ်။ ကြက်ခိုင်မှာ ကြက်တွေရဲ့ကျန်းမာရေးကို စစ်ဆေးတဲ့လူတွေ ရှိပါတယ်။ တာဝန်ရှိတဲ့မွေးမြူရေးနဲ့ကုသရေးကလူတွေလည်းလာပြီးတော့ စစ်ဆေးပါတယ်။ စစ်ဆေးပြီးမှကြက်တွေကိုလက်ခံသလို ကြက်ခိုင်ကကြက်တွေကိုပေါ်ဖို့ နေရာကိုပို့တယ်။ အဲဒီကြက်တွေကို သတ်တဲ့နေရာဟာလည်း သေသေချာချာ စနစ်တကျ စစ်ဆေးထားတာဖြစ်ပါတယ်။ သို့သော် ကြက်ခိုင်ကကြက်တွေကို လက်ခံပြီးတဲ့အချိန်မှာ ပြန်မရောင်းခင်မှာ ဒီကြက်တွေရဲ့ကျန်းမာရေးကို အသေးစိတ်စစ်ဆေးဖို့သည် တာဝန်ရှိတဲ့ လူတွေချည်း အလုပ်မဟုတ်ပါဘူး။ ကြက်ဈေးကွက်ကို တင်ပို့တဲ့ရပ်ရွာတွေမှာလည်းဘဲ တချို့ရပ်ရွာတွေမှာ (၅)ရက်တစ်ဈေး ဖြစ်ချင်ဖြစ်မယ်။ တချို့ရပ်ကွက်တွေမှာလည်း ဒီလို နေရာမျိုးတွေမှာ တာဝန်ရှိတဲ့လူတွေ အမြဲတမ်းရောက်ချင်မှရောက်ပါမယ်။ အဲဒီနေရာမှာတော့ ကြက်ကိုလက်ခံရောင်းချတဲ့လူတွေမှာ တာဝန်ရှိတယ်လို့ တင်ပြလိုပါတယ်။ သူတို့တွေ အနေနဲ့ ကြက်တွေဟာကျန်းမာရေးနှင့်မညီဘူး။ ကြက်ခြင်းထဲမှာပါလာတဲ့ ကြက်တွေဟာ ကုပ်နေပြီး ကြက်နာကျတဲ့လက္ခဏာတွေရင် စောစောစီးစီး ဖယ်ထုတ်ဖို့နဲ့ ရှာဖွေစမ်းသပ်ဖို့ လိုပါတယ်။ ကြက်တွေအများကြီးရောက်ရှိရာ ဒီနေရာမျိုးမှာ ကြက်တွေ ကြက်တုပ်ကွေးရောဂါ ဖြစ်မဖြစ် စုံစမ်းထောက်လှမ်းဖို့ နေရာကောင်းတစ်ခုပဲဖြစ်ပါတယ်။

(c) ကြက်ခိုင်

အဲဒီနေရာမှာ လူတွေရဲ့အသက်အန္တရာယ်ကို ကာကွယ်ဖို့အတွက် တာဝန်ယူပေး နိုင်တဲ့သူကလည်း ကြက်ခိုင်မှာရောက်ရှိနေတဲ့ ဈေးဝယ်သူ၊ ဈေးရောင်းသူနဲ့တာဝန်ရှိတဲ့ လူတွေပဲဖြစ်ပါတယ်။ ဒီတာဝန်ရှိသူတွေရဲ့အခန်းကဏ္ဍကမသေးပါဘူး။ ဒါကြောင့် ကျန်းမာတဲ့ ကြက်တွေ ကြက်နာကျတဲ့လက္ခဏာတွေလာခဲ့ရင် မိမိတို့ကိုယ်တိုင်လည်း အဲဒီကြက်တွေကို အလေးထားဖယ်ရှားဖို့နဲ့ ဒီလိုကြက်တွေ မိမိလက်ထဲမှာသေတာတွေခွဲရင် သက်ဆိုင်ရာ

လူကိုအန္တရာယ်ပေးနိုင်သော ကြက်တုပ်ကွေးရောဂါ

တာဝန်ရှိတဲ့ပုဂ္ဂိုလ်တွေကို သတင်းပို့အကြောင်းကြားပြီး ကြက်တုပ်ကွေး ဟုတ်/မဟုတ် စစ်ဆေးဖို့ အမြဲတမ်း သတိရှိဖို့ဆိုတာတင်ပြလိုပါတယ်။ ဒီကြက်ဒိုင်က ကြက်တွေကို အရှင်ရောင်းတဲ့ လက်လီရောင်းချတဲ့နေရာမှာလည်းဘဲ ရောင်းထုတ်လိုက်တဲ့ကြက်တွေရဲ့ ကျန်းမာရေးသာမက ဒီကြက်တွေ သယ်ဆောင်ရာလမ်းတစ်လျှောက်မှာ အကယ်၍ ရောဂါပျံ့နှံ့စရာရှိလာခဲ့ရင် ကာကွယ်ဖို့သတိရှိဖို့ပါလိုပါတယ်။ သတိရှိရုံတင်မကဘဲ ဒီကြက် ဝယ်ယူသူများ လမ်းတစ်လျှောက်မှာ ဆောင်ရွက်သင့်တဲ့ ဆောင်ရန်ရှောင်ရန်တွေကို သေသေချာချာ ကြီးကြပ်ညွှန်ကြားလိုက်ဖို့လိုပါတယ်။ ဒီကြက်အရှင်တွေကို သယ်ဆောင်ရာ လမ်းတစ်လျှောက်မှာ ရောဂါပျံ့ပွဲနည်း အများကြီးရှိပါတယ်။ ကြက်တွေကို ခြင်းနဲ့သယ်သွားရင် ကြက်တွေဟာ လှုပ်ရှားသွားလာလို့ရပေမယ့် ဥပမာ-ကြက်နာတွေကို ခြေထောက်က ကြီးချုပ်ပြီး ဇောက်ထိုးသယ်သွားခဲ့ရင် အဲဒီဇောက်ထိုးသယ်သွားတဲ့ကြက်ဟာ ကြက်နာရဲ့မှစင်မှာ ရောဂါပိုးပါသလို လည်ချောင်းထဲကထွက်လာတဲ့ ခွဲတွေ၊ အရိအရွဲတွေမှာလည်း ရောဂါပိုးတွေ ပါနိုင်ပါတယ်။ ကြက်လည်ချောင်းကနေ ဇောက်ထိုးဆွဲလာတဲ့ ကြက်တွေရဲ့ ခွဲတွေလမ်းမှာ ကျနေခဲ့ရင် လမ်းတစ်လျှောက်မှာ ရောဂါပိုးပျံ့နှံ့နိုင်တဲ့ အခွင့်အလမ်းတွေရှိနေတယ်ဆိုတာ သိထားဖို့ပိုအပ်ပါတယ်။ နောက်တစ်ခုကတော့ ကြက်ဒိုင်မှာ ကြက်သတ်နေရာကို ပိုမယ်ဆိုရင် အဲဒီကြက်သတ်တဲ့နေရာ၊ ကြက်တွေအများကြီး စုသတ်တဲ့နေရာဟာ ကျန်းမာရေးနဲ့ညီရဲ့လား။ ကြက်တွေကိုပြုတ်ပြီး သတ်မယ်ဆိုရင် ပြုတ်တဲ့ကန်ဟာ ပုံမှန်ဆေးကြောရဲ့လား။ စွန့်ပစ်ရေတွေ ဘယ်ကိုသွားသလဲ။ ဆေးကြောတဲ့အခါ ပိုးသတ်ရဲ့လား။ ဒါတွေဟာ တော်တော်လေးသတိထား ဖို့လိုပါတယ်။ ကြက်တွေကို ရေနွေးနဲ့ပြုတ်ပြီးသတ်တဲ့အခါမှာ ဒီရေဟာ အထပ်ထပ်အကြိမ်ကြိမ် ပြန်ပြန်သုံးပြီး ကြက်သတ်တဲ့နေရာမှာသုံးတယ်ဆိုရင်တော့ ဒါဟာကျန်းမာရေးနဲ့မညီပါ။ ။နဲ့ပတ်သက်လို့ အသေးစိတ်အတွင်းကျကျ ဘာတွေဖြစ်ပျက်နေလဲဆိုတာ ကြက်ဒိုင်က လူတွေပဲသိပါတယ်။

ကြက်တွေကို အမြောက်အမြားသတ်တဲ့သူတွေကပဲ ဘယ်လိုနည်းနဲ့သတ်တယ် ဆိုတာသိပါတယ်။ ကြက်တွေကို တစ်ကောင်ချင်းပဲသတ်သတ်၊ အမြောက်အမြားပဲသတ်သတ်၊ ကြက်တွေကိုရေနွေးနဲ့ဖျော့ပြီးတော့ပဲသတ်သတ်၊ လည်လို့ပြီးတော့ပဲသတ်သတ်၊ ကြက်တွေကို သတ်ပြီဆိုရင် သတ်တဲ့အချိန် ကြက်ကထွက်လာမယ့် အရိအရွဲတွေနဲ့ အညစ်အကြေးတွေ ရောဂါပိုးမပါဖို့နဲ့ ဒီအရိအရွဲအညစ်အကြေးတွေပါတဲ့ပစ္စည်းတွေဟာ ပတ်ဝန်းကျင်ကို ပျံ့ပသွားဖို့သတိထားဖို့လိုပါတယ်။ ဥပမာ- ကြက်တွေမွေးမြူတဲ့နေရာမှာပဲ ဒီကြက်တွေရဲ့ အရိအရွဲတွေ၊ အညစ်အကြေးတွေထွက်လာတယ်။ ဒီကြက်အညစ်အကြေးတွေ အရိအရွဲ တွေမှာ ပါလာတဲ့ရောဂါပိုးတွေဟာ ကြက်ခြံနဲ့ ငါးကန်နဲ့ ပုဂ္ဂိုလ်တို့နဲ့တို့ပြီး မွေးထားမယ်လို့ ဖြစ် ပါပို့တွေဟာ ငါးတွေ၊ ပုဂ္ဂိုလ်တွေဆီလည်း ကျရောက်သွားမှာဖြစ်ပါတယ်။ ကြက်တုပ်ကွေးဟာ ငါးတွေ၊ ပုဂ္ဂိုလ်တွေဆီမကူးနိုင်ဘူးလို့ ဘယ်သူမှမပြောနိုင်ပါဘူး။ ကူးချင်လည်း ကူးသွားနိုင်ပါတယ်။ ။လိုတာကတော့ စားနပ်ရိက္ခာအဖြစ် မွေးမြူထားတဲ့တိရစ္ဆာန်တွေဟာ ကျန်းမာရေးနှင့်

ညီညွတ်မှသာလျှင် မိမိတို့ရဲ့စီးပွားရေးကို အထောက်အကူပြုမှာဖြစ်ပါတယ်။ ကျန်းမာရေးနှင့် ညီညွတ်ဖို့ အမြဲတမ်းသတိရှိဖို့ လိုတယ်ဆိုတာတင်ပြလိုပါတယ်။

(၈) ကြက်ဆိုင်မှာ

ကြက်နိုင်တွေ၊ ကြက်သတ်တဲ့နေရာကနေကျော်လာပြီးတော့ ကြက်သားကို ဈေးဆိုင်မှာ တင်ပြီးရောင်းချတဲ့အဆင့်မှာ ကြက်သည်တွေရဲ့တာဝန်ဟာလဲ မသေးပါဘူး။ တချို့ကြက်သည် တွေကတော့ ကိုယ်တိုင်ကြက်တွေကိုဝယ်ပြီးတော့ သတ်ပြီးရောင်းချတဲ့သူတွေရှိပါတယ်။ တချို့က ကြက်အသေတွေကိုပဲ သွားရောက်ဝယ်ယူပြီးတဆင့် ဗန်းတင်ရောင်းချတဲ့သူတွေ ရှိပါတယ်။ ဘယ်လိုပဲဖြစ်ဖြစ် မိမိတို့ရောင်းတဲ့ကြက်တွေဟာ အသားပဲဖြစ်ပြီး ချက်ထားတာ မဟုတ်ဘူးဆိုတာ ကြက်သည်တွေသတိထားဖို့လိုပါတယ်။ အကောင်လိုက်ချိန်တွယ် ရောင်းချသည်ဖြစ်စေ၊ တုံးဖြတ်ပိုင်းထစ်ပြီးရောင်းချသည်ဖြစ်စေ၊ ကြက်ရဲ့အသွေးအရိအရွဲ တွေဟာ မိမိတို့လက်ကိုရော၊ ဓားကိုရော၊ စင်းနီးတုံးကိုရော၊ ခန္ဓာကိုယ်ကိုပါ ပေကျဲနေတာ ဖြစ်တဲ့အတွက်ကြောင့် မိမိဆီမှာပေကျဲလာတဲ့အထဲထဲမှာ ရောဂါပိုးတွေ ကပ်ငြိနေမယ်ဆိုတာ သတိထားဖို့လိုပါတယ်။ ပထမပိုင်းမှာ တင်ပြခဲ့သလို ဟောင်ကောင်တို့၊ စင်္ကာပူတို့မှာ ကြက်သည်တွေဟာ ကျန်းမာရေးနှင့်ညီအောင် ဝတ်ဆင်ရောင်းချဖို့လိုသလို ကြက်ရောင်းချတဲ့ အခန်း၊ ခုံ၊ ဗန်းနေရာဟာ နေ့တိုင်းနေ့တိုင်း ပိုသတ်သန့်စင်ဖို့လိုတယ်ဆိုပေမယ့် ကျွန်တော်တို့က ဈေးထဲမှာ ကြက်သည်တွေကတော့ မိမိရဲ့ကိုယ်ကိုလည်း ကာကွယ်ထားခြင်းမရှိပါဘူး။ မိမိရဲ့ ရောင်းတဲ့ဈေးခုံကို ကာကွယ်ထားခြင်းမရှိပါဘူး။ စင်းနီးတုံးဓားကအစ ပိုးသတ်သန့်စင်မှု မရှိပါဘူး။ ကြက်ရောင်းချပြီးတဲ့အခါမှာလည်းပဲ ဆေးကြောတဲ့နေရာမှာ ရိုးရိုးရတဲ့ရေနဲ့ပဲ ကြက်ဗန်းကို ဆေးကြောတဲ့အနေအထားရှိပါတယ်။ ဒါဟာပြုပြင်သင့်တဲ့ အနေအထားတွေပဲ ဖြစ်ပါတယ်။ စင်္ကာပူနိုင်ငံလို၊ ဟောင်ကောင်နိုင်ငံလို ငွေကြေးအရင်းအနှီးများစွာထည့်ပြီး ပြုပြင်ဖို့လိုသော်လည်း လောလောဆယ်မှာ လူတွေကိုကျန်းမာရေးနှင့်ညီညွတ်တဲ့ ကြက်သား ရောင်းချချင်ရင်တော့ မိမိတို့ကိုယ်ကို ပြုပြင်ဖို့မခက်ပါဘူး။ မိမိကိုယ်ကို ဘယ်လိုပြုပြင်ရမလဲဆိုရင် ကြက်ခြံလုပ်သားတွေနဲ့ ကြက်ခြံပိုင်ရှင်တွေ လိုက်နာအသုံးပြုတဲ့ (Good Farming Practices) နဲ့ ဈေးစည်းကမ်း (Good Selling Practices) တို့ဖြစ်ပါတယ်။ အဲဒီ အထဲထဲမှာ ဝတ်စားဆင်ယင်မှု၊ လက်၊ ဓားစတဲ့ စည်းကမ်းတွေရှိပါတယ်။ ဒါအပြင် ငွေ သည်က အိမ်ကလာတဲ့ဒီအဝတ်အစားကို ဝတ်လာတယ်။ ဒီအဝတ်အစားအတိုင်းပဲ နှိပ်ကို ပြန်သွားတယ်ဆိုရင် ကြက်ကိုခတ်ထစ်ရောင်းချတဲ့အချိန်အတွင်းမှာ ရောဂါပိုးကူးစက်လာခဲ့ရင် မိမိပြန်တဲ့လမ်းတစ်လျှောက် မိမိအိမ်ရောက်ပြီး မိမိမိသားစုကိုလည်း ကူးစက်နိုင်တယ်ဆိုတဲ့ အချက်အလက်ကိုလည်း သတိထားဖို့လိုပါတယ်။ ရောင်းသူဟာ ဈေးဝယ်သူတွေ ကျန်းမာရေး နှင့်ညီအောင် ဆောင်ရွက်ပေးဖို့လည်း တာဝန်ရှိပါတယ်။ ဈေးမှာကြက်ဝယ်လာတဲ့သူတွေ

လူကိုအန္တရာယ်ပေးနိုင်သော

အများစုဟာ အိမ်ရှင်မတွေပဲဖြစ်ပါတယ်။ အမျိုးသားအနည်းစုသာ ဈေးဝယ်လေ့ရှိပါတယ်။ အိမ်ရှင်မတွေရဲ့အလေ့အထက ကြက်ဝယ်လာတယ်ဆိုရင် ကြက်သားဟာ လတ်၊ မလတ် ရေထိုး၊ မထိုးဆိုတာ ကြက်သားကို သေသေချာချာကိုင်ကြည့်ပြီးတော့ဝယ်ပါတယ်။ ကြက်ကိုအနာရင့်မှန်းဆပြီးတော့ ဝယ်တဲ့နေရာမှာ ကြက်ကို လက်နဲ့မကိုင်ဘဲဝယ်တဲ့အိမ်ရှင်မ အတော်နည်းပါတယ်။ လက်နဲ့မကိုင်ဘဲ ဝယ်သွားတဲ့သူရှိသလို အများစုက လက်နဲ့ကိုင်ပါတယ်။ ဒီကြက်ကိုကိုင်ကြည့်ပြီးတဲ့အခါမှာ ဖလားလေးတစ်လုံးထဲမှာ ကြက်သည်ထိုးပေးတဲ့ရေကို အိမ်ရှင်မက လက်နဲ့မပြီးဆေးလိုက်ပါတယ်။ ဒါဟာသန့်ရှင်းတဲ့ရေမဟုတ်ပါဘူး။ ကြက်သည်ရဲ့ လက်ဆေးထားတယ်။ ကြက်ခုတ်တဲ့စားကိုလည်း ဆေးထားတယ်။ လာသမျှလူတွေကလည်း ကိုင်ပြီးဆေးထားတယ်။ ဆပ်ပြာလည်းမရှိဘူး။ ရေကလည်း ဒီတစ်ခွက်ထဲကို အကြိမ်ပေါင်း များစွာသုံးထားတယ်။ ဒါဟာကျန်းမာရေးနှင့်မညီပါဘူး။ မိမိကိုယ်ကိုလည်းကူးသလို ကြက်လာရောက်ဝယ်သူကိုလည်း ကူးမှာဖြစ်ပါတယ်။ အချို့ကတော့ ကြက်ကိုလာရောက် မေးမြန်းပြီးတဲ့အချိန်၊ ကိုင်တွယ်ပြီးတဲ့အချိန်မှာ လက်ကိုလည်းရေနဲ့စွတ်ရုံပဲဆေးတယ်။ ဆပ်ပြာနဲ့လည်းမဆေးဘူး။ တချို့ကျတော့ ကြက်သားကိုမေးမြန်းပေးမယ့် ဈေးကြီးလို့ပဲဖြစ်ဖြစ်၊ စိတ်မဝင်စားလို့ပဲဖြစ်ဖြစ် တခြားသားငါးကိုဆက်ဝယ်တဲ့သူတွေလည်းရှိပါတယ်။ အဲဒီတော့ သူ့လက်မှာပေကျံ့နေတဲ့ ကြက်ရဲ့အရိအရွံ့အသွေးတွေဟာ ပိုးပါနိုင်သလို သူဆက်ပြီးကိုင်မယ့် သားငါးသို့မဟုတ် ဟင်းသီးဟင်းရွက်ထဲမှာ ရောဂါမြန်ဖြူးသလိုဖြစ်ပါတယ်။ အကယ်၍ ကြက် တုပ်ကွေးရှိပြီး သေသွားတဲ့ကြက်သားမှာ ရောဂါပိုးပါနေရင် ဒီပိုးကိုလက်နဲ့ကိုင်မိတယ်။ လက်ဆေးတဲ့အခါမှာလည်း ဆပ်ပြာနဲ့စင်အောင်မဆေးဘူး။ နောက်ငါးသည်ဆီကိုသွားပြီး ငါးကို ကိုင်မိတဲ့အခါ ဒီငါးတွေမှာ ရောဂါပိုးပေကျံ့သွားမယ့်သဘော ရှိပါတယ်။ ငါးတွေက အသေဆိုပေ မယ့် ပိုးကူးသွားတဲ့အခါ ဒီငါးကိုလာပြီးကိုင်တွယ်တဲ့ နောက်တစ်ယောက်က လက်ကနေ စာဆင့်ကူးသွားနိုင်ပါတယ်။ ကြက်ကိုကိုင်ပြီး ငါးကိုမကိုင်ဘဲ ကန်စွန်းရွက်ကို သွားကိုင်မယ်ဆိုရင် လည်းဘဲ ဒီအတိုင်းပဲ ကန်စွန်းရွက်ပေါ်မှာ ကြက်တုပ်ကွေးရောဂါပိုးတွေ ပေကျံ့သွားမှာ ဖြစ်ပါတယ်။ ကန်စွန်းရွက်ကိုချက်ပြီးစားလေ့ရှိတာမို့လို့ ကန်စွန်းရွက်ဟင်းထဲမှာ ပါလာတဲ့ ကြက်တုပ်ကွေးပိုးဟာသေသွားနိုင်ပေမယ့် ဥပမာအားဖြင့် နံနံပင်တို့၊ ပင်စိမ်းတို့ကိုသွားပြီး ကိုင်လိုက်တယ်ဆိုရင် ဒီနံနံပင်ကို အစိမ်းသုတ်စားတဲ့အခါမှာထည့်မယ်။ ပင်စိမ်းကို စာစိမ်းသုတ်စားတဲ့အခါမှာ ထည့်မယ်ဆိုရင် ဒီပိုးဟာမသေနိုင်ပါဘူး။ အဲဒီအခါမှာ (Fecal Oral Route) လို့ခေါ်တဲ့ ကြက်ရဲ့အညစ်အကြေး၊ မစင်အညစ်အကြေးကရောဂါပိုးဟာ စာတိုင်းဆက်ပါသွားပြီး လူတွေကို ကြက်တုပ်ကွေးရောဂါပိုး ကူးစက်နိုင်မယ့် အနေ ဖြစ်တော့ရှိနေပါတယ်။ ဒါဟာ ကြက်ရောင်းချတဲ့ ကြက်သည်တွေနဲ့ ကြက်ဝယ်တဲ့သူတွေ ကြက်တုပ်ကွေးသတိထားရမယ့်အခြေအနေတွေဖြစ်ပါတယ်။ ဝယ်သူတွေအနေနဲ့ ကြက်ကိုးခိုင်တွယ် ပြီးတော့ဝယ်တာ ဟောင်ကောင်မှာတော့ ခွင့်မပြုပါဘူး။ ဒါကိုစောစောကတည်းက တင်ပြပြီး ပြန်ပါတယ်။

မြန်မာနိုင်ငံမှာလည်းပဲ ဈေးသွားတဲ့အိမ်ရှင်မတွေအနေနဲ့ ကြက်ဝယ်မယ်ဆိုရင် ကြက်ကို သေသေချာချာကြည့်တဲ့နေရာမှာ ကိုင်တွယ်ပြီးကြည့်ရှုခဲ့ရင်တောင် ဆပ်ပြာနဲ့ စင်အောင်ဆေးပါ။ ဒီဆိုင်ကထွက်ထွက်ခြင်း တခြားပစ္စည်းတွေမကိုင်ခင်မှာ ဆပ်ပြာနဲ့စင်အောင် ဆေးဖိုလိုပါတယ်။ အကယ်၍ ဆပ်ပြာနဲ့စင်အောင် ဆေးနိုင်တဲ့နေရာမရှိဘူးဆိုရင်တော့ မုန်းဆပြီးတော့ပဲ ကြက်တွေကို ဝယ်ဖို့လိုပါတယ်။ အခုဆိုရင်များသောအားဖြင့် ကြက်ကိုအရင်ကတော့ ဖက်နဲ့ထုပ်ကြပါတယ်။ အခုတော့ကျွတ်ကျွတ်အိတ်နဲ့ထည့်သည့်တိုင်အောင် ကျွတ်ကျွတ်အိတ်ကိုကိုင်တဲ့သူဟာ ကြက်သည်ပဲဖြစ်ပါတယ်။ ကြက်သည်ဟာ သွေးတွေ ပေနေတဲ့အညစ်အကြေးတွေ ပေနေတဲ့လက်နဲ့ကျွတ်ကျွတ်အိတ်ကို တဖက်ကကိုင်မယ်။ ကြက်သားကို ကျွတ်ကျွတ်အိတ်ထဲမှာ ထည့်လိုက်မယ်။ ပြီးတဲ့နောက်မှာ ဒီကြက်ထည့်ထားတဲ့ ကျွတ်ကျွတ်အိတ်ကို ကမ်းပြီးတော့ပေးလိုက်တယ်။ တချို့ကျတော့ ပိုပြီးစိတ်ချရအောင် ဆိုပြီးတော့ ကြက်ထည့်ထားတဲ့ကျွတ်ကျွတ်အိတ်ကို နောက်ထပ်ကျွတ်ကျွတ်အိတ်နဲ့ ထပ်ပြီးတော့ထည့်ပေးပါတယ်။ သို့သော်လည်း ကိုင်တဲ့သူဟာကြက်ခုတ်ထားပြီး လက်ပေ နေတဲ့ကြက်သည်တွေဖြစ်တဲ့အတွက်ကြောင့် အဲဒီကြက်သားထည့်တဲ့အထုပ်မှာ ကြက်သွေးနဲ့ ကြက်အညစ်အကြေးတွေ စွန်းပေနေတာကို ဘယ်လိုမှရှောင်လွှဲလို့ မရပါဘူး။ ဒီအနေအထားဟာ ကြက်တုပ်ကွေးပျံ့နှံ့နိုင်မယ် အနေအထားပဲဖြစ်ပါတယ်။ ကြက်တုပ်ကွေးရယ်လို့ မဟုတ်ပါဘူး။ ကြက်မှာအခြားဘာရောဂါပဲရှိရှိ ဒီရောဂါပိုးတွေဟာ ပျံ့နှံ့နိုင်မယ်ဆိုတဲ့ အဖြေတစ်ခု ဖြစ်တယ်ဆိုတာ သတိထားဖို့လိုပါတယ်။ ဒါဟာ ကြက်ရောင်းချသူနဲ့ကြက်ဝယ်သူ အထူးသဖြင့် အိမ်ရှင်မတွေ ဈေးမှာသတိထားရမယ့်အချက်ဖြစ်ပါတယ်။ နောက်တစ်ခုက ဈေးကပြန်လာတဲ့ အခါ များသောအားဖြင့် ခြင်းတောင်းတစ်ခုထဲမှာ အသားတွေကို ဟင်းသီးဟင်းရွက်တွေနဲ့ ရောထည့်ထားတာတွေရှိပါတယ်။ တကယ်တော့ အသားစိမ်းငါးစိမ်းတွေနဲ့ ဟင်းသီးဟင်းရွက်တွေထိတွေ့နေတာဟာ ကျန်းမာရေးနှင့်မညီပါဘူး။ ရောဂါကူးစက်နိုင်တဲ့ အန္တရာယ် ရှိပါတယ်။ ကြက်တုပ်ကွေးရောဂါအန္တရာယ် ရှိသည်ဖြစ်စေ၊ မရှိသည်ဖြစ်စေ မိမိတို့ဝယ်လာတဲ့ သားငါးများနှင့်ဟင်းသီးဟင်းရွက်များကို တပေါင်းတည်းထည့်ပြီး ဝယ်လာခြင်းမပြုသင့်ကြောင်း တင်ပြလိုပါတယ်။ ဒါဟာဈေးဝယ်တဲ့အခါမှာ အရေးကြီးတဲ့အချက်ပဲဖြစ်ပါတယ်။ ဒါကြောင့် ဈေးထဲမှာ တာဝန်ရှိတဲ့ဈေးခေါင်းကအစ ဈေးပတ်ဝန်းကျင်မှာရှိတဲ့လူတွေအဆုံး ကြက်တွေ ဘဲတွေရောင်းချနေတဲ့ သူတွေရဲ့ ကျန်းမာရေးအခြေအနေတွေ၊ သူတို့ကြက်ဘဲအရှင်တွေရဲ့ ကျန်းမာရေးအခြေအနေတွေကိုစစ်ဆေးနေရုံမက၊ ကြက်သားဘဲသားတွေကို ကိုင်တွယ် နေရာမှာ လက်ကိုဆပ်ပြာနဲ့စင်အောင် ဆေးနိုင်မှုအနေအထားတွေကိုပါ ဖန်တီးပေးနိုင်ဖို့ လိုပါတယ်။ ဒါဟာ ကြက်တုပ်ကွေးအန္တရာယ် မြန်မာနိုင်ငံမှာမရှိသည်တိုင်အောင် ဘာကွယ်ပဲ ဒီအချက်တွေကို သတိထားရပါမယ်။ တာဝန်ရှိတဲ့ဈေးသည်တွေအနေနဲ့ မိမိတို့ဘဲ ကြက်တွေ ကို ကျန်းမာရေးနဲ့အောင်ရောင်းချခြင်းအားဖြင့် မိမိတို့ရဲ့ဖောက်သည်တွေကို စေတနာထားပြီး လိုက်နာဆောင်ရွက်သင့်တဲ့ ကျင့်ဝတ်စည်းကမ်းတွေပဲ ဖြစ်ပါတယ်။ ဒါက ကြက်ကိုတစ်ဆင့်

ရောင်းချတဲ့သူ၊ ကြက်သားဝယ်ယူလာတဲ့သူတွေရဲ့ လိုက်နာရမယ့် ကျန်းမာရေးအပြုအမူပဲ ဖြစ်ပါတယ်။

(ဆ) အိမ်မှာ

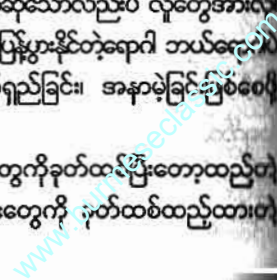
ဆက်လက်ပြီးတော့ ဒီကြက်ကို အိမ်မှာဘယ်လို ခုတ်ထစ်ချက်ပြုတ်မလဲဆိုတဲ့ အချက်ကိုလည်းတင်ပြလိုပါတယ်။ ကြက်သားကိုဝယ်လာတဲ့ အိမ်ရှင်မပဲဖြစ်ဖြစ် အိမ်ထောင် ဦးစီးပဲဖြစ်ဖြစ်၊ အမျိုးသားပဲဖြစ်ဖြစ်၊ အမျိုးသမီးပဲဖြစ်ဖြစ် မိမိတို့အိမ်ကိုရောက်လာတဲ့အခါ ဒီအသားတွေကို အသီးအရွက်တွေနဲ့ရောပြီးသိမ်းဆည်းထားတာမျိုး ဒီအသားတွေကို ချက်ပြီး သားအစားအစာတွေနဲ့ရောနှောပြီး သိမ်းဆည်းတာမျိုးလုပ်လို့မရပါဘူး။ များသောအားဖြင့် မြန်မာတွေအနေနဲ့ ရေခဲသေတ္တာကိုသုံးလေ့မရှိတဲ့အတွက်ကြောင့် အိမ်တွေမှာတော့ ပြဿနာသိပ်မရှိပါဘူး။ စားသောက်ဆိုင်တွေမှာသာ ပြဿနာရှိပါတယ်။ အိမ်တွေမှာ အိမ်ရှင်မ တွေအနေနဲ့ ကြက်သားတွေကို အိမ်ရောက်တဲ့အခါခဏထား၊ ဆေးကြော၊ ခုတ်ထစ်၊ ချက်ပြုတ် ကြတာများပါတယ်။ ချက်ချင်းပဲ ချက်ပြုတ်ကြတာများပါတယ်။ ချက်ချင်းမချက်ပြုတ်လို့ ရေခဲသေတ္တာထဲမှာ ခဏအအေးခံထားပြီး လိုအပ်မှပြန်လည်ချက်ပြုတ်ချင်တဲ့သူများအတွက် ကတော့ တော်တော်သတိထားရပါမယ်။ ဝယ်လာတဲ့ကြက်သားအစိမ်းကို သိမ်းဆည်းတဲ့နေရာ မှာ သီးသန့်လုံခြုံစွာထုတ်ပိုးပြီး သိမ်းဆည်းဖို့လိုပါတယ်။ ရေခဲသေတ္တာထဲမှာ ချက်ပြုတ်ပြီးသား အစားအစာတွေနဲ့ရောမသိမ်းရပါဘူး။ ဟင်းသီးဟင်းရွက်တွေနဲ့လည်း ရောမသိမ်းရပါဘူး။ အများစုကတော့ ရေခဲသေတ္တာလည်း မသုံးတဲ့အတွက်ကြောင့် လတ်လတ်ဆတ်ဆတ်ဆိုရင် တော့ စောစောပိုင်းကတင်ပြခဲ့သလို စားသောက်ဆိုင်ကစားဖိုမှူးတွေ သတိမပြုတဲ့အချက် အလက်ကို သတိထားဖို့လိုပါတယ်။ ဆိုလိုတာကတော့ အသားစင်းတဲ့စင်းနီးတုံး၊ အသားလှီးတဲ့စားနဲ့ ဟင်းသီးဟင်းရွက်လှီးတဲ့စား စင်းနီးတုံးတစ်ခုထဲပဲ ဖြစ်နေမယ်ဆိုရင် တော်တော်ပဲခက်ခဲပါတယ်။ များသောအားဖြင့် အိမ်တွေမှာလည်း စင်းနီးတုံးကို (၂)ခုထားလေ့ မရှိပါဘူး။ အကယ်၍ (၁)ခုထဲပဲရှိနေမယ်ဆိုရင်တော့ ဟင်းသီးဟင်းရွက်ကို အရင်ခုတ်ထစ်ပါ။ ပြီးရင်စင်ကြယ်စွာဆေးကြောပြီးမှ သားငါးကိုခုတ်ထစ်ပြီး စင်ကြယ်စွာဆေးကြောသင့်တယ်လို့ စာင်ပြလိုပါတယ်။

အသားငါးကို အရင်ခုတ်ထစ်ရမဲ့အခြေအနေမျိုးဖြစ်လာခဲ့ရင်တော့ စားနဲ့စင်းနီးတုံးကို ဝေသေချာချာဆပ်ပြာနဲ့ စင်ကြယ်စွာဆေးကြောပြီးတော့မှသာလျှင် ပြန်လည်အသုံးပြုဖို့ ဖြစ်ပါတယ်။ ကျွန်တော်တို့ကစင်းနီးတုံးကို သစ်သားတုံးတွေပဲသုံးပါတယ်။ မကျည်းသား၊ ဝေရက်သားစသည်ဖြင့် ဒီလိုအသားတွေကိုပဲသုံးကြပါတယ်။ မန်ကျည်းက အမာခံတယ်ဆိုပေ မယ့် သစ်သားဖြစ်တဲ့အတွက်ကြောင့် စားနဲ့ခုတ်တိုင်းမှာ သစ်သားတွေကပွပြီးတော့ကျန်နေခဲ့ တာပဲ။ ပွပြီးတော့ကျန်နေခဲ့တယ်။ ဒီကျန်နေခဲ့တဲ့ကြားထဲမှာ ရောဂါပိုးတွေ အသားစတွေကပဲပြီ

ပြီးတော့နေနိုင်ပါတယ်။ ဒါကြောင့် အခုနောက်ပိုင်းမှာဆိုရင် ပလတ်စတစ်စင်းနီးတုံးတွေ ပေါ်လာ တာတွေ့ရမှာဖြစ်ပါတယ်။ ဒါတွေက မာတဲ့အတွက် အသားညှပ်စရာလဲမရှိဘူး။ ဆေးတဲ့နေရာ မှာလည်းလွယ်ပါတယ်။ ဘာပဲဖြစ်ဖြစ် သစ်သားစင်းနီးတုံးကို သုံးတယ်ဆိုရင် ဆေးတဲ့အခါမှာ ရိုးရိုးဆေးလို့မရပါဘူး။ သူ့အတွက် သေသေချာချာ ပွတ်တိုက်ထုတ်နိုင်တဲ့သပွတ်အူလိုပါတယ်။ စတီးဝူး(Steel Wool) လို့ခေါ်တဲ့ သံမဏိအဝတ်စလိုဟာမျိုး ဒါမှမဟုတ်ရင်လည်း ဘရက်ရှ် ကောင်းကောင်းနဲ့ သေသေချာချာပွတ်တိုက်ဖို့လိုပါတယ်။ သစ်သားကို အလွယ်တကူ ပေါ့ပေါ့ တန်တန်ရေလေးနဲ့ပွတ်ပြီး ဆေးလိုက်ရုံနဲ့မရပါဘူး။ အသားစတွေညှပ်နေရင် ရောဂါပိုးတွေလည်း ညှပ်နေနိုင်မှာဖြစ်ပါတယ်။ ဓားကိုဆေးရတာလွယ်ပေမယ့် စင်းနီးတုံးကို ဆေးရတာမလွယ်ပါ ဘူး။ ဒါကိုသိထားဖို့လိုပါတယ်။

ဈေးကပြန်လာတဲ့အချိန်မှာ အိမ်ရှင်မတစ်ယောက်အနေနဲ့ အရင်ဆုံးလုပ်ရမှာက ဈေးခြင်းကိုချပြီး လက်ကိုဆပ်ပြာနဲ့စင်အောင်ဆေးခြင်းပဲဖြစ်ပါတယ်။ လက်ကိုဆပ်ပြာနဲ့စင်အောင် ဆေးပြီးတော့မှသာ အဝတ်အစားလဲခြင်းသော်လည်းကောင်း၊ အခြားအိမ်မှုကိစ္စလုပ်ခြင်းသော် လည်းကောင်း ဆောင်ရွက်သင့်ပါသည်။ ဒါမှမဟုတ်ရင်လည်း လက်ကိုဆပ်ပြာနဲ့ အရင်စင်အောင် ဆေးပြီးမှ သားငါးကိုကိုင်ပါ။ ဒီသားငါးကိုကိုယ်တွယ်ပြီးတဲ့အခါမှာလည်း လက်ကိုဆပ်ပြာနဲ့ စင်အောင် ပြန်ဆေးကြောပါ။ ဒါမှသာလျှင် ရောဂါပိုးကူးစက်နိုင်မှုအန္တရာယ်မှ ကင်းဝေးမှာ ဖြစ်ပါတယ်။ မိသားစုတစ်စုလုံးဟာ အိမ်ရှင်မချက်ထားတဲ့ ကြက်သားဟင်းကို စိတ်ချလက်ချ စားသုံးနိုင်မှာဖြစ်ပါတယ်။ ဒါပေမယ့် မိသားစုတွေ စိတ်ချလက်ချစားသုံးနေတဲ့အချိန်မှာ အိမ်ရှင်မ သည် ရောဂါပိုးကူးစက်နိုင်မယ့်အန္တရာယ်ကြုံတွေ့နေတယ်ဆိုတာ သဘောပေါက်ဖို့လိုပါတယ်။ ဒါကြောင့်မို့လို့ ကြက်သားကိုစားပါ။ သို့သော်ကြက်ကိုင်တဲ့နေရာမှာ ကြက်တုပ်ကွေး၊ မကူးစက်အောင် အထူးသတိချုပ်၍ကာကွယ်ဖို့လိုပါတယ်။ ကြက်သားလို့ ပြောတဲ့အချိန်မှာ ဘဲသားလည်းပါပါတယ်။ ဘဲသားတင်မကဘဲနဲ့ ငန်းသားလည်းပါပါတယ်။ အခြားငှက်ရိုင်းတွေရဲ့ အသားတွေလည်းပါပါတယ်။ မယ်ညို၊ စွလီစတဲ့ငှက်သားတွေကို ကိုင်တွယ်တဲ့နေရာမှာလည်း သတိထားဖို့လိုပါတယ်။ ဒါပေမယ့် ငှက်သားတင်လားဆိုတော့ မဟုတ်ပါဘူး။ ဝက်သားပဲဖြစ်ဖြစ် အမဲသားပဲဖြစ်ဖြစ် အသားစိမ်းငါးစိမ်းကိုပဲကိုင်ကိုင် ဒီစည်းကမ်းအတိုင်းလိုက်နာမယ်ဆိုရင် တိရစ္ဆာန်တွေကနေတဆင့် ကူးစက်နိုင်တဲ့ပိုးတွေကို ကာကွယ်တားဆီးနိုင်မှာဖြစ်ပါတယ်။ ကျွန်တော်အနေနဲ့ ကြက်တုပ်ကွေးအကြောင်း တင်ပြနေတယ်ဆိုသော်လည်းပဲ လူတွေအားလုံး ဟာ အစားအသောက်၊ သားငါးတိရစ္ဆာန်ကနေတဆင့် ကူးစက်ပြန့်ပွားနိုင်တဲ့ရောဂါ ဘယ်ရောဂါ လာလား ဒီစနစ်အတိုင်း ကာကွယ်ခြင်းအားဖြင့် အသက်ရှည်ခြင်း၊ အနာမဲ့ခြင်းဖြစ်စေ၊ စေတနာနဲ့တင်ပြခြင်းပဲဖြစ်ပါတယ်။

တစ်ဆက်တည်း တင်ပြလိုတာကတော့ သားငါးတွေကိုခုတ်ထုတ်ပြီးတော့ထည့်တဲ့ ပန်းကန်ပဲဖြစ်ပါတယ်။ တချို့က ပေါ့ပေါ့တန်တန်ပဲ သားငါးတွေကို ခုတ်ထစ်ထည့်ထားတဲ့

ပန်းကန်ကိုသုံးပြီးတော့အိုးထဲကို ထည့်ချက်လိုက်တယ်။ ဒီပန်းကန်ကို မဆေးသေးဘူး။
 ဟင်းသီးဟင်းရွက်ထပ်ပြီးတော့ ထည့်လိုက်တယ်။ ဒါမျိုးလေးတွေရှိပါတယ်။ အသားငါးကို
 ထည့်တဲ့ ပန်းကန်ခွက်ယောက်တွေဟာ ဟင်းသီးဟင်းရွက်တွေထည့်တဲ့ ပန်းကန်ခွက်ယောက်
 နဲ့ ခွဲထားဖို့လိုပါတယ်။ အကယ်၍ အပိုမရှိဘူး။ ဒီတစ်ပန်းကန်ပဲ ရှိတယ်ဆိုရင်တော့ သားငါးကို
 ထည့်ပြီးပြီးချင်းမှာ ဆပ်ပြာနဲ့ပန်းကန်တွေ၊ ငွန်းတွေကို စင်အောင်ဆေးဖို့လိုပါတယ်။ ဒီနေရာမှာ
 လူတွေအနေနဲ့ပေါ့သွားတာတွေ ရှိပါတယ်။ သားငါးစိမ်းထည့်တဲ့ပန်းကန်ထဲကိုပဲချက်ပြီး
 အသားတွေ ပြန်ထည့်တာရှိပါတယ်။ ဒါမျိုးတွေက တော်တော်ကို ဆင်ခြင်သင့်တဲ့ ကျန်းမာရေး
 အပြုအမူပဲဖြစ်ပါတယ်။ ဒါကြောင့် သားငါးကိုကိုင်တွယ်ရာမှာ သားငါးကိုခုတ်လှီးရာမှာ၊
 ချက်ပြုတ်ရာမှာ အသားစိမ်းငါးစိမ်းတွေကိုထည့်တဲ့ ပန်းကန်ခွက်ယောက်နဲ့ချက်ပြီးသား
 သားငါးတွေကိုထည့်တဲ့ ပန်းကန်ခွက်ယောက်တွေကို သီးသန့်ခွဲခြားထားဖို့လိုအပ်ပါတယ်။
 သီးခြား ခွဲထားရမယ့်အပြင် ဆပ်ပြာနဲ့စင်ကြယ်စွာဆေးကြောဖို့လည်း လိုအပ်ပါတယ်။
 သားငါးတွေကို ချက်ပြုတ်ကိုင်တွယ်သူတွေအနေနဲ့လဲ လက်ကိုအမြဲတမ်း စင်ကြယ်
 သန့်ရှင်းအောင် ဆေးကြော ရပါမယ်။ ကျက်အောင်ချက်ထားပေမယ့် လက်ကိုစင်ကြယ်
 အောင်မဆေးထားဘူး။ ပန်းကန်ကိုလည်းမဆေးထားဘူးဆိုရင် အဲဒီပန်းကန်တွေ၊ လက်တွေက
 တစ်ဆင့် ရောဂါပိုးတွေကူးစက်နိုင်တဲ့အန္တရာယ်ကို ကာကွယ်ဖို့လိုပါတယ်။

အခန်း (၁၀)

ကြက်တုပ်ကွေးပညာပေးအတွေ့အကြုံများ

(က) ကောလဟာလများ

ကျွန်တော့အတွေ့အကြုံအရ (၂၀၀၄)ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလမှာ နိုင်ငံတကာသတင်း၊ ရုပ်သံတွေမှာ ကြက်တုပ်ကွေးဖြစ်တဲ့သတင်းတွေကိုကြားရတဲ့အခါ လူတွေဟာ ကြက်သားစားရင် ကြက်တုပ်ကွေးဖြစ်တယ်ဆိုတဲ့ကောလဟာလနဲ့ ကြက်သားကိုမစားရဲအောင် ခြောက်ခြားသွားတာကို တွေ့ခဲ့ရပါတယ်။ တကယ်တော့ကြက်သားစားလို့ ကြက်တုပ်ကွေးဖြစ်တာမဟုတ်ပါဘူး။ ကြက်ကိုကိုင်တွယ်မိရာကနေ ကြက်တုပ်ကွေးကူးစက်ပျံ့နှံ့ခြင်းသာ ဖြစ်ပါတယ်။ ဒါပေမယ့် ကြက်သားစားလို့ဖြစ်တယ်ဆိုပြီးတော့ ကြက်ဈေးတွေ တော်တော် ကျသွားပါတယ်။ အဲဒီအချိန်မှာ ထိုင်းနိုင်ငံဝန်ကြီးချုပ်ကိုယ်တိုင်က ကြက်သားစားပြပြီး ကြက်သားစားလို့ ကြက်တုပ်ကွေးဖြစ်တာမဟုတ်ဘူး။ ကြက်တုပ်ကွေးဟာ ကြက်ခြံတွေမှာဖြစ်တယ်။ ကြက်သားစိမ်းတွေမှာဖြစ်နိုင်တယ်။ ဒါကြောင့် ကြက်သားကိုမစားဘဲ မနေကြပါနဲ့။ ကြက်တုပ်ကွေးမဖြစ်အောင်သာ ကာကွယ်ကြပါလို့ စည်းရုံးပညာပေးခဲ့ပါတယ်။ မြန်မာနိုင်ငံမှာလည်း ကျွန်တော်တို့ကိုယ်တိုင် လူထုကိုအသိပညာပေးတဲ့အခါမှာ ကြက်သားကို ကျက်အောင်ချက်စားရင် ကြက်တုပ်ကွေးလုံးဝမဖြစ်နိုင်ဘူး။ ဒါကြောင့် ခြောက်ခြားစရာမလိုဘူး။ ကြက်သားကိုစားလို့ရတယ်ဆိုပြီး ပညာပေးခဲ့ပါတယ်။ ဒါကြောင့် ကြက်သားဈေးကွက် အခြေအနေပြန်လည်တည်ငြိမ်သွားတာ တွေ့ရပါတယ်။ မကြာခင်က တူရကီနိုင်ငံမှာ ကြက်ဆင်တွေ ကြက်တုပ်ကွေးရောဂါဖြစ်သေတဲ့အခါ လူတွေဟာ ကြက်ဆင်သားစားရင် ကြက်တုပ်ကွေးရောဂါဖြစ်တာပဲဆိုပြီးတော့ ကြက်ဆင်သားမစားရဲလို့ ကြက်ဆင်အသားတွေ ဈေးကျသွားပါတယ်။ အဲဒီအခါမှာ တူရကီဝန်ကြီးချုပ်ကိုယ်တိုင် ကြက်ဆင်သားကိုစားပြပြီးတော့ အသားစားလို့ ရောဂါဖြစ်တာမဟုတ်ဘူး။ အသားစိမ်းကနေ ရောဂါကူးစက်လို့ ကြက်ဆင်တွေ ကြက်နာကျတဲ့အခါ ကိုင်တွယ်မိလို့ ကူးစက်တယ်ဆိုတာ အသိပညာပေးနေတာတွေ့ရပါတယ်။ ဒါကြောင့်လူတွေအနေနဲ့ ဘယ်အပြုအမူဟာ ကျန်းမာရေးအတွက်အန္တရာယ်ရှိတယ်။ ဘယ်အပြုအမူဟာ ကျန်းမာရေးအတွက် အန္တရာယ်မရှိဘူးဆိုတာ ဝေဖန်ဆင်ခြင်ဉာဏ်နဲ့သုံးသပ်နိုင်မှသာလျှင် ကမ္ဘာမှာကပ်ရောဂါအသွင်နဲ့ ကြက်တုပ်ကွေး၊ အန္တရာယ်ကို ကျော်လွှားနိုင်မှာဖြစ်ပါတယ်။ ကျွန်တော်တို့အနေနဲ့ အသိပညာပေးလျှင်လျှင် တွေ့ကိုဆောင်ရွက်တဲ့နေရာမှာ ကြက်သားတွေသာ ဈေးကျသွားတယ်။ ဘဲသားဈေးမကျခဲ့ပါဘူး။ အမှန်ကတော့ ကြက်သားတွေကိုသာ လူတွေကသိကြပြီး ကြက်တုပ်ကွေးကြောင့် ကြက်နာကျပြီးသေသလို တချိန်တည်းမှာပဲ မွေးမြူရေးဘဲအတော်များများဟာ ကြက်တုပ်ကွေးရောဂါ

ကြောင့် သေဆုံးသွားတာဖြစ်ပါတယ်။ တရုတ်နိုင်ငံမှာ ဘဲတွေ၊ ငန်းတွေ သေဆုံးသွားပါတယ်။ ဒီသတင်းသိပ်မပြန်လို့ မြန်မာနိုင်ငံမှာ ဘဲသား၊ ငန်းသားတွေ ဈေးကျခြင်းမရှိပါဘူး။

(ခ) ကြောင်လား၊ ယင်ကောင်လား

အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံရဲ့အတွေ့အကြုံအရ ဂျာကာတာမှာဖြစ်တဲ့ ကြက်တုပ်ကွေးရောဂါတွေမှာ ကြက်နာကျတာနဲ့ မပတ်သက်ဘဲနဲ့လူအချို့မှာ တုပ်ကွေးရောဂါဖြစ်ပြီး (H₅N₁) ဝိုင်းရပ်စ်ပိုးတွေ ရှာဖွေတွေ့ရှိနေတဲ့ကိစ္စပါပဲ။ အဲဒီအတွက် ကြောင်တွေကသယ်လာသလား။ အိမ်ထဲကို ဝင်ထွက်နိုင်တဲ့ ကြွက်တွေသယ်သလား။ ဒါမှမဟုတ်ရင် ယင်ကောင်ကတဆင့် သယ်လာသလားဆိုတာကို လေ့လာနေကြဆဲပဲ ဖြစ်ပါတယ်။ ကြက်တုပ်ကွေးဝိုင်းရပ်စ် (H₅N₁) မှာ မစင်ကနေတဆင့် ပြန့်ပွားကူးစက်တာဖြစ်တဲ့အတွက် အခြားမစင်ကနေ ပြန့်ပွားကူးစက်တဲ့ ရောဂါတွေလိုပဲ ဖြစ်နိုင်ချေတွေ အများကြီးရှိနေပါတယ်။ ဒါတွေကို လေးလေးနက်နက် စဉ်းစားဖို့လိုပါတယ်။ ဝမ်းနဲ့ပတ်သက်တဲ့ရောဂါတွေ၊ တိုက်ဖျက်ရောဂါ၊ အသည်းရောင်အသားဝါရောဂါလို ဒီရောဂါတွေ မစင်ကတဆင့်ကူးစက်ပြီဆိုတဲ့အခါ အဓိကအားဖြင့် ရေထဲမှာ ရောဂါပျံ့နှံ့ပြီးတော့ ရေကနေတဆင့် ကူးစက်တာတွေကို တွေ့ရပါတယ်။

နောက်တစ်ချက်အရေးကြီးတာက အစာထဲကို ရောဂါပိုးတွေဟာ တစ်နည်းနည်းနဲ့ ဝင်ရောက်သွားပြီး ယင်ကောင်က မစင်ကိုနားရာကနေ အစာကိုနားတာဟာ လွယ်ကူတဲ့ ကူးစက်ပျံ့နှံ့မှုမျိုးဖြစ်ပါတယ်။ ရောဂါပိုးတွယ်ကပ်နေတဲ့နေရာတွေကို လက်နဲ့ထိမိကိုင်မိ ရာကနေတဆင့်လဲ ကူးစက်နိုင်ပါတယ်။ လက်ကအစာကိုကိုင်ရင် အစာထဲမှာ ရောဂါပိုး ထည့်သွင်းပြီး ပါးစပ်ထဲကိုရောက်တဲ့နည်းရှိသလို လက်က ဟိုကိုင်ဒီကိုင်ကိုင်ရင်းနဲ့ မျက်နှာကို ကိုင်တယ်၊ မျက်လုံးကိုပွတ်တယ်၊ နှာခေါင်းကိုကိုင်တယ်၊ ပါးစပ်ကိုကိုင်တယ်၊ ဒီကနေတဆင့် ကူးနိုင်ပါတယ်။ နောက်တစ်ခါ ရောဂါပိုးကိုင်လာတဲ့လက်က အိမ်သာတံခါး၊ စားပွဲ၊ ကုလားထိုင်၊ ကုတင်စသည်ဖြင့် ကိုင်လိုက်တဲ့အခါမှာပိုးတွေဟာ အဲဒီပစ္စည်းတွေမှာ ကပ်ငြိနိုင်ပါတယ်။ အခြားလူတစ်ယောက်က အဲဒီပစ္စည်းတွေကို လက်နဲ့ထိကိုင်မိပြီးတော့ ရောဂါကူးစက်တာလည်း ဖြစ်နိုင်ပါတယ်။ ရောဂါတိုက်ရိုက်ကူးစက်သလို သွယ်ဝိုက်ပြီး ကူးစက်နိုင်တာကိုလည်း သတိထား ဖို့လိုပါတယ်။ တိရစ္ဆာန်တွေကိုမွေးကြတယ်ဆိုရင် တိရစ္ဆာန်တွေဆီကနေ လူကိုရောဂါမကူး။ အောင် လူကလည်း တိရစ္ဆာန်တွေကိုရောဂါမကူးအောင် သတိထားဖို့လိုပါတယ်။ လူခန္ဓာကိုယ်မှာ လည်း ရောဂါပိုးပေါင်းများစွာရှိပါတယ်။ ဒီပိုးတွေက တိရစ္ဆာန်တွေနဲ့အခြားလူတွေကိုကူးစက်မယ်။ ဖိုရစ္ဆာန်ကပဲလူကို တစ်ဖက်သတ် ကူးစက်တာမဟုတ်ပါဘူး။ တိရစ္ဆာန်မွေးမြူတဲ့နေရာဟာ လူတပ်လို့စီးပွားဖြစ်မွေးမြူတာ အကြောင်းမဟုတ်ပေမယ့် မလိုအပ်ပဲနဲ့ ချစ်လို့အပျော်မွေးမြူတာ ကို အခုလောလောဆယ်မှာ အထူးပဲဆင်ခြင်သင့်ပါတယ်။ ဘယ်တိရစ္ဆာန်မဆို တိရစ္ဆာန်မှာလည်း လူရောဂါပိုးနဲ့သူရှိတယ်။ လူမှာလည်း သူရောဂါပိုးနဲ့သူရှိတယ်။ ရောဂါမဖြစ်ဘဲနေကြပေမယ့်

တိရစ္ဆာန်ကနေလူကို ကူးစက်နိုင်သလို လူကနေတိရစ္ဆာန်ကို ကူးစက်နိုင်တယ်ဆိုတဲ့သတိကို ထားဖို့လိုပါတယ်။ ပိုဆိုးတာက ဒီလိုအနေနီးရင်းနဲ့ လူနဲ့တိရစ္ဆာန်ကြားထဲမှာ အလွယ်တကူ ကူးစက်နိုင်တဲ့ အနေအထားမျိုး ရောဂါနိုင်တယ်ဆိုတာ သတိချပ်ဖို့လိုပါတယ်။ ဒါကြောင့် အခုဆိုရင် ကြက်တုပ်ကွေးရောဂါဖြစ်ပွားနိုင်ခြေရှိနေတဲ့အတွက်ကြောင့် လူတွေအနေနဲ့ ကြက်ငှက်တိရစ္ဆာန်တွေကို မထိမကိုင်ဖို့ သတိပြုဖို့ထားမြစ်ထားကြပါတယ်။ ကြက်နာကျတဲ့ ကြက်မုမဟုတ်ပါဘူး။ ကျန်းကျန်းမာမာတွေနေရတဲ့ ကြက်တွေ၊ ငှက်တွေရောပါပါတယ်။ ဒီကြက်ငှက်တွေမှာ ရောဂါလက္ခဏာမပေါ်သေးဘဲနဲ့ ရောဂါပိုးရှိနေနိုင်တယ်ဆိုတာ သတိထားဖို့ လိုပါတယ်။ ကျန်းမာတဲ့ကြက်ပဲဖြစ်ဖြစ် နာနေတဲ့ကြက်ပဲဖြစ်ဖြစ် ဘဲပဲဖြစ်ဖြစ် မထိမကိုင်ဖို့ လိုပါတယ်။

(ဂ) ကလေးများအတွက်ပေးရမယ့်ပညာ

ဖြစ်နိုင်ရင်တော့ ကြက်ခြံတွေ၊ ကြက်ဒိုင်တွေ၊ ကြက်ငှက်ဈေးကွက်တွေ အခြား တိရစ္ဆာန်တွေထားတဲ့နေရာတွေ လောလောဆယ်မှာ ဝေးနိုင်သမျှဝေးအောင် နေဖို့လိုပါတယ်။ အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံ၊ ဂျာကာတာမြို့မှာဆိုရင် တိရစ္ဆာန်ရုံကိုပါ (၂၁)ရက်ပိတ်ထားတယ်ဆိုတဲ့ သတင်းကို ကြားရပါတယ်။ တိရစ္ဆာန်ရုံမှာလည်း ငှက်ရိုင်းတွေရှိပါတယ်။ သာမန်အားဖြင့်တော့ ဒီငှက်ရိုင်းတွေဟာ အရင်ကတည်းကလည်းပြုထားပြီးတော့ အခုလည်းပဲ သူ့ဟာသူနေနေတဲ့ အတွက်ကြောင့် ရောဂါပိုးရှိချင်မှလည်းရှိမယ်။ ဒါပေမယ့် တချို့ငှက်တွေမှာ (H_5N_1) မိုင်းရပ်စ်ပိုးကူးစက်ရတဲ့ လက္ခဏာရှိလာပြီဆိုရင်တော့ ဒီငှက်တွေနဲ့လူတွေကို ဝေးကွာစွာ ခွဲခွာထားဖို့ လိုပါတယ်။ ကြက်ကလေးတွေ၊ ငှက်ကလေးတွေကို အပျော်မွေးမှုကိုလည်း ရောင်ရှားဖို့လိုပါတယ်။ ကလေးတွေကိုဆော့ဖို့အတွက် ဝယ်ပေးတဲ့ကိစ္စကိုလည်း ရောင်ရှားဖို့ လိုပါတယ်။ ဖိလစ်ပိုင်နိုင်ငံမှာဆိုရင်ကြက်ကလေးတွေကို အရောင်ဆိုးပြီးတော့ ကလေးတွေ ဆော့ဖို့ လက်ဆောင်တွေအနေနဲ့ပေးကြတဲ့ဓလေ့ရှိပါတယ်။ ဒီဓလေ့တွေကို အခုလောလော ဆယ်မှာ ရပ်ဆိုင်းသင့်ပါတယ်။ အိမ်ပိုင်းထဲမှာ ကြက်တွေ၊ ငှက်တွေကို အတူတူမွေးထားရင် ကြက်ငှက် အညစ်အကြေးပေကျတာကို ဘယ်လိုမှမရှောင်လွှဲနိုင်ပါဘူး။ ကြက်တွေ ငှက်တွေကို လွှတ်ထားရင် ပိုပြီးတော့ဆိုးပါတယ်။ ဒါကြောင့်မို့ ကြက်တွေ၊ ငှက်တွေကို လှောင်ထားပါ။ ခြံထဲမှာထည့်ထားပါလို့၊ ကလေးတွေနဲ့ဝေးဝေးမှာထားပါလို့ နိုင်ငံတော်တော်များများမှာ ပညာပေးနေကြခြင်းပဲဖြစ်ပါတယ်။

ကိုင်းမိတဲ့ကြက်ငှက်အရှင်တွေက အညစ်အကြေးတွေလက်မှာကပ်ပါလာတယ်ဆိုတာ လူကြီးတွေအနေနဲ့သတိပြုမိသည့်တိုင်အောင် ကလေးတွေက ဒီလိုသတိမပြုမိဘဲကြပါတာ။ ပိုဆိုးတာက မျက်လုံးကိုပွတ်မယ်။ နှုတ်ခမ်းကိုကိုက်မယ်။ တစ်ခါတစ်လေကျရင် ပါးစပ်ထဲ နှိုက်မယ်။ နှာခေါင်းထဲနှိုက်မယ်။ လက်နှိုက်တဲ့အခါမှာ လက်ကိုပေကျလောက် ရောဂါပိုးများသည်

နာခေါင်းထဲထည့်လိုက်သလိုဖြစ်သွားမယ်။ ပါးစပ်ထဲကို တိုက်ရိုက်ထည့်လိုက်သလို ဖြစ်သွားပါမယ်။ အစားအစာကနေ တစ်ဆင့်ကူးစက်တယ်ဆိုတဲ့နေရာမှာ ဒီအစားအစာထဲမှာ ထည့်လိုက်တဲ့ပန်းကန်ကပါလာတဲ့ပိုးကြောင့်လည်း ကူးစက်တာလဲဖြစ်နိုင်တယ်။ ယင်ကောင်နားပြီး တော့လဲ ကူးစက်နိုင်တယ်။ ဒါ့အပြင်လက်ကနေတစ်ဆင့်လည်း ကူးစက်နိုင်တယ်ဆိုတာ သတိထားဖို့လိုပါတယ်။ ရောဂါကိုကာကွယ်တော့မယ်ဆိုရင် ဘယ်ရောဂါပဲဖြစ်ဖြစ် ဒီနည်းအတိုင်းကာကွယ်ရတာဖြစ်ပါတယ်။ ကြက်တုပ်ကွေးလိုမျိုး ကူးစက်တဲ့တုပ်ကွေးရောဂါအန္တရာယ်ကြီးမားတာကို ကာကွယ်မယ်ဆိုရင်လဲ ဒီလိုအသေးအဖွဲ့လေးတွေ၊ ကောင်းတဲ့ အမူအကျင့်လေးတွေပြုမူခြင်းအားဖြင့် အများကြီးကာကွယ်နိုင်တယ်ဆိုတာ တင်ပြလိုပါတယ်။ ရောဂါပိုးထိတွေ့ပါလာနိုင်တဲ့ အနေအထားတိုင်းမှာ လက်ကိုဆပ်ပြာနဲ့စင်ကြယ်နေအောင် ဆေးကြောဖို့ ကလေးကအစ မိသားတစ်စုလုံးမမေ့မလျော့ ဆောင်ရွက်ရပါမယ်။

(ဃ) ခြံထဲမှာ ကြက်သေတွေ့ရင် ဘာလုပ်မလဲ?

အခုဦးစားပေးတဲ့ရောဂါဟာ ကြက်တုပ်ကွေးရောဂါဖြစ်ပြီး ကြက်တုပ်ကွေးကို ဘယ်လို ကာကွယ်မလဲဆိုတဲ့အကြောင်းကို အလေးထားစဉ်းစားနေတာ ဖြစ်တဲ့အတွက်ကြောင့် ခြံတစ်ခြံမှာကြက်တွေဟာ ဘာကြောင့်မှန်းမသိ၊ သေတာကိုတွေ့ခဲ့တယ်ဆိုရင် သက်ဆိုင်ရာကို သတင်းပေးရုံနဲ့မကဘဲ မိမိကိုယ်ကိုကာကွယ်ဖို့ကိုလည်း ကြိုတင်ပြင်ဆင်ထားဖို့လိုပါတယ်။ ခြံလုပ်သား၊ ခြံပိုင်ရှင်အားလုံးဟာ စည်းစနစ်အတိုင်း ခြံထဲကိုဝင်ရောက်ပြီး ကြက်နာတွေကို ရှင်းလင်း၊ ကြက်သေတွေကိုရှင်းလင်း၊ မိမိရဲ့လက်တွေလည်းပဲ ရောဂါပေကျမှုမရှိအောင် ခန္ဓာကိုယ်မှာလဲ ရောဂါပေကျမှုမရှိအောင်၊ အဝတ်အစားမှာလဲ ရောဂါပေကျမှုမရှိအောင် လုပ်နေတဲ့ကြားထဲမှာ မိမိကိုယ်တိုင်သော်လည်းကောင်း၊ မိမိပတ်ဝန်းကျင်မှာသော်လည်းကောင်း၊ တုပ်ကွေးလက္ခဏာပေါ်ပေါက်လာတဲ့သူတွေရှိနေရင် ဘယ်လိုလုပ်မလဲဆိုတာကို စဉ်းစားဖို့လိုပါတယ်။ တုပ်ကွေးဟာလွယ်လွယ်ကူကူဖြစ်တဲ့အတွက် ရိုးရိုးတုပ်ကွေးပဲဖြစ်ဖို့ ပျားပါတယ်။ ဒါပေမယ့် ကြက်နာတွေ၊ ကြက်သေတွေ ရှိနေတဲ့အနေအထားမျိုးမှာ ကြက်တုပ်ကွေးဖြစ်မလားဆိုတာ စဉ်းစားဖို့လိုပါတယ်။

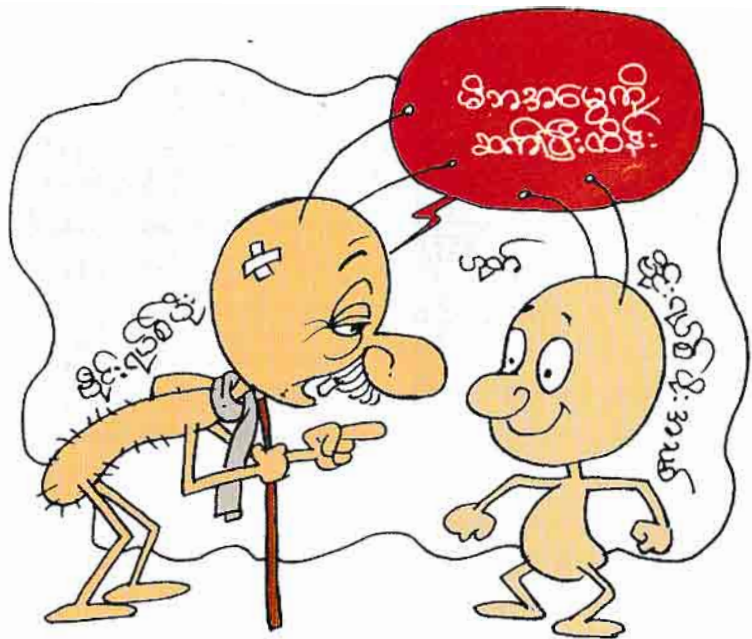
အခန်း (၁၁)

တုပ်ကွေးဖျားနာလူမှာဖြစ်လာရင် ဘာလုပ်မလဲ?

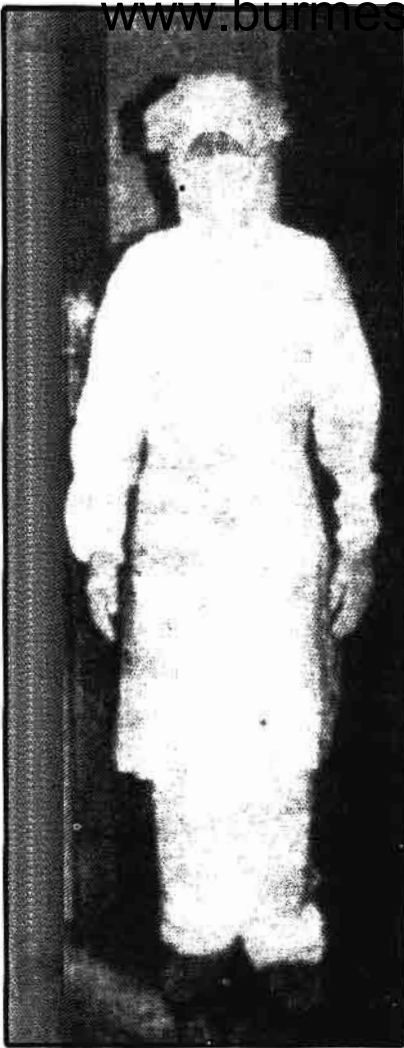
(က) လူနာစည်းကမ်း

အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံရဲ့ လောလောဆယ်အတွေ့အကြုံအရ ကြက်တုပ်ကွေးဖြစ်တာ ကြက်နာကျတာမဖြစ်ဘဲနဲ့ သူ့ဟာသူလဲဖြစ်နိုင်တယ်ဆိုတဲ့အတွက်ကြောင့် တုပ်ကွေးဖျားနာ ဖြစ်လာတဲ့သူရှိရင် ကာယကံရှင်ကိုယ်၌က ဘယ်လိုစီစဉ်မလဲ။ ပတ်ဝန်းကျင်ကလူတွေက ဘယ်လိုဂရုစိုက်သင့်သလဲဆိုတာကို တင်ပြလိုပါတယ်။ ဖျားနာသူတစ်ယောက်က ဘယ်လို စည်းကမ်းတွေ လိုက်နာသင့်သလဲဆိုတာကို အရင်တင်ပြပါမယ်။ မြန်မာနိုင်ငံမှာ တုပ်ကွေးဖျား ဖူးသေးတဲ့သူမရှိသလောက်ပါပဲ။ လူတိုင်းတော့ တစ်ကြိမ်တစ်ခါလောက်တော့ တုပ်ကွေး ဖျားဖူးကြပါတယ်။ တုပ်ကွေးဖြစ်ရင် များသောအားဖြင့်တော့ ကိုယ်လက်မအိမ်သာဖြစ်တယ်။ ကိုက်ခဲတယ်။ ခေါင်းကိုက်တယ်။ ဒါတွေနဲ့စတာပါပဲ။ အဖျားတက်ချင်တက်လာပါမယ်။ တချို့ကြတော့ခေါင်းကိုက်တာ၊ ချောင်းဆိုးတာ၊ နှာစီးတာ ကိုယ်လက်ကိုက်တာ၊ နှာချေတာ၊ ဖျားတာဆက်တိုက်ဖြစ်ကြပါတယ်။ ကိုယ်လက်ကိုက်ခဲတာ၊ ခေါင်းကိုက်တာလောက်၊ အဖျား တက်ရုံလောက်နဲ့တော့ ရောဂါလွယ်လွယ်ကူကူ မကူးသေးပါဘူး။ ဒါပေမယ့် နှာစီး၊ ချောင်းဆိုးပြီ ဆိုရင်တော့ ရောဂါဟာကူးစက်ပျံ့နှံ့ဖို့လွယ်သွားပါပြီ။ နှာချေ၊ ချောင်းဆိုးလိုက်တဲ့အခါမှာ အချိန်နဲ့လွင့်ထွက်လာတဲ့အမှုန်ကလေးတွေဟာ ဆယ်ပေ၊ ဆယ်ငါးပေလောက်ပြေးပါတယ်။ ဒါကြောင့်မို့လို့ နှာချေလိုက်တဲ့သူနဲ့ ဆယ်ငါးပေတလည်ရှိတဲ့သူတွေဟာ ရောဂါပိုးကို လေထဲ ကနေတဆင့် ထိတွေ့ဝင်ရောက်မသွားဖို့လိုပါတယ်။ ဒါကြောင့်မို့လို့ ကျောင်းတွေကနေစပြီးတော့ နှာချေရင်၊ ချောင်းဆိုးရင်၊ လက်ကိုင်ပုဝါနဲ့အုပ်ပြီးဆိုးပါလို့ သင်ထားတယ်။ မှုကြိုကလေးတွေ၊ သူငယ်ဘန်းကလေးတွေကအစ လက်ကိုင်ပုဝါ ဆောင်ထားပါလို့တော့ အသိပညာပေးကြပါ တယ်။ သို့သော် သိတာနဲ့တကယ် ပြုမူတာနဲ့မတူဘူး။ နောက်ဆုံး နှာချေတဲ့နေရာမှာ လက်ကိုင်ပုဝါရှာနေဖို့ အချိန်မမှီတူးဆိုရင် လူတွေနဲ့ဝေးရာဘက်ကို ခေါင်းကိုလှည့်ပြီး နှာချေဖို့က အစ သတိထားဖို့လိုပါတယ်။

နှာချေ၊ ချောင်းဆိုးတဲ့နေရာမှာ လက်ကိုင်ပုဝါနဲ့အုပ်မိလို့ရှိရင် ပိုးတွေရဲ့ပျံ့နှံ့မှုနှုန်းဟာ ဆယ်လေးငါးပေထိမရောက်နိုင်ပါဘူး။ ဒါပေမယ့် လက်မှာပေးကျနိုင်တယ်။ နှာခေါင်းမှာ ပုဝါအုပ်ပြီး မဆိုးတဲ့အတွက်ကြောင့်မို့ မျက်နှာလွှဲပြီးတော့ပဲဆိုးဆိုး၊ မျက်နှာလွှဲပြီးတော့ပဲ နှာချေချေ၊ ကိုယ်တစ်ယောက်တည်းပဲနှာချေချေ၊ နှာချေစဉ်အချိန်မှာ လေးထဲတွင်မကဘဲနဲ့ အနီးအနားမှာရှိတဲ့ စားပွဲ၊ ကုလားထိုင်၊ ထရုံ၊ လက်ကိုင်၊ တံခါးဘု၊ ဝင်းတုန်း၊ တံခါးရွက် စတဲ့နေရာတွေမှာ ကိုယ်ရဲ့အသက်ရှူလမ်းကြောင်းက ထွက်လာတဲ့ အညစ်အကြေးတွေနဲ့အတူ

ရုမေးနီးယားနိုင်ငံတွင် ကြက်တုပ်ကွေးဖြစ်ပွားရာဒေသမှလာသော
မီးရထားကို ပိုးသတ်ဆေးများဖြန်း၍ ရောဂါမပျံ့အောင် ကာကွယ်နေပုံ

ကြက်တုပ်ကွေးရောဂါဖြစ်ပွားသူများအား
ကြည့်ရှုစောင့်ရှောက်ရန်အတွက်
သတ်မှတ်ထားသောဝတ်စုံ

ခန္ဓာကိုယ်အကာအကွယ်ပစ္စည်းများ

- အင်္ကျီနှင့်ဘောင်းဘီတစ်ဆက်တည်းဝတ်စုံ (coveralls) သို့မဟုတ် နောက်ကွဲ
- ခွဲစိတ်ခန်းဝတ်ရုံ (surgical gown)
- ခေါင်းအုပ် (hood) နှင့် ခေါင်းဆောင်း (hair cover)
- ခြေဖျက်စိအထိရှည်သည့် ရှေ့ကိုယ်ကာ (impermeable apron)
- မျက်ကာမှန် (goggles) နှင့် မျက်နှာကာ (face shield)
- နှာခေါင်းစည်း (N-95, N-100 and surgical masks)
- တစ်ခါသုံးလက်အိတ် (disposable gloves) နှင့် ရော်ဘာလက်အိတ်ရှည် (heavy duty rubber gloves with long sleeves)
- ရာဘာလည်ရှည်ဖိနပ်များ (rubber boots) နှင့် ဖိနပ်စွပ် (shoe covers)

တံတွေးတွေ၊ သလိပ်တွေနဲ့အတူ ပိုးတွေကပ်ငြိနိုင်ပါတယ်။ ဒါကြောင့်မို့ဖျားပြီ၊ နာပြီဆို အရင်ဆုံးပုဝါကို ဆောင်ပါ။ သို့သော် အခုနောက်ပိုင်းတိုးတက်လာတဲ့အခါမှာ စက္ကူလက်ကိုင် ပုဝါလေးတွေကို သုံးကြတယ်။ ဘာဖြစ်လို့လဲဆိုတော့ ရိုးရိုးလက်ကိုင်ပုဝါကျတော့ နာချေပြီးရင် နပ်ညှစ်ပြီးရင် ဘယ်နေရာမှာသွားထားမလဲ။ ချက်ခြင်းလည်း မလျော်နိုင်ဘူးဆိုရင် ဒီပုဝါ ဆောင်ထားတဲ့နေရာတိုင်းမှာ ရောဂါပိုးတွေဟာကပ်ငြိပြီး မိမိသွားတဲ့နေရာတိုင်းမှာ ရောဂါပိုး တွေ ပါလာနေမယ်ဆိုတာ သတိထားဖို့လိုပါတယ်။ ဖျားနေတဲ့သူတစ်ယောက်အနေနဲ့လည်း ကိုယ့်ရဲ့လက်ကိုင်ပုဝါကို အမြဲတမ်းထထပြီး လျှော်နေဖို့ဆိုတာ လက်တွေ့မှာမဖြစ်နိုင်ပါဘူး။ တစ်ခါလုံး စက္ကူလက်ကိုင် ပုဝါလေးတွေ၊ တစ်ရှူးတွေကတော့သုံးပြီးရင် ပစ်လိုက်လို့ရပါတယ်။ ဒါပေမယ့် ဘယ်နေရာမှာပစ်မှာလဲ။ လမ်းမှာ ပစ်ခဲ့မယ်ဆိုရင်တော့မဖြစ်ပါဘူး။ အမှိုက်ပုံး ပက်လက်ထဲမှာ ပစ်မယ်ဆိုရင်လည်း လေတိုက်ရင်လွင့်သွားနိုင်ပါတယ်။ လွင့်သွားတဲ့နေရာမှာ ရောဂါပိုးတွေ ပျံ့နှံ့နေနိုင်မှာလည်းဆိုတာကို သတိထားဖို့လိုပါတယ်။ ဒါကြောင့်မို့ နာချေရင် ချောင်းဆိုးရင် လက်ကိုင်ပုဝါအုပ်ပြီးတော့ဆိုးပါ။ စက္ကူလက်ကိုင်ပုဝါသုံးချင်လည်းသုံးပါ ဆိုပေမယ့် အဲဒီဟာတွေပစ်တဲ့ဟာက ပိုပြီးအရေးကြီးပါတယ်။ ပစ်တဲ့နေရာမှာ ကျွတ်ကျွတ် အိတ်ထဲမှာထည့် အလုပ်တိပြီးပစ်နည်းဟာ အကောင်းဆုံးပါပဲ။ လက်ကိုင်ပုဝါကျတော့ ဒီလိုပစ်လို့မရတော့ပါဘူး။ မလျော်ခင်မှာ အဲဒီလိုထည့်ထားဖို့လိုပါတယ်။ မိမိကိုယ်ကို ကူးစက် နိုင်ပါတယ်။ ဆပ်ပြာနဲ့ ပိုးသတ်ဆေးနဲ့ သေသေချာချာစိမ်ထားဖို့လိုပါတယ်။ လျှော်တဲ့အခါမှာ ရောဂါကူးစက်ပျံ့နှံ့မှုမရှိအောင် သတိပြုရပါတယ်။

(၁) နာခေါင်းစည်းနဲ့လူနာ

ဘာပဲဖြစ်ဖြစ် တုပ်ကွေးဖျားပြီဆိုရင် ဖျားတဲ့သူတစ်ယောက်အနေနဲ့ ရောဂါပိုးကို သူများတွေမကူးစက်အောင် အထူးဂရုစိုက်ပါ။ လူတွေဆီကို ကူးစက်ပျံ့နှံ့မှုမရှိအောင် အိမ်ထဲမှာ ဆိုရင်လည်း ခွဲနေဖို့လိုပါတယ်။ အိမ်သားတွေနဲ့ ဝေးဝေးနေရာမှာ နေဖို့လိုပါတယ်။ မိသားစုတွေနဲ့ အဝေးဆုံးနေရာတစ်နေရာရွေးပြီးတော့ နေမကောင်းတဲ့သူနေဖို့ (သို့မဟုတ်) လူမမာကို ထားဖို့လိုပါတယ်။ ဘယ်လောက်ပဲအလုပ်များသည်ဖြစ်စေ ရုံးမတက်ဖို့လိုပါတယ်။ ရုံးကို တတ်စ်ကားနဲ့လာရင် ဘတ်စ်ကားတစ်စီးလုံး ရောဂါပျံ့ပွားနိုင်ပါတယ်။ ရုံးလာရင်လည်း ရှူ့တစ်ရုံးလုံးမှာ ရောဂါပျံ့ပွားနိုင်ပါတယ်။ နာချေ၊ ချောင်းဆိုး၊ တုပ်ကွေးဖြစ်ချင်နေတဲ့ လူ တစ်ယောက်ဟာ တုပ်ကွေးဖြစ်ပြီးဖျားနေရင် အိပ်ရာထဲမှာ လဲသွားတဲ့အချိန်မှာတော့ သိပ် ပြုသနာမရှိပါဘူး။ ဖျားချင်နေတယ်။ နာတွေ့စီးနေတယ်။ ချောင်းတွေဆိုးနေတဲ့အချိန်မှာ ကျန်းကျန်းမာမာ၊ သွားသွားလာလာ လှုပ်ရှားနိုင်နေသေးရင်၊ ရုပ်ရှင်ရုံလို၊ ဈေးတိုးပုံအများစု စုတုံ့နေရာမျိုးကို ရှောင်ရှားဖို့လိုပါတယ်။ ဒါဟာ ရောဂါကူးစက်ပျံ့နှံ့နိုင်တဲ့အခွင့်အရေး ပိုဖြစ်စေလို့ဘဲ ဖြစ်ပါတယ်။ ဒါကြောင့် မိမိဆီမှာရှိနေတဲ့ရောဂါကို သူများမကူးအောင်

ကာကွယ်ထားပါ။ ကိုယ့်ရောဂါကိုလည်း မြန်မြန်ပြတ်အောင် ထိထိရောက်ရောက် ကုသမှုယူပါ။

ရောဂါပျောက်ကင်းစေအောင်လည်းပဲ ကျန်းမာတဲ့အစားအစာ၊ သောက်ရေများစွာ သောက်ပြီးတော့နေနိုင်ပါတယ်။ အလွန်ဖျားရင်တော့ ဆေးခန်းကိုသွားဖို့လိုပါတယ်။ ဆေးခန်းကိုပဲသွားသွား၊ ဘယ်နေရာကိုပဲသွားသွား၊ လက်ကိုင်ပုဝါ(သို့မဟုတ်) မိမိအသက်ရှူတဲ့အခါ ပိုးတွေထွက်မသွားအောင် ကာကွယ်ထားမှသာလျှင် သူတစ်ပါးကို မထိခိုက်နိုင်ပါဘူး။ အခု ကြက်တုပ်ကွေးဖြစ်နေတဲ့ကာလမှာတော့ ဘယ်လိုတုပ်ကွေးကြောင့်ပဲဖျားဖျား၊ ဆေးခန်းသွားကြမယ်၊ ဆေးရုံသွားပြမယ်ဆိုရင် (Mask) ခေါ်တဲ့ နှာခေါင်းစည်းကို နှာခေါင်းရော၊ ပါးစပ်ရောအုပ်ပြီးတော့ ကာကွယ်ဖို့အကြံပြုကြပါတယ်။ လူတွေအနေနဲ့ ကြည့်ရင်တော့ နှာခေါင်းနဲ့ပါးစပ်အုပ်ပြီးထားတာ ဆရာဝန်တွေ၊ ဆရာမတွေကိုပဲတွေ့ဖူးပါတယ်။ လူနာကို နှာခေါင်းစည်းနဲ့ အုပ်ထားတဲ့ရှုမြင်ကွင်းတွေဟာ (ဆားစ်)ဆိုတဲ့ ကူးစက်မြန်ပြင်းထန်အဆုတ်ရောင်ရောဂါဖြစ်စဉ်ကာလမှာပဲ ပေါ်ပေါက်လာပါတယ်။ အခုဆိုရင်လည်း ကြက်တုပ်ကွေးကြောင့် ဖျားတဲ့သူတွေကိုလည်း နှာခေါင်းစည်းနဲ့ထားပြီးတော့ ဆေးရုံမှာတင်ထားတာတွေနိုင်ပါတယ်။ လူနာကနေပြုစုတဲ့သူတွေကို မကူးစက်ဖို့အတွက် ဒီနှာခေါင်းစည်းဟာအရေးကြီးပါတယ်။ သာမန်ခွဲစိတ်ခန်းသုံး နှာခေါင်းစည်းနဲ့လည်းလုံလောက်ပါတယ်။ ဒါကြောင့်ဖို့လို သူကဆားစ်လိုဖို့ အဝေးကြီးပျံ့နှံ့တာမဟုတ်တဲ့အတွက် သာမန်နှာခေါင်းစည်းနဲ့ ပိုးပျံ့နှံ့မှုကို တားဆီးနိုင်တယ် လို့ဆိုပါတယ်။

(၈) လက်သန်း၊ အားလုံးသန့်

လူမမာ(တုပ်ကွေးဖြစ်နေတဲ့လူ)ရဲ့လက်ဟာ နှာခေါင်းကထွက်လာတဲ့ အညစ်အကြေးတွေ ပါးစပ်ကထွက်လာတဲ့အညစ်အကြေးတွေ ပေကျံနိုင်တယ်။ သူ့ရဲ့လက်၊ အဝတ်အစား၊ ခန္ဓာကိုယ်၊ သူသုံးဆောင်တဲ့ခွက်၊ ပန်းကန်၊ ငွန်း၊ ဖန်ခွက် ဒါတွေအားလုံးမှာ ရောဂါပိုးကပ်ပြီနေတယ်ဆိုတာကိုတော့ သတိပြုဖို့လိုပါတယ်။ ရောဂါပိုးကပ်ပြီနိုင်တယ်ပစ္စည်းတွေ အကုန်လုံးကိုလည်း သေသေချာချာခွဲပြီးတော့ ဆပ်ပြာနဲ့စင်ကြယ်အောင် ဆေးကြောဖို့လိုပါတယ်။ တစ်နည်းအားဖြင့် အိမ်ထဲမှာ တစ်ယောက်ဖျားရင် တစ်ခါတည်းပဲ ပန်းကန်၊ ငွန်း၊ ခွက် ခွဲထားဖို့လိုပါတယ်။ တစ်ယောက်ယောက် ယူဆွဲစားပြီးတော့ ဆပ်ပြာနဲ့သေသေချာချာ စင်ကြယ်အောင်မဆေးထားခဲ့ရင် ရောဂါပိုးကူးစက်နိုင်ပါတယ်။ နောက်တစ်ခုက လူမမာ၊ ပတ်ဝန်းကျင်မှာ ကုတင်၊ သောက်ရေခွက်၊ မုန့်ပုံး၊ လူမမာ ကိုင်ထားတဲ့နေရာတိုင်းမှာ လူနာကိုယ်နဲ့ထိတွေ့ထားတဲ့နေရာတိုင်းမှာ ရောဂါပိုးဟာ ကူးစက်နေမယ်ဆိုတာ သိထားဖို့လိုပါတယ်။ ကြက်တုပ်ကွေးဟာ မစင်ကနေပါးစပ်ထဲရောက်ပြီး ကူးစက်နိုင်တာဖြစ်တဲ့ အတွက်ကြောင့် လူမမာရဲ့မစင်အညစ်အကြေးဟာလည်း ရောဂါပိုးကူးနိုင်ပါတယ်ဆိုတာ သိထားဖို့လိုပါတယ်။

ကြက်တုပ်ကွေးကူးစက်ခံရတဲ့ လူမမာတွေကိုကြည့်ရင် လူတုပ်ကွေးနဲ့ကွာတာ

တစ်ခုရှိနေပါတယ်။ ဒါကတော့ ဘာလဲဆိုရင် ဝမ်းလျှော့တဲ့လက္ခဏာတွေပြတယ်ဆိုတဲ့ အချက်ပဲဖြစ်ပါတယ်။ တချို့လူနာများ အဲဒီလိုလက္ခဏာတွေ တွေ့ရပါတယ်။ ဒါက ဒီလူ မစင်အညစ်အကြေးက ပါးစပ်ထဲကိုရောက်ပြီး ဖြစ်လာတဲ့လက္ခဏာထဲမှာ ဝမ်းလျှော့တာပဲ ပါတဲ့အတွက်ကြောင့် ဒီတုပ်ကွေးရောဂါဖြစ်စေတဲ့ပိုးဟာ အစာလမ်းကြောင်းတစ်လျှောက် ရှိနေနိုင်ပါတယ်။ ထွက်လာတဲ့မစင်ကလည်းပဲ အညစ်အကြေးပျံ့နှံ့နိုင်တယ်ဆိုတာ သတိ ထားမယ်ဆိုရင် လူမမာရဲ့ အဝတ်အစား၊ ခန္ဓာကိုယ်၊ ကုတင်ပတ်ဝန်းကျင်မှာရှိတဲ့ အသုံး အဆောင်ပစ္စည်းအားလုံးဟာ ပိုးပေကျိုးနိုင်တာဖြစ်တဲ့အတွက်ကြောင့် လူနာကိုယ်တိုင်က မိမိလက်ကို ဆပ်ပြာနဲ့စင်ကြယ်အောင် ဆေးကြောဖို့လိုတယ်။ မိမိကိုင်တွယ်မယ့်ပစ္စည်းတွေကို မကိုင်တွယ်ခင်မှာဘဲ ဆပ်ပြာနဲ့လက်ကို စင်ကြယ်အောင်ဆေးကြောဖို့လိုသလို လူနာကို စောင့်ရှောက်တဲ့လူတိုင်းကလည်း လူနာပစ္စည်းကို ကိုင်တွယ်ပြီးတိုင်းမှာ လက်ကိုဆပ်ပြာနဲ့ စင်ကြယ်အောင်ဆေးဖို့လိုပါတယ်။ လူနာကိုစောင့်ရှောက်ဖို့ဝင်သွားတိုင်းမှာ လက်ကိုဆပ်ပြာနဲ့ စင်ကြယ်အောင် ဆေးဖို့လိုပါတယ်။ အထူးသဖြင့် အမှတ်မထင်လူနာရဲ့ကုတင်၊ လူနာရဲ့ ပတ်ဝန်းကျင်မှာရှိတဲ့ အသုံးအဆောင်ပစ္စည်းတွေကို ကောက်ကိုင်တွယ်မိတယ်၊ ပြန်ချထားခဲ့ တယ်။ နောက်ပြီးတော့ မျက်နှာယားလို့ကုတ်မိတယ်။ မျက်လုံးကိစ္စကုတ်မိတယ်။ လက်မဆေးဘူး ဆိုရင် ရောဂါကူးနိုင်ပါတယ်။ ဒီလိုနည်းနဲ့ (ဆားစ)ရောဂါဟာ ဆရာဝန်၊ ဆရာမတွေကိုကူးပြီး ဆရာဝန်၊ ဆရာမတွေအချို့ သေကျေခဲ့ရတယ်။ မျက်နှာမှာလည်း နှာခေါင်းစည်းတွေစည်းထား လျက်နဲ့ လက်မဆေးတဲ့အတွက်ကြောင့် ရောဂါပိုးကူးစက်ခံရတာဖြစ်ပါတယ်။ ဒါကြောင့် မိမိကိုယ်တိုင်မှာ ရောဂါဖြစ်လာရင် သူတစ်ပါးကိုမကူးအောင် ကာကွယ်ရမယ်။

(ဃ) လူနာပြုစုသူစည်းကမ်း

ကြက်တုပ်ကွေးဟုတ်ဟုတ် မဟုတ်ဟုတ် တုပ်ကွေးရောဂါပိုးဖြစ်နေတဲ့ လူတစ် ယောက်ကို ဘယ်လိုပြုစုမလဲဆိုတာ သိဖို့လိုလာပါတယ်။ လူနာတစ်ယောက် မိသားစု ထဲမှာရှိနေမယ်ဆိုရင် မလွှဲမရှောင်ပြုစုရမှာဖြစ်ပါတယ်။ အဲဒီလိုပြုစုပြီးဆိုရင် မိမိကိုယ်ကို ကူးစက်မှုမရှိအောင် သတိထားဖို့လိုပါတယ်။ လူနာက ကိုယ်ကိုတည့်တည့် ချောင်းမဆိုးဘူး။ ကိုယ့်လက်ကိုင်ပုဝါနဲ့အုပ်ပြီး ချောင်းဆိုသည့်တိုင်အောင် လူနာပတ်ဝန်းကျင်မှာ မိမိထိတွေ့သူမျှ ။ ရာဝတ္ထုတိုင်သည် ရောဂါပိုးတွေ့ရှိနေနိုင်တယ်။ အဲဒါကြောင့် လူနာပတ်ဝန်းကျင်မှာ ထိတွေ့မှု နှုတ်တိုင်း မိမိလက်ကို ဆပ်ပြာနဲ့စင်အောင် ဆေးကြောဖို့လိုပါတယ်။ ဖြစ်နိုင်ရင် လူနာအဝန်း ထဲကိုဝင်တဲ့အခါမှာ ဆရာဝန်၊ ဆရာမတွေဝင်သလို မိသားစုတွေအနေနဲ့လည်း နှာခေါင်းစည်း စားဖို့လိုပါတယ်။ တချို့တွေက နှာခေါင်းစည်းကို ပါးစပ်မှာပဲစည်းပြီး နှာခေါင်းဖော်ထားတဲ့လူ ပါပါတယ်။ အဲဒီလိုမလုပ်ရပါဘူး။ နှာခေါင်းစည်းကိုစည်းရင် နှာခေါင်းရော၊ ပါးစပ်ရောလုံးအောင် နှုတ်ပြီးစည်းရပါတယ်။ လူနာပြုစုသူဟာလည်း မိမိကိုယ်ကို လေထဲမှာလျာဂါပိုးဝင်ရောက်ခြင်း

ကိုကာကွယ်၊ လက်ကနေတဆင့် ရောဂါကူးစက်ခြင်းကိုလည်း ကာကွယ်ဖို့လိုပါတယ်။ လူနာစားတဲ့အသုံးအဆောင်၊ စားစရာ ဒါတွေအကုန်လုံးကိုလည်း မိမိတိုက်ရိုက်မသုံးဆောင်ဖို့ မစားဖို့အရေးကြီးပါတယ်။ များသောအားဖြင့် မစင်ကနေကူးစက်တဲ့ရောဂါများမှာ ကူးစက် ပျံ့ပွားပုံကိုကြည့်လိုက်ရင် လူနာနှင့်အတူရောထွေးနေထိုင်ရင်းနှင့် အစားအစာထဲမှာ ရောဂါပိုး ကပ်ငြိလို စားမိတဲ့အခါမှာ ရောဂါကူးတာတွေအများကြီးရှိပါတယ်။ လူနာကိုပြုစုရင်းနဲ့ နာခေါင်း မနို့က်ဖို့၊ မျက်စိမပွတ်ဖို့ ၊ မျက်နှာမကိုင်ဖို့၊ ပါးစပ်ထဲကိုမနို့က်ဖို့ဟာလည်း အရေးကြီးတဲ့ အချက်ဖြစ်ပါတယ်။ လူမမာနားကိုကလေးတွေ မသွားစေဖို့လည်းလိုပါတယ်။ တုပ်ကွေး ဖြစ်နေတဲ့လူမမာအနားကို လူမမာမေးမသွားဖို့အရေးကြီးပါတယ်။ ကျွန်တော်တို့ထုံးစံကတော့ တစ်ယောက်ယောက်ဖျားနာပြီဆိုလျှင် အားပေးဖို့သွားကြပါတယ်။ ဒီအပြုအမူဟာ ကူးစက် ရောဂါဆိုလျှင်မကောင်းပါဘူး။ ချစ်လို့ခင်လို့ အားပေးချင်ရင် လူနာစားနိုင်တဲ့အစားအစာတွေ ကို လက်ဆောင်ပို့ပေးလိုက်ပါ။ လူနာစိတ်ချမ်းသာမယ့် ပတ်ဝန်းကျင်ကို ဖန်တီးပေးလိုက်ပါ။ သို့သော် လူနာအနားမှာဝိုင်းပြီး စကားပြောနေခြင်းအားဖြင့် လူနာစိတ်ချမ်းသာခြင်းမှာထက် ကူးစက်ရောဂါရရှိဖွားပါတယ်။ ဒီအချက်တွေကိုရှောင်ရှားနိုင်မယ်ဆိုရင်တော့ ရောဂါကူးစက်မှုဟာ အများကြီးလျော့ကျသွားနိုင်ပါတယ်။ လူမမာအနေနဲ့ ဆေးရုံကိုသွားတဲ့အခါမှာ လူမမာကို ဆေးရုံလွှဲပြောင်းပို့တဲ့အခါမှာလဲ အရေးကြီးပါတယ်။ လူမမာပို့တဲ့လမ်းကြောင်းတစ်လျှောက်မှာ ရောဂါပိုးတွေမပျံ့နှံ့သွားအောင် အထူးပဲသတိထားရပါတယ်။ လူနာကို သယ်ဆောင်မယ့်သူ၊ ထိတွေ့မယ့်သူအားလုံးဟာလည်း မိမိကိုယ်ကို ကြိုတင်ကာကွယ်ထားဖို့လိုပါတယ်။ ရောဂါ ကူးစက်ပျံ့နှံ့တဲ့နှုန်းဟာ ကြက်တုပ်ကွေးမှာနည်းပါတယ်။ လူကိုလူခြင်းပြုစုရင်းနဲ့ကူးတယ်လို့ သံသယဖြစ်တာ နှစ်ယောက်ပဲရှိပါတယ်။ လူမမာကို ပြုစုတဲ့လူဟာ အဝေးကလာပြီးပြုစုတယ်။ သူပတ်ဝန်းကျင်မှာ ကြက်တုပ်ကွေးဖြစ်ပြီးသေတဲ့ ကြက်နာကျတာမတွေ့ဘူးဆိုရင် ဒီလူ ကြက်တုပ်ကွေးရောဂါကူးစက်တာဟာ ပြုစုရင်းနဲ့ကူးစက်တာဖြစ်နိုင်တယ်လို့ ယူဆစရာရှိသော် လည်း ခိုင်လုံတဲ့အထောက်အထားတော့ မပြနိုင်သေးပါဘူး။

ရောဂါပိုးကူးစက်မိရင်လည်း ထိထိရောက်ရောက် ကာကွယ်နိုင်တဲ့နည်းတွေရှိသလို ရောဂါပိုးကူးစက်ခံရတဲ့သူကို ပြုစုတဲ့သူတွေကိုလည်း ကာကွယ်နိုင်တဲ့နည်းတွေရှိပါတယ်။ ဒါက ကြက်တုပ်ကွေးဆိုတဲ့အနေအထားမှာ ကာကွယ်နိုင်တဲ့အခြေအနေပဲဖြစ်ပါတယ်။ ကြက် တုပ်ကွေးကနေပြီးတော့ လူထဲကိုဝင်ရောက်ပြီးတဲ့အခါမှာ လူတုပ်ကွေးနဲ့ပူးပေါင်းပြီးတော့ ပုံသဏ္ဍာန်ပြောင်းလဲကာ ပိုမိုပြင်းထန်တဲ့ ဗိုင်းရပ်ပိုးအသစ်ပြောင်းလဲသွားရင်တော့ လွယ်လွယ်နဲ့ မကာကွယ်နိုင်တော့ဘူး။ လေထဲမှာပျံလွင့်နေတဲ့ပိုးတွေကြောင့် လူအမြောက်အမြား ကူးစက်ပါတယ်။ ဒါကို မဖြစ်စေလိုတဲ့အတွက်ကြောင့် အခုလိုကာကွယ်နိုင်တုန်းအခြေအနေ ကန့်သတ်နိုင်တုန်းအခြေအနေမှာ အားလုံးကျွန်းမာရေးနဲ့ညီတဲ့ အပြုအမူတွေကို အမြန်ဆုံး ပြောင်းလဲဖို့ လိုအပ်နေပြီဖြစ်ပါတယ်။

(င) တုပ်ကွေးသတိ

ရုတ်တရက်မိသားစုထဲမှာ ကိုယ်လက်ကိုက်ခဲဖျားနာမှုတွေဖြစ်လာရင် တုပ်ကွေးလက္ခဏာနဲ့တူတယ်။ မိမိရဲ့ဝန်းကျင်မှာလည်းပဲ ကြက်ငှက်တွေရှိနေတယ်။ အဲဒီကြက်ငှက်တွေမှာလည်းပဲ ရောဂါလက္ခဏာတွေကြောင့် အသေအပျောက်ရှိတာတွေကိုတွေ့ခဲ့ရင် ကိုယ့်ကိုယ်ကို ကြက်တုပ်ကွေးများကူးသလားဆိုတဲ့ သံသယတော့ထားဖို့လိုပါတယ်။ တုပ်ကွေးရဲ့ သာမန်အချိန်ကာလကတော့ (၇)ရက်ကနေ (၁၀)ရက်၊ (၁၄)ရက်လောက်ကြာရင် အဖျားကျပြီး သက်သာသွားတာများပါတယ်။ အဲဒီလို ဖျားစဖြစ်တဲ့အချိန်ကစပြီး မကျခင်ကာလအတွင်းမှာ ကိုယ့်ကိုယ်ကို တော်တော်ဂရုစိုက်ဖို့ လိုပါတယ်။ အဲဒီအချိန်အတွင်းမှာ သူတပါးကို မကူးစက်အောင် ထိထိရောက်ရောက်ကာကွယ်ပါ။ မိမိရဲ့ဖျားနာမှုဟာ သာမန်အတွေ့အကြုံခံစားဖူးတဲ့ တုပ်ကွေးနဲ့မတူဘဲ ပြင်းထန်လာမယ်၊ ချောင်းတွေအရမ်းဆိုးမယ်၊ အသက်ရှူကြပ်လာတယ်၊ အခြားရောဂါတွေလဲတဲ့ဘက်ခံစားရတယ်(ဥပမာ-ဝမ်းလျှော့တယ်) စသည်ဖြင့် ဒီလိုအနေအထားမျိုးမှာဆိုရင် အမြန်ဆုံးဆေးရုံ၊ ဆေးခန်းကို ပြုဖို့လိုပါတယ်။ အဲဒီလို ဆေးရုံဆေးခန်းပြတဲ့နေရာမှာလည်း စောစောကပြောခဲ့သလို မိမိကနေ အခြားသူများကို ရောဂါမကူးစက်အောင် နှာခေါင်းစည်းစည်းခြင်း၊ လက်ကိုက်ပုဝါအုပ်၍နာချေ ချောင်းဆိုးခြင်း၊ မိမိဖျားပြီဆိုတာနဲ့ တစ်ပြိုင်နက်ထဲ လက်ကိုဆပ်ပြာနဲ့စင်အောင်ဆေးပြီးမှ အိမ်အပြင်ထွက်ခြင်းစသည်ဖြင့် အဲဒီလိုစည်းကမ်းတွေ လိုက်နာဖို့လိုတယ်လို့ ထပ်မံ၍ပြောပြလိုပါတယ်။ အဲဒီလိုအခြေအနေမျိုးမှာ ဆေးဘက်ဆိုင်ရာတာဝန်ရှိတဲ့သူတွေအနေနဲ့ကတော့ ကြက်တုပ်ကွေးရောဂါမကူးစက်အောင်ကာကွယ်ဖို့လိုပါတယ်။ ရိုးရိုးတုပ်ကွေးရောဂါပဲဖြစ်ဖြစ်၊ ကြက်တုပ်ကွေးရောဂါပဲဖြစ်ဖြစ်၊ ဖြစ်တာဟာမိုင်းရပ်စ်ဗိုမို့ ပြတ်အောင်ကုလို့မရပါဘူး။ သို့သော် ကူးစက်ပျံ့နှံ့မှုနည်းသွားအောင် ထိန်းနိုင်တဲ့(တာမီဇလူး) လိုဆေးမျိုးတွေပေးဖို့အတွက် စုဆောင်းထားရှိကြပါတယ်။ နိုင်ငံအနှံ့အပြားမှာ ဒီလိုကြက်တုပ်ကွေးကူးစက်တဲ့ရောဂါဖြစ်ဖြစ်၊ လူတုပ်ကွေးပြင်းထန်တဲ့အခါမှာဖြစ်ဖြစ်၊ ထိန်းချုပ်ထားနိုင်ဖို့အတွက် ကုသဖို့ဆေးတွေကို စုဆောင်းနေကြပါတယ်။

(စ) တုပ်ကွေးကုဆေး

တုပ်ကွေးကုဆေးတွေဟာ ဈေးကြီးတဲ့အတွက်ကြောင့် လူတိုင်းကိုလွယ်လွယ်ကူကူ မပေးနိုင်ပေမယ့် ကြက်တုပ်ကွေးဖြစ်ဖို့သံသယရှိတယ်၊ ကြက်တုပ်ကွေးဖြစ်ဖို့ နီးစပ်တယ်၊ ဓာတ်ခွဲခန်းစစ်ဆေးဖို့အချိန်ကလည်းမရဘူးဆိုရင်တော့ ဒီဆေးတွေကို အသုံးပြုလေ့ရှိကြပါတယ်။ ဒီဆေးတွေဟာ ဒီရောဂါကို ပျောက်အောင်ကုဖို့ထက် ထိန်းချုပ်ထားနိုင်တယ်ဆိုရင် ကိုပဲ ကြက်တုပ်ကွေးခန္ဓာကိုယ်ထဲကို ရောက်လာတဲ့လူတစ်ယောက်ဟာ သူ့မှာလူတုပ်ကွေးလည်း ကူးစက်ပျံ့ပွားနိုင်တယ်ဆိုတဲ့အချိန်မှာ ဒီတုပ်ကွေးမိုင်းရပ်စ်ဗိုနစ်ဗိုပေါင်းပြီး လူလူချင်းလျင်မြန်စွာကူးစက်ပျံ့နှံ့ကာ အပြောက်အပြားကို သေကျေစေနိုင်တဲ့မိုင်းရပ်စ်ဗိုအသစ် မထွက်

ပေါ်အောင် ထိန်းသိမ်းထားနိုင်ပါတယ်။ ကြက်တုပ်ကွေးဖြစ်နေတဲ့ကာလမျိုးမှာ လူတုပ်ကွေး ဖြစ်နေတဲ့သူသည် အရေးကြီးဂရုစိုက်ရမယ့်သူလို သိစေချင်ပါတယ်။ ဘာဖြစ်လို့လဲဆိုတော့ ရိုးရိုးတုပ်ကွေးဖြစ်နေတဲ့သူဟာ အနီးအနားမှာ ကြက်တုပ်ကွေးပိုးရှိနေရင် ဒီတုပ်ကွေးပိုးကိုပါ ထပ်မံရရှိသွားရင် လူလူချင်းကူးစက်ပျံ့နှံ့တဲ့ တုပ်ကွေးအသစ်ကို ထုတ်လုပ်တဲ့စက်ရုံဖြစ်သွားမှာ စိုးလို့ပဲဖြစ်ပါတယ်။ လူလူချင်းကူးစက်နိုင်တဲ့ တုပ်ကွေးမျိုးအခုရှိပါတယ်။ ဒီတုပ်ကွေးကတော့ ရိုးရိုးတုပ်ကွေးပဲဖြစ်ပါတယ်။ အခုလည်းပဲ ကြက်တုပ်ကွေးဖြစ်ရင် ကျန်တဲ့သူကိုကူးပါတယ်။ တစ်အိမ်မှာတစ်ယောက်ဖြစ်ရင် တစ်အိမ်သားလုံးကူးပါတယ်။ ဒီလိုလူလူချင်းကူးတဲ့ တုပ်ကွေး သည် သာမန်တုပ်ကွေးပဲဖြစ်ပါတယ်။ အကူးခံရတဲ့သူမှာလည်း သူ့မှာကိုယ်ခံအားရှိတဲ့အတွက် ကြောင့် ရောဂါပြင်းထန်ခြင်း၊ သေကြေခြင်းမဖြစ်ပါဘူး။ တစ်ယောက်၊ တစ်ယောက်ကူးသွား ရင်းနဲ့ တဖြည်းဖြည်း နောက်ဆုံးဖြစ်တဲ့သူက အသက်သာဆုံးဖြစ်ပြီးတော့ အိမ်ထဲမှာ ကူးစက် ပျံ့နှံ့မှုရပ်တန့်သွားတာတွေရှိပါတယ်။ အခုစိုးရိမ်နေတဲ့အချက်က ရိုးရိုးတုပ်ကွေးဘဝက နေပြီတော့ ကြက်တုပ်ကွေး (H_5N_1) ဗိုင်းရပ်စ်နဲ့ပေါင်းပြီးတဲ့အခါမှာ လူတွေကိုယ်ခံအားမရှိတဲ့ မကြံ့ခွားသေးတဲ့ပိုးအသစ်ဖြစ်လာမှာကို စိုးရိမ်တာဖြစ်ပါတယ်။ ပိုးအသစ်ဆိုရင် ရိုးရိုးတုပ်ကွေး လိုပဲ ကူးစက်ပျံ့နှံ့နေတဲ့အချိန်မှာ ကူးစက်ပျံ့နှံ့ခဲ့ရသူအားလုံးနီးပါး သေကြေမှုဖြစ်နိုင်ပါတယ်။ ဒီရောဂါပိုး ကိုယ်ခံအားတက်လာမယ့်အချိန်မရောက်ခင်မှာ လူဟာဝေဒနာပြင်းထန်ပြီး သေနိုင်ပါတယ်။ ဒီလို ဖြစ်နိုင်တယ်ဆိုတဲ့အထောက်အထားတွေက အရင်ကတည်းက ရှိခဲ့ပြီးဖြစ်ပါတယ်။

(၁၉၁၈)ခု စပိန်တုပ်ကွေးတုန်းကလည်း ဒီလိုပဲ။ လူလူချင်းကူးစက်တဲ့ပိုးဟာ အသစ်ဖြစ်သွားတယ်။ (H_1N_1)ဆိုတဲ့ ကြက်တုပ်ကွေးကနေပြီး လူလူချင်းကူးတဲ့တုပ်ကွေး အဖြစ်နဲ့ပြောင်းသွားတယ်။ လူသန်း (၄၀) (၅၀) လောက်သေသွားတယ်။ (၁၉၅၇) ခုနှစ် တုန်းကလည်း ကြက်တုပ်ကွေး (H_2N_1)ဖြစ်တယ်။ လူတုပ်ကွေးမျိုးနဲ့ပေါင်းပြီးတဲ့အခါမှာ လူလူချင်း ကူးစက်တဲ့တုပ်ကွေးဖြစ်ပြီးတော့ လူလေးသန်းလောက် သေသွားတယ်။ (၁၉၆၈) မှာလည်း H_5N_1 ကြောင့် ဟောင်ကောင်တုပ်ကွေးဖြစ်ရာက နောက်ထပ်လူလေးသန်းလောက် သေသွားတဲ့ သာဓကတွေရှိနေပါတယ်။ ဒါကြောင့်ပို အစိုးရိမ်လွန်တာမဟုတ်ဘဲ ဖြစ်နိုင်ချေရှိတဲ့ အန္တရာယ်ကိုကာကွယ်ဖို့ ကြိုးစားနေခြင်းပဲဖြစ်ပါတယ်။ ဒီလိုကာကွယ်ဖို့ကလည်း ချက်ခြင်း လူတွေအနေနဲ့ အပြုအမူပြောင်းလဲဖို့လိုအပ်ပါတယ်။ တောကြိုအုံကြားအထိ အားလုံးသော နိုင်ငံသားများနှင့် ကမ္ဘာသူ၊ ကမ္ဘာသားအားလုံး သတိထားဖို့လိုပါတယ်။ ကြက်တုပ်ကွေးဖြစ်နေ ရာနဲ့နီးစပ်တဲ့ မြန်မာနိုင်ငံသားတွေအနေနဲ့ အထူးပဲသတိထားဖို့လိုတယ်ဆိုတာ ဝမ်းမြ လို့ပါတယ်။

အခန်း (၁၂)

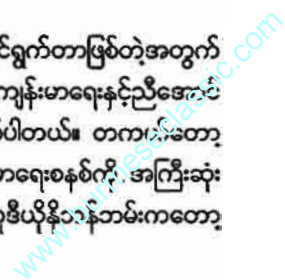
ချက်ချင်းသိ၊ ချက်ချင်းပြင်၊ ကျန်းမာရေးအမြင်

(က) ကျန်းမာရေးနှင့်ညီအောင် ချက်ချင်းပြုမူပြောင်းလဲပါ

ကျန်းမာရေးနှင့်ညီတဲ့ အမှုအကျင့်တွေကို ချက်ချင်းအမြန်ဆုံးပြောင်းလဲသင့်ပါတယ်။ မိမိသာ ရောဂါဟာ မိမိနိုင်ငံမှာမဖြစ်ပွားနိုင်ဘူး။ သူတစ်ပါးဆီကနေ မကျားစက်အောင် ကာကွယ်နိုင်မယ့်အနေအထားရှိပါတယ်။ ကိုယ်လုပ်နိုင်တဲ့အလုပ်ကို ကိုယ်အရင်ဆုံး စလုပ်တာဟာ အကောင်းဆုံးပဲဖြစ်ပါတယ်။ ဒီလိုလုပ်ခြင်းအားဖြင့်ကြက်တုပ်ကွေးရောဂါပျံ့နှံ့မှုကို မိမိနိုင်ငံမှာ မဖြစ်ပွားလာအောင် ကာကွယ်နိုင်မယ့်အနေအထားတွေရှိပါတယ်။ တခြားနိုင်ငံတွေမှာ တုပ်ကွေးရောဂါထိန်းနိုင်တဲ့ (တာမီလူး) ဆေးပျိုးကို ပိုက်ဆံတွေအကုန်ကျခံပြီးတော့ စုဆောင်းထားတယ်။ ကြက်တုပ်ကွေးကာကွယ်ဆေးတွေထိုးဖို့ ကြိုးစားနေတယ်။ လူတုပ်ကွေးကာကွယ်ဆေးတွေ ထိုးဖို့ကြိုးစားနေတယ်ဆိုပေမယ့် (တာမီလူး)ဟာလည်းပဲ အသစ်ဝင်ရောက်လာမယ့် တုပ်ကွေးရောဂါပိုးကို ကာကွယ်နိုင်မှာမဟုတ်ပါဘူး။ ကာကွယ်ဖို့လည်း မသေချာပါဘူး။ ကြက်တုပ်ကွေးရောဂါ ကာကွယ်ဆေးတွေဟာလည်းပဲ ကြက်တွေကိုထိုးပေးပေမယ့် ဒီကာကွယ်ဆေးတွေမှာလည်း အားနည်းချက်တွေရှိပါတယ်။ ဒီဆေးတွေနဲ့ ကြက်တွေကို ထိုးရုံနဲ့လည်း ရောဂါတွေ ပြည့်ပြည့်ဝဝထိန်းချုပ်နိုင်မှာမဟုတ်ပါဘူး။ ကြက်နာမကျေပဲ ကြက်ကနေ (H₃N₂) ပြန့်သွားနိုင်တဲ့အန္တရာယ်ရှိလာနိုင်ပါတယ်။ လူတုပ်ကွေးကာကွယ်ဆေးတွေဟာလည်းပဲ အရင်ဖြစ်ဖူးတဲ့တုပ်ကွေးတွေကိုသာ ကာကွယ်နိုင်တာဖြစ်တဲ့အတွက်ကြောင့် အသစ်လာမယ့်တုပ်ကွေးကို ကာကွယ်နိုင်မှာမဟုတ်ပါဘူး။ ဒါကြောင့် ဆေးဝါးကိုအားမကိုးဘဲနဲ့ အပြုအမူတွေကို အားကိုးမှသာ ကျန်းမာစေတာမို့ အပြုအမူကိုပြင်ဖို့အတွက် တစ်နိုင်ငံလုံးက လေးလေးနက်နက်လိုက်နာဆောင်ရွက်မှသာ ကြက်တုပ်ကွေးကို စနစ်တကျကာကွယ်နိုင်မှာ ဖြစ်ပါတယ်။

(ခ) လူထုအားနဲ့ဆောင်ရွက်ပါ

အဲဒီလိုဆောင်ရွက်တဲ့နေရာမှာလည်းပဲ လူထုအားနဲ့ဆောင်ရွက်တာဖြစ်တဲ့အတွက် ကြောင့် ငွေကြေးအင်အားနဲ့မတတ်နိုင်ရင်လူထုအားကိုရယူပြီး ကျန်းမာရေးနှင့်ညီအောင် စာညှိဆောက်နိုင်တယ်ဆိုတာကို အများသိရှိစေဖို့ တင်ပြခြင်းဖြစ်ပါတယ်။ တကယ်တော့ စီတစ်ခေါက်ဖြစ်တဲ့ ကြက်တုပ်ကွေးရောဂါဟာ (၂၁)ရာစု ကျန်းမာရေးစနစ်ကို အကြီးဆုံး စိန်ခေါ်မှုကြီးတစ်ရပ်ပဲဖြစ်ပါတယ်။ အင်ဒိုနီးရှားသမ္မတ မစ္စတာယူဒီယိုနိုဝန်ဘမ်းကတော့

ကြက်တုပ်ကွေးရောဂါဖြစ်လာခဲ့ရင် ဆူနာမီလှိုင်းကြီးထက်ပိုပြီး ကြီးမားပြင်းထန်တဲ့အန္တရာယ် ပေးလိမ့်မယ်လို့ ပြောခဲ့ပါတယ်။ ငလျင်လှုပ်ပြီး ဆူနာမီလှိုင်းကြောင့် သေဆုံးတာ (၂)သိန်းကျော် (၃)သိန်းနီးပါးပဲရှိတယ်။ လူတွေဒုက္ခရောက်တာလည်း သန်းပေါင်းများစွာရှိတာမှန်ပါတယ်။ ငလျင်ဒဏ်ကြောင့်၊ ဆူနာမီကြောင့် သေတဲ့လူသေသလို ဒုက္ခရောက်တာ၊ စီးပွားပျက်တာ မှန်ပါတယ်။ သို့သော် ကြက်တုပ်ကွေးကနေပြီးတော့ လူလူချင်းကူးစက်တဲ့ ကမ္ဘာ့တုပ်ကွေးကပ် ရောဂါကြီးဖြစ်ခဲ့ရင် တစ်ကမ္ဘာလုံးခံစားရမှာဖြစ်ပါတယ်။ စီးပွားတွေလည်း အကြီးအကျယ်ပျက်မှာ ဖြစ်ပါတယ်။ အခုကိုပဲ ထိုင်နိုင်ငံမှာ စီးပွားတော်တော်ထိခိုက်ပါတယ်။ ကြက်တုပ်ကွေးကြောင့် ကြက်မွေးမြူရေးစနစ်တွေ အများကြီးထိခိုက်ပျက်စီးသလို ထိုင်နိုင်ငံရဲ့ရောင်းချနေတဲ့ကြက်သား ဈေးကွက်တွေအကုန်လုံးလည်း ပျက်စီးသွားတာဖြစ်ပါတယ်။ ပြန်လည်ထူထောင်ဖို့ များစွာ ကြိုးစားရမယ်အနေအထားရှိပါတယ်။ ကြက်တုပ်ကွေးရောဂါ ဖြစ်ပေါ်လာတဲ့ပုံစံကလည်း (ဆားစ်) နဲ့မတူဘူး။ (အေဒိုင်ဒီအက်စ်)နဲ့မတူဘူး။ အခြားသောကူးစက်ရောဂါများနဲ့ မတူပါဘူး။ ကမ္ဘာကြီးကိုပတ်ပြီး ပျံသန်းနေတဲ့ဆောင်းခိုငှက်တွေကြောင့်ဖြစ်တဲ့အတွက် ငှက်သန်းပေါင်း များစွာ လေမှာပျံပဲပြီး သွားနေတဲ့အနေအထားကို ဟန့်တားဖို့မဖြစ်နိုင်ပါဘူး။ အထူးသဖြင့် ဆောင်းခိုငှက်တွေ၊ ရေပျော်ငှက်တွေဟာ တစ်နှစ်မှာနှစ်ခေါက် ပြောက်ဝင်ရိုးစွန်းကနေ တောင် ဝင်ရိုးစွန်းကို ပျံနေကြတာဖြစ်ပါတယ်။ သူတို့ပျံသန်းနေတဲ့ အကောင်ရေပမာဏ၊ သူတို့ သယ်ဆောင်လာတဲ့ ရောဂါပိုးပမာဏကို တားဆီးလို့မရသလို ဒီငှက်တွေဟာ ဘယ်နေရာမှာ ကျလာမလဲဆိုတာကိုလည်း ဘယ်သူမှမမျှော်မှန်းနိုင်ပါဘူး။ ဒါကြောင့် ကြက်တုပ်ကွေးရောဂါ ဘယ်နေရာမှာဖြစ်မှာလဲဆိုတာ ဘယ်သူမှမပြောနိုင်ပါဘူး။ ဖြစ်လာတဲ့နေရာဟာ မြို့ကြီးပြကြီး နဲ့နီးတာဖြစ်သလို လူမသိသူမသိတဲ့တောကြုံအုံကြားမှာလည်း ဖြစ်နိုင်ပါတယ်။

(၈) နေရာတိုင်းမှာကာကွယ်ပါ

ဘယ်နေရာမှာပဲဖြစ်ဖြစ် ကြက်တွေသေဆုံးရုံဆိုရင်လည်း စီးပွားပျက်နိုင်ပါတယ်။ စားနပ်ရိက္ခာဖူလုံရေးမှာ ထိခိုက်နိုင်ပါတယ်။ ကြက်တွေကနေတခြားတိရစ္ဆာန်တွေသေဆုံးရင် လည်း ဒီအတိုင်းပါပဲ။ ပိုဆိုးတာကတော့ ဘယ်နေရာမှာဖြစ်ဖြစ်၊ လူကိုကူးစက်ပြီး လူသေဆုံး တဲ့အပြင် လူလူချင်းကူးစက်နိုင်တဲ့ တုပ်ကွေးရောဂါအသစ်တစ်ခုပေါ်ပေါက်လာမှာ အင်မတန် စိုးရိမ်နေကြတယ်။ အခုဆိုရင် (Globalization)ဆိုတဲ့ အခြေခံပေါ်မှာမှတည်ပြီးကမ္ဘာကြီးဟာ အတော်ပဲ ကျဉ်းမြောင်းသွားပါတယ်။ ကူးလူးဆက်ဆံမှုတွေကလည်း အလွန်ပုံများပြားပါးလာလို့ ကြက်တုပ်ကွေးရောဂါဟာ ကမ္ဘာကြီးကိုစိန်ခေါ်နေတယ်ဆိုတဲ့နေရာမှာ တစ်ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ကာကွယ်မှုတွေ၊ တုံ့ပြန်မှုတွေမပြုဘဲနဲ့ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံတည်းကို ပုံချလို့မရတဲ့အနေအထား ရှိနေပါတယ်။ (ဆားစ်)ရောဂါအတွေ့အကြုံအကြည့်မယ်ဆိုရင် ဆားစ်ရောဂါဖြစ်တဲ့ အချို့ တိုတိုလေးအတွင်းမှာ နိုင်ငံပေါင်း (၂၉)နိုင်ငံကို ပျံ့နှံ့ခဲ့တယ်။ လူပေါင်း (၇၀၀)ကျော် သေဆုံး

သွားခဲ့တယ်။ တရုတ်နိုင်ငံကပျံ့နှံ့တဲ့အခါ ကနေဒါနိုင်ငံအထိ ရောက်သွားတယ်။ တရုတ်နိုင်ငံရဲ့ အိမ်နီးချင်းတွေကျော်ပြီး စင်ကာပူကိုရောက်သွားတယ်။ အမေရိကားထိရောက်သွားတယ်။ လူတွေဟာ ကမ္ဘာကိုပတ်ပြီးသွားလာနေကြတဲ့အခါ ဒီဗိုင်းရပ်စ်ပိုးဟာ လူတွေဆီရောက်ပြီး လူတွေနဲ့အတူ သွားလာနေကြတယ်။ ဒီလိုသွားလာဖို့ လွယ်ကူတဲ့လေယာဉ်တွေရှိတယ်။ ခရီးစဉ်တွေလဲရှိတယ်ဆိုတော့ အချိန်တိုအတွင်းမှာ တစ်ကမ္ဘာလုံးကို အမြန်ဆုံးပျံနှံ့နေတဲ့ အနေအထားရှိပါတယ်။ အခုဆိုရင် ကြက်တုပ်ကွေးဖြစ်နေတဲ့ နိုင်ငံပေါင်းဟာ (၁၄) နိုင်ငံရှိပါတယ်။ ကြက်တုပ်ကွေးကြောင့် သေဆုံးတဲ့သူဟာ (၁၀၀) မကျော်သေးတာမှန်ပါတယ်။ သို့သော်လည်း နိုင်ငံအနေနဲ့ ပျံ့နှံ့တွေ့ရှိလာပါတယ်။ ကြက်တုပ်ကွေးလူတွေမှာဖြစ်ပြီး သေဆုံးတဲ့နိုင်ငံဟာ (၆) နိုင်ငံထဲရှိသော်လည်း ကြက်တွေ၊ ငှက်တွေ၊ တောရိုင်းငှက်တွေသေဆုံးပြီး ကြက်တုပ်ကွေးအနေနဲ့ပျံ့နှံ့ပြီး ကြက်ငှက်တုပ်ကွေးရောဂါပိုး ရှာတွေ့တဲ့နိုင်ငံပေါင်း (၁၄) နိုင်ငံရှိသွားတဲ့အတွက်ကြောင့် သတိထားဖို့လိုပါတယ်။ စောစောပိုင်းက အရှေ့တောင်အာရှနဲ့ အရှေ့အာရှတစ်ဝိုက်ကလေးမှာပဲ ကြက်တုပ်ကွေးဖြစ်နေတဲ့အနေအထားကို ထိန်းချုပ်ဖို့ ကြိုးစားနေတဲ့အချိန်မှာ ဥရောပတိုက်ကို လျင်မြန်စွာပျံ့နှံ့သွားပြီ ဖြစ်ပါတယ်။

ဒီငှက်တွေပျံသန်းတဲ့နေရာတစ်လျှောက်ကို ဦးစွာပျံ့နှံ့ပါတယ်။ ဒီငှက်တွေဟာလည်း အခုပျံ့နေတာမဟုတ်ပဲနဲ့ ဟိုးအရင်ကတည်းက ဒီကမ္ဘာကြီးမှာ ဒီလိုပျံသန်းနေတာဖြစ်ပါတယ်။ လေယာဉ်ပျံတွေမပေါ်ခင်တုန်းကလည်း ပျံသန်းနေတာဖြစ်တဲ့အတွက် သူတို့ပျံနှံ့ရောက်ရှိမယ်နိုင်ငံတွေဟာ ဘယ်နိုင်ငံပါလို့ အတိအကျပြောလို့မရတာ တစ်ပိုင်းဖြစ်ပါတယ်။ ဒါဟာ ထိန်းချုပ်ဖို့မလွယ်တဲ့အချက်တစ်ခုဖြစ်ပါတယ်။ နောက်တစ်ခုကတော့ (ဆားစ်)တုန်းက လူတွေကပျံ့နှံ့တာဖြစ်တဲ့အတွက်ကြောင့် လူတွေပျံ့နှံ့နိုင်ချေရှိတဲ့ဝင်ပေါက်တွေ၊ ထွက်ပေါက်တွေကို ထိန်းလိုက်တဲ့အခါမှာ (ဆားစ်)ကငြိမ်သွားပါတယ်။ ဆိုလိုတာက လူတွေဟာ တစ်နေရာကနေ တစ်နေရာသွားကြတော့မယ်ဆိုရင် လေဆိပ်၊ ရေဆိပ်၊ ကားဂိတ်စသဖြင့် ဒီနေရာကနေထွက်မယ်။ ဒီနေရာကနေဝင်မယ်။ အဲဒီတော့အဝင်မှာ ဖျားခြင်းရှိမရှိစမ်းတယ်။ ဖျားတဲ့သူဆိုရင် ကျန်းမာရေးအတွက် လိုအပ်တဲ့ပမာဏအချိန်ကာလအထိ ထိန်းချုပ်ထားလိုက်တယ်။ အဲဒီအခါကျတော့ ဒီလူအနေနဲ့ အခြားလူတွေကိုကူးစက်ဖို့ အခွင့်အလမ်းနည်းသွားပါတယ်။ နောက်ပိုပြီးသေချာအောင် အထွက်မှာကတည်းက အဖျားတိုင်း။ ဖျားနေရင် ထွက်ခွင့်မပေးတော့တာ ပိုထိရောက်တယ်ဆိုပြီးတော့ နိုင်ငံတွေကအထွက်မှာလည်းပဲ ဖျားနာခြင်းရှိ/မရှိ စစ်ဆေးပြီးမှ လွှတ်ပေးတယ်။ အဝင်ရော၊ အထွက်ရော ထိန်းချုပ်လိုက်တဲ့အခါမှာ ထိန်းချုပ်ရတတ်မကဘဲနဲ့ သူတို့ကို လူနာဆောင်တွေကို သီးသန့်ဆောင်တွေအဖြစ်နဲ့ထားပြီး ရောဂါပျံ့နှံ့ခြင်းမရှိအောင်ကာကွယ်လိုက်တဲ့အခါမှာ (ဆားစ်)ရောဂါဟာ ငြိမ်သက်သွားတာဖြစ်ပါတယ်။ ဘေဂျင် ပိုးကတော့ရှိနေဦးမှာဖြစ်ပါတယ်။ ကြက်တုပ်ကွေးကျတော့ ကြက်တွေမှာဖြစ်တာအဓိက၊ ငှက်ရိုင်းတွေထဲကပျံ့နေတယ်။ လေဆိပ်၊ ရေဆိပ်၊ ကားဂိတ်တွေမှာ ဘယ်လိုမှ ထိန်းသိမ်းလို့မရနိုင်ပါဘူး။ လူလူချင်းပျံ့နှံ့ပြီဆိုရင်တော့ လူတွေရဲ့ကူးသန်းသွားလာမှုကို ထိန်းချုပ်လို့

ရကောင်းရပါလိမ့်မယ်။ သို့သော်လည်းပဲ (ဆားစ်) ထက် ပိုပြီးခက်ပါလိမ့်မယ်။

(ဃ) စီးပွားမပျက် ကြက်တုပ်ကွေးကာကွယ်ပါ

အခုထိန်းချုပ်လို့ရနေတာက ကြက်သား၊ ဘဲသား၊ ကြက်ထွက်ပစ္စည်းတွေကိုပဲ ထိန်းချုပ်ထားတဲ့ အနေအထားရှိပါတယ်။ ထိန်းချုပ်တဲ့ဟာကလည်း ထိုင်းနိုင်ငံမှာဖြစ်တုန်းက ထိုင်းနိုင်ငံက ကြက်သားနဲ့ကြက်ထွက်ပစ္စည်းတွေကိုမဝယ်ရင် ရောဂါမပျံ့ဘူးလို့ ဥရောပက ထင်ခဲ့ပါတယ်။ ဒါပေမယ့် ဥရောပမှာ ပျံ့ပါတယ်။ ထိုင်းနိုင်ငံက ကြက်နဲ့ကြက်ထွက်ပစ္စည်းတွေ မဝယ်သည့်တိုင်အောင် ပျံ့ပန်းလာတဲ့ဆောင်းခိုဥဂှိုင်းတွေက ရောဂါပြန့်တဲ့အတွက်ကြောင့် ဘယ်လိုမှ မကာကွယ်နိုင်တာကိုတွေ့ရပါတယ်။

မလေးရှားနိုင်ငံမှာ ကြက်တုပ်ကွေးဖြစ်လိုက်တဲ့အခါမှာလည်း မလေးရှားကတင်ပို့တဲ့ ကြက်ဥတွေကို စင်ကာပူနိုင်ငံကပိတ်ပစ်ခဲ့ပါတယ်။ ကြက်ထွက်ပစ္စည်းတွေကိုလည်း ပိတ်ပစ်ခဲ့ပါတယ်။ မလေးရှားနိုင်ငံမှာ ကြက်တုပ်ကွေးထိန်းချုပ်နိုင်ပြီး ငြိမ်ကျသွားတဲ့အခါမှာ စင်ကာပူနိုင်ငံကလဲ မလေးရှားနိုင်ငံက ကြက်ထွက်ပစ္စည်းတွေကို ပြန်လည်တင်သွင်းပါတယ်။ ပြဿနာဘာမှမဖြစ်တာကိုလည်းတွေ့ရပါတယ်။ အအေးခန်းထဲထားတဲ့ ကြက်သားစိမ်းတွေကို ပြန်ပြီး ရောင်းချနေတဲ့စနစ်က ကမ္ဘာမှာတော်တော်လေး တွင်ကျယ်နေပါတယ်။ ကြက်သားစိမ်းစားတဲ့ လူတိုင်းဟာ နိုင်ငံအနှံ့ပျံ့ပြီးတော့ ရောင်းချနေတဲ့ကုမ္ပဏီကြီးတွေကတော့ စူပါမားကတ် ဆိုတဲ့ကုန်တိုက်ကြီးတွေမှာ ကြက်သားကိုဝယ်ပြီး စားနေကြတာတွေ့ပါတယ်။ ကြက်ဥလည်း ထိုနည်းလည်းကောင်းပါပဲ။ ကြက်သား၊ ကြက်ဥနဲ့လုပ်ထားတဲ့ မုန့်ကအစ စည်သွပ်ဗူးအဆုံး ဒီလိုကြက်ထွက်ပစ္စည်းအမျိုးမျိုးတို့သည် ကမ္ဘာမှာပြန့်ပြီးတော့ ရောင်းချနေတာဖြစ်ပါတယ်။ ကြက်ထွက်ပစ္စည်းထဲမှာ နောက်အရေးကြီးတာတစ်ခုကတော့ ကြက်မွှေးတွေပဲ ဖြစ်ပါတယ်။

ကြက်မွှေး၊ ဘဲမွှေးတို့ဟာလည်း ကုန်သွယ်ရောင်းချတဲ့အခါမှာ တော်တော်လေး အရေးပါတဲ့ပစ္စည်းဖြစ်လာပါတယ်။ ကြက်မွှေး၊ ငှက်မွှေး၊ ဘဲမွှေးတွေဟာ ခေါင်းအုံးတို့၊ မွှေးရာတို့လုပ်တဲ့နေရာမှာ အသုံးချသလို အခြားအသုံးချတာတွေလည်းရှိပါတယ်။ အဲဒီတော့ ကုန်သွယ်မှုလုပ်ငန်းတွေမှာက ကျန်းမာရေးအတွက် ဦးစားပေးပြီးထိန်းချုပ်ပေးဖို့ လိုလာပါတယ်။ ဒါတွေဟာ ကျန်းမာရေးအတွက် စိန်ခေါ်မှုတစ်ရပ်လဲဖြစ်ပါတယ်။ ပြန်မာနိုင်ငံအတွေးအကြံအရ ဆိုရင် ထိုင်းနိုင်ငံက ကြက်နဲ့ကြက်ထွက်ပစ္စည်းတွေ တရုတ်နိုင်ငံက ကြက်နဲ့ ကြက်ထွက်ပစ္စည်းတွေကို ထိန်းချုပ်ထားတယ်ဆိုသော်လည်းပဲ ထိန်းချုပ်ထားတဲ့ကြားထဲက ခိုးဝင်လာတဲ့ ကြက်နဲ့ကြက်ထွက်ပစ္စည်းတွေကို ဖျက်ဆီးပစ်ရတဲ့အတွေးအကြံတွေရှိပါတယ်။ မသိသို့လုပ်တဲ့ သူတွေရှိသလို၊ သိသိကြီးနဲ့စီးပွားပျက်မှာစိုးလို့ လုပ်လိုက်တာလဲရှိပါတယ်။ ဘာပဲပြောပြော ကြက်မွှေးတဲ့လူတစ်ယောက်က ကိုယ့်ခြံထဲမှာ ကြက် (၁၀)ကောင်သေသွားရင် ဒီ(၁၀)ကောင် အတွက်နပြောပါတယ်။ အကောင်(၁၀၀)သေသွားရင် အကောင်(၂၀၀)အတွက် နပြောပါ

တယ်။ နောက်ပြီးသေသွားတဲ့ဟာကို သုံညမဖြစ်စေဘဲ ဘာများကိုယ်အတွက် ကျန်ဦးမလဲ ဆိုပြီးတော့ ရသလောက်အမြတ်ကလေးအတွက်လည်း ရှာတတ်ကြတဲ့သဘောရှိပါတယ်။ ကမ္ဘာကပ်ကြီးနဲ့ရင်းပြီးတော့ လူတွေရဲ့ရောဂါအန္တရာယ်၊ အသက်အန္တရာယ်ရှိရဲ့သားနဲ့ မိမိကိုယ်ကိုးစီးပွားရေးတစ်ခုတည်း ကာကွယ်ချင်တဲ့ဆန္ဒနဲ့ ရောဂါပုံနှံ့အောင်မလုပ်ဖို့တော့ အထူးပဲ အရေးကြီးပါတယ်။

(c) ပညာဉာဏ်ဖြင့် တုံ့ပြန်ပါ

သတင်းကြားတာနဲ့ တစ်ပတ်အတွင်းမှာပဲ လူတွင်ဖြစ်ပွားနိုင်သော ကြက်တုပ်ကွေးရောဂါကာကွယ်ရေးသတိပေးနှိုးဆော်ချက်ဆိုပြီး ချက်ခြင်းပဲထုတ်ပေးခဲ့ပါတယ်။ ဒီလိုထုတ်ပေးတဲ့နေရာမှာလည်း ကျန်းမာရေးဝန်ကြီးဌာနက ပညာရှင်တွေ၊ မွေးမြူရေးနှင့်ရေလုပ်ငန်းဝန်ကြီးဌာနက ပညာရှင်တွေစုပေါင်းပြီးတော့ ရေးသားထုတ်ဝေခြင်းပဲဖြစ်ပါတယ်။ အဲဒီနှိုးဆော်ချက်တွေဟာ သတင်းစာထဲမှာရော၊ ရုပ်မြင်သံကြားမှာရော ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်ပါခဲ့ပါတယ်။ အဲဒီလို ကြက်တုပ်ကွေးမဖြစ်ပွားအောင်ကာကွယ်တဲ့နည်းတွေကို နှိုးဆော်ချက်အနေနဲ့ထုတ်ပြန်ပေးခဲ့တာရှိသလို၊ ကြက်တုပ်ကွေးဆိုတာ ကြက်သားစားလို့ဖြစ်တာမဟုတ်ဘူး။ ကျက်အောင်ချက်ထားတဲ့ကြက်သားစားလို့ရှိရင် ရောဂါပိုးလည်းသေပါတယ်။ ကြက်သားကို ကျက်အောင်ချက်လို့ ကြော်စားလို့ရတယ်။ ဖိုးရိမ်စရာမရှိပါဘူး။ ကြက်တုပ်ကွေးဟာ ကာကွယ်နိုင်တဲ့နေရာမှာကာကွယ်နိုင်သလို စားရုံနဲ့တော့မဖြစ်နိုင်ဘူးဆိုတဲ့ အသိပညာလေးတွေပေးခဲ့ပါတယ်။ လူတွေအနေနဲ့ ဖိုးရိမ်စိတ်တွေလျော့နည်းသွားပြီး ပညာပေးချက်တွေကို ယုံကြည်တဲ့အတွက်ကြောင့်မို့ ကြက်သားစားသုံးမှုလည်း မထိခိုက်ပါဘူး။ ကြက်မွေးမြူရေးလုပ်ငန်းကိုလည်း မထိခိုက်ခဲ့ပါဘူး။ မိပေမယ်၊ မွေးမြူရေးလုပ်ငန်းရှင်တစ်ချို့ဟာ မိမိတို့ရင်းနှီးမြှုပ်နှံထားတာတွေ ဆုံးရှုံးမှာစိုးတဲ့အတွက် ကြက်တုပ်ကွေးနှိုးဆော်ချက်တွေကို မိန့်သွားအောင်ကြိုးစားကြပါတယ်။ ဖိအားပေးကြတယ်။ ဗီယက်နမ်နိုင်ငံမှာလည်း ကြက်တုပ်ကွေးဖြစ်ခဲ့တဲ့ကောလဟာဟာကို အသုံးချပြီးတော့ ကြက်သားတွေကို အောက်စျေးနဲ့ဝယ်ပြီး စီးပွားဖြစ်ကြံဆောင်တဲ့လူတွေလည်း ပေါ်ပေါက်ခဲ့ပါတယ်။ ဆိုလိုတာက ကိုယ့်ကျိုးစီးပွားကာကွယ်ရေးဝါဒကိုကျင့်သုံးတဲ့ ဝိသမလောဘသားတွေဟာ ကမ္ဘာ့မီးလောင်သားကောင်ချနင်း လုပ်တတ်တယ်ဆိုတော့ သတိရှိနေဖို့လိုပါတယ်။ (၂၀၀၄)ခုနှစ်ကတည်းက ကြက်တုပ်ကွေး အသိပညာတွေပေးခဲ့ပြီး လူတွေဟာပုံမှန်သာ သိနေခဲ့မယ်ဆိုရင် အားလုံးသိရှိလိုက်နာနိုင်မှာ ဖြစ်ပါတယ်။ အခုတစ်ခါထပ်ပြီး သတိပေးနှိုးဆော်ချက်တွေကို ထပ်မံထုတ်နေကြပါတယ်။ ဒါဟာလည်းနိုင်ငံမှာကြက်တုပ်ကွေးဖြူးနေလို့ သတိပေးနှိုးဆော်ချက်တွေ လုပ်နေတာမဟုတ်ပါဘူး။ (၂၀၀၄)ခုနှစ်ကလည်း ဒီလိုပဲ သတိပေးနှိုးဆော်ခဲ့တာဖြစ်ပါတယ်။ ဘာဖြစ်လို့လဲဆိုတော့ လူတွေဟာအသိပညာကိုရယ်။ ကမ္ဘာကြီးမှာဖြစ်နေတဲ့ သတင်းစကားကိုသိရှိနိုင်မယ်။ မိမိကိုယ်မိမိကာကွယ်နိုင်တယ်။ မိမိရဲ့လူ

အဖွဲ့အစည်းကို ရောဂါကူးစက်ပျံ့နှံ့မှုမရှိအောင် ဘယ်လိုကာကွယ်နိုင်တယ်။ ကူညီနိုင်တယ် ဆိုတာကို အမြဲတမ်းအချိန်နဲ့တစ်ပြေးညီ အသိပေးလိုတဲ့ဆန္ဒကြောင့်ပဲဖြစ်ပါတယ်။ နိုင်ငံသားတွေ အနေနဲ့တစ်ခုပဲ အရေးကြီးတာက ကြက်တုပ်ကွေးရောဂါကို အမှန်တကယ်ကာကွယ်ချင်ရင် ဗဟုသုတအသိဉာဏ်ရှိရုံနဲ့မပြီးပါဘူး။ တကယ်လုပ်မှပြီးမယ်ဆိုတဲ့ ကိစ္စဖြစ်တဲ့အတွက်ကြောင့် ပညာပေးလုပ်ငန်းတွေမှာလည်း ကြီးမားစွာစိန်ခေါ်မှုကြီးဖြစ်ပါတယ်။ ပညာပေးအဖွဲ့အစည်းတွေ၊ ရုံးတွေ၊ ဗဟိုရုံးတွေက လွန်ခဲ့တဲ့အနှစ်(၁၀၀)ကစပြီးပညာပေးလာတဲ့ပုံစံဟာ လူတွေကို သတင်းစကားပေးလိုက်မယ်။ သတင်းတွေ၊ အသိပညာတွေရရင် လူတွေဟာလုပ်သွားမှာပဲလို့ထင်တယ်။ တကယ်ကျတော့ အသိရှိတာ၊ ဗဟုသုတရှိတာနဲ့ပုံမှန်လုပ်ဆောင်တာ ကြားထဲမှာ ကွာဟချက်တွေ အများကြီးပဲရှိပါတယ်။

ရေဒီယို၊ ရုပ်မြင်သံကြား၊ သတင်းစာကတစ်ဆင့် အသိပညာတွေပေးနေသော်လည်း လူတွေရဲ့နေထိုင်မှုဘဝမှာ ချက်ခြင်းပြောင်းလဲတာကို မမြင်ရပါဘူး။ ကြက်တွေကို လူတွေနဲ့ လုံးထွေးပြီးမထားပါနဲ့။ မနေပါစေနဲ့။ ကြက်တွေကိုခြံခတ်ပြီးတော့ ထားဖို့သင့်ပါတယ်လို့ ပြောပေးမယ့်လည်း ဒီအတိုင်းပဲ အမှတ်မထင်နေကြပါတယ်။ သိတဲ့သူတွေကလည်း သတိမရှိတာလည်းဖြစ်နိုင်တယ်။ ဒီလိုလုပ်ဖို့မလိုဘဲလည်း တစ်သက်လုံးနေနေတာ။ ဘိုးစဉ်ဘောင်ဆက်နေနေတာပဲ။ အခုကျမှဘာများထူးခြားလို့လဲ ထင်ချင်ထင်မယ်။ သို့သော်ဗိုင်းရပ်(စ်)ပိုးအသစ်ဖြစ်ပါတယ်။ ငါတို့အတူတူနေနေတာပဲ။ ကြက်တွေရော၊ ဝက်တွေရော ဒီလိုပဲနေနေတာပဲ။ ဘာရောဂါမှလည်းမဖြစ်ဘူး။ အရင်တုန်းကလည်းမဖြစ်ဘူး။ အခုလည်းမဖြစ်ဘူး။ နောင်လည်းဖြစ်မှာမဟုတ်ဘူးလို့ ဒီလိုသမားရိုးကျတွက်လို့မရပါဘူး။ ရောဂါပိုးအသစ်၊ ကိုယ်ခံအားမရှိတဲ့ ပိုးဖြစ်မယ်ဆိုရင်ခံရမှာပါပဲ။ (HIV) ရောဂါကူးစက်ပျံ့နှံ့မှုကိုကြည့်ပါ။ (HIV) ရောဂါကူးစက်ပျံ့နှံ့မှုဟာ ဘယ်လောက်ကိုယ်ခံအားကောင်းကောင်း၊ ကိုယ်ခံအားကိုထိခိုက်တဲ့အတွက်ကြောင့် ကူးစက်မှုဟာ အံ့ဩစွာ၊ မယုံကြည်နိုင်အောင် ဖြစ်တဲ့သူတွေအများကြီးပဲရှိပါတယ်။

(၈) ကြိုတင်သိ၊ ကြိုတင်ကာကွယ်ပါ

အခုကြက်တုပ်ကွေးကတော့ ကူးစက်တာနေပါတယ်။ နည်းပါတယ်။ ဒါပေမယ့် လူတွေမှာ ကူးစက်ပျံ့နှံ့နိုင်တဲ့ ကမ္ဘာကတုပ်ကွေးကတော့ဖြစ်ပြီဆိုရင် အံ့ဩဖို့တော်တော် နောက်ကျသွားပါပြီ။ မိမိဆီမကူးနိုင်ဘူးထင်တဲ့အချိန်မှာ အသက်ရှင်ဖို့အခွင့်အလမ်း တော်တော်နည်းပါတယ်။ ပျံ့နှံ့မှုအင်မတန်မြန်တဲ့အချိန်မှာ တော်တော်လေး ကသောင်းကနင်းဖြစ်နိုင်တဲ့ အတွက်ကြောင့် ကြိုတင်ကာကွယ်ရေးလောက် အရေးတကြီးနဲ့ဦးစားပေးလုပ်ရမယ်။ ကိစ္စမရှိဘူးလို့အကြံပြုလိုပါတယ်။ အခုလောလောဆယ်မှာတော့ အသိပညာပေးသော်လည်းပဲ လက်တွေ့လိုက်လုပ်မှုတော်တော်နည်းတဲ့အတွက်ကြောင့် ခရိုအေးရှားနိုင်ငံ၊ ပြင်သစ်နိုင်ငံ၊ ထိုင်းနိုင်ငံ စသည့်နိုင်ငံမှာရှိတဲ့ နိုင်ငံအစိုးရတွေကအမိန့်ထုတ်ပြီးတော့ ကြက်တွေ ဘဲတွေရဲ့လှုပ်ရှားမှုကို

ထိန်းချုပ်ခြင်း။ ကြက်၊ ဘဲမွေးမြူတဲ့နေရာမှာ ကျန်းမာရေးနှင့်ညီညွတ်အောင် တိတိကျကျ စည်းနဲ့ကမ်းနဲ့မွေးမြူဖို့အတွက် တင်းကြပ်စွာအမိန့်ထုတ်ပြီး လိုက်နာခိုင်းတဲ့အနေအထားတွေ ရောက်လာရတာဖြစ်ပါတယ်။ ဒါတွေဟာ အင်မတန်မှအရေးကြီးတဲ့ ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းတွေပဲဖြစ်ပါတယ်။ ပြည်သူ့ကျန်းမာရေးဥပဒေတွေ၊ ကူးစက်ရောဂါဆိုင်ရာ ဥပဒေတွေလဲရှိပါတယ်။ ဒီဥပဒေတွေက ကူးစက်ရောဂါပျံ့နှံ့နိုင်တဲ့ အနေအထားရှိတဲ့အခါမှာ အတိအကျလိုက်နာကျင့်သုံးရမှာ ဖြစ်တဲ့အတွက်ကြောင့် ကူးစက်ပျံ့နှံ့မှုမရှိခင်က ကာကွယ်တဲ့ အချိန်၊ အသိပညာပေးတဲ့အချိန်မှာ လူတွေလိုက်နာအောင် လုပ်ဆောင်ဖို့အတွက် စည်းရုံးရေး နည်း၊ အသိပညာပေးနည်းတွေသုံးရပါတယ်။ ကမ္ဘာနိုင်ငံအသီးသီးမှာ လူတွေအမြန်ဆုံးလိုက်နာဖို့ အတွက် အမိန့်တွေထုတ်ပြီးတော့ လုပ်နေတာတွေရှိပါတယ်။ သို့သော်လည်း ဒီအမိန့်တွေ လွှမ်းမိုးလွှမ်းမိုးမှုမရှိနိုင်တဲ့နေရာတွေမှာ ရောဂါတွေဟာ ဖြစ်နိုင်ဆဲပဲဖြစ်တယ်။ အဲဒီလိုနေရာ တွေမှာဖြစ်လို့ လူတွေမှာရောဂါဖြစ်ပြီး လူလူချင်းကူးနိုင်တဲ့ ကမ္ဘာ့တုပ်ကွေးရောဂါပိုးမျိုး ပေါက်ဖွားလာရင် အခြားနေရာတွေလဲကူးမှာဖြစ်တဲ့အတွက်ကြောင့် ရောဂါကာကွယ်ရေး လုပ်ငန်းတွေဟာ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံတည်းမှာပဲ ချောင်ကြိုချောင်ကြားအထိ၊ ထိရောက်အောင်လုပ်ဖို့ လိုသလို ကမ္ဘာနိုင်ငံမှာလည်း နိုင်ငံအားလုံး ထိရောက်စွာကာကွယ်ဖို့လိုအပ်ပါတယ်။

(ဆ) မဟာမိတ်များများစုထားပါ

အခုဆိုရင် အာရှနဲ့ဥရောပမှာဖြစ်နေပေမယ့် အာဖရိကတိုက်ကနိုင်ငံတွေ၊ တောင် အမေရိကတိုက်ကနိုင်ငံတွေ၊ ကနေဒါ၊ အမေရိကန်နိုင်ငံတွေမှာလဲ ကာကွယ်ရေးတွေ လုပ်နေ ပါတယ်။ အမေရိကတို့ ကနေဒါတို့က ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လို့ ကာကွယ်နိုင်တယ်ထား။ အာဖရိက နိုင်ငံတွေကလဲ မိမိတို့ရဲ့လူထုပရိသတ်ကို ကာကွယ်ဖို့အတွက် ကြိုးစားပြီးတော့ဆောင်ရွက် နေတဲ့သတင်းတွေကိုတွေ့ရပါတယ်။ တစ်ပြိုင်တည်းမှာပဲ ကြက်တုပ်ကွေးရဲ့သဘာဝ၊ ကူးပုံ ကူးနည်းတွေဟာလူတွေရဲ့ကျန်းမာရေးနဲ့ မွေးမြူထားတဲ့ကြက်ငှက်တွေရဲ့ကျန်းမာရေး ပတ်သက် လာသည့်အခါ ကျန်းမာရေးဌာနတွေနဲ့ တိရစ္ဆာန်မွေးမြူရေးဌာနတွေနဲ့ မပူးပေါင်းဘဲနဲ့မရတော့ ပါဘူး။ ကမ္ဘာ့အဆင့်နဲ့ကြည့်လိုက်တော့လည်း ကမ္ဘာ့ကျန်းမာရေးအဖွဲ့ကြီးနဲ့ နိုင်ငံတကာ မွေးမြူရေးဆိုင်ရာအဖွဲ့အစည်း၊ ဥပမာအားဖြင့်(OIE)လို အဖွဲ့အစည်းတွေနဲ့ မပူးပေါင်းလို့ မရတော့ပါဘူး။ မွေးမြူရေးလုပ်ငန်းပညာရှင်တွေ၊ ကျန်းမာရေးပညာရှင်တွေ၊ နောက်တစ်ခါ ထပ်ပြီးတော့ စီးပွားကုသနဲ့တဲ့နေရာမှာ ထိန်းချုပ်နိုင်တဲ့အဖွဲ့အစည်းတွေ ဒီလိုပူးပေါင်းဆောင်ရွက် ပူလုပ်ငန်းတွေမှာ ဌာနစုံ၊ အဖွဲ့အစည်းစုံ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုတွေကို တကယ်ကိုလုပ်နိုင်မှသာ ထိရောက်မယ့်အနေအထားတွေ ရှိနေတယ်ဆိုတာတွေ့ရပါတယ်။ ဒါဟာလဲ နောက်ခိုင်းခေါ်ချက် တစ်ရပ်ပဲဖြစ်ပါတယ်။ အခုအဖွဲ့အစည်းတွေ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်တဲ့နေရာမှာ ကိုယ့်ဌာနရဲ့ (မစ်ရှင်)ခေါ်တဲ့ အဓိကသွားမယ့်လမ်းကြောင်းကို ကိုယ့်လမ်းကြောင်းနဲ့ လူ့လမ်းကြောင်းချင်း

မတူကြတဲ့အခါမှာ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရုံမှာ ထိရောက်မှုသည် ဖြစ်ပေါ်နေတဲ့ ပြဿနာပေါ်မှာ ထားတဲ့ လေးနက်မှုအပေါ်မှာသွားပြီး မူတည်နေပါတယ်။ အရင်းအမြစ်တွေကို အသုံးချတဲ့နေရာ မှာလည်း မိမိအကျိုးစီးပွားကို အဓိကထားပြီးကြည့်မယ်ဆိုရင် အကန့်အသတ်တစ်ခုဖြစ်လာ နိုင်ပါတယ်။ အခုကဲ့ပဲ (တာမီဖလူး)ဆိုတဲ့ဆေးဟာ ကမ္ဘာ့ကပ်တုပ်ကွေးကပ်ရောဂါကြီးကို တကယ်ကာကွယ်နိုင်လား၊ မကာကွယ်နိုင်လား မသိသည့်တိုင်အောင် အလှအယက်စုဆောင်း နေတဲ့အတွက်ကြောင့် တော်တော်လေးပြဿနာဖြစ်ပါတယ်။

ဒီကာကွယ်ဆေးဟာ ဆွစ်ဇာလန်နိုင်ငံကုမ္ပဏီတစ်ခုတည်းက ထုတ်တာပါ။ တစ်ကမ္ဘာ လုံးကို ဖြန့်နေပါတယ်။ တစ်ပြိုင်တည်းမှာပဲ ဒီဆေးဖို့အများကြီးလိုရင် သူထုတ်မပေးနိုင်ပါဘူး။ နောက်တစ်ခုက အခြားနိုင်ငံတွေကို သူနည်းပေးလိုက်မယ်ဆိုရင်လည်း သူ့စီးပွားရေးထိခိုက် သွားမယ်။ အခုတော့ ဆွစ်ဇာလန်နိုင်ငံကနေ အမေရိကန်နိုင်ငံကုမ္ပဏီခွဲတွေကို ဒီဆေးထုတ်နည်း တွေ ပေးနေတာကိုတွေ့ရပါတယ်။ ဒီဥပမာကတော့ (AIDS) ရောဂါထိန်းချုပ်တဲ့ဆေးတွေကို ထုတ်လုပ်တဲ့အခါမှာ နိုင်ငံအနှံ့အပြားမှာ လိုအပ်လာတဲ့တောင်းဆိုချက်ကို ညှိနှိုင်းလိုက်လျော့တဲ့ သဘောနဲ့ထပ်တူဖြစ်ပါတယ်။ (တာမီဖလူး)ဆိုတဲ့ဆေးဟာ အသစ်ဖြစ်လာတဲ့ ဗိုင်းရပ်စ်ပိုး မတိုးဘူးဆိုရင် ထုတ်လုပ်တဲ့အရင်းအနှီးစရိတ်တွေ အကြီးအကျယ်ဆုံးရှုံးသွားမှာဖြစ်ပါတယ်။ ဆေးတစ်ဖုံကလည်း လူနာတစ်ယောက်ကို သက်သာအောင်ပေးဖို့အတွက် ဒေါ်လာ (၁၀၀) ကျော်လို့ လူတော်တော်များကိုပေးမယ်ဆိုရင် အရင်းအနှီးကြီးကြီးကျယ်ကျယ်လိုပါတယ်။ ပိုက်ဆံပေါတဲ့လူတွေရော၊ ကျန်းမာရေးအသိရှိတဲ့လူတွေရော အလှအယက်ဝယ်ထားကြတယ်။ အင်္ဂလန်နိုင်ငံမှာဆို လူဦးရေ (၂၅)ရာခိုင်နှုန်းအတွက် ဆေးတွေကိုစုထားတယ်။ ကနေဒါက (၅)ရာခိုင်နှုန်း၊ အမေရိကားက (၁)ရာခိုင်နှုန်းလောက်ပဲစုထားတယ်။ ဆေးသက်တမ်းဟာ (၆)နှစ်လောက်ပဲ ခံပါတယ်။ (၆)နှစ်ကျော်သွားရင် ဒီဆေးဟာပစ်လိုက်ရမှာဆိုတော့ ငွေကြေး ပြုန်းတီးမှုပမာဏလည်းကြီးပါတယ်။ ဒါပေမယ့် ခုလိုအလှအယက်သိုလှောင်မှုတွေ ရှိနေပါ တယ်။ ကမ္ဘာ့ကျန်းမာရေးအဖွဲ့အနေနဲ့ ပြီးခဲ့တဲ့ဩဂုတ်လက ထိုင်းနိုင်ငံမှာပြုလုပ်တဲ့ ကမ္ဘာ့ ကျန်းမာရေးအဆင့်မြှင့်တင်ရေးညီလာခံမှာ ပူးတွဲကျန်းမာရေးဝန်ကြီးအဆင့် အစည်းအဝေးထဲမှာ ဆိုရင် ကြက်တုပ်ကွေးနဲ့ပတ်သက်တဲ့ ကာကွယ်ရေးလုပ်ငန်းတွေ၊ ဆေးဝါးပစ္စည်းတွေကို ဒေသမှာလိုအပ်ရင် အလျင်အမြန်သုံးဖို့အတွက် စုစည်းထားနိုင်ဖို့ ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးခဲ့ကြပါတယ်။

(၉) ဗျူဟာနှစ်ခုနဲ့တစ်ပြိုင်နက်ထိန်းချုပ်ပါ

(၂၀၀၅)ခုနှစ်၊ နိုဝင်ဘာလကုန်မှာ ကမ္ဘာပေါ်မှာရှိတဲ့ အလှူရှင်နိုင်ငံအသီးသီးက ကြက်တုပ်ကွေးအတွက် ဦးစားပေးပြီးကာကွယ်ဖို့အတွက် ရင်းနှီးမြုပ်နှံမှုတွေ၊ အရင်းအမြစ်တွေ ထောက်ပံ့ရေးအတွက်ကို ဝိုင်းပြီးဆွေးနွေးခဲ့ကြပါတယ်။ ဒီလိုဆွေးနွေးကြတဲ့နေရာမှာ ဗျူဟာ(၂)ခုကို ဖော်ထုတ်ထားကြပါတယ်။ အဲဒီဗျူဟာ(၂)ခုဟာလည်း တစ်ပြိုင်နက်တည်း

ချဉ်းကပ်ရမယ့်လှုပ်ရှားမှုဖြစ်ပါတယ်။ ဒါကဘာလဲဆိုရင် ကြက်ခြံတွေ၊ ကြက်တွေမှာ ကြက်တုပ်ကွေးမကူးစက်၊ မပျံ့အောင်နှင့် ကြက်တွေကနေ လူတွေကို ကြက်တုပ်ကွေး မကူးစက်အောင်ထိန်းချုပ်ခြင်းတစ်ခုဖြစ်ပါတယ်။ နောက်တစ်ခုကတော့ ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်ခြေရှိတဲ့ လူလူခြင်းကူးစက်နိုင်တဲ့ ကမ္ဘာ့တုပ်ကွေးကပ်ရောဂါကြီးမဖြစ်အောင် အရေးပေါ်စီမံချက်တွေ ဆွဲပြီးတော့ ချက်ခြင်းဒီရောဂါရဲ့ပျံ့နှံ့မှုကို ထိန်းချုပ်နိုင်အောင်ကာကွယ်ဖို့အတွက် ပြုလုပ်ရမှာ ဖြစ်ပါတယ်။ အဲဒီနစ်ခုကို တစ်ပြိုင်တည်းဆွဲထားဖို့ ပညာရှင်တွေအနေနဲ့တိုက်တွန်းပါတယ်။ စောစောပိုင်းက တင်ပြတာတွေမှန်သမျှဟာ ငှက်ရိုင်းကနေ ကြက်တုပ်ကွေးကို မကူးစက်ဖို့၊ ကြက်တုပ်ကွေး ကြက်တွေမှာကူးစက်ပျံ့နှံ့ပြီးမသေဖို့နဲ့ ကြက်တွေကနေ ကြက်တုပ်ကွေးရောဂါ လူကိုမကူးစက်ဖို့အတွက်ပဲ အဓိကထားပြီးတင်ပြခြင်းပဲဖြစ်ပါတယ်။

အခန်း (၁၃)

ကမ္ဘာ့တုပ်ကွေးကပ်ရောဂါမဖြစ်စေရပါ

(က) ၎က်၊ ၎က်ချင်းကူးစက်မှုကာကွယ်မယ်

အခုဆက်လက်ပြီး ကမ္ဘာ့တုပ်ကွေးရောဂါဖြစ်မလာအောင် ဘယ်လိုကာကွယ်မလဲ။ ဘယ်လိုထိန်းချုပ်မလဲ။ ကြက်တုပ်ကွေးကိုကာကွယ်တဲ့အပြင် ဘာတွေလုပ်သင့်သလဲဆိုတဲ့ အချက်တွေကို ကမ္ဘာ့ပညာရှင်တွေရဲ့တင်ပြချက်တွေကို ဆက်လက်ပြီးဖော်ပြပါမယ်။ အခု အဓိကမေးနေကြတဲ့မေးခွန်းတစ်ခုက ကမ္ဘာပေါ်မှာ လူလူချင်းကူးစက်တဲ့တုပ်ကွေးကပ်ရောဂါ ကြီးဖြစ်မလာအောင် ကာကွယ်နိုင်မလားဆိုတဲ့မေးခွန်းပဲဖြစ်ပါတယ်။ အဲဒါနဲ့ပတ်သက်ပြီးတော့ ဘယ်သူကမှ အတိအကျမဖြေနိုင်ပါဘူး။ ကာကွယ်နိုင်မယ်။ မကာကွယ်နိုင်ဘူးဆိုတာ မသေချာ ပါဘူး။ ဒါပေမယ့် ပညာရှင်တွေအနေနဲ့ အကောင်းဘက်ကပဲမြင်ပါတယ်။ မှန်ကန်တဲ့လုပ်ရပ် တွေကို လျင်မြန်စွာအားလုံးစုပေါင်းဆောင်ရွက်နိုင်ရင် ဒီကပ်ရောဂါကြီးကို ကာကွယ်နိုင်မယ်။ ရှောင်ရှားနိုင်မယ်လို့ အားလုံးကသုံးသပ်ပါတယ်။ အဓိကအရေးကြီးတဲ့စစ်မျက်နှာကတော့ လူတွေကိုကြက်တုပ်ကွေးဗိုင်းရပ်စ်တွေ တိရစ္ဆာန်တွေဆီကနေတဆင့် မကူးစက်ဖို့ကာကွယ်ရန် ပဲဖြစ်ပါတယ်။ ဒီစစ်မျက်နှာမှာ ကြက်တွေကို ၎က်ရိုင်းတွေဆီကနေ ကြက်တုပ်ကွေးမကူးစက် အောင် ရှေ့တန်းခံတပ်ကပါနေတဲ့ မွေးမြူရေးပညာရှင်တွေရဲ့အပိုင်၊ လုပ်ငန်းရှင်တွေရဲ့အပိုင် တစ်ပိုင်းရှိပါတယ်။ မွေးမြူရေးပညာရှင်တွေ၊ တိမွေးကုဆရာဝန်တွေ၊ မွေးမြူရေးလုပ်ငန်းရှင်တွေ အနေနဲ့ မိမိတို့ရဲ့စီးပွားအရင်းအမြစ်ဖြစ်တဲ့ကြက်၊ ၎က်မွေးမြူရေးလုပ်ငန်းတွေ၊ ဘဲမွေးမြူရေး လုပ်ငန်းတွေ၊ ဝက်မွေးမြူရေးလုပ်ငန်းတွေမှာ ရောဂါပိုးကပ်ငြိမှုမရှိအောင် အထူးတလည် ကာကွယ်နေကြပါတယ်။

(ခ) ၎က်မှလူသို့ကူးစက်မှုကာကွယ်မယ်

ဒီလိုကာကွယ်ရင်းနဲ့ ရှေ့တန်းခံစစ်တစ်ခုကျိုးပေါက်သွားပြီဆိုရင် ဒုတိယအဆင့်က လူကိုကူးစက်မှာဖြစ်ပါတယ်။ လူကိုကူးစက်မှုကို အခုကာကွယ်ဖို့ကြိုးစားနေပေမယ့် လူကူးစက် မှုက ထိုင်း၊ ဗီယက်နမ်၊ ကမ္ဘောဒီးယား၊ အင်ဒိုနီးရှား၊ တရုတ်နဲ့တူရကီနိုင်ငံတွေမှာ တွေ့မြင်ဆဲပဲ ဖြစ်ပါတယ်။ ဒီလိုကူးစက်မှုဟာ ကာကွယ်ရင်းနဲ့ကူးစက်တာမဟုတ်ဘဲနဲ့ မသိတဲ့သူတွေက တစ်ဆင့် ပြောက်ကျားပြောက်ကျား ကူးစက်တာပဲဖြစ်ပါတယ်။ ကြက်တုပ်ကွေးထိန်းချုပ်ဖို့ ဆောင်ရွက်ကြတဲ့ကြက်ခြံလုပ်သားတွေနဲ့ တာဝန်ရှိပုဂ္ဂိုလ်တွေမှာ အခုထက်လဲ ကြက်တုပ်ကွေး ရောဂါ ကူးစက်ခံရခြင်းမရှိသေးပါဘူး။ ဆိုလိုတာက ဒီလုပ်ငန်းကို အသိပညာအခြေခံပြီး

စနစ်တကျကာကွယ်နိုင်မယ်ဆိုရင် ရတယ်ဆိုတဲ့အနေအထားဖြစ်ပါတယ်။ ဒါပေမယ့် ကျုပ်နိုင်ငံမှာ ကြက်ခြံလုပ်သားတွေ ရောဂါကူးစက်မှုဖြစ်ပုံကိုတော့ စောင့်ကြည့်လေ့လာရမှာ ဖြစ်ပါတယ်။ အခုလက်ရှိ ကြက်တုပ်ကွေးဖြစ်လို့ ရောဂါရသေတဲ့သူတွေ ကြည့်လိုက်မယ် ဆိုရင် ဟိုတစ်နေရာ၊ ဒီတစ်နေရာကနေပြီး ကြက်ကျရာကိုကိုင်မိတယ်။ တစ်ဆင့်တစ်ဆင့် ကူးစက်တယ်။ နောက်တစ်ခါဆေးရုံမှာ တစ်ယောက်ကိုတစ်ယောက်ပြုစုရင်းနဲ့ မိမိကိုယ်ကို မကာကွယ်နိုင်လို့ကူးစက်တယ်။ ဒါတွေကိုပဲ တွေ့မြင်ရမှာဖြစ်ပါတယ်။ နောက်ပြီး ကြက် တုပ်ကွေးလူနာကိုပြုစုတဲ့သူတွေ၊ ဆရာဝန်တွေ၊ သူနာပြုတွေထဲမှာ ကူးစက်ပျံ့နှံ့မှုဟာ (ဆားစ်) ရောဂါလိုမဟုတ်ဘူး။ ဆရာဝန်တွေ၊ သူနာပြုတွေအနေနဲ့ ကြက်တုပ်ကွေးရောဂါ ကူးစက်ပျံ့နှံ့မှု မရှိသလောက်ပဲဆိုတာကိုတွေ့ရပါတယ်။ ဒီယက်နမ်မှာ ကူးစက်ပျံ့နှံ့မှုတစ်ခုတော့ဖြစ်ခဲ့ပါ တယ်။ သို့သော်(ဆားစ်)လိုတော့ အမြောက်အမြားကူးစက်ခံရပြီး သေကျေဆုံးရှုံးခြင်းမရှိတာကို တွေ့ရပါတယ်။ ဒါက ဒုတိယခံစစ်ကြောင်းဖြစ်ပါတယ်။ ဒုတိယခံစစ်ကြောင်းကို လုံချင်ရင် ပထမခံစစ်ကြောင်းက သတင်းတွေကိုရယူဖို့လိုပါတယ်။ ကြက်၊ ငှက်၊ တိရစ္ဆာန်မွေးမြူရေး လုပ်ငန်းတွေမှာ သေကြေပျက်စီးမှု၊ ကြက်နာကျမှု၊ ဘဲနာကျမှုတွေရဲ့သတင်းကို ထောက်လှမ်း နေဖို့လိုပါတယ်။ အဲဒီလို ကြက်နာကျမှု၊ ဘဲနာကျမှုတွေကို ထိန်းနိုင်ရင် လူကိုကူးစက်မှုကို ထိန်းနိုင်တာဖြစ်ပါတယ်။ အခုလောလောဆယ်တော့ ကြက်နာ၊ ဘဲနာကျတဲ့နေရာမှာ ထိန်းသိမ်း ပုံ၊ ထိန်းသိမ်းနည်းကတော့ တစ်ခြံလုံးကိုသတ်တဲ့နည်းဖြစ်ပါတယ်။ ပြီးတော့ ကြက်နာ၊ ဘဲနာကျတဲ့ဒေသရဲ့ တစ်ကီလိုမီတာကနေ သုံးကီလိုမီတာပတ်ဝန်းကျင်အတွင်းမှာ ကြက်ဘဲ မွေးမြူထားတာတွေအားလုံးကို သတ်ပစ်တဲ့နည်းနဲ့ ထိန်းဖို့ကြိုးစားပါတယ်။ သတ်ပြီးတဲ့အခါမှာ လည်းပဲ သူတို့ကိုရောဂါမပြန့်ပွားအောင် စနစ်တကျရှင်းလင်းတဲ့နည်းကို သုံးရပါတယ်။ မီးရှို့တာ ဖြစ်ဖြစ်၊ မြေမြှုပ်တာဖြစ်ဖြစ် ရောဂါကူးစက်ပျံ့နှံ့မှုမရှိအောင် ဒီလိုထိန်းချုပ်တဲ့ အနေအထား မှာရှိနေပါတယ်။

ဒါပေမယ့်ရောဂါဟာ မပျံ့ချင်လို့သာမပျံ့တာပါ။ သတင်းကြားတာနဲ့ ကြက်နာကျတာ ကို ကိုယ်အစဉ်အစီနဲ့ကိုယ် ဖြေရှင်းသုတ်သင်နေတဲ့ ကြက်ခြံပိုင်ရှင်တွေ၊ ရွာသူရွာသားတွေရဲ့ ပုံတွေဟာ သတင်းတွေစာနယ်ဇင်းနဲ့အင်တာနက်ထဲမှာ တွေ့ရမှာဖြစ်ပါတယ်။ သူတို့ကြက် တွေကို လက်နဲ့ကိုင်ပြီး မီးပုံထဲပစ်ချနေတဲ့အနေအထားတွေက ကြက်တုပ်ကွေးဟာ လူကိုလွယ်လွယ်ကူကူ မကူးစက်နိုင်လို့သာ ဒီလူတွေရောဂါမဖြစ်ဘဲနဲ့ ရှင်နေတာကို တွေ့ရပါတယ်။ ဒီအဖြစ်အပျက်ကို ကြည့်မယ်ဆိုရင် ကြက်တုပ်ကွေးကနေ လူကိုကူးဖို့ဟာ သိပ်ခြောက်ခြားစရာ တုန်လှုပ်စရာမဟုတ်ဘူးဆိုတာ တွေ့ရမှာဖြစ်ပါတယ်။ သိပ်ပြီးမလွယ်ကူ ပါဘူး။ ဒါဟာလည်း အင်မတန်ကံကောင်းတဲ့အတွက်ကြောင့်မို့ ပထမခံစစ်ကြောင်းနဲ့ ဒုတိယခံစစ်ကြောင်းဟာ ကျိုးပေါက်မှုသိပ်မရှိပါဘူး။ သို့သော်လည်း ပထမခံစစ်ကြောင်းရဲ့ ကျိုးပေါက်မှုဟာ အခုဆိုရင်ငှက်ရိုင်းတွေ၊ ဆောင်းခိုငှက်တွေရဲ့ ပျံသန်းမှုလမ်းကြောင်း တစ်လျှောက်မှာ ရောဂါပျံ့နေတာတွေရတဲ့အတွက်ကြောင့် ဥရောပလိုနေရာမို့ဟာ ဖိုရိစ်စရာ

နေရာဖြစ်လာပါတယ်။ အာရှမှာကူးစက်ပျံ့နှံ့ပြီးသေကြေပုံနဲ့ ဥရောပမှာသာ ကူးစက်ပျံ့နှံ့ခဲ့ရင် ဒီထက်ကိုအဆပေါင်းများစွာ သေကျေနိုင်တဲ့ အနေအထားမျိုးဖြစ်ပါတယ်။ အာရှတုပ်ကွေး ကာလဖြစ်စဉ်တုန်းက အာရှတိုက်မှာ သေတာကနည်းပြီးတော့ အနောက်ပိုင်းနိုင်ငံမှာ တုပ်ကွေး ဖြစ်ရင် သေကြတာများပါတယ်။ အခုထက်ထိလည်း ရိုးရိုးတုပ်ကွေးဖြစ်သည့်တိုင်အောင် အေးလွန်းတဲ့ဒေသတွေမှာ စွတ်စိုပြီးအေးမြနေတဲ့ဒေသတွေမှာ လူတွေအနေနဲ့ရော၊ ရောဂါပိုး တွေအနေနဲ့ရော ရောဂါဖြစ်လွယ်တဲ့အနေအထားမှာရှိပါတယ်။ လူတွေအနေနဲ့လည်း ရောဂါ ဝေဒနာပိုပြီးတော့ ပြင်းထန်စွာခံစားပြီး သေကျေစေနိုင်ပါတယ်။ ဒါကြောင့် အနောက်တိုင်း နိုင်ငံတွေမှာ တုပ်ကွေးကာကွယ်ဆေးကိုတော့ အမြဲတမ်းလိုလို ဦးစားပေးထိုးနေကြတာ တွေ့ရပါတယ်။ အခုကဲ့သို့ဒီနှစ်ဆိုရင် စင်ကာပူနိုင်ငံမှာ ရိုးရိုးတုပ်ကွေးဖြစ်တာ (၁)သောင်းကျော် သွားပါပြီ။ ဒါကြောင့် စင်ကာပူမှာဆိုရင် အသက်ကြီးတဲ့လူတိုင်းကို ရိုးရိုးတုပ်ကွေးရောဂါ ကာကွယ်ဆေးထိုးထားတယ်။ ကလေးတွေရော(၁၈)နှစ်အောက် ကလေးတွေရော အားလုံးကို ထိုးထားလိုက်တယ်။ ဒီလိုထိုးထားခြင်းအားဖြင့် အသစ်ကိုမကာကွယ်သည့်တိုင်အောင် အဟောင်း ရိုးရိုးတုပ်ကွေးရောဂါမဖြစ်အောင် သူ့လူတွေကို ကာကွယ်ထားတဲ့သဘောဖြစ်ပါ တယ်။ ဒီလိုကာကွယ်တာဟာ အကျိုးရှိတယ်မရှိတူးဆိုတာ ပညာရှင်တွေကတော့ အငြင်းပွားနေ ဆဲပဲ ဖြစ်တယ်။ သို့သော်လည်းပဲ လုပ်နိုင်ကြတာကို လုပ်နေကြတာကိုတွေ့ရပါတယ်။

(ဂ) ကပ်ကာလသုံးမျိုး

ပညာရှင်တွေစုပေါင်းပြီးတော့ ကမ္ဘာ့တုပ်ကွေးရောဂါကပ်ဖြစ်ပေါ်မှုကို အဆင့် (၃)ဆင့်ခွဲထားပါတယ်။ ကပ်မဖြစ်မီကာလ တစ်နည်းအားဖြင့် ငှက်ကနေငှက်ကို ကူးစက်နေ ချိန် ဒါဟာ ကမ္ဘာ့တုပ်ကွေးကပ်ရောဂါ မဖြစ်သေးတဲ့ကာလအနေနဲ့သတ်မှတ်ထားပါတယ်။ အရင် ကပ်ရောဂါတွေဖြစ်ဖူးတာမို့ နောက်ကပ်တစ်ခုမဖြစ်ခင်ကာလ ဒါမှမဟုတ် “ကပ်ကြား ကာလ” လို့လည်း အမည်တပ်ကြပါတယ်။ နောက်ကာလတစ်ခုကတော့ ကပ်ဦးကာလ လို့ခေါ်ပါတယ်။ အဲဒီကာလမှာကတော့ ငှက်ကနေ လူကိုကူးစက်နေချိန်အနေအထားကို ကပ်ဦးကာလလို့ခေါ်ပါတယ်။ တတိယအဆင့်ကတော့ ကပ်ရောဂါကာလဆိုရင်တော့ လူကနေလူကို ကူးစက်တာလည်းဖြစ်နေပါပြီ။ ကြက်တုပ်ကွေးကပ်ရောဂါမှာ အဆင့်နှစ်ဆင့် ကျော်နေပါပြီ။ နောက်ဆုံးအဆင့်ဖြစ်တဲ့ လူကနေလူကို ကူးစက်တဲ့ အနေအထားကိုသာ မဖြစ်အောင်လုပ်ဖို့ကျန်ပါတော့တယ်။ ဒါကြောင့် နှစ်ဆင့်ကျော်လာတဲ့အခါမှာ တတိယအဆင့် မဖြစ်လာအောင်တော့ ရိုသမ္ပဉာဏ်အား၊ ကိုယ်အား၊ စုပေါင်းအားနဲ့ကာကွယ်ဖို့အရေးကြီး လိုနေတာဖြစ်ပါတယ်။ ဒီကပ်ရောဂါအဆင့်တွေကို ပိုပြီးရှင်းလင်းလွယ်ကူအောင် ပညာရှင် တွေစုပြီးတော့ အဆင့်(၆)ဆင့်သတ်မှတ်ခဲ့ပါတယ်။ (WHO) ဆိုတဲ့ ကမ္ဘာ့ကျန်းမာရေးအဖွဲ့က ပညာရှင်တွေ၊ (OIE)ဆိုတဲ့ တိရစ္ဆာန်များရဲ့ ကျန်းမာရေးအတွက် ကမ္ဘာ့အဖွဲ့အစည်းတွေက

ပုဂ္ဂိုလ်တွေ၊ (FAO) ခေါ်တဲ့ကမ္ဘာ့စားနပ်ရိက္ခာအဖွဲ့တွေ၊ နောက် အခြားအဖွဲ့အစည်းတွေက ပညာရှင်တွေစုပေါင်းပြီးတော့ တလောက ပြန့်ပွားမှုအဆင့် (၆)ဆင့်ခွဲပြီး ရှင်းပြခဲ့ပါတယ်။

(ဃ) အဆင့်ခြောက်ဆင့်

(Phase) ဆိုတဲ့အဆင့်များနဲ့ ခွဲခြားသတ်မှတ်ထားခြင်းဖြစ်ပါတယ်။ Phase (1)

ဆိုတဲ့ -

အဆင့်(တစ်)မှာ ဘယ်လိုအခြေအနေမျိုးတွေ့ရမလဲဆိုရင် လူတွေမှာတုပ်ကွေး ဝိုင်းရပ်စ်ပိုးအသစ်မျိုးမတွေ့နိုင်ပါဘူး။ လူတွေမှာတွေ့ရတဲ့ တုပ်ကွေးဝိုင်းရပ်စ်ပိုး တိရစ္ဆာန်တွေမှာ လည်း တွေ့နိုင်ပါတယ်။ အဲဒီလိုတိရစ္ဆာန်တွေမှာ လူတွေကိုကူးစက်နိုင်တဲ့ဝိုင်းရပ်စ်ပိုးမျိုးရှိနေရင် လူကိုလည်းကူးစက်နိုင်တာမှန်ပါတယ်။ ဒါပေမယ့် ဒီလိုကူးစက်မှုအခြေအနေဟာ အတော်ပဲ နည်းတဲ့အနေအထားရှိတဲ့အတွက် အဆင့်(တစ်)လို့သတ်မှတ်ထားပါတယ်။

အဆင့်(နှစ်)မှာလည်း တုပ်ကွေးဝိုင်းရပ်စ်ပိုးအသစ်ကို မတွေ့ရှိပါဘူး။ အဲဒီအဆင့်မှာ တိရစ္ဆာန်တွေဖြစ်ပေါ်နေတဲ့တုပ်ကွေးဝိုင်းရပ်စ်ပိုးတွေဟာ ကြက်ခြံတွေမှာပဲ ကူးစက်ပြန့်ပွားပြီး ဖြစ်ပေါ်နေသော်လည်းပဲ လူကိုအန္တရာယ်ပြုလာနိုင်တဲ့အခြေအနေရှိရင် အဲဒီအဆင့်ကို အဆင့်(နှစ်)လို့သတ်မှတ်ပါတယ်။

အဆင့်(သုံး) မှာ လူတွေအနေနဲ့ အရင်တုန်းကမဖြစ်ဖူးသေးတဲ့ တုပ်ကွေးဝိုင်းရပ်စ်ပိုး ကူးစက်ခံရပါတယ်။ ဥပမာ - ကြက်တုပ်ကွေးဝိုင်းရပ်စ် (H_5N_1)ဟာ လူတွေမှာအရင်တုန်းက မကူးစက်ဖူးဘူး။ အခုကူးစက်လာတယ်။ လူတွေအနေနဲ့ဖျားနာတယ်။ သေကျေတယ်။ ဒါပေမယ့်လူလူချင်းကူးစက်တာမျိုးကို မတွေ့ရတာဖြစ်ပါတယ်။ ဒါပေမယ့် ရှားရှားပါးပါး တစ်ယောက်တစ်လေ လူလူချင်းပြုစုရင်းနဲ့ ကူးစက်မှုရှိနေရင်လည်း အဆင့်(သုံး)လို့ပဲ သတ်မှတ် ပါတယ်။ အခုလောလောဆယ် ကမ္ဘာပေါ်မှာ ဖြစ်ပေါ်နေတဲ့အနေအထားဟာ အဆင့်(၃)အနေ အထားမှာရှိပါတယ်။

ကပ်ရောဂါကူးစက်မှုအဆင့်(လေး)မှာတော့ နေရာကွက်ကွက်ကလေးဘဲ လူလူချင်း ကူးစက်မှုတွေ ဖြစ်ပေါ်လာတာကိုတွေ့ရပါမယ်။ ဒီနေရာကွက်ကွက်ကလေးမှာ ကူးစက်သော် လည်းပဲ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်မကူးစက်တာဟာ ဘာကြောင့်လဲဆိုတော့ ဒီဝိုင်းရပ်စ်ပိုးဟာ လူလူချင်းကူးစက်မှုကိုလည်းဖြစ်စေသည်။ သို့သော် အလွန်လျင်မြန်တဲ့ကူးစက်မှုကို ဖြစ်နိုင်ချေ မရှိသေးတဲ့ အနေအထားလို့သတ်မှတ်ပါတယ်။

အဆင့်(ငါး)မှာဆိုလည်း နေရာကွက်ကွက်မှာ လူလူချင်းကူးစက်မှုမဟာလဲဟာ များပြားလာတာမျိုးကိုတွေ့ရပါမယ်။ နေရာကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ဖြစ်ခြင်းမျိုးမရှိသေးပါဘူး။ သို့သော်လည်းပဲ ဒီဝိုင်းရပ်စ်ပိုးသည် လူတွေကိုကူးစက်ဖို့ လွယ်ကူလာပြီဆိုတဲ့အနေအထားကို ဖြစ်လာပါမည်။ သို့သော် တကယ်ကိုလေထဲကနေတစ်ဆင့် လူလူချင်း ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်

ကူးစက်နိုင်တဲ့အနေအထားမှာမရှိသေးပါဘူး။

အဆင့်(၆)မှာကတော့ ကမ္ဘာ့ကပ်ရောဂါကြီးကျရောက်လာတဲ့ အချိန်ပဲဖြစ်ပါတယ်။ နေရာများများဟာ လူအများစုကြီးဟာ တုပ်ကွေးရောဂါ ကူးစက်ပျံ့နှံ့မှုတွေရှိလာပါမယ်။ ဆက်ပြီးတော့လူများများ ကူးစက်လာမဲ့အနေအထားမျိုးကို ကပ်ရောဂါကူးစက်မှု အဆင့် (ခြောက်)လို့ သတ်မှတ်ပါတယ်။ ရှေ့ဦးမှာသတ်မှတ်ထားတဲ့ ကပ်ရောဂါအဆင့်(၃)ဆင့်အနေနဲ့ ချိန်ကြည့်လိုက်တဲ့အခါမှာဆိုရင် ကပ်ရောဂါအဆင့် ပထမအဆင့်မှာ ကပ်မဖြစ်မီကာလ အဆင့်(တစ်)နှင့်(နှစ်)၊ ခွဲပြီးတော့ ကြည့်နိုင်မှာဖြစ်ပြီး ကပ်ဦးကာလလို့သတ်မှတ်ထားတဲ့ အထဲမှာဆိုရင် အဆင့်(သုံး)၊ (လေး)၊ (ငါး) ဖြစ်ပေါ်နေတဲ့ အနေအထားကိုတွေ့ရပါမယ်။ အဆင့်(၄)နဲ့ (၅)က ကပ်ရောဂါစပြီးဖြစ်နေပါတယ်။ ကပ်ဦးကာလလည်း မဟုတ်တော့ပဲနဲ့ ပထမလူလူချင်း အနည်းငယ်ကူးလာရာကနေပြီးတော့ နေရာတစ်ကွက်ထဲမှာပဲ ဖြစ်ရာကနေ နောက်ပိုင်းမှာလူတော်တော်များများ ဖြစ်လာတဲ့အတွက်ကြောင့် အခုလိုအနေအထားမျိုးကို ကြိုပြီးတော့ လေ့လာထိန်းချုပ်နိုင်ဖို့လိုအပ်တာဖြစ်ပါတယ်။ အဲဒီလိုရှိနေတဲ့အဆင့် (၆)ဆင့် စလုံးမှာ တစ်ပြိုင်နက်ဆောင်ရွက်ရမယ့် လုပ်ငန်း(၅) ရပ်ကို အကြံပြုဖော်ပြထားတွေ့ရပါတယ်။

(င) လုပ်ငန်းငါးရပ်

ပထမဦးဆုံးလုပ်ငန်းကတော့ အဆင့်တိုင်းအတွက် အရေးပေါ်စီမံချက်နဲ့ ညှိနှိုင်း ဆောင်ရွက်မယ့်လုပ်ငန်းစဉ် (Planning and Coordination) ဖြစ်ပါတယ်။ ဒုတိယ ကတော့ အခြေအနေကို လေ့လာသုံးသပ်ထိန်းချုပ်ခြင်းလုပ်ငန်းတွေရှိရပါမယ်။ (Situation Monitoring and Assessment) ဖြစ်ပါတယ်။ နောက်တစ်ခုကတော့ ကာကွယ်ခြင်း လုပ်ငန်းနဲ့ကူးစက်မှုဖြစ်ပေါ်လာရင် ထိန်းချုပ်ခြင်းလုပ်ငန်းပဲဖြစ်ပါတယ်။ (Prevention and Containment) ဖြစ်ပါတယ်။ စတုတ္ထလုပ်ငန်းစဉ်ကတော့ ကျန်းမာရေးစနစ်မှ လျင်မြန်စွာ ထိရောက်စွာ တုံ့ပြန်ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြစ်ပါတယ်။ (Health System Response) ဖြစ်ပါတယ်။ ပဉ္စမလုပ်ငန်းစဉ်ကတော့ (Communication) ခေါ်တဲ့ လူထုဆက်သွယ်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်ပဲဖြစ်ပါတယ်။ ဒီလုပ်ငန်းစဉ်(၅)ရပ်နဲ့ အဆင့်တိုင်း အဆင့်တိုင်းမှာ ကြိုတင်ပြင်ဆင်ပြီးတော့ ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်နေဖို့ ကမ္ဘာ့နိုင်ငံအားလုံးကို ပန်ကြားထားတာတွေ့ရပါတယ်။ အဲဒီလို ကြက်တုပ်ကွေးကာကွယ်ရေး စီမံချက်တွေမှာ သူ့သက်ဆိုင်ရာအခန်းကဏ္ဍအလိုက် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ရမယ့်လုပ်ငန်းတွေဟာ ကျယ်ပြန့်များပြား ပါပါတယ်။

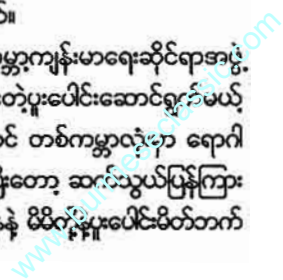
အကျဉ်းချုပ်အားဖြင့် ကြည့်မယ်ဆိုရင် ရောဂါစောင့်ကြပ်ကြည့်ရှုရေးနဲ့ တုန့်ပြန် ဆောင်ရွက်ရေးလုပ်ငန်းလုပ်မယ့်တစ်ဖွဲ့ အတည်ပြုတဲ့လုပ်ငန်းကို ဆောင်ရွက်ရမယ့်လုပ်ငန်း တစ်ဖွဲ့ ရောဂါဓာတ်ခွဲစမ်းသပ်ဖို့နဲ့ ရောဂါပိုးမွှားထိန်းချုပ်ဖို့အဖွဲ့ကတစ်ဖွဲ့ ဒေသကုသရေးလုပ်တဲ့

အဖွဲ့ကိုပံ့ပိုးနိုင်မယ့် ဆေးဝါးနဲ့ပစ္စည်းကိရိယာတွေ ထောက်ပံ့ရေးအဖွဲ့ကတစ်ဖွဲ့ ရောဂါကာကွယ် နှိမ်နင်းရေးလုပ်ငန်းကိုလုပ်မယ့် ဒေသဆိုင်ရာအဖွဲ့ငယ်တွေက လိုအပ်သလိုဖွဲ့စည်းပြီးဆောင်ရွက် နေကြပါတယ်။ ဒါပေမယ့်ဒီအဖွဲ့တွေအားလုံးမှာ ပြန်ကြားရေးပညာပေးဆက်သွယ်ဖို့အတွက် လည်း အဖွဲ့တစ်ဖွဲ့ကလိုအပ်ပါတယ်။ ဒါကြောင့်မို့ စောစောကပြောခဲ့သလို တစ်ပြိုင်တည်း ဆောင်ရွက်ရမယ့်လုပ်ငန်း(၅)ရပ်မှာ (Communication) ဆိုတဲ့ လူထုဆက်သွယ်ပြန်ကြား ရေးလုပ်ငန်းတွေဟာ တတွဲတည်းပါလာရခြင်းပဲဖြစ်ပါတယ်။ သူ့အပိုင်းနဲ့သူ ဆောင်ရွက်ကြတဲ့ နေရာမှာ အများနဲ့သက်ဆိုင်တဲ့(Communication) ကို သက်ဆိုင်ရာ အဆင့်နဲ့လျော်ညီစွာ ဘာတွေလုပ်ရမလဲဆိုတဲ့ အကြံပြုချက်တွေလည်း သတ်မှတ်ထားတာရှိပါတယ်။

(စ) ကပ်ဦးကာလလူထုဆက်သွယ်ရေး

အခုဆိုရင် အဆင့်(သုံး)လို့ခေါ်တဲ့ (Pandemic Alert Period)ဖြစ်နေပါတယ်။ ဒီအဆင့်မှာက လူတွေမှာလည်း ကြက်တုပ်ကွေးရောဂါကူးစက်မှုကို ပြောကား၊ ပြောကား တွေနေရတဲ့အနေအထားမှာဖြစ်ပါတယ်။ လူလူချင်းကူးစက်မှုကတော့ ပုံမှန်အားဖြင့် မရှိတဲ့ ကာလမှာဖြစ်ပါတယ်။ အဲဒီကာလမျိုးမှာ လူထုဆက်သွယ်ရေးပြန်ကြားရေး၊ ပညာပေး လုပ်ငန်းတွေအနေနဲ့ တစ်ကမ္ဘာလုံးဆောင်ရွက်သင့်တဲ့အချက်တွေကို အကြံပြုထားရာမှာ အချက်(၂)ချက်ကိုတွေ့ရပါတယ်။ ဒါကတော့ဘာလဲဆိုရင် ဖြစ်ပွားမှုသတင်းတွေကို ဆက်သွယ် ပြန်ကြားတဲ့နေရာမှာ အမှန်အတိုင်းအချိန်နဲ့တပြေးညီ ပြန်ကြားပေးဖို့နဲ့ဖြစ်နိုင်ခြေရှိတဲ့ ရောဂါ ပြန့်ပွားမှုပုံစံတွေ၊ လိုအပ်တဲ့အရေးပေါ်ကာကွယ်မှုအချက်အလက်တွေကို ဆက်သွယ်ပြန်ကြား ပေးနိုင်ဖို့ဖြစ်ပါတယ်။ ဒါဟာ ကမ္ဘာ့အဆင့်အနေနဲ့ပြောခြင်းဖြစ်ပါတယ်။ ဒါ့အပြင် ဓုတိယအချက် အနေနဲ့က သတင်းဖလှယ်ခြင်းဖြစ်ပါတယ်။ ဆီလျော်သင့်တော်တဲ့ သတင်းအချက်အလက်တွေ ကို ကောက်နုတ်ရွေးချယ်ပြီး အမြန်ဆုံးဖြန့်ချိပေးဝေဖို့ဖြစ်ပါတယ်။ ဖြန့်ဝေရမယ့်သူတွေကတော့ ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာအာဏာပိုင်တွေ၊ အခြားစီမံခန့်ခွဲရေးဆိုင်ရာအာဏာပိုင်တွေနဲ့ ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်မယ့်အဖွဲ့အစည်းတွေနဲ့ ပြည်သူလူထုလည်းပါဝင်ပါတယ်။ အဲဒီသတင်းအချက် အလက်တွေထဲမှာ သိရှိပြီးအချက်အလက်များ၊ ခိုင်လုံတဲ့အချက်အလက်များပါဝင်သလို မသိသေးတဲ့အချက်အလက်တွေကိုလည်း မသိသေးတဲ့အကြောင်း အတိအကျဖော်ပြပြီး ဖြန့်ဝေဖို့ကမ္ဘာ့အဆင့်အနေနဲ့ လိုအပ်ကြောင်းတင်ပြထားပါတယ်။

ဒီလိုရည်ရွယ်ချက်တွေနဲ့ ဆောင်ရွက်တဲ့နေရာမှာ ကမ္ဘာ့ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာအဖွဲ့ အစည်းတွေအနေနဲ့ နိုင်ငံတကာတာဝန်ရှိသူများကို အရေးကြီးတဲ့ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မယ့် ပုဂ္ဂိုလ်များကို၊ သတင်းဖြန့်ဝေတဲ့နေရာမှာ ပြည်သူလူထုအပါအဝင် တစ်ကမ္ဘာလုံးမှာ ရောဂါ ပြန့်နှံ့မှုအခြေအနေနဲ့ ရောဂါရဲ့သဘောသဘာဝတွေကိုထည့်သွင်းပြီးတော့ ဆက်သွယ်ပြန်ကြား ပေးဖို့လုပ်ငန်းတွေလုပ်ရပါမယ်။ သတင်းထုတ်ပြန်မယ့်လူတွေအနေနဲ့ မိမိကိုးပူးပေါင်းမိတ်တက်

အဖွဲ့အစည်းတွေနဲ့အတူ မှန်မှန်ကန်ကန်ယုံကြည်စိတ်ချရတဲ့၊ ရှေ့နောက်ညီညွတ်တဲ့သတင်းတွေကို ထုတ်ပြန်ပေးဖို့လိုပါတယ်။ ဒီသတင်းထုတ်ပြန်တဲ့အခါမှာ ဘယ်လိုလုပ်ငန်းတွေ လုပ်ကိုင်ရမယ်ဆိုတဲ့ အကြံပြုချက်တွေလည်းပါရပါမယ်။ အဲဒီအကြံပြုချက်တွေအတွက် ဘာကြောင့်အကြံပြုရတယ်ဆိုတဲ့ ကျောထောက်နောက်ခံသတင်းအချက်အလက်တွေကို ထုတ်ပေးနိုင်မှလည်း ထိရောက်တဲ့အကြံပြုချက်တွေကို ပေးနိုင်မှာဖြစ်ပါတယ်။ ကမ္ဘာ့အဖွဲ့အစည်းတွေအနေနဲ့ လိုအပ်ရင်လိုအပ်သလို လူထုဆက်သွယ်ရေး၊ ပညာပေးပြန်ကြားရေး ကျွမ်းကျင်တဲ့သူတွေကို ရောဂါပြဿနာဖြစ်ပေါ်နေတဲ့နေရာတွေကို စေလွှတ်ပေးဖို့အတွက်လည်း စီစဉ်ဆောင်ရွက်ပေးသင့်တယ်လို့ ပညာရှင်တွေကထောက်ပြထားပါတယ်။ ဒီလို အဆင့်(၃)မှာပဲ နိုင်ငံတွေမှာ ဆောင်ရွက်သင့်တဲ့လုပ်ငန်းတွေမှာ ဘာကိုဦးတည်သင့်သလဲဆိုရင် နိုင်ငံတွင်းရှိ လူထုကို ရောဂါပြန့်ပွားမှုကျယ်ပြန့်နိုင်တဲ့အနေအထား၊ ပြန့်ပွားသွားနိုင်တဲ့ဒေသတွေကို ပွင့်ပွင့်လင်းလင်းပေးဖို့လိုပါတယ်။ ဒါအပြင် လူထုအနေနဲ့ ဘယ်လိုအရေးပေါ်လုပ်ငန်းတွေကို ဆောင်ရွက်ရမယ်ဆိုတဲ့အချက်တွေကို ပွင့်ပွင့်လင်းလင်းဖော်ပြဖို့လိုပါတယ်။

ကမ္ဘာ့အဆင့်နဲ့အတူတူပဲ နိုင်ငံတွေမှာလည်းပဲ ဆီလျော်တဲ့သတင်းအချက်အလက်တွေကို အမြန်ဆုံးဖြန့်ဝေနိုင်ဖို့အတွက် ဌာနဆိုင်ရာတွေ၊ အခြားမိတ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းတွေ၊ လူတွေနဲ့ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ပြီး မှန်ကန်တိကျတဲ့အချက်အလက်တွေကို ဖြန့်ဝေဖို့စီစဉ်ရမှာ ဖြစ်ပါတယ်။ ဒီလိုအခြေအနေအမျိုးမျိုးမှာ ရောဂါကူးစက်မှုကြုံတွေ့နေရတဲ့နိုင်ငံအနေနဲ့ ဆောင်ရွက်ရမယ့် လူထုဆက်သွယ်ရေးလုပ်ငန်းတွေကတော့ ကူးစက်မှုအခြေအနေတွေကို အချိန်နဲ့တပြေးညီ အကြောင်းကြားဖို့ပါပဲ။ နိုင်ငံတကာ မိတ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းတွေကိုလည်း ရောဂါအခြေအနေကို အကြောင်းကြားခြင်းနဲ့ ပြည်တွင်းမှာရှိနေတဲ့ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မယ့် အဖွဲ့အစည်းတွေကိုလည်း ရောဂါပြန့်ပွားမှုအခြေအနေတွေကို အချိန်နဲ့တပြေးညီ အကြောင်းကြားနေဖို့လိုပါတယ်။ ဒါဟာ ရောဂါဖြစ်နေတဲ့နိုင်ငံတွေအတွက် အကြံပြုခြင်းပဲဖြစ်ပါတယ်။ ရောဂါလောလောဆယ် မဖြစ်တဲ့နိုင်ငံတွေအနေနဲ့လည်း လိုက်နာဆောင်ရွက်ရမယ့် လူထုဆက်သွယ်ရေးလုပ်ငန်းတွေရှိပါတယ်။ အဲဒါကတော့ ဒီနိုင်ငံတွေအနေနဲ့ အဓိကသတင်းအချက်အလက်တွေကိုဖြန့်ဖြူးပေးဖို့ ဦးတည်အုပ်စုတွေကို ဖော်ထုတ်ထားဖို့လိုပါတယ်။ ဆီလျော်တဲ့ ပညာပေးပစ္စည်းတွေ၊ သတင်းထုတ်ပြန်တဲ့နေရာမှာ အသုံးဝင်မယ့် ပညာပေးအချက်အလက်တွေနဲ့ သတင်းဖြန့်ချိရေးပုံစံတွေ၊ လိုအပ်ရင်လိုအပ်သလို အသုံးပြုမယ့်ပညာပေးပစ္စည်းတွေအပြင် ဒေသဆိုင်ရာအခေါ်အဝေါ်အသုံးအစွဲ၊ ဘာသာစကားကိုပါ လိုအပ်ရင်သုံးဖို့ ပြင်ဆင်ထားရမယ်လို့ အကြံပြုပါတယ်။ ဘာဖြစ်လို့လည်းဆိုတော့ ကြက်တုပ်ကွေးဖြစ်ပွားတဲ့ ဒေသဟာ ဘယ်ဒေသမှာဖြစ်နိုင်မှန်းမသိဘူး။ ဖြစ်လာတဲ့ဒေသဟာလည်း သက်ဆိုင်ရာစကား မသိကဲတဲ့ ဒေသမျိုးဖြစ်နေရင် သက်ဆိုင်ရာဒေသစကားပေါက်မယ့်အရင်းအမြစ်တွေ၊ ကျွမ်းကျင်တဲ့ပုဂ္ဂိုလ်တွေကို အချိန်မရွေးအမြန်ဆုံးရှာဖွေနိုင်အောင် လက်တစ်ကမ်းမှာ ကြိုလုပ်ပြင်ဆင်ထားဖို့ လိုပါတယ်။ နောက်တစ်ခုကတော့ရောဂါမဖြစ်သေးသော်လည်း ကိုယ်နိုင်ငံအတွင်းမှာ ပူးပေါင်း

ဆောင်ရွက်မယ့်လူတွေနဲ့ ကြိုတင်ညှိနှိုင်းပြီးတော့ ယုံကြည်စိတ်ချရတဲ့ ရှေ့နောက်ညီညွတ် တဲ့သတင်းတွေကို ပုံမှန်ထုတ်ပြန်နေဖို့လိုပါတယ်။ လူတွေအနေနဲ့ ဒီရောဂါကူးစက် ပြန့်ပွားခြင်းမရှိသော်လည်းပဲ ရောဂါကူးစက်ပြန့်ပွားလာနိုင်ချေရှိတဲ့အနေအထားမှာ လူပုဂ္ဂိုလ်၊ မိသားစု၊ လူ့အဖွဲ့အစည်းအချင်းချင်းမှ တစ်ယောက်နဲ့တစ်ယောက် သံသယမပွားဘဲ ယုံယုံ ကြည်ကြည်ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်နိုင်တဲ့ အနေအထားတွေရနေအောင် ဆက်သွယ်ပြန်ကြား ထားဖို့လိုတယ်လို့ထောက်ပြပါတယ်။ ထုတ်ပြီးသားသတင်းအချက်အလက်တွေအပေါ်မှာ ပြန်လည်ဆန်းစစ်ခြင်း၊ သတင်းအချက်အလက်များကို အချိန်နဲ့တပြေညီ ဖြည့်စွက်ပြန်ကြားခြင်း၊ လူထုဆက်သွယ်ရေးလမ်းကြောင်းကတစ်ဆင့်လူထုကို ကျန်းမာရေးဝန်ထမ်းနဲ့ မူဝါဒချမှတ် နိုင်တဲ့ပုဂ္ဂိုလ်တွေကို ဆက်သွယ်သတင်းအချက်အလက်ပေးပို့ခြင်းလုပ်ငန်းများကိုလည်း ဆောင်ရွက်ဖို့လိုပါတယ်။ သတင်းဖြန့်ချိပညာပေးလုပ်ငန်းတွေကို ဆောင်ရွက်လျက်ရှိတဲ့ အဖွဲ့အစည်းတွေလုပ်ငန်းတွေရဲ့ လက်ရှိလုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုတွေ၊ သူတို့မှာရှိတဲ့ပစ္စည်းပစ္စယနဲ့ အလုပ်စွမ်းရည်တွေကိုလည်း လေ့လာထားပြီးတော့ အရေးပေါ်အခြေအနေမှာ ထိရောက်စွာ ပြန်ကြားပေးနိုင်ဖို့ ရှိ၊ မရှိကို ကြိုတင်သိရှိပြင်ဆင်ထားဖို့လိုပါတယ်။

ရှိနေတဲ့အင်အားကို အကောင်းဆုံးအသုံးပြုနိုင်ဖို့အတွက် ဌာနအဖွဲ့အစည်းတွေနဲ့ လူပုဂ္ဂိုလ်တွေရဲ့စာရင်းတွေကိုလည်းပဲ ပြုစုထားဖို့လိုတယ်လို့ ကမ္ဘာ့ကျန်းမာရေးအဖွဲ့က အကြံပြုပါတယ်။ မြန်မာနိုင်ငံအနေနဲ့ ကြည်မယ်ဆိုရင် ဒီအဆင့်(သုံး)အနေအထား ကြက် တုပ်ကွေးရောဂါဖြစ်ဖို့ နီးစပ်တဲ့နိုင်ငံတွေထဲမှာပါဝင်ပါတယ်။ ဒီအဆင့်(သုံး)အနေအထားမှာ ကြက်တုပ်ကွေးရောဂါဖြစ်နေတဲ့ အာရှနိုင်ငံတွေကတော့ ထိုင်း၊ ဗီယက်နမ်၊ ကမ္ဘောဒီးယား၊ တရုတ်နဲ့ အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံတို့ပါဖြစ်ပါတယ်။ မြန်မာနိုင်ငံဟာ ဒီနိုင်ငံတွေနဲ့ နီးစပ်တဲ့အတွက်ကြောင့် သတင်းပြန်ကြားခြင်းလုပ်ငန်းမှာ အချိန်နဲ့တပြေညီဆောင်ရွက်ဖို့အတွက် အမြဲတမ်းတက်တက် ကြွကြွနဲ့ အဆင်သင့်ဖြစ်အောင် စီစဉ်ဆောင်ရွက်နေတာတွေရှိပါတယ်။

အခန်း (၁၄)

သတင်းဆက်သွယ်ပြန်ကြားခြင်း

(က) အချက်ငါးချက်

သတင်းဆက်သွယ်ပြန်ကြားရာမှာ အထူးသဖြင့်ရောဂါပျံ့နှံ့မှု အန္တရာယ်ကြုံတွေ့ပြီးဆိုရင် လိုက်နာရမယ့် အခြေခံအချက်အလက်တွေရှိပါတယ်။ ကြက်တုပ်ကွေးအကြောင်း ပညာပေး သတင်းတွေထုတ်ပြန်တဲ့နေရာမှာ လူထုအနေနဲ့သတင်းကြားတဲ့အခါမှာ စိုးရိမ်သောကမဖြစ်ဖို့ သတိထားရပါတယ်။ စိုးရိမ်သောကမဖြစ်ဘဲ ပညာပေးအချက်အလက်တွေကို လိုက်နာ ဆောင်ရွက်ဖို့လိုအပ်ပါတယ်။ လိုက်နာဆောင်ရွက်တဲ့အခါမှာလည်း စနစ်တကျလိုက်နာဖို့ လိုပါတယ်။ အဲဒီလိုဆောင်ရွက်နိုင်ဖို့အတွက် အချက်(၅)ချက်က အရေးကြီးတယ်လို့ ကမ္ဘာ့ ကျန်းမာရေးပညာရှင်တွေက ထောက်ပြပါတယ်။

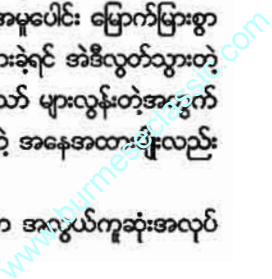
ပထမအချက်ကတော့ ရောဂါဖြစ်ပွားနေတဲ့သတင်းကို ပြန်ကြားတဲ့နေရာ (Communication Plan)မှာ ကြက်တုပ်ကွေးရောဂါအကြောင်း ပညာပေးတဲ့နေရာမှာ စီမံချက် ရေးဆွဲထားရှိဖို့ပဲဖြစ်ပါတယ်။ သတင်းဖြစ်ပေါ်တာကိုလိုက်ပြီးတော့ “ဆန်စင်ရာ ကျည်ပွေ့လိုက် တဲ့” သဘောမျိုးမဟုတ်ပဲ ကြိုတင်ပြင်ဆင်ထားပြီး သတင်းကိုစနစ်တကျပြန်ကြားပေးဖို့ အတွက် စီမံချက်ရှိရပါမယ်။ လူထုကိုအသိပညာပေးဖို့အတွက် စီမံချက်အဆင်သင့်ရှိနေရပါ မယ်။ အဲဒီစီမံချက်အတိုင်း ဆောင်ရွက်ဖို့အတွက် အရေးကြီးတဲ့ ဒုတိယအချက် တစ်ချက် ကတော့ ယုံကြည်မှုတည်ဆောက်ခြင်း (Trust) ပဲဖြစ်ပါတယ်။ ပညာပေးရေးအဖွဲ့က ထုတ်ဝေ ပြန်ချိလိုက်တဲ့သတင်းတွေကို လူထုအနေနဲ့ သတင်းမှန်တွေပါပဲဆိုတာကိုယုံကြည်ပြီး မိမိတို့ အကြံပေးထားသလို လိုက်လုပ်မယ်ဆိုတဲ့အနေအထားဖြစ်ဖို့အတွက် ယုံကြည်မှုကိုတည် ဆောက်ရပါတယ်။ ဒါဟာသတင်းပြန်ကြားတဲ့အခါမှာ အရေးကြီးတဲ့အချက်အလက်ပဲဖြစ်ပါ တယ်။ ဒီလိုယုံကြည်မှုတည်ဆောက်ဖို့အတွက် ပံ့ပိုးတဲ့ တတိယအချက်ကတော့ အချိန်နဲ့ တပြေးညီ သတင်းထုတ်ပြန်နိုင်ခြင်းပဲဖြစ်ပါတယ်။ ထိုသို့ထုတ်ပြန်တဲ့နေရာမှာလည်း ရောဂါ ဖြစ်ပွားမှုရှိရင်ရှိတယ်။ မရှိရင်မရှိဘူးဆိုတာတွေမကသေးဘဲနဲ့ တချို့အကြောင်းအရာတွေ ကျတော့ ကြိုကြိုတင်တင်သိရှိထားဖို့အတွက် ထုတ်ပြန်ရမယ့်ပညာပေးအချက်အလက်တွေ ရှိပါတယ်။ (Announcing Early) ဒီလိုမျိုးလိုအပ်လာရင် ကြိုကြိုတင်တင် အသိပညာပေး ဖို့အတွက် ထုတ်ပြန်ရပါတယ်။ ဒါမှလည်း ကောလဟာလတွေ၊ သတင်းမှားတွေကို ချွေချက် နိုင်မှာဖြစ်ပါတယ်။ အခုခေတ်က အင်တာနက်ပေါ်ပေါက်နေတဲ့ခေတ်ဖြစ်တဲ့ အတွက်ကြောင့် တစ်နေရာကနေ တစ်နေရာကို သတင်းတွေ လွယ်လွယ်ကူကူရောက်ရှိသွားပါတယ်။ ဒီလို လွယ်လွယ်ကူကူရောက်ရှိသွားတဲ့ဟာက သတင်းအမှားတွေမဖြစ်ဖို့နဲ့ ကောလဟာလတွေ မဖြစ်ဖို့အတွက် ပညာပေးသူတွေအနေနဲ့ လက်ဦးမှူရယူပြီးပြန်ကြားပေးဖို့လိုတယ်လို့ ပညာရှင်

တွေကအကြံပြုပါတယ်။ စတုတ္ထအချက်ကတော့ အသိပညာပေးသူတွေအနေနဲ့ မိမိတို့ရဲ့ ပညာပေးအချက်အလက်တွေဟာမှန်ကန်တယ်၊ တိကျတယ်၊ မြန်မြန်ဆန်ဆန်ရှိတယ်။ သူတစ်ပါးတွေ ပါးစပ်ဖျားကပြောနေတဲ့အချိန်မှာ သတင်းထုတ်ပြန်ပညာပေးသူတွေကလည်းပဲ တကယ်အဖြစ်အပျက်ကို အချိန်နဲ့တပြေးညီ ပညာပေးနိုင်ဖို့အတွက် ပွင့်လင်းမှုလိုပါတယ် လို့အကြံပြုပါတယ်။ ဒါကို (Transparency)လို့ခေါ်ပါတယ်။ ဒီသတင်းကိုပုံမှန် နားထောင်ခြင်းအားဖြင့် တို့အတွက်အကျိုးရှိတယ်၊ လိုက်နာတော့မယ်ဆိုတဲ့စိတ်ထားမျိုးတွေ လူထုမှာဖြစ်လာအောင် သတင်းပြန်ကြားပေးဖို့ ပွင့်ပွင့်လင်းလင်းသတင်း ပြန်ကြားပေးဖို့ လိုအပ်ပါတယ်။ နောက်ဆုံး ပဉ္စမအချက်ကတော့ လူထုအပေါ်မှာသေသေချာချာ နားလည် နိုင်စွမ်းရှိဖို့ပဲဖြစ်ပါတယ်။ နေရာဒေသတစ်ခုနှင့်တစ်ခု၊ လူထုအဖွဲ့အစည်းတစ်ခုနှင့်တစ်ခုက မတူကြပါဘူး။ ဒါကြောင့် မိမိတို့ပညာပေးမယ်ဦးတည်အုပ်စုရဲ့အကြောင်းကို နားလည်အောင် ကြိုတင်လေ့လာထားဖို့လိုတယ်ဆိုတဲ့အချက်ကို ပညာရှင်တွေက အကြံပြုပါတယ်။ (Understanding the Public) ဖြစ်ပါတယ်။ ဒါမှသာလျှင် ကိုယ်ဦးတည်ထားတဲ့အုပ်စုက လူထုဟာ မိမိတို့ပေးလိုက်တဲ့သတင်းအချက်အလက်အပေါ်မှာ အခြေပြုပြီး ဆုံးဖြတ်ချက်ချ လိုက်နာအကောင်အထည်ဖော်တာတွေကို အခက်အခဲမရှိလုပ်နိုင်မှာဖြစ်တယ်လို့ ပညာရှင်တွေ က သုံးသပ်အကြံပြုထားတာတွေရှိပါတယ်။

(ခ) (၂)နှစ်တာ ပညာပေးအတွေ့အကြုံများ

အခုဆိုရင် ကြက်တုပ်ကွေးနဲ့ပတ်သက်လို့ အသိပညာပေးလုပ်ငန်းဟာ (၂)နှစ်တာ အတွေ့အကြုံရှိခဲ့ပြီဖြစ်ပါတယ်။ (၂)နှစ်တာအတွေ့အကြုံမှာလည်းပဲ လူထုကိုအချိန်နဲ့ တပြေးညီ အသိပညာပေးနိုင်တဲ့အနေအထားမှာရှိပါတယ်။ ဒါပေမယ့် အသိပညာပေးတာနဲ့ လိုက်နာ ဆောင်ရွက်တာဟာ တစ်ထပ်တည်းကျနေမှဖြစ်ပြီး အသိပညာပေးတာနဲ့လိုက်နာဆောင်ရွက်မှု တစ်ထပ်တည်းမကျနေရင် အရေးပေါ်အခြေအနေမှာ လူတွေဟာ အဆင်သင့်ဖြစ်နေမှာ မဟုတ်ပါဘူး။ အခုကြက်တုပ်ကွေးဖြစ်ပေါ်မှုအနေအထားမှာ နိုင်ငံတကာက စဉ်းစားဆောင်ရွက် နေတဲ့ လုပ်ငန်းကြီး(၂)ခုထဲမှာ ငှက်ရိုင်းတွေကနေ ကြက်၊ ဘဲတွေကို ကြက်တုပ်ကွေးရောဂါ လူကိုမကူးစက်ဖို့ ဟန့်တားတဲ့အပိုင်းမှာ စောစောပိုင်းကတင်ပြခဲ့သလို လူတွေအနေနဲ့ တစ်နိုင်ငံ လုံးမှာ ဒေသတိုင်းမှာလိုက်နာဆောင်ရွက်ရမယ့် ကျန်းမာရေးအပြုအမူပေါင်း မြောက်မြားစွာ ရှိနေပါတယ်။ အဲဒီမြောက်မြားစွာရှိနေတဲ့အထဲက တစ်ချက်လွတ်သွားခဲ့ရင် အဲဒီလွတ်သွားတဲ့ နေရာဟာ ရောဂါအန္တရာယ်ကြုံတွေ့နိုင်တဲ့နေရာပဲဖြစ်ပါတယ်။ သို့သော် များလွန်းတဲ့အားလုံးက ကြောင့်မို့ လိုက်မလုပ်နိုင်တော့လို့ တစ်ခုမှလိုက်မလုပ်တော့ဘူးဆိုတဲ့ အနေအထားဖို့လည်း မဖြစ်သင့်ပါဘူး။

မိမိတို့တစ်နိုင်လုပ်နိုင်တာကနေ စလုပ်တယ်ဆိုတဲ့နေရာမှာ အလွယ်ကူဆုံးအလုပ်

က တစ်ကိုယ်ရေသန့်ရှင်းရေးပဲဖြစ်ပါတယ်။ လက်ကို ဆပ်ပြာနဲ့ဆေးကြောခြင်းလုပ်ငန်းဟာ လူတိုင်း၊ လူတိုင်း အလွယ်တကူလိုက်လုပ်နိုင်တဲ့လုပ်ငန်းပဲဖြစ်ပါတယ်။ နောက်အလွယ်တကူ လုပ်နိုင်တဲ့လုပ်ငန်းက ကြက်တွေနဲ့ လူတွေ၊ ဘဲတွေနဲ့လူတွေ၊ ဘဲတွေဝက်တွေနဲ့ကြက်တွေ နီးစပ်ရောထွေးမနေအောင် ကာကွယ်တဲ့ကိစ္စကိုလည်းလုပ်လိုရပါတယ်။ ဒါပေမယ့်မသိလို လုပ်တာရယ်၊ ပေါ့ပေါ့ထားပြီးမလုပ်တာရယ်ကြောင့် ရောဂါအန္တရာယ်တွေရှိနေတယ်ဆိုတာကို သတိထားဖို့လိုပါတယ်။ ဒီလုပ်ငန်းတွေနဲ့ပတ်သက်လို့ အသိပညာပေးထားတဲ့ အချက်အလက် တွေ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်ရှိနေပါတယ်။ သတင်းစာထဲမှာလည်း ပြည့်ပြည့်စုံစုံဖော်ပြထားပါတယ်။ ရောဂါမကူးစက်အောင်ကာကွယ်တဲ့နည်းတူ ကျန်းမာရေးအဆင့်မြှင့်တင်ခြင်း၊ တစ်နည်းအား ဖြင့်(Health Promotion) လုပ်ငန်းတွေကို လုပ်ထားမယ်ဆိုရင် ရောဂါတွေအများကြီးကို ကာကွယ်နိုင်ပါတယ်။

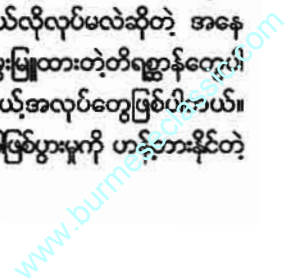
(ဂ) ကျန်းမာရေးမြှင့်တင်ခြင်း

ကျန်းမာရေးအဆင့်မြှင့်တင်တဲ့လုပ်ငန်းထဲမှာ စောစောကပြောခဲ့သလို အမြဲတမ်း လက်ကို ဆပ်ပြာနဲ့စင်ကြယ်စွာဆေးကြောတဲ့အလေ့ဟာ ကျန်းမာရေးအဆင့်ကို မြှင့်တင်စေပါ တယ်။ အခုလိုအချိန်မျိုးမှာ ကြက်ငှက်တွေကနေတစ်ဆင့် လူကိုကူးစက်တဲ့ရောဂါအန္တရာယ် က ကာကွယ်ဖို့အတွက် ကြက်၊ ငှက်တွေနဲ့ခြံထွက်ပစ္စည်းတွေ ကြက်သာ၊ ဘဲသာ၊ ကြက်ဥ၊ ဘဲဥတွေကိုကိုင်တွယ်ပြီးရင် မိမိကိုယ်ကိုမကူးစက်အောင် လက်ကိုဆပ်ပြာနဲ့စင်ကြယ်စွာ ဆေးကြောဖို့လုပ်ငန်းဟာ အကျင့်တစ်ရပ်အနေနဲ့ရှိဖို့အတွက်လိုအပ်ပါတယ်။

တစ်ပွဲတိုးလုပ်ရမှာမဟုတ်ဘဲနဲ့ နေ့တိုင်းအကြိမ်တိုင်းမှာ သတိရှိရှိနဲ့အလိုလို လက်ကို ဆေးဖြစ်သွားတာ၊ အလိုလိုဆပ်ပြာနဲ့ရေနဲ့ဆောင်ထားတာ ဒါတွေဖြစ်လာဖို့အတွက် စီစဉ်ရမှာ ဖြစ်ပါတယ်။ နောက်တစ်ခုက ကြက်ငှက်တွေရဲ့အညစ်အကြေးတွေက ရောဂါမပြန့်ဖို့အတွက်ကို ဟန့်တားဖို့လိုပါတယ်။ အဲဒီနေရာမှာ ကြက်ခြံထဲအဝင်၊ အထွက်ပိုးသန့်စင်တာတွေ၊ ကြက်ခြံ အတွင်းမှာ ပိုးသန့်စင်တာတွေနဲ့မကပါဘူး။ အခြားအညစ်အကြေးတွေပေးကျတဲ့နေရာတိုင်းက နေပြီးတော့ ရောဂါတွေမကူးစက်အောင် လုပ်ရမယ့်လုပ်ငန်းတွေကို စနစ်တကျကာကွယ် ဆောင်ရွက်ထားဖို့လိုပါတယ်။ ဈေးတွေမှာလည်းပဲ ကြက်တွေ၊ ဘဲတွေနဲ့ကြက်သာ၊ ဘဲသာ၊ ကြက်ဥ၊ ဘဲဥတွေကနေ အညစ်အကြေးကူးစက်ယုံနဲ့မရှိအောင် ကာကွယ်ထားတာအပြင် ကြက်သာ၊ သည်တွေနဲ့ဈေးတာဝန်ခံတွေအနေနဲ့ ဈေးထဲမှာ လက်ကိုဆပ်ပြာနဲ့ဆေးနိုင်တဲ့ အခြေအနေတွေ ဖန်တီးထားဖို့လိုပါတယ်။ ဒါဟာ ကျန်းမာရေးအဆင့် မြှင့်တင်ခြင်းပဲဖြစ်ပါ့မယ်။ ရောဂါဖြစ်မှ လုပ်ရမယ့်ဟာမဟုတ်သလို ရောဂါကာကွယ်ခြင်းလည်းမဟုတ်ပါဘူး။ အဆင့် မြှင့်တင်ခြင်းဖြစ်ပါတယ်။ ဈေးတွေမှာ လက်ဆေးဖို့ ဆပ်ပြာနဲ့ရေ စနစ်တကျလှည့်သန့်သန့်ရှင်းရှင်း ထားနိုင်ပြီဆိုရင် ကြက်တုပ်ကွေးမှမဟုတ်ပါဘူး။ ဘယ်ကူးစက်ရောဂါကိုမဆို ဟန့်တားနိုင်မှာ

ဖြစ်ပါတယ်။ အခုခေတ်မှာ တိရစ္ဆာန်တွေကနေတစ်ဆင့် ရောဂါကူးစက်တာများလာတဲ့ အခြေအနေမျိုးမှာ ဈေးကနေတစ်ဆင့် ရောဂါကူးစက်မှုမရှိအောင် ဈေးဝယ်သူတွေရဲ့ လက်ဆေးကြောဖို့ အခြေအနေတွေကိုဖန်တီးပေးဖို့က ဈေးရောင်းသူတွေမှာတာဝန်ရှိပါတယ်။ ဈေးကိုစီမံခန့်ခွဲတဲ့ သူတွေမှာတာဝန်ရှိပါတယ်။ ဒါကို စီစဉ်လုပ်ပေးနိုင်ရင်ကောင်းပါတယ်။ နောက်တစ်ခုကတော့ စားသောက်ဆိုင်တွေကိုစွဲဖြစ်ပါတယ်။ ဈေးလိုပဲ စားသောက်ဆိုင်တွေဟာ လူတွေရဲ့စိတ်ချမ်းသာဖို့ အာဟာရဖြစ်ဖို့ကူညီနိုင်သလို လူတွေမှာရောဂါအန္တရာယ်ဖြစ်ပွားလာအောင်လည်း ဖြန့်ဖြူးပေးနိုင်တဲ့အနေအထားမျိုးတွေရှိနိုင်ပါတယ်။ ရောဂါပြန့်ပွားနေရာဟာ စားသောက်ဆိုင်တွေမဖြစ်အောင် စနစ်တကျထားတဲ့နေရာမှာ စားသောက်ဆိုင်တွေမှာ သားငါးကိုဘယ်လိုဝယ်သလဲ။ ဘယ်လိုလှောင်သလဲ။ ဘယ်လိုချက်ပြုတ်သလဲ။ ဘယ်လိုကျွေးမွေးသလဲဆိုတဲ့စနစ်ကို ကျန်းမာရေးနဲ့ညီအောင် ပြုပြင်ထားဖို့လိုပါတယ်။

ကြက်၊ ငှက်၊ တောရိုင်းငှက်တွေကို အရှင်လှောင်ထားတာများရှိသလား။ ဒီကာလမျိုးမှာ တော့ မြို့တွေမှာ၊ စားသောက်ဆိုင်တွေမှာ၊ ကြက်ငှက်တွေကို အရှင်လှောင်ထားပြီး ရောင်းချတာကတော့ တော်တော်ကိုအန္တရာယ်များနိုင်တယ်ဆိုတာကို သိထားဖို့လိုပါတယ်။ နောက်တစ်ခုကတော့ ကြက်ခြံ ဘဲခြံတွေရဲ့ ပတ်ဝန်းကျင်သန့်ရှင်းမှု၊ မွေးမြူရေးကန်တွေ၊ သဘာဝအင်းအိုင်၊ ချောင်း၊ မြောင်းတွေပတ်ဝန်းကျင်သန့်ရှင်းဖို့ မိမိတို့အိမ်၊ မိမိတို့အိမ်ပိုင်း၊ ခြံပိုင်း ဈေးပတ်ဝန်းကျင်သန့်ရှင်းမှု၊ ကြက်၊ ငှက်ဒိုင်ပတ်ဝန်းကျင်သန့်ရှင်းမှု၊ စားသောက်ဆိုင် ပတ်ဝန်းကျင်သန့်ရှင်းမှု၊ ဒီလိုပတ်ဝန်းကျင်သန့်ရှင်းမှုတွေကိုအလေးထားပြီး ဆောင်ရွက်တာဟာ ကျန်းမာရေး အဆင့်မြှင့်တင်တဲ့လုပ်ငန်းပဲဖြစ်ပါတယ်။ ဒါ့အပြင် မိမိတို့ကိုယ်ကို ကျန်းမာအောင် အခြေနေဖို့အတွက်က လိုအပ်တဲ့အားကစားလေ့ကျင့်လှုပ်ရှားမှုပြုခြင်း၊ ပုံမှန်စားသောက်ခြင်း၊ ပုံမှန်အိပ်ခြင်း၊ အအေးမခံစေခြင်း၊ အာဟာရပြည့်ဝတဲ့အစာတွေစားခြင်း၊ တစ်ကိုယ်ရေ သန့်ရှင်းရေးကိုဂရုစိုက်ခြင်း၊ မိမိတို့ပတ်ဝန်းကျင်မှာ ယင်လုံအိမ်သာများ ဆောက်လုပ်သုံးစွဲခြင်း၊ ရေကောင်းရေသန့်များကို သုံးစွဲခြင်း၊ ဒီလေ့တွေကကျန်းမာရေးအဆင့်မြှင့်တဲ့ လေ့တွေပဲဖြစ်ပါတယ်။ အခုဆိုရင် ကြက်၊ ဘဲတွေရဲ့ မစင်အညစ်အကြေးတွေကိုပါ ယင်မနားအောင် ဘယ်လိုထိန်းချုပ်မလဲဆိုတဲ့ ပြဿနာဟာ စိန်ခေါ်နေတဲ့ပြဿနာဖြစ်ပါတယ်။ ဒါ့အပြင် ကြက်၊ ဝက်တွေတိုက်တဲ့ ရေဟာလည်းပဲ သန့်ရှင်းတဲ့ရေဖြစ်ဖို့အတွက် စိန်ခေါ်နေတဲ့ပြဿနာဖြစ်ပါတယ်။ ကြက်၊ ဝက်တွေအတွက် ဟင်းသီးဟင်းရွက်စိမ်းတွေ၊ အစားအစာတွေကျွေးတဲ့အခါမှာ ဒီအစားအစာတွေက အစာစိုဖြစ်ဖြစ်၊ အစာခြောက်ဖြစ်ဖြစ် ရောဂါပိုးမပါအောင် ဘယ်လိုလုပ်မလဲဆိုတဲ့ အနေအထားတွေဟာ ကျန်းမာရေးမြှင့်တင်ခြင်းအတွက် လူ့ရော၊ မွေးမြူထားတဲ့တိရစ္ဆာန်တွေပါ အဆင့်မြှင့်တက်လာဖို့အတွက် ဒီကနေ့စတင်ဆောင်ရွက်ရမယ့်အလုပ်တွေဖြစ်ပါလား။ ဒါတွေဟာရောဂါမဖြစ်ခင်မှာ ကြိုတင်ပြီးတော့လုပ်နိုင်သရွေ့ ရောဂါဖြစ်ပွားမှုကို ဟန့်တားနိုင်တဲ့ လုပ်ငန်းတွေပဲဖြစ်ပါတယ်။

အခန်း (၁၅)

ကြိုတင်ပြင်ဆင်မှုများ

(က) ကြိုတင်စုဆောင်းထားခြင်း

အခုဆိုရင် ကပ်ရောဂါအသွင်ဆိုင်ရာကပ်ရောဂါမလာအောင် ကြိုတင်ပြင်ဆင်ထားတဲ့အနေနဲ့ ဆေးဝါးတွေ၊ ပစ္စည်းကိရိယာတွေ စုဆောင်းထားတာတွေလည်းရှိပါတယ်။ ဆေးဝါးတွေကတော့ (တာမီဗလူး)လို့ခေါ်တဲ့ တုပ်ကွေးရောဂါကာကွယ်ဆေးတွေကို စုဆောင်းထားတဲ့နိုင်ငံတွေ ရှိပါတယ်။ တချို့နိုင်ငံတွေကတော့ ဒါဟာသိပ်ပြီးအကျိုးဖြစ်မှာမဟုတ်ဘူးလို့ ပြောတဲ့သူတွေလည်း ရှိပါတယ်။ ဒါပေမယ့်အရေးကြီးတဲ့အချက်က ရောဂါဓာတ်ခွဲစမ်းသပ်ရေးကိစ္စဖြစ်ပါတယ်။ ရောဂါဓာတ်ခွဲစမ်းသပ်ရာမှာ ရောဂါဖြစ်ပွားတဲ့နေရာအထိကို ရွေ့လျားလုပ်ဆောင်နိုင်ဖို့လိုပါတယ်။ ဓာတ်ခွဲစမ်းသပ်တဲ့နေရာမှာလည်းဖြစ်နိုင်ရင် ရောဂါဖြစ်တဲ့နေရာမှာ အတည်ပြုစမ်းသပ်နိုင်အောင် ဆောင်ကျဉ်းဖို့ ကြိုးစားနေကြပါတယ်။ သို့သော်များသောအားဖြင့် ရောဂါဖြစ်တဲ့နေရာက ရောဂါပိုးရှိနိုင်မယ့်ပစ္စည်းတွေကို ဓာတ်ခွဲခန်းထဲအရောက်သယ်လာပြီး ဓာတ်ခွဲခန်းထဲမှာ စနစ်တကျစစ်ဆေးခြင်းသာဖြစ်ပါတယ်။ ဒါကြောင့် ဓာတ်ခွဲခန်းတွေရဲ့အဆင့်ကို မြှင့်တင်ဖို့ကြိုးစားနေကြပါတယ်။ ရောဂါပိုးကာကွယ်ဝတ်စုံ (Personal Protective Equipments - P.P.E) တွေကိုလည်း လိုအပ်သလောက်စုဆောင်းခြင်း၊ ပြန်ဖြူးထားခြင်းပြုလုပ်နေကြပါတယ်။

(ခ) ဓာတ်ခွဲခန်းအဆင့်မြင့်ခြင်း

ကြက်ခြံတွေမှာ ကြက်ခြံတွေရဲ့ရဲလုံခြုံရေး၊ ကြက်ခြံတွေရဲ့အဆင့်အတန်းမြင့်မားရေးအတွက် ဆောင်ရွက်နေသလို ဓာတ်ခွဲခန်းမှာလည်း ဓာတ်ခွဲခန်းရဲလုံခြုံရေးအဆင့်မြင့်မားဖို့ ဆောင်ရွက်နေရပါတယ်။ ဓာတ်ခွဲခန်းရဲလုံခြုံရေးဆိုတာ ဓာတ်ခွဲခန်းတွေမှာရောဂါပိုးသယ်ဆောင်ပြီးတော့ စစ်ဆေးရတာဖြစ်တဲ့အတွက် အဲဒီနေရာက တာဝန်ယူဆောင်ရွက်တဲ့သူတွေ၊ ဒီနေရာမှာအသုံးပြုတဲ့ပစ္စည်းတွေဟာ ရောဂါပြန့်ပွားမှုမရှိအောင် စနစ်တကျထိန်းချုပ်နိုင်ဖို့ လိုပါတယ်။ ဒါဟာပိုးမွှားထိန်းချုပ်ရေးအတွက်ဖြစ်ပါတယ်။ အရင်တုန်းကဆိုရင် ရောဂါကို အကြမ်းဖျင်းစစ်တယ်။ အတည်ပြုစစ်ဖို့အတွက် ကမ္ဘာ့ကျန်းမာရေးအဖွဲ့က ထောက်ခံထားတဲ့ ဓာတ်ခွဲခန်းတွေထိပို့ရပါတယ်။ အချိန်လဲကြာတယ်။ လမ်းကြောင်းလည်းရူညိုတယ်။ အန္တရာယ်လည်းများပါတယ်။ အခုတော့ တဖြည်းဖြည်းအသစ်ထွင်လာတဲ့အတွက်ကြောင့် တချို့ကြက်တုပ်ကွေးဓာတ်ခွဲစစ်ဆေးတဲ့ပစ္စည်းတွေဆိုရင် နာရီဝက်အတွင်း အဖြေထုတ်နိုင်ပါတယ်။ ဒါပေမယ့်ဈေးတွေကတော့ကြီးပါတယ်။ ဒီတော့ကမ္ဘာ့တုပ်ကွေး ကပ်ရောဂါကြီးမဖြစ်ဖို့

ကာကွယ်တဲ့နေရာမှာ ဈေးကြီးလို့မသုံးနိုင်လို့ စောစောစီးစီးမသိလိုက်ရလို့ ကူးစက်ပြန့်ပွားမှုတွေ ဖြစ်ပြီး တစ်ကမ္ဘာလုံးကိုပြန့်သွားမယ်ဆိုရင်မဖြစ်သင့်ပါဘူး။ ဈေးတွေက တစ်နေရာမှာ ကြီးနေပြီးတော့ မသုံးနိုင်တဲ့သူကဒါတွေကိုမသုံးမိရင် ပြန့်တဲ့အခါကျရင်တော့ တစ်ကမ္ဘာလုံး အတူတူပဲဖြစ်ပါတယ်။ ကမ္ဘာမှာရှိတဲ့အရင်းအမြစ်တွေဟာ ကမ္ဘာ့တုပ်ကွေးကပ်ရောဂါကာကွယ် ရေးအတွက် ညှိနှိုင်းစနစ်တကျအသုံးချဖို့ မျှဝေအသုံးချဖို့ လိုအပ်နေတယ်ဆိုတာ ဖော်ပြနေ ပါတယ်။ ဒါကြောင့်ကမ္ဘာမှာရှိတဲ့ဓာတ်ခွဲခန်းစနစ်တွေကို ညှိနှိုင်းမြှင့်တင်၊ တစ်ယောက်ရဲ့လုပ်ကိုင် ဆောင်ရွက်မှုစွမ်းရည်ကို တစ်ယောက်ကမြှင့်တင်ပေးခြင်းလုပ်ငန်းတွေနဲ့ ကူညီပေးနေကြ ပါတယ်။

(ဂ) ရောဂါအတည်ပြုခြင်း

ကြက်တုပ်ကွေးရောဂါကိုစမ်းသပ်စစ်ဆေးရုံတင်မကဘဲ လူမှာဖြစ်တဲ့ဟာ ကြက် တုပ်ကွေးဟုတ်/မဟုတ်ဆိုတာကို အတည်ပြုဖို့လည်းလိုပါတယ်။ တိရစ္ဆာန်တွေမှာဖြစ်တဲ့ တုပ်ကွေးတွေမှာ ဥပမာအားဖြင့် နော်ဝေးမှာဖြစ်တဲ့ စင်ရော်ငှက်ရိုင်းတွေ တစ်ပြိုင်တည်း အများကြီးသေတဲ့ဆီမှာ စမ်းသပ်လိုက်တဲ့အခါကျမှာတော့ ဒီစင်ရော်တွေရဲ့တုပ်ကွေးဟာ အခုဖြစ်နေတဲ့ ကြက်တုပ်ကွေး(H_5N_1) ခိုင်းရစ်စ်ပိုးမဟုတ်ပါဘူး။ ဒါပေမယ့် အင်္ဂလန်မှာ သေသွားတဲ့ ကြက်တူရွေးရဲ့ကိုယ်မှာထွက်လာတဲ့ခိုင်းရစ်စ်က (H_5N_1) ဖြစ်ပါတယ်။ အကယ်၍ သာ ကူးစက်နိုင်ချေရှိခဲ့ရင် ကြက်တုပ်ကွေးရောဂါဟာ အင်္ဂလန်ကိုပြန့်နိုင်ပါတယ်။ အခုတော့ မပြန့်ပါဘူး။ ရောဂါအတည်ပြုလိုက်တဲ့အခါမှာ ဒီငှက်ရိုတ်ပတ်ဝန်းကျင်က အခြားငှက်တွေ ကိုလည်း ထိန်းချုပ်ထားလို့ရပါတယ်။ လိုအပ်ရင် သုတ်သင်ပစ်လိုက်လို့လည်းရပါတယ်။ လူကိုမကူးအောင် အကောင်းဆုံးနည်းတွေနဲ့ ရှာဖွေဆောင်ရွက်နိုင်ပါတယ်။ လူကိုကူးလာတဲ့ အခါမှာလည်း အခုဆိုရင် အင်ဒိုနီးရှားမှာဖြစ်တဲ့ ကြက်တုပ်ကွေးရောဂါ လူမှာဖြစ်တဲ့ရောဂါပိုးကို အတည်ပြုဖို့အတွက် နိုင်ငံခြားကိုပို့ပြီးဆောင်ရွက်ရတာဖြစ်ပါတယ်။ ဒီလုပ်ငန်းတွေဟာ သွက်သွက်လက်လက်၊ ထက်ထက်မြက်မြက် မြန်မြန်ဆန်ဆန်ရှိနေဖို့လိုပါတယ်။

(ဃ) ဆေးရုံများအသင့်အနေအထား

ဆေးရုံတွေ၊ ဆေးခန်းတွေမှာ ကြက်တုပ်ကွေးနဲ့လူတုပ်ကွေးရောဂါဖြစ်တဲ့လူတွေကို စနစ်တကျထားဖို့၊ ကုသဖို့ပြင်ဆင်ရတာတွေလည်းရှိပါတယ်။ ဆေးရုံမရောက်ခင် ရောဂါ ဖြစ်နေတဲ့သူကို ဆေးရုံကိုသယ်လာတဲ့နေရာမှာလည်း လမ်းတစ်လျှောက် ရောဂါကူးစက်ပြန့်ပွားမှု မရှိအောင် တော်တော်ပဲသတိကြီးကြီးနဲ့ဆောင်ရွက်ဖို့ စီမံချက်တွေချထားလာဖြစ်ပါတယ်။ ဒါပေမယ့် ကြက်တုပ်ကွေးဟာ ဘယ်နေရာမှာဖြစ်မယ်၊ ဘယ်လိုလူမျိုးကူးစားမယ်ဆိုတာ

ဘယ်လိုမှ ကြိုတင်ခန့်မှန်းနိုင်မှာမဟုတ်တဲ့အတွက်ကြောင့် ကျေးရွာလေးတစ်ရွာက ဆေးခန်းလေးတစ်ခုဖြစ်စေ၊ ကျေးရွာကြီးတစ်ရွာက ကျေးလက်ကျန်းမာရေးဌာနတစ်ခုဖြစ်စေ လူတွေ တုပ်ကွေးဖြစ်ပွားလာတဲ့အခါမျိုးမှာ ကာကွယ်ရေးလုပ်ငန်းတွေကို ဆောင်ရွက်နိုင်စွမ်းရှိဖို့အတွက် အရည်အသွေးမြင့်တင်ထားဖို့လိုပါတယ်။

မြို့ပြကဆေးရုံကြီးမှာ အဆင်ပြေနေရုံနဲ့မပြီးဘဲ ကျေးလက်တွေမှာလည်း ဗဟုသုတရှိနေပြီးတော့ ကြိုတင်ကာကွယ်နိုင်စွမ်းရှိဖို့အတွက် လေ့ကျင့်သင်ကြားပေးခြင်း၊ အသိပညာပေးခြင်းလုပ်ငန်းတွေကို ပို၍တိုးချဲ့ဆောင်ရွက်နေကြတာ တွေကိုတွေ့ရပါတယ်။ ဆေးကုသရေးအနေနဲ့ လောလောဆယ်မှာ ကြက်တုပ်ကွေးကို ကုသနိုင်သောဆေးမရှိပါဘူး။ အဲဒီကနေပိုးအသစ်ထွက်ပြီးတော့ ကမ္ဘာတုပ်ကွေးကပ်ကြီးဖြစ်မယ်ဆိုရင် ကုသနိုင်တဲ့အနေအထားမှာမရှိသေးပါဘူး။ ကာကွယ်ဆေးကိုတော့ ဩစတြေးလျနိုင်ငံရဲ့ အဆိုအရ ရောဂါစဖြစ်ပွားပြီး (၃)လမှ (၆)လအတွင်း ကာကွယ်ဆေးကို သူတို့ထုတ်ပေးနိုင် တယ်လို့ပြောပါတယ်။ ဒါပေမယ့် ဘယ်လောက်များများ ဘယ်လောက်မြန်မြန်ထုတ်ပေးနိုင် မယ်ဆိုတာကိုတော့ ပြောကြားခြင်းမရှိသေးပါဘူး။ အခုဆိုရင်ထိုင်းနိုင်ငံမှာ နေရာအနှံ့အပြား ကြက်တုပ်ကွေး ပြောက်တိပြောက်ကျားဖြစ်တဲ့နေရာကဖြစ်ပြီးတော့ မြန်မာနိုင်ငံနဲ့အနီးဆုံးဖြစ်တဲ့ (ကန်ချနာပူရီ)နယ်ကို ရောက်ရှိနေပြီဖြစ်ပါတယ်။ (ကန်ချနာပူရီ)ဆိုတာက ဘုရားသုံးဆူ တောင်ကြားလမ်း၊ ရေးကနေပြီးတော့ တစ်ဖက်နိုင်ငံနဲ့ ကပ်နေတဲ့နေရာပဲဖြစ်ပါတယ်။ (ကန်ချ နာပူရီ) မှာ လူတွေကိုအသိပညာပေးတဲ့အခါမှာ နာခေါင်းစည်းတွေကို ဘယ်လိုသုံးရမလဲ ဆိုတာ ပညာပေးနေတာကိုလည်းတွေ့ရပါတယ်။ မိမိကိုယ်ကို ရောဂါမကူးစက်အောင် ကာကွယ် ခြင်း၊ မိမိမှာတုပ်ကွေးဖြစ်ခဲ့ရင်လည်း သူတစ်ပါးကိုမကူးစက်အောင် ကာကွယ်ခြင်းတွေအတွက် ကို ကွင်းဆင်းပြီးတော့ အသိပညာပေးတဲ့လုပ်ငန်းတွေ ဆောင်ရွက်နေတာတွေ့ရပါတယ်။ ကြက်တုပ်ကွေးကြောင့် ကြက်အသေအပျောက်ရှိပြီး သေတဲ့ကြက်တွေကို စစ်တဲ့အခါမှာ (H₅N₁) ဗိုင်းရပ်စ်ပိုးကို (ကန်ချနာပူရီ)မှာ တွေ့နေရပါတယ်။

(c) လက်ဦးမှယူကာပညာပေးခြင်း

ဒီလိုအနေအထားမှာ လူထုအသိပညာပေးတဲ့အခါမှာ တကယ်ကျတော့ ရောဂါဖြစ်တဲ့ အချိန်မှာ အသိပညာပေးခြင်းသည် အလွန်နောက်ကျတယ်လို့ဆိုနိုင်ပါတယ်။ ရောဂါဖြစ်ချင် ဖြစ်မယ်။ မဖြစ်ချင်မဖြစ်ဘူး။ ဒါပေမယ့်ရောဂါမကူးစက်အောင် မိမိကိုယ်ကိုကာကွယ်ဖို့၊ မိမိကိုယ်တိုင်က ဖျားနာလာတဲ့အခါမှာ လူအုပ်ကြီးကိုကူးစက်မှုမရှိအောင် ထိန်းချုပ်ဖို့လိုအပ် တယ်။ ဒီလိုအသိအမြင်၊ အတွေ့အကြုံနဲ့လက်တွေ့ဆောင်ရွက်နိုင်စွမ်းတွေကို ကြိုတင်ဦးပညာ ပေးထားဖို့လိုပါတယ်။ အခုဆိုရင်ကြက်မွေးမြူရေးလုပ်ငန်းတွေ လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်နေတဲ့ သူတွေရဲ့လက်ထဲမှာ အသိပညာပေးတဲ့အချက်အလက်တွေ ရောက်ရှိနေပြီလို့ပြောနိုင်ပါတယ်။ ပြိန်ယ် တွေမှာလည်း ကြက်တုပ်ကွေးပညာပေးဟောပြောပွဲတွေ လုပ်နေတာလည်းရှိပါတယ်။

ဒီလုပ်ငန်းတွေကို ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်လုပ်သလို သတင်းစာတွေ၊ စာနယ်ဇင်းတွေနဲ့လူထု ဆက်သွယ်ရေးလမ်းကြောင်းကလည်း အသိပညာပေးတဲ့လုပ်ငန်းတွေကို ဆောင်ရွက်နေတာ ဖြစ်ပါတယ်။ အသိပညာပေးတာကို လက်တွေ့မြန်မြန်လူထုအနေနဲ့ လိုက်နာအကောင်အထည် ဖော်ဖို့အတွက်တော့ လိုအပ်ပါတယ်။ မိမိရှိနေတဲ့အရင်းအမြစ်ကို အသုံးပြုပြီးတော့ လူတိုင်း အိမ်တိုင်းဆီမှာ ကြက်တုပ်ကွေးအန္တရာယ်ရှိတယ်ဆိုတာအသိပေး၊ ပညာပေး၊ အန္တရာယ် ကာကွယ်ရေးလုပ်ငန်းတွေ ဘယ်လိုလုပ်ရမလဲဆိုတာကို လေ့ကျင့်သင်ကြားပေးဖို့ လိုအပ် ပါတယ်။

ဒါဟာ ကြက်တုပ်ကွေးရောဂါကို စိုးရိမ်ကြောင့်ကျလို့လုပ်တာမျိုးမဟုတ်ဘဲနဲ့ မိမိတို့ရဲ့ ကျန်းမာရေးကိုပျိုးထောင်တာ၊ အဆင်မြင့်တာ၊ မိမိကသူတစ်ပါးကို ရောဂါမကူးအောင်၊ သူတစ်ပါးကနေ မိမိကိုရောဂါမကူးအောင် ကာကွယ်တာဆိုတဲ့အနေအထားမျိုး၊ ရပ်တည်ချက် မျိုးနဲ့လုပ်ရင် ပိုစွဲပြီတော့ ပြဿနာလည်းနည်းပါလိမ့်မယ်။ ဒီအလုပ်ဟာ ကြက်တုပ်ကွေးဖြစ်မှာ ကြောက်လို့ လုပ်တာမဟုတ်ပါဘူး။ အဲဒီလိုလုပ်တာဆိုမသင့်ပါဘူး။ ဘယ်ရောဂါမဆို ဒီလို အသိပညာတွေနဲ့ အကျင့်တွေနဲ့ကာကွယ်နိုင်တယ်ဆိုပြီး မိမိတို့ရဲ့ကျန်းမာရေးကို မိမိတို့ ကာကွယ်နိုင်စွမ်းအဆင့်ကို မြှင့်တင်ဖို့လုပ်ခြင်းသာလျှင် သဘာဝကျတဲ့လုပ်ကိုင်ခြင်းပဲ ဖြစ်ပါတယ်။

(၈) တိရစ္ဆာန်များကို မေတ္တာထားပါ။ မချစ်ပါနှင့်

လူတွေအနေနဲ့ တိရစ္ဆာန်တွေကိုမွေးမြူနေတာ။ တိရစ္ဆာန်တွေနဲ့အနီးကပ်ပြီးတော့ တစ်အိမ်တည်းမှာနေကြတာဟာ ကျန်းမာရေးအတွက်မသင့်တော်ဘူးဆိုတာကို ရှေးယခင်တည်း ကလည်း အသိပညာပေးခဲ့ကြပါတယ်။ ဒါပေမယ့် စီးပွားရေးအရပဲဖြစ်ဖြစ် ချစ်လို့ပဲဖြစ်ဖြစ် ကိုယ့်အနားမှာ တိရစ္ဆာန်လေးတွေထားပြီးတော့ ကျေနပ်နှစ်သိမ့်နေတဲ့သူတွေ တော်တော်များ ပါတယ်။ ဒါကြောင့် တိရစ္ဆာန်တွေကို မေတ္တာထားတာကောင်းပါတယ်။ မချစ်ပါနဲ့လို့ ပြောလို ပါတယ်။ ပိုင်ဆိုင်ချင်ပြီး ဒီတိရစ္ဆာန်တွေကိုနို့၍ စိတ်ချမ်းသာချင်တာမျိုး၊ စိတ်ကျေနပ်နေတာမျိုး၊ ဒီတိရစ္ဆာန်တွေကိုနို့ပြီးတော့ ကြီးပွားချမ်းသာချင်တာမျိုးကို တတ်နိုင်သ၍ ဆင်ခြင်သင့်တယ်လို့ မြင်ပါတယ်။

လူအများသည် စားနပ်ရိက္ခာဖူလုံရေးအတွက် မွေးမြူရေးလုပ်ငန်းတွေ လုပ်တာဟာ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းတစ်ရပ်ဖြစ်တဲ့အတွက်ကြောင့်ကောင်းပါတယ်။ မွေးမြူရေးလုပ်ငန်းကို လုပ်ပြီး ဆိုရင်လည်း မွေးမြူရေးလုပ်ငန်းမှာ စီးပွားရေးအရမွေးထားတဲ့တိရစ္ဆာန်တွေဟာ ကျန်းမာပြီးရောဂါ ကင်းဖို့ မိမိမှာတာဝန်ရှိပါတယ်။ သူတို့အသက်ရှင်နေသ၍ ကျန်းမာနေအောင်၊ ရောဂါကင်း နေအောင် မေတ္တာထားဖို့လိုပါတယ်။ မွေးမြူထားတဲ့ကြက်ခြံထဲမှာ ရောဂါမသင့်နိုင်အောင် ကာကွယ်ဟန့်တားတာဟာ မိမိတို့တာဝန်တစ်ရပ်ဖြစ်ပါတယ်။ ဒီလို ကာကွယ်ဟန့်တားဖို့

အတွက်က လွယ်လွယ်ကူကူနဲ့မဖြစ်နိုင်ပါဘူး။ ကြီးစားရပါတယ်။ ရိုတာလေးနဲ့ကျွေးမွေးထားပြီးတော့ လွှတ်မွေးထားပြီးတော့ သူ့ဖာသာသူသွားနေတဲ့ဟာကို သူ့ဥလိုက်တဲ့ ဥကိုကိုယ်က ယူစား။ ထုတ်ရောင်း။ ကိုယ်လိုချင်တဲ့အခါမှာ ဒီကြက်ကိုသတ်ရောင်းတာမျိုးဟာ ဒါက မသင့်တော်ဘူးလို့ပြင်ပါတယ်။ တကယ်တော့ မွေးထားတဲ့ကြက်၊ ငှက်တိရစ္ဆာန်တွေကို ကျန်းမာအောင်၊ ရောဂါကင်းအောင် ကိုယ်ကဂရုစိုက်မယ်။ မိမိအိမ်အတွက်၊ မိသားစုအတွက်၊ လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွက်၊ ငွေကြေးလိုအပ်တဲ့အချိန်မှာ အထောက်အကူပြုနိုင်ဖို့၊ ရိက္ခာလိုအပ်တဲ့ အချိန်မှာအထောက်အကူပြုနိုင်ဖို့ ဒီသတ္တဝါတွေကိုအသုံးပြုတာနဲ့ပတ်သက်ပြီး မိမိ၏ဆုံးဖြတ်ချက်သာဖြစ်ပါတယ်။ သို့သော် စီးပွားလည်းမဖြစ်ဘဲနဲ့ ကလေးတွေကစားဖို့အတွက် အပျော်မွေးတာမျိုးကတော့ လုံးဝရှောင်ရှားသင့်ပါတယ်။ အခုကြက်တုပ်ကွေးဆိုရင် ကလေးတွေဖြစ်ပြီး ကလေးတွေအသေများပါတယ်။ အဲဒီထဲမှာ ကလေးတွေအတွက်မလိုအပ်ဘဲ ကြက်ကလေးတွေ၊ ဘဲကလေးတွေဝယ်ပေးပြီးဆော့စေမယ်ဆိုရင် ကြက်တုပ်ကွေးမဖြစ်ရင်လည်း အခြားတုပ်ကွေးရောဂါ၊ အခြားရောဂါတွေနဲ့ ကလေးတွေမှာအန္တရာယ်ရှိနိုင်ပါတယ်။

(ဆ) ပတ်ဝန်းကျင်သန့်ရှင်းမှု

ဒီလိုပဲအိမ်ထဲမှာ ပတ်ဝန်းကျင်သန့်ရှင်းရေးနဲ့မညီလို့ ကိုယ်မမွေးထားဘဲနဲ့ ဝင်နေတဲ့တိရစ္ဆာန်တွေ ပိုးမွှားတွေရှိနေပါတယ်။ ဒါကြောင့်ရောဂါတွေ စဉ်ဆက်မပြတ်ရနေတယ်ဆိုတာကို သတိပြုဖို့လိုပါတယ်။ ကြက်တုပ်ကွေးဟာ ခြင်နဲ့မဆိုင်သော်လည်း ယင်ကောင်နဲ့ဆိုင်နေပါတယ်။ အိမ်ထဲမှာ ယင်ကောင်တွေဝင်ထွက်ပြီး အစားအစာတွေပေါ်မှာ နားနေတယ်။ အိမ်အပြင်ထွက်တဲ့အခါမှာ မျက်နှာပေါ်မှာ မျက်လုံးအစပ်မှာ ပါးစပ်ပေါ်မှာ ယင်ကောင်တွေ လာနားနေမယ်ဆိုတဲ့ကိစ္စဟာ ကျန်းမာရေးအတွက်အဆင်မပြေပါဘူး။ အိမ်ထဲမှာ ယင်ကောင်တွေမပေါက်ချင်ရင် အိမ်မှာယင်လုံအိမ်သာရှိဖို့လိုပါတယ်။ အိမ်အပြင်ထွက်တဲ့အခါမှာ ယင်ကောင်တွေလာပြီးနားတာမျိုး၊ ဈေးထဲမှာယင်ကောင်တွေပွားများတာမျိုး မဖြစ်စေချင်ဘူးဆိုရင် ရပ်ရွာထဲမှာ ယင်ကောင်တွေထိန်းချုပ်ဖို့အတွက် လုပ်ရမယ့်လုပ်ငန်းတွေ အများကြီးရှိပါတယ်။ အဲဒီလိုပဲ ကြွက်တွေမမွေးဘဲနဲ့ အိမ်ထဲမှာဝင်နေတဲ့ကိစ္စမှာလည်း ပတ်ဝန်းကျင်သန့်ရှင်းရေးဟာ အရေးကြီးပါတယ်။ ဒီကြွက်တွေအတွက် လွယ်လွယ်ကူကူအစာရှာနေသရွေ့ ကိုယ်မမွေးထားပဲနဲ့ ဒီကြွက်တွေကို ကျွေးထားတဲ့အတွက်ကြောင့် သူ့ဆီကရောဂါတွေရနေတာဖြစ်ပါတယ်။ ဒါ့အပြင်ကြောင်တွေဟာ ငှက်တွေကိုစားလေ့ရှိတဲ့အတွက်ကြောင့် ကြက်တုပ်ကွေးရောဂါကူးပြီးသေတာကို ထိုင်းနိုင်ငံမှာ အတွေ့အကြုံရှိပြီးဖြစ်ပါတယ်။ ကျားကိုးကောင် ကြက်တုပ်ကွေးကူးလို့သေရာကနေ ကျန်တဲ့အကောင်တစ်ရာကျော်ကို သတ်လိုက်ရတယ်။

အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံမှာလည်းပဲ အခုကြက်တုပ်ကွေးပြန့်တဲ့အနေ့စွဲထားမှာ ကြောင်တွေ

ကို သံသယရှိတယ်လို့ပြောပါတယ်။ ဒါကြောင့် အိမ်ထဲမှာလူတွေနေရမယ့်အိမ်ဟာ လူတွေပဲ နေသင့်ပါတယ်။ အင်္ဂလန်နိုင်ငံမှာ ကြက်တူရွေးမှာ (H_3N_2) ရောဂါပိုးကူးစက်ပြီး သေသွား တယ်လို့ပြောပါတယ်။ အဲဒီကြက်တူရွေးမျိုးကိုဝယ်တာ၊ မွေးတာ၊ အိမ်ထဲမှာလှောင်အိမ် နဲ့ထားတာတွေဟာ အန္တရာယ်ကင်းတဲ့လုပ်ရပ်မဟုတ်တော့ဘူးဆိုတာကို တွေ့မှာဖြစ်ပါတယ်။ နောက်တစ်ခါ ဈေးထဲမှာ၊ ဘုရားစောင်းတန်းမှာ စာကလေးစတဲ့အခြားငှက်ရိုင်းတွေကို ဝယ်လှောင်တဲ့သူကလှောင်ပြီးတော့မှ အမြတ်ရအောင်လုပ်ပြီးတော့ ငှက်လွှတ်ပါလို့ပြောလာတဲ့ ဟာမျိုးတွေ၊ ငှက်မွေးဖို့အတွက်လုပ်တဲ့ဈေးကွက်တွေ၊ ငှက်ရိုင်းဈေးကွက်တွေကိုလည်း မြို့ပြတွေမှာ အကြီးအကျယ်ထိန်းချုပ်ဖို့လိုအပ်နေပြီဖြစ်ပါတယ်။

ဒါကြောင့်ပညာပေးပိုင်ကပညာပေး စီမံခန့်ခွဲရေးအပိုင်းကထိန်းချုပ်သလို မိမိကိုယ်တိုင် လည်း လူတိုင်းအနေနဲ့ မိမိတို့ရောဂါပိုးရစေနိုင်တဲ့တိရစ္ဆာန်တွေကို အိမ်ထဲမှာထည့်သွင်းမွေးမြူ ခြင်းကို ရပ်တန့်သင့်ပါတယ်။ တိရစ္ဆာန်တွေကိုချစ်ရင်၊ တိရစ္ဆာန်ရုံမှာသွားပြီးတော့လှူပါ၊ တန်းပါ၊ ကျွေးမွေးပါ။ ဒါဆိုရင်ပိုကောင်းပါတယ်။ ချစ်လို့အရပ်ထဲက ခွေးလေးခွေးလွင့်တွေကို ပုံမှန် ကျွေးနေရင်လည်း အရပ်ထဲမှာခွေးလေးခွေးလွင့်ပြဿနာရှိပါတယ်။ ကြောင်တွေကို မွေးထားတဲ့ အခါမှာလည်း ကိုယ့်အိမ်မှာနေနေရာကနေပြီး ကြောင်လေးကြောင်လွင့်တွေဖြစ်ပြီး သူများ ကိုလည်းဒုက္ခပေးတာရှိသလို ကိုယ့်ကိုလည်း ရောဂါပြန့်ကူးနိုင်ပါတယ်။ ဒါကြောင့်ငှက်တွေရော၊ ကြောင်တွေရော၊ ခွေးတွေရော ဒီလိုသတ္တဝါတွေကို ကြက်တွေလိုပဲရောဂါအန္တရာယ် တစ်ချိန် ချိန်မှာပေးနိုင်တယ်လို့မြင်ပြီးတော့ ဒီသတ္တဝါ တွေကိုချစ်ခင်ကြင်နာစိတ်ရှိပါ။ မေတ္တာထားပါ။ လှောင်အိမ်နဲ့ချုပ်နှောင်မထားပါနဲ့။ မိမိပွတ်သပ်၊ တွယ်ကပ်နေခြင်းအားဖြင့် မိမိအိမ်မှာရောဂါရှိရင် တိရစ္ဆာန်တွေဆီကူးနိုင်တယ်။ တိရစ္ဆာန်တွေဆီမှာရောဂါရှိရင် မိမိဆီကိုကူးနိုင်တဲ့အတွက် ကြောင့် ဒီအပြုအမူမျိုးလည်း တားဆီးဖို့လိုပါတယ်။ လောလောဆယ်တော့ မြန်မာနိုင်ငံအနေနဲ့ ကြက်တုပ်ကွေး ရောဂါမပြန့်ပွားသေးတဲ့အခြေအနေမျိုးမှာ မြန်မာနိုင်ငံမှာရှိသော ကြက်၊ ငှက်၊ ဘဲ စတဲ့လူနဲ့အနီးကပ်ရှိနေတဲ့ တိရစ္ဆာန်တွေမှာရောဂါမဖြစ်ပွားဖို့ မေတ္တာ၊ စေတနာနဲ့ ကာကွယ်တားဆီးပေးဖို့လိုပါတယ်။ မွေးထားတဲ့ဝက်တွေရော၊ ပတ်ဝန်းကျင်မှာရှိနေတဲ့ တိရစ္ဆာန် တွေမှာ ရောဂါမကူးစက်နိုင်အောင် ဒီတိရစ္ဆာန်တွေကျန်းမာအောင် ဒီပတ်ဝန်းကျင်သန့်ရှင်းရေး လုပ်ငန်းတွေ၊ တိရစ္ဆာန်တွေရဲ့ ကျန်းမာရေးအတွက် လိုအပ်တဲ့အစားအစာ၊ သန့်ရှင်းတဲ့ရေ၊ ဒီတိရစ္ဆာန်တွေကို ရောဂါမကူးစက်နိုင်အောင် အဟန့်အတားအကာအကွယ်တွေ၊ အမြန်ဆုံး ဆောင်ရွက်ခြင်းအားဖြင့် ကမ္ဘာ့ကပ်ရောဂါကို ကာကွယ်နိုင်တဲ့အကြောင်း တင်ပြလိုက်ရပါတယ်။

အခန်း (၁၆)

ကမ္ဘာ့နိုင်ငံအနံ့အပြားမှသတင်းများ

(က) အင်ဒိုနီးရှားသတင်း (၁၄.၁.၀၆)

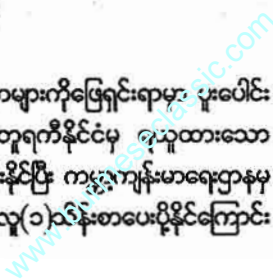
ဂျာကာတာဆေးရုံမှာ တာဝန်ထမ်းဆောင်နေတဲ့ အသက်(၂၉)နှစ်အရွယ် သားဖွား ဆရာမတစ်ဦးဟာ (H_5N_1)ကြက်တုပ်ကွေးကူးစက်ခံရပြီး (၁၁.၁.၀၆)တွင် သေဆုံးပါတယ်။ သူမနေထိုင်တဲ့ရပ်ကွက်မှာ ကြက်နာကျမှုတွေဖြစ်ပွားခဲ့ပြီး နှစ်ပတ်အကြာ (၃၁.၁.၀၅) မှာ တုပ်ကွေးရောဂါလက္ခဏာတွေ ပေါ်ပေါက်လာလို့ (၂.၁.၀၆)တွင် ဆေးရုံတင်ခဲ့ရပါတယ်။ သူမဟာ ကြက်ငှက်အရှင်များရောင်းချရာဈေးသွားပြီး လတ်လတ်ဆတ်ဆတ်သတ်ထားတဲ့ ကြက်သားကိုဝယ်ယူပြီး ရက်အနည်းငယ်အတွင်း ရောဂါလက္ခဏာတွေပေါ်ပေါက်လာကြောင်း တွေ့ရပါတယ်။ ဆေးရုံမှ သူမရဲ့လုပ်ဖော်ကိုင်ဖက်များအားလုံးမှာ ရောဂါမရှိကြောင်းတွေ့ရလို့ လူမှုတစ်ဆင့်ကူးစက်ခြင်းမဟုတ်နိုင်ပဲ ကြက်နာကျမှုမှ (H_5N_1)ကြက်တုပ်ကွေးဗိုင်းရပ်စ်ဗိုး ကူးကြောင်း သူမရဲ့သားစုဝင်များမှာလဲ ရောဂါကူးစက်ပြန့်ပွားခြင်းမရှိကြောင်း သိရှိရပါတယ်။

(ခ) တူရကီသတင်း (၁၆.၁.၀၆)

ကြက်တုပ်ကွေးရောဂါနဲ့ဆေးရုံတင်ရတဲ့ မောင်နှမနှစ်ယောက်အနက် (၁၄)နှစ် အရွယ်ရှိအစ်မဖြစ်သူမှာ သေဆုံးသွားပြီး (၅)နှစ်သားမောင်ငယ်မှာ ဆေးရုံတင်ထားဆဲ ဖြစ်ပါတယ်။ သူတို့နှစ်ဦးစလုံးမှာ ($H5N1$) ကြက်တုပ်ကွေး ဗိုင်းရပ်စ်ဗိုးတွေ့ရှိရပြီး (၁.၁.၀၆) ရက်နေ့က သူတို့အိမ်မှာမွှေးထားတဲ့ ဘဲများသေဆုံးခဲ့ရာမှာ အစ်မဖြစ်သူက သေသွား တဲ့ဘဲကိုဖျက်၍ ဟင်းချက်ရာ မောင်ငယ်ကကူညီပေးခဲ့ပါတယ်။ (၄.၁.၀၆)တွင် တုပ်ကွေး လက္ခဏာတွေပေါ်ပေါက်လာပြီး (၁၁.၁.၀၆)တွင် ဆေးရုံသို့ နှစ်ယောက်စလုံး ရောက်သွားရာမှ (၁၅.၁.၀၆) တွင် အစ်မဖြစ်သူသေဆုံးခဲ့ပါတယ်။

(ဂ) ပီကင်းမြို့အစည်းအဝေးသတင်း (၁၈.၁.၀၆)

တူရကီနိုင်ငံမှာဖြစ်ပွားသော ကြက်တုပ်ကွေးပြဿနာများကိုဖြေရှင်းရာမှာ ဖူးပေါင်း ဆောင်ရွက်မှုဟာ အဓိကကျကြောင်း (၂၄)နာရီအတွင်း တူရကီနိုင်ငံမှ ဇူးသူထားသော ရောဂါဗိုးနုမှုနာများကို အင်္ဂလန်နိုင်ငံရောက်အောင်ပို့ဖို့ စီစဉ်ပေးနိုင်ပြီး ကမ္ဘာ့ကျန်းမာရေးဌာနမှ (၂၄)နာရီအတွင်း တာမီဖလူး(Tamiflu) တုပ်ကွေးဆေး၊ လူ(၁)သိန်းစာပေးပို့နိုင်ကြောင်း

သိရှိရပါတယ်။

လက်ရှိတူရကီနိုင်ငံမှာ ဖြစ်ပွားလာတဲ့ကြက်တုပ်ကွေးကပ်ရောဂါမှာ ကလေးများဟာ သနားစရာကောင်းလောက်အောင် ကူးစက်ခံခဲ့ရတယ်။ အကာအကွယ်မဲ့ဖြစ်ခဲ့ရတယ်။ ကြက်သာမက ဘဲများထံကပါ ရောဂါကူးစက်မှုခံခဲ့ရတာဟာ သင်ခန်းစာယူစရာဖြစ်တယ်လို့ ကမ္ဘာ့ကျန်းမာရေးအဖွဲ့ တာဝန်ရှိသူမှပြောကြားခဲ့ပါတယ်။ နိုင်ငံတိုင်းအနေနဲ့ ကြက်တုပ်ကွေး ကပ်ရောဂါဆိုက်ရောက်လာရင် ဘာလုပ်ငန်းတွေကို ဘာကြောင့်လုပ်ရမလဲဆိုတာ သေသေချာချာလေ့လာပြင်ဆင်ထားဖို့လိုကြောင်း၊ မိမိတို့နိုင်ငံမှာမဖြစ်ပွားသေးပေမယ့်၊ ကြိုတင်ကာကွယ်ရမယ့်လုပ်ငန်းတွေကို စီမံချက်ထားပြီး အမြန်ဆုံးအကောင်အထည်ဖော်ဖို့လိုကြောင်း ပြောကြားခဲ့ပါတယ်။

(ဃ) ကုလသမဂ္ဂအထွေထွေအတွင်းရေးမှူးကိုဖီအာနန်ထံမှသတင်း (၁၈.၁.၀၆)

ကမ္ဘာ့ကပ်ရောဂါကြီးတစ်ခု ဖြစ်ပွားမလာအောင်ရည်ရွယ်ပြီး ကြက်တုပ်ကွေး ပြဿနာကိုကိုင်တွယ်ရာမှာ အဓိကအားဖြင့် -

- (၁) မွေးမြူရေးလုပ်ငန်းများကို စည်းစနစ်တကျ အဆင့်မြှင့်တင်ထိန်းချုပ်ရန်၊
- (၂) လိုအပ်သူများနဲ့ တိရစ္ဆာန်များအတွက် ထိရောက်သောကာကွယ်ဆေးများ ဖော်ထုတ်ကာကွယ်ရန်၊
- (၃) တိရစ္ဆာန်များနှင့် ရောထွေးနေထိုင်တဲ့လေ့တွေဟာ အန္တရာယ်ရှိလို့ပြုပြင်ဖို့ ကြိုးစားရန်တိုက်တွန်းသွားပါတယ်။

(င) ကမ္ဘာ့ကျန်းမာရေးအဖွဲ့ဌာနချုပ်သတင်း (၆.၂.၀၆)

(၆.၂.၀၆) နေ့ထိ ဖြစ်ပွားနေသော ကြက်တုပ်ကွေးအခြေအနေ

ခုနှစ်	ကမ္ဘာ့ဒီးယား		တရုတ်		အင်ဒိုနီးရှား		ထိုင်း		တူရကီ		အီရတ်		ဗီယက်နမ်		စုစုပေါင်း	
	ဖြစ်	သေ	ဖြစ်	သေ	ဖြစ်	သေ	ဖြစ်	သေ	ဖြစ်	သေ	ဖြစ်	သေ	ဖြစ်	သေ	ဖြစ်	သေ
၂၀၀၃	၀	၀	၀	၀	၀	၀	၀	၀	၀	၀	၀	၀	၂	၂	၂	၂
၂၀၀၄	၀	၀	၀	၀	၀	၀	၁၇	၁၂	၀	၀	၀	၀	၂၉	၂၀	၄၆	၃၂
၂၀၀၅	၄	၄	၈	၅	၁၆	၁၁	၅	၂	၀	၀	၀	၀	၆၁	၁၉	၉၄	၄၁
၂၀၀၆	၀	၀	၂	၂	၆	၅	၀	၀	၁၂	၄	၁	၁	၀	၀	၂၁	၁၂
စုစုပေါင်း	၄	၄	၁၀	၇	၂၂	၁၆	၂၂	၁၄	၁၂	၄	၁	၁	၉၁	၄၂	၁၆၅	၈၈

နိုင်ငံပေါင်း(၆)နိုင်ငံမှ (၂၀၀၃)မှ (၂၀၀၆)နှစ်ဦးအထိ ကြက်တုပ်ကွေးဖြစ်ပွားသူ (၁၅၁)ဦးရှိပြီး ၎င်းတို့အထဲမှ (၈၂)ဦး သေဆုံးခဲ့ပါတယ်။

(စ) ကမ္ဘာ့ကျန်းမာရေးအဖွဲ့ဌာနချုပ်မှ အကြံပြုချက် (၁၈ - ၁ - ၀၆)

ကြက်တုပ်ကွေးပြဿနာကိုထိန်းချုပ်ပြီး ကမ္ဘာ့တုပ်ကွေးကပ်ရောဂါဖြစ်မလာအောင် ကာကွယ်မယ်ဆိုရင်

- (၁) ကြက်ငှက်များထဲမှ (H5N1)ဗိုင်းရပ်စ်ပိုး လူတွေနဲ့ထိတွေ့မှုနည်းနိုင်သမျှ နည်းအောင်ဆောင်ရွက်ရန်။
- (၂) ကြက်နာကျရင် လူမှာကြက်တုပ်ကွေးကူးစက်ဖြစ်ပွားရင် အစောဆုံးနဲ့အမြန် ဆုံးသိရှိနိုင်အောင် စီစဉ်ထားရန်။
- (၃) ကြက်တုပ်ကွေးကပ်ရောဂါဖြစ်ပွားမှုကို ဖြစ်ပွားရာနေရာမှတင် ထိရောက်စွာ ထိန်းချုပ်နိုင်ဖို့ စီမံချက်များချထားရန်။
- (၄) တာဝန်ရှိသူများနှင့်လူထုအားလုံး ကမ္ဘာ့တုပ်ကွေးကပ်ရောဂါကို ရင်ဆိုင်ဖြေရှင်း နိုင်စွမ်းရှိအောင် အရည်အသွေးမြှင့်တင်ထားရန်။
- (၅) တစ်ကမ္ဘာလုံးက သုတေသနပညာရှင်တွေရဲ့ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုနဲ့ ကြက် တုပ်ကွေးမှ ကမ္ဘာ့တုပ်ကွေးကပ် ဖြစ်ပွားမလာအောင် သုတေသနနဲ့ဖွံ့ဖြိုးမှု လုပ်ငန်းများဆောင်ရွက်ရန်။

ဒီလုပ်ငန်းငါးရပ်ကို အင်တိုက်အားတိုက်ဆောင်ရွက်ဖို့လိုပါတယ်လို့ ကမ္ဘာ့ကျန်းမာရေးဌာနချုပ်မှ ထုတ်ပြန်ခဲ့ပါတယ်။

(ဆ) ထိုင်းနိုင်ငံကူးစက်ရောဂါထိန်းချုပ်ရေးဗဟိုရုံးမှသတင်း (၂၃ - ၁ - ၀၆)

ထိုင်းနိုင်ငံမှာ ကြက်တုပ်ကွေးရောဂါကို အတန်အသင့်ထိန်းချုပ်နိုင်ပါတယ်။ ဒါပေမယ့် ကြက်မွေးမြူရေးလုပ်ငန်းဟာ ဒေါ်လာဘီလျှံပေါင်းများစွာ ထိခိုက်ခဲ့ပါတယ်။ အခုထက်ထိ ကြက်ရောင်းချတဲ့ဝင်ငွေရဲ့ တစ်ဝက်တောင်မရတော့ပါဘူး။ ဒါပေမယ့် ကြက်မွေးမြူရေးစနစ်ကို သိပ္ပံနည်းကျ အဆင့်မြှင့်တင်ထားတဲ့အတွက် ကြက်တုပ်ကွေးကပ်ရောဂါကို ထိန်းချုပ်နိုင်တာ ဖြစ်ပါတယ်။

တစ်နေ့နေကျရင် ကမ္ဘာပေါ်မှာ ကြက်သားကအစ အသားစိမ်းတင်ပို့ရောင်းချမှုတွေ ချုပ်ငြိမ်းသွားပြီး ခုတ်ပြီး ထစ်ပြီး၊ ချက်ပြီးကြက်သားများ၊ အခြားသားငါးများတင်ပို့ရောင်းချမှု လုပ်ငန်းတွေထွန်းကားလာလိမ့်မည်။ ထိုင်းနိုင်ငံက နိုင်ငံခြားကိုချက်ပြုတ်သားကြက်သားတွေ ကို ရောင်းချနေပါတယ်။ ဝယ်စားတဲ့နိုင်ငံတွေကလဲ အသားစိမ်းကိုမကိုင်လို့ ရောဂါပိုးကူးစက်

မယ့်အန္တရာယ်လျော့ပါးတဲ့အတွက် ကြိုက်နှစ်သက်ကြပါတယ်။ ပြည်တွင်းကြက်မွေးမြူခြင်း၊ ကြက်သားထုတ်လုပ်ခြင်း၊ မွေးမြူရေးထွက်ကုန်များ ထုတ်လုပ်ခြင်းလုပ်ငန်းတွေကို သိပ္ပံနည်းကျ တိကျတဲ့စည်းကမ်းများ၊ စက်ကိရိယာများအသုံးပြုပြီး (Good Poultry Farming Practices) များပြလုပ်ထားလို့ စီးပွားဖြစ်မွေးမြူရေးခြံကြီးတွေမှာ ကြက်တုပ်ကွေးမပြန့်ပွားအောင် ဆောင်ရွက်နိုင်ခြင်းပဲဖြစ်ပါတယ်။

အိမ်မွေးကြက်ခြံ၊ တစ်နိုင်ကြက်ခြံ (Backyard Farms)တွေရော၊ ဘဲမွေးမြူရေးလုပ်ငန်းတွေမှာပါ စည်းကမ်းတကျဖြစ်အောင် တစ်နိုင်လုံးကိုစည်းရုံးဆော်ကြနေပေမဲ့ ဒီကိစ္စမှာတော့ ခရီးရောက်ဖို့အတော်လိုသေးတယ်လို့ သိရှိရပါတယ်။

(၈) ကမ္ဘာ့အရှေ့တောင်အာရှဒေသ ကမ္ဘာ့ကျန်းမာရေးပညာရှင်များ၏မှတ်ချက် (၂၃.၁.၀၆)

- (၁) ကြက်နာကျခြင်းများ ဖြစ်ပေါ်လာပါက အမြန်ဆုံးထိန်းချုပ်ဖို့ကြိုးစားရန်နှင့် ကာကွယ်ဆေးထိုးရန်လိုအပ်ပါက စနစ်တကျဆောင်ရွက်ရန်၊ ကြက်တုပ်ကွေးရောဂါကာကွယ်ဖို့ရည်ရွယ်ပြီး ခြံလုံးကျွတ်သတ်၍ ထိန်းချုပ်ရန်လိုအပ်လာပါက ထိုကဲ့သို့သည့်စီးပွားရေးအကူအညီပေးနိုင်ဖို့စဉ်ရန်၊
- (၂) ကျန်းမာရေးနှင့်မွေးမြူရေးကဏ္ဍနှစ်ရပ်စလုံးမှာ ရောဂါကူးစက်မှုဖြစ်ပွားအောင် ကြိုတင်ကာကွယ်ထားရန်၊ ရောဂါစစ်ဆေးကုသရာနေရာတွေနဲ့ ဓာတ်ခွဲခန်းတွေရဲ့ လုံခြုံစိတ်ချရတဲ့ ကူးစက်ရောဂါကာကွယ်နိုင်စွမ်း(Biosafety)ဖြည့်တင်ထားရန်၊
- (၃) တိုးပွားလာသော မွေးမြူရေးလုပ်ငန်းတွေကြောင့် ရောဂါကူးစက်ပြန့်နှံ့မှုမရှိဖို့ ကြက်ခြံနဲ့အခြားမွေးမြူရေးလုပ်ငန်းများအားလုံးမှာ ရောဂါကူးစက်ပြန့်နှံ့မှုမရှိအောင် စိတ်ချရတဲ့လုံခြုံမှု(Biosecurity)လုပ်ငန်းတွေ စီစဉ်ထားရန်နှင့် ရောဂါဖြစ်ပွားမှုသတင်းရယူမှုစနစ်တွေထားရှိရန်၊
- (၄) စုဆောင်းနိုင်သမျှ ရောဂါကာကွယ်ဆေး၊ ကုသဆေးများကို အရေးပေါ်လုံးစုဆောင်းထားရှိရန်၊
- (၅) ဆေးဝါးအသုံးပြုခြင်းနဲ့မသက်ဆိုင်သော ကပ်ရောဂါကာကွယ်ထိန်းချုပ်လုပ်ငန်းတွေကို စနစ်တကျအသုံးပြုကြရန် (Non-pharmaceutical Intervention)
- (၆) ယခုအချိန်ကာလမှာ ကပ်ရောဂါဖြစ်ပွားတဲ့အခြေအနေတွေကို အသင့်သတ်မှတ်ထားတဲ့အတိုင်း လူထုကိုအသိပညာပေးခြင်း၊ သတင်းထုတ်ပြန်ခြင်းများ စနစ်တကျဆောင်ရွက်သွားရန် (Risk Communication)။

(ဈ) တရုတ်နိုင်ငံမှ ကြက်တုပ်ကွေးသတင်း (၁၉-၁-၀၆)

တရုတ်နိုင်ငံကျန်းမာရေးစနစ်ကြီးပြောနက ထုတ်ပြန်ခဲ့တဲ့သတင်းအရ (၂၀၀၆)နှစ်ဦးပိုင်းမှာ ကြက်တုပ်ကွေးဖြစ်ပွားသူ အမျိုးသမီးတစ်ဦးတိုးလာပြီး (၃-၁-၀၆) မှ စတင်ရောဂါလက္ခဏာပြု (၁၀-၁-၀၆)မှာ ဆေးရုံတင်ရပြီး (၁၁-၁-၀၆)မှာ သေဆုံးသွားပါတယ်။ သူနေတဲ့ရွာမှာ ကြက်နာကျမှုဖြစ်ခဲ့ပြီး ကြက်နာတွေနဲ့ထိတွေ့လို့လား။ ကြက်သတ်ရင်း ရောဂါကူးစက်သလား။ အသေအချာသိအောင် စုံစမ်းနေဆဲဖြစ်ပါတယ်။ တရုတ်နိုင်ငံမှာ အခုစုစုပေါင်း ကြက်တုပ်ကွေးဖြစ်ပြီး (၆)ယောက်သေဆုံးသွားပြီဖြစ်ပါတယ်။

အန်ပီ၊ ကွမ်စီ၊ လီယိုနင်၊ ကျန်းဇီ၊ ဖူကျန်း၊ ဟူနန်နဲ့ဇီချွမ်ပြည်နယ် (၇)ခုမှာ ဖြစ်ပွားနေပြီဖြစ်ပါတယ်။

အခန်း (၁၇)

နိဂုံး (သို့မဟုတ်) ကြက်တုပ်ကွေးရောဂါ၏အနာဂတ်

အခုလိုအခန်းစဉ်ပေါင်း(၁၆)ခုနဲ့ ရှင်းလင်းတင်ပြခဲ့တာကို ဖတ်ရှုသူတွေအနေနဲ့ သိရှိလိုက်နာပူးပေါင်းဆောင်ရွက်နိုင်ရင် ကြက်တုပ်ကွေးရောဂါမှ ကမ္ဘာတုပ်ကွေးကပ်ရောဂါ ဖြစ်မလာအောင် ဟန့်တားနိုင်ပါတယ်။ (H₅N₁)ဗိုင်းရပ်(၆)ကြောင့်ဖြစ်တဲ့ ကြက်တုပ်ကွေးရောဂါကို ကာကွယ်ကုသနိုင်တာနဲ့ (H₅N₁)ဗိုင်းရပ်(၆)ရဲ့အခန်းကဏ္ဍဟာ နိဂုံးချုပ်သွားမှာဖြစ်ပါတယ်။

ကမ္ဘာ့ကျန်းမာရေးအဖွဲ့က ပါရဂူများကတော့ (H₅N₁)ဗိုင်းရပ်(၆)ပိုးတစ်ခုထဲကို မဲပြီး တိုက်ဖျက်လို့မရဘူး။ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်စဉ်းစားကြပါလို့ အကြံပေးပါတယ်။ H နဲ့ N နှစ်မျိုးတွဲစပ်မှုအပေါ်မူတည်ပြီး ဗိုင်းရပ်(၆)မျိုးကွဲပေါင်း (၂၅၆)မျိုးတောင်ဖြစ်နိုင်တာမို့ ဒါကို ထိန်းချုပ်နိုင်မဲ့နည်းစနစ်တွေကိုရှာကြံပြီး လက်မြန်ခြေမြန်အကောင်အထည်ဖော်ရပါမယ်။

စာရေးသူအနေနဲ့တော့ (H₅N₁)ဗိုင်းရပ်(၆)ကိုလည်းနိဂုံးချုပ်စေရမယ်။ ကမ္ဘာတုပ်ကွေးကပ်ရောဂါမကျရောက်အောင်လဲ ကာကွယ်နိုင်ရမယ်။ လာလာသမျှတိရစ္ဆာန်က ကူးတဲ့ရောဂါပိုးမှန်သမျှ အနာဂတ်မရှိစေရအောင် ကြံဆောင်ရမယ်လို့ သန့်ရှင်းချထားပါတယ်။ ဒီလိုချဉ်းကပ်တာဟာ ကြောင်းကျိုးဖြစ်စဉ်ပဋိစ္စသမုပါဒ်မှာ အဓိကအကြောင်းရင်းဖြစ်မှုကို ဖြတ်တောက်ခြင်း (Treating the Cause of the Causes) ပဲဖြစ်ပါတယ်။

ကိစ္စများပြောင် လူတို့ဘောင်ဆိုတဲ့စကားထဲမှာ ကျန်းမာအောင်နေနည်းကိစ္စများလဲ ပါပါတယ်။ များသမျှကိစ္စတွေကို တစ်ခုမျှမကျန်ရအောင် မမေ့မလျော့ဆောင်ကျဉ်းနေမှ ကြက်တုပ်ကွေးရန်က အေးပါလိမ့်မည်။

ကြက်တုပ်ကွေးမှာ အနာဂတ်မရှိစေရပါ။

ကျမ်းကိုးစာရင်း

- ၁။ ကျန်းမာရေးဝန်ကြီးဌာနမှထုတ်ဝေသည့် လူ့တွင်ဖြစ်ပွားစေတတ်သော ကြက် တုပ်ကွေးအကြောင်း သိကောင်းစရာလက်ကမ်းစာစောင်
- ၂။ WHO global influenza preparedness plan. 2005.
- ၃။ WHO Outbreak communication guidelines. 2005.
- ၄။ Avian Influenza situation reports. WHO 2004 - 2006
- ၅။ WHO Mission Report 2006.
- ၆။ Telensed speech by UNSG Mr.Kofi Annan Beijing. 18.1.2006.
- ၇။ WHO Presentation Beijing. 18.1.2006.
- ၈။ Avian Influenza by Genomic Diagnostic Group Pte. Ltd. Singapore. August, 2005.
- ၉။ Frequently asked questions about Avian Influenza WHO. Myanmar.
- ၁၀။ United Nations Information Centre, Myanmar Mails. 2004 - 2006.
- ၁၁။ New Light of Myanmar News. 2004 - 2006.
- ၁၂။ မြန်မာနိုင်ငံအတွင်းထုတ်ဝေသောဂျာနယ်များမှ ကောက်နုတ်ချက်များ။ ၂၀၀၄ - ၂၀၀၆
- ၁၃။ Viet Nan Avian Influenza/Pandemic preparedness Communication Workshop, 29.11.2005

